

**Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta**

Mgr. Jakub Štos

Uznání dluhu

Rigorózní práce

Olomouc 2021

„Prohlašuji, že jsem rigorózní práci na téma Uznání dluhu vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

Ve Štěpánově dne 28. ledna 2021

.....“

Poděkování

Za cenné připomínky a podněty při psaní této rigorózní práce děkuji panu doc. JUDr. Petru Téglovi, Ph.D.

Děkuji též všem svým bývalým i současným kolegyním a kolegům z advokátní kanceláře. Spolupráce s nimi je velmi obohacující a inspirující.

V neposlední řadě děkuji rodině za trpělivost, kterou se mnou po dobu zpracovávání této práce měla.

Obsah

Obsah	4
Seznam zkratk	6
Úvod	9
1. Místo uznání dluhu v českém právním řádu	15
1.1 Vývoj právní úpravy uznání dluhu na našem území	15
1.2 Základní charakteristika uznání dluhu de lege lata	20
1.3 Uznání dluhu jako utvrzení (nikoli zajištění) dluhu	27
2. Základní charakteristika uznání dluhu v rakouské právní úpravě (ABGB)	34
3. Explicitní uznání dluhu	39
3.1 Požadavek písemné formy	39
3.2 Obsahové náležitosti uznávacího prohlášení	45
3.3 Zaměření vůle na uznání dluhu	57
4. Konkludentní uznání dluhu	65
4.1 Uznání dluhu částečným plněním	65
4.2 Uznání dluhu placením úroků	75
4.3 Specifikace dluhu při konkludentním uznání a vliv §§ 1932 na 1933 OZ	77
5. Právní následky spojené s uznáním dluhu	82
5.1 Okamžik nastoupení právních následků uznání dluhu	82
5.2 Rozsah uznání dluhu	86
5.2.1 Při explicitním uznání	86
5.2.2 Při konkludentním uznání	89
5.3 Hmotněprávní následek uznání dluhu	93
5.3.1 Vliv uznání na běh promlčecí lhůty	93
5.3.2 Vliv uznání na běh prekluzivní lhůty	102
5.4 Procesněprávní následek uznání	104
5.5 Účinky uznání dluhu vůči třetím osobám	111
5.5.1 Vůči ručiteli	111
5.5.2 Vůči zástavnímu dlužníkovi	115
6. Uznání dluhu ve specifických případech	120
6.1 Uznání promlčeného dluhu	120
6.2 Uznání neexistujícího dluhu	128
6.3 Uznání budoucího dluhu (aneb kdy nejdříve je možné dluh uznat)	131
6.4 Uznání dluhů <i>non facere</i>	136
6.5 Uznání věcných práv	138
6.6 Uznání práv z vadného plnění	146
7. Smluvní modifikace ustanovení o uznání dluhu	154
8. Vztah mezi uznáním a jinými instituty	162
8.1 Uznání dluhu a uznání pohledávky za pravou	162
8.2 Uznání dluhu a narovnání	174
8.3 Uznání dluhu a započtení	184
8.4 Uznání dluhu a vzdání se námitky promlčení	193
9. Úvahy de lege ferenda	199
Závěr	201
Seznam použitých pramenů	207

Judikatura Ústavního soudu ČR	219
Judikatura Nejvyššího soudu ČR a Nejvyššího soudu ČSR.....	220
Judikatura okresních, krajských či vrchních soudů	226
Rozhodnutí finančního arbitra	226
Judikatura Nejvyššího soudního dvora Rakouska (OGH).....	227
Judikatura Nejvyššího soudu Slovenskej republiky a německého Spolkového soudního dvora	229
Abstrakt	230
Abstract.....	230
Klíčová slova	232
Key words.....	232

Seznam zkratek

ABGB	Patent císaře Františka I. Nr. 946/1811 JGS, obecný zákoník občanský ze dne 1. června 1811 (<i>Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch</i>), ve znění pozdějších předpisů platném v Rakouské republice
adaptační zákon	Zákon č. 297/2016 Sb., o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce, ve znění pozdějších předpisů
BGB	Občanský zákoník Spolkové republiky Německo Nr. 21 ze dne 18. srpna 1896, ve znění pozdějších předpisů platném ve Spolkové republice Německo
DA	(rakouské) deklarativní uznání dluhu (<i>deklaratives Anerkenntnis</i>)
DCFR	Návrh společného referenčního rámce (<i>Draft Common Frame of Reference</i>)
HZ	Zákon č. 109/1964 Sb., hospodářský zákoník, ve znění zákona č. 539/1991 Sb. účinném ke dni 20. prosince 1991
InfZ	Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů
IZ	Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů
KA	(rakouské) konstitutivní uznání dluhu (<i>konstitutives Anerkenntnis</i>)
nařízení eIDAS	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 910/2014 o elektronické identifikaci a službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce na vnitřním trhu a o zrušení směrnice 1999/93/ES.
NŘ	Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů
NS	Nejvyšší soud České republiky
NS ČSR	Nejvyšší soud Československé republiky (1918-1948 i 1948-1960)
OGH	Nejvyšší soudní dvůr Rakouska (<i>Oberster Gerichtshof</i>)
ObchZ	Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění zákona č. 179/2013 Sb. účinném ke dni 1. července 2013
OR	Švýcarský obligační kodex (<i>Bundesgesetz betreffend die Ergänzung des Schweizerischen Zivilgesetzbuches, Fünfter Teil: Obligationenrecht</i>) ze

	dne 30. března 1911, ve znění pozdějších předpisů platném ve Švýcarské konfederaci
Osnova 1937	Vládní návrh zákona, kterým se vydává občanský zákoník, sněmovní tisk 844/1937
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
OZ 50	Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném ke dni 1. ledna 1951
OZ 64	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 428/2011 Sb. účinném ke dni 1. ledna 2013
OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
PECL	Principy evropského smluvního práva (<i>Principles of European Contract Law</i>)
slovenský ObchZ	Zákon č. 513/1991 Zb., obchodný zákonník, v znení neskorších predpisov
slovenský OZ 64	Zákon č. 40/1964 Zb., občiansky zákonník, v znení neskorších predpisov
TZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
UGB	Bundesgesetz über besondere zivilrechtliche Vorschriften für Unternehmen (Unternehmensgesetzbuch – UGB) StF: dRGBl. S 219/1897 (GBIÖ Nr. 86/1939)
Úmluva o promlčení	Úmluva o promlčení při mezinárodní koupi zboží přijatá v rámci aktivit UNCITRAL dne 14. června 1974 v New Yorku, publikovaná ve Sbírce zákonů pod č. 123/1988 Sb. jako vyhláška ministra zahraničních věcí ze dne 16. června 1988 o Úmluvě o promlčení při mezinárodní koupi zboží
ÚS	Ústavní soud České republiky
Zásady UNIDROIT	UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts 2016. Rome: International Institute for the Unification of Private Law, 2016.
ZEP	Zákon č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu a o změně některých dalších zákonů (zákon o elektronickém podpisu), ve znění zákona č. 64/2014 Sb., účinném ke dni 1. května 2014.

- ZMO** Zákon č. 101/1963 Sb., o právních vztazích v mezinárodním obchodním styku (zákoník mezinárodního obchodu), ve znění účinném ke dni 1. dubna 1964
- ZP** Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
- ZPO** (rakouský) zákon o soudním řízení v občanskoprávních sporech (Gesetz über das gerichtliche Verfahren in bürgerlichen Rechtsstreitigkeiten – Zivilprozessordnung, RGBl. Nr. 113/1895), ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Ve své advokátní praxi se velmi často setkávám s tím, že klient mající zájem o vymáhání své pohledávky vůči dlužníkovi nepředloží dostatečné podklady nezbytné k prokázání právního důvodu pohledávky, její výše či k prokázání splnění svých povinností ze smluvního vztahu (např. dodání zboží, předání díla). V takové situaci mnohdy nezbývá než doufat v dobrovolné plnění dlužníkem na základě kvalitně sepsané předžalobní výzvy (která bude samozřejmě pojata tak, aby dlužník nabyl dojmu, že věřitel disponuje vším, co k vymožení pohledávky soudní cestou potřebuje), nebo v uznání dluhu dlužníkem v rámci mimosoudního vyjednávání. Uznání dluhu totiž posouvá do té doby nedostatečně důkazně podložené právo věřitele do zcela jiné roviny, jelikož zatíží povinností tvrzení i povinností důkazní stran neexistence uznaného dluhu dlužníka.

Uznání dluhu může být vhodným nástrojem též tehdy, blíží-li se konec promlčecí lhůty, dlužník aktuálně není schopen dluh splnit, věřitel veškerými důkazními prostředky disponuje, avšak přesto nechce k podání žaloby přistoupit, a to kupříkladu pro jinak korektní obchodní vztahy s očekáváním jejich dalšího rozvoje, který by mohl být iniciováním soudního sporu ohrožen. Uznáním dluhu započne běh nové desetileté promlčecí lhůty a věřitel má tak dostatek času na to, aby své právo v případě zhoršení vztahů s dlužníkem, který stále neplnil, u soudu uplatnil, aniž by se musel obávat vznesení námítky promlčení.

Výše jsem se snažil na příkladech předeštířit dva významné právní následky, které uznání dluhu jakožto nástroj jeho utvrzení vyvolává a které z něj činí cenný nástroj v ruce věřitele. Dobrá znalost tohoto institutu je tak nanejvýš praktická. Stručná a zdánlivě jasná právní úprava uznání dluhu by mohla budit dojem, že jde o institut „jednoduchý“, nevyžadující hlubší rozbor. Skutečnost je ovšem výrazně odlišná, když ani tak základní otázky, jakými jsou například okamžik nastoupení účinků uznání či rozsah uznání, nejsou jednotně řešeny. Sám jsem při důkladném zkoumání uznání dluhu narazil na nepřehledné množství interpretačních problémů, jež s sebou tento bezesporu zajímavý institut nese.

K výběru tématu mě přivedla četnost, s jakou se s uznáním dluhu v praxi setkávám, množství otázek, které jsem si při tom kladl, jakož i absence komplexnějšího zpracování tohoto tématu.

Cílem této rigorózní práce je kritický a ucelený rozbor právní úpravy uznání dluhu v OZ, přijatých doktrinálních výkladů této úpravy a především závěrů judikatorních, dovozených zejména Nejvyšším soudem, vše samozřejmě s přijetím vlastního odůvodněného stanoviska k řešeným problémům. V menší míře se práce věnuje (nad rámec kapitoly o

historickém vývoji) též rozboru právní úpravy v OZ 64 a ObchZ, jakož i historických právních úprav účinných na našem území, a to jednak s ohledem na judikatorní závěr o použití dosavadních právních předpisů i na uznání dluhů řídicích se těmito dosavadními předpisy (tj. OZ 64 a ObchZ), přestože k uznání došlo až po účinnosti OZ,¹ jednak z důvodů komparativních. Práce však cílí primárně na platnou a účinnou právní úpravu v OZ a závěry k ní přijaté, vše dle stavu k 31. prosinci 2020.

Vedlejší cíl představuje srovnání institutu uznání dluhu dle OZ s rakouskou právní úpravou, respektive (vzhledem k její strohosti) spíše se závěry doktríny a OGH. Základní charakteristika uznání dluhu dle rakouské právní úpravy je provedena v samostatné kapitole, v dalších kapitolách, jež se vztahují k právní úpravě v OZ, poté pro komparaci uvádím řešení rakouské. Zdaleka nebylo cílem tak činit v každé kapitole či dokonce u každého dílčího problému, nýbrž pouze tam, kde může rakouské řešení napomoci výkladu naší právní úpravy, případně tam, kde takové řešení sice není přenositelné, ale i tak je hodné zmínky.

Pro popsané účely jsem zvolil rakouskou právní úpravu z více důvodů. Předně proto, že ABGB byl mezi lety 1812 až 1950 účinný na našem území a např. s odkazy na rozhodnutí NS ČSR týkající se uznání dluhu či souvisejících institutů dle ABGB se lze setkat i v současné době.² Dalším důvodem je nedostatečný rozbor samotné podstaty institutu uznání pohledávky za pravou, který byl převzat právě z ABGB, v české odborné literatuře. Naopak v Rakousku je mu věnována o poznání větší pozornost. V neposlední řadě bylo Rakousko inspirací pro zařazení některých témat, k nimž česká odborná literatura buď schází (uznání práv z vadného plnění), nebo je sporadická (konstitutivní uznání dluhu jako zvláštní druh dohody o narovnání, vztah mezi uznáním dluhu a vzdáním se námítky promlčení).

Ze zahraničních právních úprav je v práci zmínka i o té slovenské (v souvislosti s uznáním promlčeného dluhu spotřebitelem) a na jednom místě též o německé a švýcarské (v souvislosti s řešením vztahu mezi uznáním dluhu a vzdáním se námítky promlčení co do vlivu na promlčecí lhůtu). Z evropských unifikačních snah na poli smluvního práva se v práci objevuje i poukaz na PECL a DCFR, z nadnárodních pak na Zásady UNIDROIT. Pracuji též s Úmluvou o promlčení. Práce však neusiluje o rozbor zmíněných právních úprav, unifikačních výstupů či mezinárodní smlouvy; tyto jsou zmiňovány jen okrajově pro dílčí komparaci.

¹ Rozsudek NS ze dne 12. března 2019, sp. zn. 21 Cdo 292/2018, nález ÚS ze dne 10. března 2020, sp. zn. III. ÚS 392/20.

² Např. ŠABATA, Karel. Uznání dluhu – vybrané problémy. *Soudce*, 2017, roč. 19, č. 2, s. 20; LAVICKÝ, Petr, POLIŠENSKÁ, Petra. *Judikatura k rekodifikaci. Zajištění a utvrzení dluhů*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 241.

Cílem práce je taktéž přesah teoretických závěrů do aplikační praxe, proto v práci nezřídka zmiňuji, jaký praktický dopad bude mít to či ono řešení konkrétního problému (např. na průběh dokazování před soudem).

Zhodnotím-li dosavadní stav zpracování tohoto tématu v naší odborné literatuře, lze konstatovat, že na úrovni odborných článků nalezneme pramenů věnujících se uznání dluhu nebo dílčím otázkám s ním spojeným relativně mnoho. Z autorů, kteří se tímto institutem zabývali opakovaně, lze zmínit Huška³ či Tégl.⁴ U monografií je situace jiná. Není mi známo, že by se uznání dluhu dočkalo monografického zpracování. Uznání dluhu má své místo v monografiích pojednávajících o zajištění a utvrzení dluhů. Jde o práce Kindla⁵ a Pelikána.⁶ V souladu se systematickým členěním OZ je uznání dluhu věnována zejména poslední část těchto publikací. Z monografií na jiné (širší) téma, v nichž nechybí rozbor uznání dluhu, nelze opomenout práci Weinholda.⁷ Uznání dluhu tak stojí do jisté míry ve stínu zajišťovacích institutů (alespoň těch nejzásadnějších, jakými jsou zástavní právo či ručení) i ve stínu smluvní pokuty, tj. druhého nástroje utvrzení dluhu upraveného v OZ, kterému již byla věnována nejedna monografie.⁸ I tento poznatek byl pro mě při výběru tématu rigorózní práce výzvou a motivoval mě k tomu, abych se uznání dluhu zevrubně věnoval. Jde-li o obecnější zhodnocení publikovaných právních názorů, tyto jsou v některých otázkách protichůdné, nezřídka také nekriticky přebírají závěry judikatury k předešlé právní úpravě.

Mezi použitými zdroji zaujímá zcela klíčové místo judikatura NS, jak je zřejmé z bibliografie. Právě judikatura v určité oblasti zájmu této práce často formovala strukturu jednotlivých kapitol a otázky v nich řešené, případně podněcovala k úvahám o otázkách dalších. Při práci s judikaturou mnohdy zmiňuji i nástin skutkového děje, který byl podkladem pro judikované závěry. I nuance jsou u zvoleného tématu důležité. Vzhledem k tomu, že v některých případech nebylo možné zjistit všechny relevantní okolnosti (např. přesné znění posuzovaného prohlášení dlužníka nebo časovou návaznost jednotlivých úkonů) z veřejně dostupných rozhodnutí, obracel jsem se v souladu s InfZ na okresní, krajské či

³ HUŠEK, Jan. Vztah započtení pohledávky a uznání závazku. *Obchodní právo*, 2006, roč. 15, č. 12, s. 2-8; HUŠEK, Jan. Uznání dluhu v novém občanském zákoníku. *Obchodní právo*, 2014, roč. 23, č. 4, s. 126-132.

⁴ TÉGL, Petr. Překážka věci rozsouzené? Aneb o vlivu uznání promlčeného dluhu na totožnost skutku v občanském právu procesním. *Právní fórum*, 2006, roč. 3, č. 7, s. 231-237; TÉGL, Petr. Uznání dluhu. *Ad Notam*, roč. 16, č. 3, 2010, s. 11-17.

⁵ KINDL, Milan. *Zajištění a utvrzení dluhů*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2016. 510 s.

⁶ PELIKÁN, Martin. *Zajištění a utvrzení dluhu v praxi*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017. 400 s.

⁷ WEINHOLD, Daniel. *Promlčení a prekluze v soukromém právu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. 270 s.

⁸ Např. TINTĚRA, Tomáš. *Smluvní pokuta v teorii a praxi*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012. 126 s.; TINTĚRA, Tomáš. *Smluvní pokuta v ČR a Evropě*. 1. vydání. Praha: Leges, 2015. 232 s.; PATĚK, Daniel. *Smluvní pokuta v obchodních vztazích*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2006. 115 s.

vrchní soudy s žádostmi o zaslání jejich rozhodnutí. Použitá judikatura se vztahuje převážně k úpravě v OZ 64 a ObchZ, bylo tedy nutno posoudit její aplikovatelnost v poměrech OZ.

Dále jsem pracoval ve velké míře s komentářovou literaturou (nejen) k OZ, v případě jednosvazkového komentáře k OZ s oběma vydáními, jelikož právě i v oblasti uznání dluhu došlo k jeho aktualizaci, včetně názorových posunů. Pro zvolené téma pokládám za nejpřínosnější velký komentář nakladatelství Leges,⁹ byť svazek, který by zahrnoval i §§ 2053 a 2054 OZ, zatím nebyl publikován. Významným zdrojem byly i již výše zmíněné monografie zaměřené na zajištění a utvrzení dluhu a na promlčení a prekluzi, jakož i odborné články. Samozřejmostí je využití právních předpisů a důvodových zpráv k nim.

Při absenci monografií na zvolené téma nelze opomenout dvě diplomové práce věnující se přímo uznání dluhu,¹⁰ zvláště když byly hodnoceny jako velmi kvalitní. Zejména práci Kolajíkové cituji poměrně často a mimo dalších jí neřešených otázek jsem do práce zařadil i ty, jejichž další zkoumání by zmíněná autorka považovala za přínosné (např. uznání budoucího dluhu).

Informace k rakouské právní úpravě jsem čerpal zejména z komentářové literatury k ABGB, z judikatury OGH a z odborných článků.

Při zpracování rigorózní práce použiji metodu deskriptivní, a to především při základní charakteristice uznání dluhu. Metoda analytická se uplatní při rozboru jednotlivých problematických aspektů a při jejich rozložení na dílčí sporné otázky. Analýzu by měla doplnit syntéza, která umožní posouzení problému v jeho úplnosti. Komparativní metoda bude užita při srovnání úpravy OZ s rakouskou právní úpravou či s úpravami historickými, jakož i při komparaci odlišných doktrinárních či judikatorních závěrů. Při výkladu ustanovení OZ používám v souladu s jeho § 2 odst. 2 výklad jazykový, systematický, subjektivně historický, a zejména pak výklad objektivně teleologický.

Vyjma úvodu a závěru je práce rozdělena na devět kapitol, některé z nich jsou dále členěny. Nejprve se zabývám historickým vývojem právní úpravy uznání dluhu na našem území od ABGB až po OZ, základní charakteristikou institutu a jeho zařazením mezi nástroje utvrzení dluhu. Následuje druhá kapitola pojednávající o rakouském pojetí uznání dluhu. Zákonem upravené způsoby uznání a předpoklady pro jejich nastoupení tvoří obsah třetí a čtvrté kapitoly. Právním následkům, jež uznání v hmotněprávní i procesní rovině vyvolá,

⁹ MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III, § 419-654 a související společná a přechodná ustanovení*. 1. vydání. Praha: Leges, 2014. 1264 s.

¹⁰ KOLAJÍKOVÁ, Barbora. *Uznání dluhu v judikatuře a praxi*. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Právnická fakulta, 2019. 69 s.; SAMEK, Michal. *Uznání dluhu*. Univerzita Karlova v Praze. Právnická fakulta. Diplomová práce, 2013. 60 s.

věnuji rozsáhlou kapitolu pátou. Poté se v šesté kapitole zabývám některými zvláštními případy uznání; zvláštností je zde míněn netypický předmět uznání. V sedmé kapitole se zamýšlím nad dovoleností ujednání odchylojících se od právní úpravy uznání dluhu. Práce vrcholí zkoumáním vztahu mezi uznáním dluhu a jinými instituty v osmé kapitole. Zvláště u nás příliš neprozkoumanému institutu uznání pohledávky za pravou se dostalo více prostoru. Následují úvahy *de lege ferenda* a závěr práce.

Po stručném přehledu členění práce definuji tyto základní výzkumné otázky, na které se v práci snažím nalézt odpověď (jsou uvedeny v pořadí, v jakém jsou v práci řešeny):

- Jak podrobná má být specifikace dluhu v uznávacím prohlášení, aby uznání obstálo jak z hlediska určitosti právního jednání, tak z hlediska obligatorní písemné formy?
- Lze jako explicitní uznání dluhu kvalifikovat i jednání dlužníka, jímž je sledován primárně jiný cíl?
- Je okolností, z níž lze usuzovat na uznání zbytku dluhu částečným plněním, samotné mlčení dlužníka?
- Lze explicitním projevem vůle dlužníka v souvislosti s placením úroků předejít následku v podobě uznání částky, z níž se úroky platí?
- Je možné identifikovat konkludentně uznaný dluh či jeho složku dle pravidel upravených v §§ 1932 a 1933 OZ?
- Musí se aplikace § 2054 odst. 3 OZ, jenž vylučuje konkludentní uznání promlčeného dluhu, dlužník v soudním řízení dovolat?
- Vztahuje se uznání jistiny či její části s ohledem na § 510 odst. 2 OZ i na příslušenství?
- Odkdy počíná běh nové desetileté promlčecí lhůty při uznání dosud nedospělého dluhu?
- Působí uznání dluhu obligačním dlužníkem vůči zástavnímu dlužníkovi i bez jeho souhlasu?
- Je možné platně uznat budoucí dluh?
- Může aplikační dosah (některých) ustanovení o uznání dluhu přesahovat oblast relativních majetkových práv a postihnout i práva věcná?
- Mohou se dlužník a věřitel smluvně odchýlit od ustanovení o uznání dluhu? Je možné sjednání jiného než zákonem upraveného způsobu uznání?
- Jaká je podstata institutu uznání pohledávky za pravou?

- Lze jednostranné započtení či dohodu o započtení považovat za explicitní či konkludentní uznání dluhu (pasivně započítávané pohledávky)?

Uvedený výčet zdaleka nezahrnuje všechny otázky v práci řešené; jde pouze o otázky, které je třeba zvláště vyzdvihnout. Odpovědi na ně budou shrnuty v závěru práce, jehož obsahem budou též úvahy o možném směru dalšího výzkumu.

1. Místo uznání dluhu v českém právním řádu

1.1 Vývoj právní úpravy uznání dluhu na našem území

V této kapitole podávám základní přehled vývoje právní úpravy uznání dluhu na našem území. Ke zde zmíněným právním předpisům se vracím i v dalších kapitolách při řešení otázek souvisejících s výkladem právní úpravy *de lege lata*.

V **ABGB**, účinném na našem území od 1. ledna 1812 do 31. prosince 1950,¹¹ bychom hledali obecnou úpravu uznání dluhu marně. To však neznamená, že by jej zákonodárce zcela opomenul. V § 1396 ABGB upravil právní důsledky, které vyvolá dlužníkovu uznání pohledávky za pravou vůči poctivému postupníkovi. Dle dikce zákona je dlužník po takovém uznání zavázán uspokojit postupníka jako svého věřitele. Sedláček dovozoval, že uznání představuje samostatný důvod závazku, tudíž postupník, který žaluje dlužníka na podkladě takového uznání, není ohrožen námitkami vyvěrajícími z původního právního poměru.¹² Uznání pohledávky za pravou je právě po vzoru § 1396 ABGB zakotveno i v současném OZ a je mu věnována značná pozornost v samostatné kapitole 8.1.

Ustanovení § 1497 ABGB spojovalo s výslovně či mlčky učiněným uznáním dluhu přerušení běhu promlčecí či vydržecí doby. Přerušená doba začala v důsledku uznání znovu běžet. Aby tyto účinky nastoupily, uznání muselo být provedeno osobou, „*v jejíž prospěch by vydržení nebo promlčení účinkovalo*“, případně třetí osobou z podnětu či se schválením dlužníka, a to vůči oprávněnému nebo vůči jeho nástupci.¹³ Dle judikatury bylo dostatečné uznání dluhu co do důvodu, pokud byl tento důvod určitě vymezen.¹⁴ Připouštělo se i uznání promlčeného dluhu, v němž bylo spatřováno vzdání se námítky promlčení. Vyžadovala se však vědomost o promlčení.¹⁵ Na rozdíl od zmíněného hmotněprávního následku uznání, který je pro tento institut typický, nebylo s uznáním spojeno nastoupení vyvratitelné domněnky existence uznaného dluhu.

Civilistická teorie k ABGB počítala jak s uznáním jednostranným, tak s tzv. uznávací smlouvou.¹⁶ Uznávací smlouvu řadila mezi případy tzv. kumulativní novace.¹⁷ Tehdy byl

¹¹ S výjimkou některých ustanovení, jejichž účinnost přetrvala až do 31. prosince 1965.

¹² SEDLÁČEK, Jaromír. In ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír (ed). *Komentář k československému občenskému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl šestý, (§§ 1342 až 1502)*. Reprint původního vydání z roku 1937. Praha: Codex, 1998, s. 169 (§ 1396 ABGB).

¹³ ROUČEK. In ROUČEK, SEDLÁČEK (ed): *Komentář k československému...*, s. 532 (§ 1497 ABGB).

¹⁴ Rozhodnutí NS ČSR ze dne 15. prosince 1930, sp. zn. Rv II 868/29, rozhodnutí NS ČSR ze dne 23. června 1937, sp. zn. Rv I 2425/35.

¹⁵ ROUČEK. In ROUČEK, SEDLÁČEK (ed): *Komentář k československému...*, s. 540 (§ 1498 ABGB).

¹⁶ KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské. Díl 3, Právo obligační*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 140.

tento *terminus technicus* vykládán jako akcesorická obligace k obligaci původní. Akcesorická obligace zakládala nový právní důvod stojící vedle původního právního důvodu. Věřitel měl možnost volby - buď bude plnění vymáhat na základě původního závazkového vztahu, nebo na základě nově založeného, např. zmíněné uznávací smlouvy. Kumulativní novace byla nazývána též platebním slibem.¹⁸ Dnešní chápání pojmu kumulativní novace je odlišné, nejednotné a mnohdy spíše matoucí.¹⁹ V každém případě však platí, že uznání dluhu dle současného OZ ani dle OZ 1964 či ObchZ nelze označit za kumulativní novaci, a to z důvodu jednostrannosti uznání dluhu a z důvodu jeho deklaratorního charakteru.²⁰

Byť se nikdy nestala platnou součástí našeho právního řádu, nelze opomenout ani **Osnovu 1937**, která upravovala v rámci hlavy 43 nazvané „Zajištění práv a závazků“, konkrétně v §§ 1206 – 1208, též platební slib. Ustanovení § 1206 věta první znělo takto: „*Slíbí-li někdo výslovně, že zaplatí svůj dluh určený co do obsahu a důvodu, má se za to, že dluh onen v době slibu trval.*“ Důvodová zpráva k Osnově 1937 označovala platební slib za kumulativní novaci a smysl § 1206 shledávala v přesunu průvodního (důkazního) břemene na dlužníka.²¹ I když nebyla požadována zvláštní forma platebního slibu, muselo se jednat o slib výslovný; konkludentní jednání či mlčení nepostačovalo.²² Vztahoval-li se platební slib k dluhu již promlčenému, vyžadovala se vědomost dlužníka o promlčení.²³ Dle § 1207 musel být platební slib mezi manžely sepsán ve formě notářského zápisu, jinak přesun průvodního břemene nevyvolal. V § 1208 bylo konstatováno, že ustanovení o platebním slibu se vztahují „*zejména na smlouvy uznávací a odúčtovací*“.

Zatímco přesun průvodního břemene neměl předlohu v textu ABGB, hlavním inspiračním zdroji Osnovy 1937,²⁴ další pro tuto práci relevantní ustanovení byla z ABGB převzata. Jde o ustanovení § 1362, které odpovídá § 1497 ABGB a hovoří o přerušení

¹⁷ KRČMÁŘ: *Právo občanské...*, s. 131.

¹⁸ KRČMÁŘ: *Právo občanské...*, s. 131.

¹⁹ Srov. HANDLAR, Jiří. *Zánik závazků dohodou v občanském a obchodním právu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 37.

²⁰ Nesprávně proto Eliáš, který hovoří o kumulativní novaci v souvislosti s uznáním závazku dle ObchZ, a to s odkazem na právní nauku k ABGB. ELIÁŠ, Karel. In ELIÁŠ, Karel, DVORÁK, Tomáš a kol. *Obchodní zákoník: praktické poznámkové vydání s výběrem literatury od roku 1900*. 5. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 181 (§ 323 ObchZ).

²¹ Důvodová zpráva k § 1206-1208 Osnovy 1937, s. 399. Dostupné na <<https://digi.law.muni.cz/handle/digilaw/7035>>.

²² Důvodová zpráva k § 1206-1208 Osnovy 1937, s. 400.

²³ § 1206 věta druhá ve spojení s druhou větou § 1188 Osnovy 1937.

²⁴ SALÁK, Pavel jr. a kol. *Historie osnovy občanského zákoníku z roku 1937: inspirace, problémy a výzvy*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2017, s. 36-41. Dostupné na <https://science.law.muni.cz/knihy/monografie/Salak_Historie_osnovy_oz_1937.pdf>.

promlčení a vydržení při výslovném či mlčky učiněném²⁵ uznání, a ustanovení § 1237, jehož předlohou je § 1396 ABGB o uznání pohledávky za pravou vůči poctivému nabyvateli.

OZ 50, účinný od 1. ledna 1951, přinesl výraznou změnu právní úpravy uznání dluhu, které systematicky zařadil do hlavy čtrnácté týkající se zajištění závazků. V § 297 nově zakotvil vyvratitelnou domněnku existence co do důvodu a rozsahu uznaného dluhu. U promlčených dluhů tento následek podmiňoval vědomostí dlužníka o promlčení. Pro uznané dluhy zavedl v § 91 odst. 1 ve spojení s § 98 novou desetiletou promlčecí dobu a v tomto ohledu postavil uznání dluhu naroveň rozhodnutím soudu, úřadu nebo orgánu veřejné správy, která nabyla právní moci. V důvodové zprávě zákonodárce tento krok odůvodňuje tím, že jak zmíněná pravomocná rozhodnutí, tak uznání dluhu před uplynutím promlčecí lhůty shodně vylučují spornost nároků.²⁶ Vědom si závažnosti následků spojených s uznáním dluhu, stanovil zákonodárce pro uznání dluhu dle § 297 obligatorní písemnou formu. V důvodové zprávě vysvětluje, že „*tento požadavek je v souladu s obecnou tendencí osnovy zabraňovat předpisem písemné formy neuváženým a tíživým závazkům.*“²⁷ Dle Pelikánové byla obligatorní písemná forma vyžadována toliko pro nastoupení procesního účinku uznání dle § 297,²⁸ avšak NS ČSR vztáhl formální a obsahové předpoklady upravené v § 297 i na uznání dle § 98, a to zejména proto, že uznání dle § 98 bylo (jak jsem již zmínil) co do účinků na běh promlčecí lhůty kladeno na roveň pravomocnému rozhodnutí.²⁹

OZ 64, účinný od 1. dubna 1964, hovořil o uznání práva v § 110. S písemným uznáním práva co do důvodu a výše spojoval započetí běhu nové desetileté promlčecí doby, která běžela ode dne, kdy k uznání došlo. Speciálně upravil počátek běhu nové promlčecí doby pro případ, že dlužník v uznání uvedl lhůtu k plnění nebo v uznání rozložil plnění na jednotlivé splátky. Vyvratitelnou domněnku existence uznaného dluhu OZ 64 neznal až do 1. ledna 1992, kdy nabyla účinnosti rozsáhlá novela provedená zákonem č. 509/1991 Sb., kterým se mění, doplňuje a upravuje občanský zákoník, jež do OZ 64 zařadila spolu s dalšími způsoby zajištění závazků též nové ustanovení § 558 o uznání dluhu. To se svou dikcí v zásadě shoduje s ustanovením § 297 OZ 50. Jestliže respektujeme dikci § 558 OZ 64, docházíme k závěru, že náležitostí uznání dluhu byl vedle specifikace jeho důvodu a výše též

²⁵ Zde tedy Osnova 1937 pro přerušení promlčení či vydržení nepožaduje výlučně výslovnost jako u platebního slibu dle § 1206.

²⁶ Důvodová zpráva k § 86-99 OZ 50. Dostupné na < https://www.psp.cz/eknih/1948ns/tisky/t0509_11.htm>.

²⁷ Důvodová zpráva k § 297 OZ 50. Dostupné na < https://www.psp.cz/eknih/1948ns/tisky/t0509_14.htm>.

²⁸ PELIKÁNOVÁ, Irena. *Obchodní právo 4. Obligační právo – komparativní rozbor*. 1. vydání. Praha: ASPI, 2009, s. 291.

²⁹ Stanovisko NS ČSR ze dne 22. října 1958, sp. zn. 3 Ec 129/58.

příslib zaplacení.³⁰ Judikatura začala mezi uznáním dluhu dle § 558 OZ 64 a uznáním práva dle § 110 OZ 64 rozlišovat, přičemž důvodem měly být (kromě již zmíněného příslibu zaplacení vyžadovaného v § 558 OZ 64) též odlišné požadavky kladené na uznání promlčeného dluhu – vědomost dlužníka o promlčení vyžadoval jen § 558 OZ 64.³¹

Zákon č. 109/1964 Sb., hospodářský zákoník, účinný od 1. července 1964, se o uznání dluhu ve svém původním znění nezmiňoval, pouze v § 132 mj. stanovil, že při bezhotovostních platbách lhůta pro zánik práva přestává běžet dnem, kdy věřiteli došlo písemné prohlášení dlužníka, že dal příkaz k úhradě pohledávky peněžnímu ústavu. Po novele provedené zákonem č. 138/1970 Sb., kterým se mění a doplňují některá ustanovení hospodářského zákoníku, již § 132 odst. 1 obsahoval písemné uznání závazku co do důvodu a rozsahu. Poté, co oprávněná organizace uznání obdržela, přestala běžet lhůta pro zánik práv. Ode dne, kdy měla původní lhůta skončit, začala celá lhůta běžet znovu. Tyto důsledky mohly nastat také jen ve vztahu k části závazku. Ustanovení též výslovně uvádělo, že uznání s popsányi účinky bylo možné jen jednou. Ustanovení § 132 HZ doznalo dalších změn po novele provedené zákonem č. 103/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje hospodářský zákoník. Za zmínku stojí zejména zakotvení vyvratitelné domněnky existence uznaného dluhu, a to i při uznání dluhu promlčeného.

ZMO, účinný od 1. dubna 1964, přiznával v § 206 účinky vyvratitelné domněnky písemnému uznání závazku, a to i promlčeného. V § 94 však pro založení běhu nové promlčecí lhůty vyžadoval písemnou formu toliko pro uznání promlčeného práva. V jiných případech upravených v § 94 akceptoval uznání povinnosti „*jakýmkoli způsobem*“, přičemž uvedl, že tím míní „*placení splátky či úroku nebo jakékoli jiné chování povinné osoby, z něhož vyplývá, že svou povinnost nepopírá*“. Důvodová zpráva upozorňovala na nutnost rozlišování mezi uznáním dluhu s účinky přetržení promlčecí lhůty dle § 94 a uznáním dluhu dle § 206, které kvůli založení vyvratitelné domněnky představovalo jeden ze způsobů zajištění závazků.³² Délka uznáním nově založené promlčecí lhůty byla shodná s délkou původní promlčecí lhůty, ledaže došlo k písemnému uznání co do důvodu i rozsahu; tehdy nastoupila nová desetiletá promlčecí lhůta (§ 94 odst. 3).³³ Pro úplnost poukazuji na zajímavé ustanovení § 313 odst. 4, jež vylučuje dopad uznání závazku na běh promlčecí lhůty práv z vadného plnění.³⁴

³⁰ Blíže v kapitole 3.2.

³¹ Blíže v kapitole 6.1.

³² Důvodová zpráva k §§ 76-94 ZMO. Dostupné na <https://www.psp.cz/eknih/1960ns/tisky/t0149_13.htm>.

³³ „Tamtéž“.

³⁴ K tomu blíže v kapitole..

ObchZ, účinný od 1. ledna 1992, obsahoval v rámci dílu o zajištění závazku komplexní úpravu uznání závazku (§ 323 a § 407), která byla odlišná od úpravy v OZ 64 a vylučovala její použití.³⁵ Namísto požadavku na specifikaci uznaného dluhu jeho důvodem a výší postačovalo dle obchodněprávní úpravy uznání určitého závazku. Nebylo třeba ani příslibu zaplacení. Nevyžadovala se vědomost o promlčení uznávaného dluhu, a to ani pro nastoupení vyvratitelné domněnky. Byly připuštěny dva zcela nové způsoby uznání nepromlčených závazků, a to uznání zbytku závazku částečným plněním a uznání závazku placením úroků. Nová promlčecí doba běžící od uznání činila čtyři roky, tedy výrazně méně než promlčecí doba dle občanskoprávní úpravy. ObchZ navíc v § 408 upravoval horní hranici promlčecí doby. Ta činila 10 let ode dne, kdy počala běžet poprvé. Oproti úpravě v OZ 64 tak byl touto horní hranicí omezen i dopad (zejména opakovaného) uznání závazku na délku promlčecí doby.³⁶ Odchylně od § 548 odst. 3 OZ 64 působilo dle § 323 odst. 3 ObchZ uznání závazku dlužníkem bez dalšího i vůči ručiteli. Zřejmým inspiračním zdrojem pro obchodněprávní úpravu uznání závazku byl čl. 20 Úmluvy o promlčení.³⁷

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, účinný od 1. ledna 2014, odstranil do té doby existující dvojkolejnost právní úpravy uznání dluhu v OZ a ObchZ a sjednotil požadavky na uznání dluhu kladené. Přejal především dosavadní obchodněprávní úpravu, když dva způsoby konkludentního uznání, které byly do té doby připuštěny jen ve vztazích podléhajících ObchZ, učinil obecnými způsoby uznání (§ 2054 OZ). Mezi požadavky na explicitní uznání dluhu na rozdíl od § 558 OZ 64 nezařadil příslib zaplatit. Odchylně od úpravy v ObchZ a v souladu s OZ 64 je vyžadováno uznání dluhu co do důvodu a výše, nikoli „pouze“ uznání „určitého“ závazku. Délku uznáním nově založené promlčecí lhůty OZ stanovil, stejně jako OZ 64, na deset let (§ 639 OZ). Uznání dluhu (společně se smluvní pokutou) nově pokládá za utvrzení dluhu, nikoli za jeho zajištění.

S odkazem na **přechodné ustanovení § 3036 OZ** dovodil NS, že uznání dluhu je okolností mající vliv na konec promlčecí lhůty, proto platí, že při uznání dluhu řídicího se dosavadními právními předpisy je nutno postupovat dle dosavadní úpravy i tehdy, bylo-li

³⁵ HUŠEK, Jan. In FALDYNA, František, HUŠEK, Jan, POHL, Tomáš. *Zajištění a zánik obchodních závazků*. 2. vydání. Praha: ASPI, 2007, s. 105.

³⁶ HUŠEK. In FALDYNA, HUŠEK, POHL: *Zajištění a zánik...*, s. 114.

³⁷ PELIKÁNOVÁ, Irena. *Komentář k obchodnímu zákoníku. Díl 3. A. Doplněk k prvnímu a druhému dílu, novelizace obchodního zákoníku zák. č. 142/1996 Sb. a zák. č. 94/1996 Sb., B. Obchodní závazkové vztahy § 261-408*. Praha: Linde, 1996, s. 944 (§ 407 ObchZ).

uznání učiněno za účinnosti OZ.³⁸ NS tak například odmítl, aby částečné plnění dluhu řídicího se OZ 64, který konkludentní uznání neznal, mělo jakýkoli vliv na běh promlčecí lhůty.³⁹

1.2 Základní charakteristika uznání dluhu de lege lata

Uznání dluhu představuje tradiční soukromoprávní institut, jenž posiluje (utvrzuje) postavení věřitele. Jedná se o jednostranné hmotněprávní jednání dlužníka adresované věřiteli.

Jednostrannost značí, že jde o právní jednání dlužníka, které ke své perfekci nevyžaduje jakýkoli projev vůle ze strany věřitele.^{40, 41} To ovšem neznamená, že by uznání dluhu nemohlo být obsaženo ve dvoustranném právním jednání dlužníka a věřitele, typicky v dohodě o splátkovém kalendáři. Připouští se též zahrnutí uznání do dohody o narovnání.⁴² Ani ve zmíněných případech se nevytrácí jednostrannost uznání dluhu. Současně není takové do dohody včleněné uznání ani považováno za jakkoli „kvalitnější“.⁴³

Uznání dluhu má být **projevem vůle samotného dlužníka**. Tento požadavek bude splněn i tehdy, pokud uznání učiní jiná osoba, která je k tomu dlužníkem zmocněna (např. advokát), nebo která je oprávněna dlužníka zastupovat na základě zákona. V podnikatelské sféře je běžné, že za strany určité smlouvy nejedná při jejím plnění či při mimosoudním vyjednávání přímo podnikající fyzická osoba nebo statutární orgán právnické osoby. Komunikaci mezi sebou často vedou zejména zaměstnanci podnikatelů. Věřitel se tak bude nezdvořilost dovolávat uznání dluhu, které měla učinit účetní dlužníka či zaměstnanec reklamačního oddělení. Zda takové jednání dlužníka zavazuje, a to případně i při překročení zástupčího oprávnění,⁴⁴ bude vždy záviset na posouzení okolností konkrétního případu, zejména na obvyklosti takového jednání při zohlednění činnosti, již byla daná osoba dlužníkem pověřena.⁴⁵

³⁸ Rozsudek NS ze dne 12. března 2019, sp. zn. 21 Cdo 292/2018, či usnesení NS ze dne 30. září 2019, sp. zn. 29 Cdo 5308/2017. Shodně nález ÚS ze dne 10. března 2020, sp. zn. III. ÚS 392/20. Opačně ONDREJOVÁ, Dana. *Průvodce uzavíráním smluv*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 24.

³⁹ Rozsudek NS ze dne 12. března 2019, sp. zn. 21 Cdo 292/2018.

⁴⁰ TÉGL, Petr. Uznání dluhu. *Ad Notam*, 2010, roč. 16, č. 3, s. 12.

⁴¹ Srov. však v kapitole 4.1 rozvedenou úvahu o tom, zda dochází k uznání dluhu částečným plněním, pokud jej věřitel odmítne převzít.

⁴² K tomu blíže v kapitole 8.2.

⁴³ Rozsudek NS ze dne 25. září 2012, sp. zn. 32 Cdo 2940/2010.

⁴⁴ § 431 OZ.

⁴⁵ K (ne)uznání dluhu ze strany účetní dlužníka viz rozsudek NS ze dne 18. dubna 2006, sp. zn. 32 Odo 317/2006, k oprávnění generálního ředitele jednat za dlužníka v této otázce viz rozsudek NS ze dne 22. listopadu 2005, sp. zn. 33 Odo 501/2004, k oprávnění výrobního technika uzнат právo na odstranění vady viz usnesení NS ze dne 19. prosince 2013, sp. zn. 23 Cdo 1084/2013.

Ke konkludentnímu uznání dluhu dlužníkem může dojít i tehdy, pokud dlužník částečně plní pomocí třetí osoby, příp. třetí osoba částečně plní na dluh dlužníka na základě jeho pokynu.⁴⁶ Jako konkludentní uznání naopak nelze akceptovat inkaso z účtu dlužníka provedené věřitelem,⁴⁷ ani uznání pohledávky v rámci insolvenčního řízení insolvenčním správcem, jímž insolvenční správce vyjádřil své stanovisko k přihlášené pohledávce.⁴⁸

Dlužník může uznat **pouze svůj vlastní dluh**, nikoli dluh jiné osoby. U společných dluhů platí, že v případě, kdy je každý z více spoludlužníků dělitelného plnění dlužen jen svůj díl,⁴⁹ vyvolá uznání dluhu spoludlužníkem účinky pouze ve vztahu k jeho dílčímu dluhu.⁵⁰ Ani u solidárních dluhů⁵¹ nemůže spoludlužník uznáním dluhu zhoršit postavení ostatních spoludlužníků. I když dluh uzná ve větším rozsahu, než jaký na něj ve vnitřním poměru mezi společně a nerozdílně zavázanými spoludlužníky připadá, nově založená promlčecí lhůta i vyvratitelná domněnka budou působit jen k jeho tíži.⁵² Naopak u nedílných dluhů⁵³ je situace odlišná – uznání dluhu jedním ze spoludlužníků vyvolá účinky i vůči ostatním. Tégl hovoří o objektivním účinku uznání.⁵⁴ Dluh náležející do společného jmění manželů může být uznán i jen jedním z manželů s účinky pro oba manžele. Půjde-li ovšem o záležitost, kterou nelze považovat za běžnou, má druhý manžel právo dovolat se relativní neplatnosti uznání dluhu dle § 714 odst. 2 OZ.⁵⁵

Skutečnost, že lze uznat pouze dluh vlastní, nikoli dluh jiné osoby, není popřena ani zněním § 56 ZOK, který vztahuje pravidla o postupu při střetu zájmů člena orgánu obchodní korporace a této korporace též na případ, kdy má obchodní korporace zajistit nebo utvrdit dluhy člena jejího orgánu, dluhy osob členovi jejího orgánu blízkých, dluhy osob členem jejího orgánu ovlivněných či ovládaných, popř. se stát spoludlužníkem takových osob. Situace

⁴⁶ Rozsudek NS ze dne 21. února 2014, sp. zn. 23 Cdo 405/2013.

⁴⁷ Usnesení NS ze dne 30. srpna 2007, sp. zn. 29 Odo 1236/2005, či rozsudek NS ze dne 25. února 2009, sp. zn. 29 Cdo 749/2007.

⁴⁸ Rozsudek NS ze dne 25. února 2009, sp. zn. 29 Cdo 749/2007.

⁴⁹ § 1871 odst. 1 OZ.

⁵⁰ GAŇO, Jiří, JIRSA, Jaromír, ZOUBEK, Hynek a kol. *Občanský zákoník - Komentář s judikaturou. Svazek XI - Závazky - obecná část (§ 1721 - 2054)*. Ostrava: CODEXIS publishing, 2018, komentář k § 1871 OZ. Převzato z CODEXIS®, doplnku LIBERIS®.

⁵¹ § 1872 OZ.

⁵² TÉGL, Petr, DVOŘÁK, Jan. In ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1. 4. 2008. 2. svazek, § 488 – 880*. 1. vydání. Praha: Linde, 2008, s. 1607 (§ 558 OZ 64).

⁵³ § 1869 OZ.

⁵⁴ TÉGL: *Uznání dluhu...*, s. 17.

⁵⁵ K uznání dluhu na nájemném jedním z manželů viz usnesení NS ze dne 21. července 2011, sp. zn. 26 Cdo 407/2009.

předvídaná zákonodárcem, tj. utvrzení cizího dluhu ze strany obchodní korporace, tak na rozdíl od zajištění takového dluhu obchodní korporací v praxi nastat nemůže.^{56, 57}

Dlužník samozřejmě není povinen dluh vůči svému věřiteli uznat, jedná se pouze o jeho **právo**.⁵⁸ V praxi bude dlužník často vystaven tlaku věřitele, aby k uznání dluhu přistoupil, není-li ochoten či schopen dluh uhradit jednorázově. Věřitel tento požadavek mnohdy vznáší při vědomí důkazní nouze, v níž se nachází, případně též při vědomí blížícího se nebo již nastalého promlčení své pohledávky. Pro případ nevyhovění tomuto požadavku pak věřitel „hrozí“ podáním žaloby, trestního oznámení, insolvenčního návrhu či negativní medializací věci. Pokud věřitel vyhrožuje něčím, k čemu není oprávněn, dopouští se trestněprávně postižitelného jednání.⁵⁹ Z pohledu občanského práva je pak podstatnější právo dlužníka dovolat se relativní neplatnosti uznání dluhu pro bezprávnou výhrůžku v souladu s § 587 odst. 1 OZ.

Z hlediska posouzení, zda určité právní jednání vyžaduje k nastoupení svých účinků dojití adresátovi, rozlišujeme právní jednání na adresovaná, u nichž je odpověď na uvedenou otázku kladná, a právní jednání neadresovaná, u nichž nastává perfekce již jejich projevením.⁶⁰ Uznání dluhu náleží mezi **adresovaná právní jednání**. Byť o tom zákon výslovně nehovoří, oním adresátem je věřitel pohledávky, které odpovídá uznávaný dluh. Učiní-li tak dlužník právní jednání, které by jinak splňovalo všechny náležitosti uznání dluhu, vůči jiné osobě než věřiteli, o uznání dluhu nepůjde. Uznání proto nelze spatřovat např. v písemném prohlášení dlužníka vůči jeho pojistiteli.⁶¹

⁵⁶ Lasák se domnívá, že normu v § 56 ZOK v rozsahu týkajícím se utvrzení dluhu lze aplikovat spíše až tehdy, je-li dluh člena orgánu obchodní korporace (či jiné výše zmíněné osoby) již obchodní korporací zajištěn a nově má být dluh obchodní korporace plynoucí z tohoto zajištění utvrzován. Jinými slovy – obchodní korporace např. uznává svůj dluh z titulu ručení, kterým již dříve zajistila dluh člena svého orgánu. LASÁK, Jan. In LASÁK, Jan a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář. I.díl, (§ 1 až 343)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 476 (§ 56 ZOK).

⁵⁷ Srov. však úvahy o možnosti utvrdit smluvní pokutou cizí dluh. BEZOUŠKA, Petr. *Postavení a ochrana věřitele v novém soukromém právu - aktuální otázky. Srovnávací komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 43-46. U uznání dluhu něco podobného nepřichází v úvahu.

⁵⁸ Usnesení NS ze dne 19. dubna 2010, sp. zn. 33 Cdo 3050/2008.

⁵⁹ Srov. usnesení NS ze dne 13. května 2009, sp. zn. 3 Tdo 476/2009, a usnesení NS ze dne 23. února 2011, sp. zn. 3 Tdo 119/2011, zabývající se trestným činem vydírání (konkrétně pohrůžkou trestním postihem) v souvislosti s uznáním dluhu. Viz též HRNČÍŘÍK, Vít. *Výzva k zaplacení aneb čím vším je věřitel oprávněn hrozit* [online]. pravniradce.ihned.cz, 15. prosince 2010 [cit. 16. ledna 2021]. Dostupné na <<https://pravniradce.ihned.cz/c1-48644740-vyzva-k-zaplaceni-aneb-cim-vsím-je-veritel-opravněn-hrozit>>.

⁶⁰ MELZER, Filip. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419 – 654*. 1. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 476.

⁶¹ Srov. např. usnesení NS ze dne 7. května 2015, sp. zn. 23 Cdo 497/2015. V této věci se žalobce neúspěšně domáhal toho, aby byl připsán žalované (jeho daňové poradkyně) adresovaný jejím pojistiteli, který na základě tohoto připsání plnil část údajné škody způsobené žalovanou žalobci při vedení účetnictví, posouzen jako uznání dluhu z titulu náhrady škody vůči žalobci.

Jde-li o **předmět uznání**, OZ spojuje uznání s „dluhem“, což koresponduje i s názvem osmého dílu hlavy první části čtvrté OZ – „Zajištění a utvrzení dluhu“. Avšak OZ upravuje i uznání pohledávky za pravou.⁶² Vzhledem k tomu, že dluh a pohledávka jsou párovými pojmy, je užívání toho kterého pojmu ve spojení s uznáním spíše otázkou citu. Záleží zejména na tom, zda na uznání nahlížíme z pozice dlužníka, nebo z pozice věřitele. Souhlasím s Pelikánem, že jak zajištění, tak utvrzení zajišťují/utvrzují z ekonomického hlediska pohledávku věřitele, nikoli dluh dlužníka.⁶³ Věřitel je ten, jehož postavení má být těmito prostředky posíleno.⁶⁴ Avšak spojení „uznání dluhu“ (dříve též „závazku“⁶⁵ ve smyslu dluhu) je v našem právním prostředí více zažité a není nutno na tom cokoli měnit. Ani spojení „uznání práva“⁶⁶ či „uznání povinnosti“⁶⁷ nelze označit za nesprávné, jelikož v oblasti závazkového práva je pohledávka právem na plnění a dluh povinností k plnění. Připustili-li bychom uznání věcných práv,⁶⁸ kde pojmy „pohledávka“ a „dluh“ nenajdou své uplatnění, bylo by vhodné hovořit o uznání konkrétního věcného práva (např. uznání zástavního práva, uznání služebnosti). Za předmět uznání však v poměrech OZ nemůžeme označit „závazek“ jakožto celý závazkový právní vztah, který sestává z množiny práv a povinností subjektů závazku.⁶⁹

Za v praxi nejfrekventovanější předmět uznání lze patrně pokládat dluh, který v době uznání splňuje současně tyto parametry – je existující, peněžitý, právním důvodem jeho vzniku je smlouva, je již splatný, ale dosud nepromlčený. Platně uznán však může být i dluh neexistující,⁷⁰ nepeněžitý,⁷¹ nemající původ ve smlouvě,⁷² dosud nesplatný⁷³ či již promlčený.⁷⁴

⁶² § 1884 odst. 2 OZ.

⁶³ PELIKÁN, Martin. *Zajištění a utvrzení dluhu v praxi*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 25.

⁶⁴ Shodně TĚGL, Petr. Zajištění a utvrzení dluhu v novém občanském zákoníku. *Obchodní právo: časopis pro obchodně právní praxi*, 2012, roč. 21, č. 10, s. 347-348.

⁶⁵ Např. § 98 OZ 50, § 132 HZ, § 323 a § 407 ObchZ.

⁶⁶ Např. § 110 OZ 64.

⁶⁷ Např. § 94 odst. 1 a odst. 2 ZMO.

⁶⁸ K tomu viz kapitola 6.5.

⁶⁹ § 1721 OZ.

⁷⁰ K tomu viz kapitola 6.2.

⁷¹ Předchozí občanskoprávní úprava hovořila v § 558 OZ 64 výslovně o „zaplacení“ dluhu, což mohlo vzbuzovat nesprávný dojem, že v občanskoprávních vztazích je možno uznat pouze dluhy peněžité. Srov. HUŠEK. In FALDYNA, HUŠEK, POHL. *Zajištění a zánik...*, s. 109. Termín „zaplatit“ však bylo nutno vykládat extenzivně jako „splnit“. Srov. TĚGL: *Uznání dluhu...*, s. 13.

⁷² Např. dluh, jehož právním důvodem je deliktní jednání dlužníka, dluh záležející v povinnosti vydat bezdůvodné obohacení atd.

⁷³ K tomu viz kapitola 5.3.1.

⁷⁴ K tomu viz kapitola 6.1.

OZ **vylučuje** uznání dluhů odpovídajících pohledávkám ze **sázky, hry nebo losu** (ledaže jsou provozovány státem nebo podléhají úřednímu povolení)⁷⁵ a ze zápůjček či úvěrů poskytnutých vědomě k takové sázce, hře či losu.⁷⁶ K uznání těchto dluhů se nepřihlíží, jedná se tedy o právní jednání zdánlivé. Důvod je prostý – zmíněné pohledávky jsou od počátku nevymahatelné (naturální pohledávky)⁷⁷ a ani jejich uznání by na tom nemohlo nic změnit.

V rámci ustanovení o dočasném užívání ubytovacího zařízení a jiných rekreačních službách (tzv. *timesharing*) chrání zákonodárce spotřebitele před následky uznání dluhu tím, že uznání učiněné v době, kdy spotřebiteli běží lhůta pro odstoupení od smlouvy o *timesharingu* nebo od smlouvy o dočasné výměně užívacího práva, stíhá neplatností.⁷⁸ Totéž platí v případě, že spotřebitel uzavřel s podnikatelem smlouvu, na jejímž základě nabývá za úplatu právo na pomoc podnikatele při úplatném nabytí nebo úplatném převodu užívacího práva založeného smlouvou o *timesharingu*, a to v případě, že k uznání dluhu dojde dříve než k úplatnému nabytí nebo úplatnému převodu práva, příp. dříve než povinnost podnikatele ze smlouvy zanikne z jiného právního důvodu.⁷⁹ Mělo by jít o neplatnost relativní, jíž se musí spotřebitel dovolat.⁸⁰

Jde-li o **způsob uznání dluhu**, rozlišuje právní úprava *de lege lata* uznání explicitní, jímž se rozumí uznání dluhu co do důvodu a výše prohlášením učiněným v písemné formě,⁸¹ a uznání konkludentní, za něž je považováno placení úroků a částečné plnění.⁸² Konkludentně není možno uznat dluh promlčený.⁸³ Každá ze tří zmíněných alternativ uznání dluhu vyžaduje pro nastoupení jejich účinků splnění odlišných předpokladů, jimiž se zabývá v samostatných kapitolách.

Uznání dluhu má závažné **právní následky v rovině hmotněprávní i procesní**. Do první kategorie náleží založení běhu nové desetileté promlčecí lhůty, která běží ode dne, kdy k uznání došlo.⁸⁴ Odlišný počátek běhu nové promlčecí lhůty je stanoven pro případ, kdy dlužník v uznání dluhu určí dobu, do které dluh splní, jakož i pro případ, kdy v uznání rozloží plnění na jednotlivá dílčí plnění.⁸⁵ Procesním následkem uznání dluhu je založení vyvratitelné

⁷⁵ § 2883 OZ.

⁷⁶ §§ 2878, 2881 a 2882 OZ.

⁷⁷ § 2874 OZ.

⁷⁸ § 1864 odst. 1 OZ.

⁷⁹ § 1864 odst. 2 OZ.

⁸⁰ Shodně GAŇO, JIRSA, ZOUBEK a kol. *Občanský zákoník - Komentář s judikaturou. Svazek XI...*, komentář k § 1864 OZ.

⁸¹ § 2053 OZ.

⁸² § 2054 odst. 1 a 2 OZ.

⁸³ § 2054 odst. 3 OZ. Srov. však kapitolu 6.1.

⁸⁴ § 639 věta první a 653 OZ.

⁸⁵ § 639 věta druhá a § 641 OZ.

právní domněnky existence dluhu v uznaném rozsahu. Zatímco vliv uznání dluhu na běh promlčecí lhůty představuje při komparaci národních právních řádů zcela typický právní následek s tímto institutem spojený, zvláštní zákonné pravidlo dělení důkazního břemene⁸⁶ v podobě vyvratitelné domněnky lze v souvislosti s tímto institutem označit za úpravu ojedinělou.⁸⁷

Uznání dluhu nenáleží mezi ta jednostranná právní jednání, která by byla právním důvodem vzniku závazku.⁸⁸ Uznání dluhu **nezakládá nový právní důvod existence dluhu**,⁸⁹ na jehož základě by se mohl věřitel domáhat plnění. Právním důvodem zůstává i nadále právní skutečnost, z níž plyne uznávaný dluh. Pokud právní důvod neexistuje či trpí vadami způsobujícími jeho neplatnost, uznání dluhu na tom nic nemění. Proto má uznání dluhu pouze **deklaratorní charakter** – dlužník jím deklaruje existenci dluhu, aniž by jej nově konstituoval. S účinností OZ došlo k zakotvení institutu uznání pohledávky za pravou,⁹⁰ jemuž je někdy konstitutivní povaha připisována.⁹¹

Uznání dluhu řadíme mezi jednání **hmotněprávní**, čímž se odlišuje od uznání nároku v průběhu soudního řízení dle § 153a OSŘ. Uznání žalobou uplatňovaného nároku představuje procesní úkon žalovaného vůči soudu, na který je soud povinen reagovat vydáním rozsudku pro uznání. Není však vyloučeno, aby uznání nároku vyhovovalo i požadavkům kladeným na hmotněprávní uznání dluhu dle OZ.⁹² I tehdy má soud povinnost rozhodnout rozsudkem pro uznání, nikoli rozsudkem kontradiktorním.⁹³ Naopak pokud dlužník v době, kdy probíhá soudní řízení, uzná dluh vůči svému věřiteli přímo (nikoli prostřednictvím podání adresovaného soudu) a věřitel tento důkazní prostředek o existenci dluhu soudu předloží, nerozhoduje soud rozsudkem pro uznání, ale na základě zjištěného skutkového stavu.

⁸⁶ Viz LAVICKÝ, Petr. *Důkazní břemeno v civilním řízení soudním*. 1. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 218.

⁸⁷ Shodně SAMEK, Michal. *Uznání dluhu*. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Právnická fakulta, 2013, s. 57.

⁸⁸ Jako např. slib odškodnění dle § 2890 OZ nebo veřejný příslib dle § 2884 OZ.

⁸⁹ ČERNÁ, Stanislava. In ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V (§ 1721 až 2520)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 601 (§ 2053 OZ).

⁹⁰ § 1884 odst. 2 OZ.

⁹¹ K tomu viz kapitolu 8.1.

⁹² Ustanovení § 41 odst. 3 OSŘ výslovně připouští, aby účastník soudního řízení učinil vůči soudu hmotněprávní jednání, které vyvolá zákonem předvídané následky vůči ostatním účastníkům v okamžiku, kdy se o něm v řízení dozvěděli. Srov. též rozsudek NS ze dne 31. srpna 2004, sp. zn. 33 Odo 357/2003.

⁹³ Srov. rozsudek NS ze dne 25. dubna 2002, sp. zn. 29 Odo 522/2001. V této věci prvního stupně shledal, že prohlášení žalované vtělené do odporu proti platebnímu rozkazu vyhovuje požadavkům na hmotněprávní uznání dluhu dle § 323 ObchZ, načež zavázal žalovanou k povinnosti uhradit žalobou uplatňované částky klasickým kontradiktorním rozsudkem. Procesní úkon žalované (odpor) přitom nijak neposuzoval optikou § 153a OSŘ. NS uvedl: „Došlo-li ze strany žalované k uznání nároku za podmínek § 153a o.s.ř., je z hlediska vydání rozsudku podle takového uznání nerozhodné, zda uznávací prohlášení má též náležitosti a účinky uznání závazku podle § 323 obch. zák. (ve spojení s § 41 odst. 3 o.s.ř.).“

Mezi základní rysy uznání dluhu dle OZ je nutno zahrnout i **jednotnost tohoto institutu**. Byť je stěžejní právní úprava obsažena na dvou místech, a to jednak v rámci ustanovení o utvrzení dluhu, jednak v rámci ustanovení o délce a běhu promlčecí lhůty, jedná se stále o institut jediný. Tuto v poměrech OZ již jasnou věc⁹⁴ zmiňují zejména kvůli judikatorně ustálenému názoru, jenž rozlišuje mezi uznáním práva dle § 110 OZ 64 a uznáním dluhu dle § 558 OZ 64, jak bylo zmíněno již v kapitole o historickém vývoji.⁹⁵

Uznání dluhu má **několik zásadních funkcí**. Dlužník, jenž svůj dluh vůči věřiteli uznal, bude při vědomí této skutečnosti zřejmě více motivován ke splnění dluhu (funkce motivační či preventivní).⁹⁶ Pro věřitele představuje uznání dluhu stěžejní důkazní prostředek o existenci dluhu (funkce důkazní). Vzhledem k vyvratitelné domněnce mnohdy ani jiný důkazní prostředek pro úspěch v soudním řízení nepotřebuje. Toto procesní zvýhodnění věřitele označuje NS i při výkladu uznání dluhu dle OZ za zajišťovací funkci,⁹⁷ což může působit poněkud matoucím dojmem, jelikož uznání dluhu je utvrzovacím institutem.⁹⁸ Uhrazovací funkci v pravém slova smyslu uznání dluhu nedisponuje.⁹⁹

Ustanovení týkající se uznání dluhu nalezneme **i v jiných právních předpisech**. V zákoně č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů, jde o § 263 odst. 2 (v souvislosti s dohodou o způsobu náhrady škody způsobené zaměstnancem) a o § 328 odst. 2 (výjimka z pravidla o zániku peněžitých práv zaměstnavatele vůči zaměstnanci v důsledku smrti zaměstnance), v NŘ o § 71a odst. 2 (notářský zápis obsahující uznání dluhu), v IZ o § 105 odst. 1 a 2 (v souvislosti s povinností věřitele jako insolvenčního navrhovatele doložit pohledávku vůči dlužníkovi), v zákoně o majetku ČR¹⁰⁰ o § 31 odst. 2 (shovívavější postup vůči prodlévajícímu dlužníkovi – dohoda o splátkách – je podmíněn mj. uznáním dluhu) a o § 39 odst. 1 (podmínky, za nichž může stát uznávat vůči němu uplatněná práva) nebo v již zmíněném TZ o § 222 odst. 1 písm. d) a e) (trestný čin poškození věřitele).

⁹⁴ BEZOUŠKA: *Postavení a ochrana věřitele...*, s. 51.

⁹⁵ K tomu blíže v kapitole 3.2.

⁹⁶ PELIKÁN: *Zajištění a utvrzení...*, s. 13; KINDL, Milan. *Zajištění a utvrzení dluhů*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 475.

⁹⁷ Srov. rozsudek NS ze dne 20. listopadu 2019, sp. zn. 21 Cdo 2226/2018.

⁹⁸ K tomu viz následující kapitola.

⁹⁹ K tomu viz následující kapitola.

¹⁰⁰ Zákon č. 219/2000 Sb., o majetku ČR a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů.

1.3 Uznání dluhu jako utvrzení (nikoli zajištění) dluhu

Již z podaného historického přehledu vývoje právní úpravy uznání dluhu je zřejmé, že uznání dluhu bylo **pravidelně řazeno mezi způsoby zajištění závazku**. V rámci zajištění závazku byl upraven procesněprávní následek uznání dluhu,¹⁰¹ zatímco hmotněprávní následek zákonodárce systematicky řadil do úpravy promlčení.¹⁰² Z toho lze dovodit, že zajišťovací funkce uznání dluhu byla spatřována v založení vyvratitelné domněnky existence dluhu v uznaném rozsahu.¹⁰³

OZ pojímá zajištění dluhu úžeji a z množiny výslovně upravených zajišťovacích institutů vyjímá uznání dluhu a smluvní pokutu, pro něž nově zavádí nadřazený pojem utvrzení dluhu.¹⁰⁴ Nicméně i judikatura k OZ někdy terminologicky nedůsledně charakterizuje uznání jako zajišťovací institut, a to opět s odkazem na vyvratitelnou domněnku,¹⁰⁵ případně dokonce s odkazem na oba zásadní právní následky uznání.¹⁰⁶ Klíčovým pro pochopení odlišné funkce zajištění a utvrzení dluhu je ustanovení § 2010 odst. 1 OZ.

Podstatou zajištění je existence náhradního zdroje uspokojení věřitele pro případ, že dlužník svůj dluh nesplní. Tímto zdrojem může být jak majetek samotného dlužníka, který je pro tento účel „vyčleněn“,¹⁰⁷ tak majetek osoby od dlužníka odlišné, která dluh zajišťuje celým svým majetkem (ručení) či jeho specifikovanou částí (např. zástavní právo).¹⁰⁸ Zajištění poskytuje věřiteli ochranu nejen v situaci, kdy dlužník plnit nechce, ale zejména tehdy, když s ohledem na svou majetkovou situaci plnit nemůže. Věřitel pak bude dle druhu zajištění např. žádat plnění po ručiteli za podmínek § 2021 OZ, realizovat zástavní právo za podmínek § 1359 OZ nebo se dle § 2044 OZ stane nepodmíněným převod práva, které bylo věřiteli k zajištění dluhu převedeno.

¹⁰¹ § 297 OZ 50, § 206 ZMO, § 558 OZ 64, § 323 ObchZ.

¹⁰² § 91 odst. 1 a § 98 OZ 50, § 94 ZMO, § 110 OZ 64, § 407 ObchZ.

¹⁰³ Viz např. důvodovou zprávu k § 76-94 ZMO a k § 158-210 ZMO. Dostupné na <https://www.psp.cz/eknih/1960ns/tisky/t0149_13.htm>. Srov. též HUŠEK. In FALDYNA, HUŠEK, POHL: *Zajištění a zánik...*, s. 104.

¹⁰⁴ Již v literatuře k tehdejší právní úpravě se však setkáváme se správným konstatováním, že uznání dluhu není způsobem zajištění dluhu, ale spíše jeho utvrzením. Např. BEZOUŠKA, Petr. *Zajištění a utvrzení dluhu vzniklého při výkonu závislé práce. Právní rozhledy*, 2009, roč. 17, č. 8, s. 272 a 273; TÉGL: *Uznání dluhu...*, s. 12.

¹⁰⁵ Srov. rozsudek NS ze dne 20. listopadu 2019, sp. zn. 21 Cdo 2226/2018.

¹⁰⁶ Ústavní soud v nálezu ze dne 10. března 2020, sp. zn. III. ÚS 392/20, uvádí: „*Uznání dluhu patří podle ustáleného výkladu (...) mezi zajišťovací právní prostředky, přičemž zajišťovací mechanismus je dvojitý [na tom nic nezměnil ani zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (...)].*“

¹⁰⁷ Např. zástavní právo k věci ve vlastnictví dlužníka, zajišťovací převod práva náležejícího dlužníkovi.

¹⁰⁸ PELIKÁN: *Zajištění a utvrzení...*, s. 7.

Naopak je-li dluh pouze utvrzen uznáním dluhu či sjednáním smluvní pokuty, není tím nijak sníženo riziko, že dlužník nebude schopen svůj dluh uhradit.¹⁰⁹ Věřiteli vzniká buď pouze nárok na další plnění (při sjednání smluvní pokuty pro porušení smluvené povinnosti), nebo může těžit z vyvratitelné domněnky existence dluhu a z nově založené desetileté promlčecí lhůty (uznání dluhu). Utvrzení dluhu tak nerozšiřuje množinu majetku, z něhož se může věřitel uspokojovat, ani nevyčleňuje žádný majetek, vůči kterému by měl věřitel výhodnější postavení ve srovnání s jinými věřiteli dlužníka.¹¹⁰ Výstižně to shrnuje důvodová zpráva k OZ: „*Uznání dluhu, ani smluvní pokuta totiž hospodářsky nezajišťují pohledávku věřitele, třebaže mu poskytují jiné výhody.*“¹¹¹

Uvedené dokumentuje, že utvrzení dluhu **postrádá tzv. uhrazovací funkci**, která je naopak pro zajištění dluhu typická. Pelikán hovoří o uhrazovací funkci i u uznání dluhu, a to v souvislosti s usnadněním pozice věřitele v soudním sporu. Sám však dodává, že nejde o uhrazovací funkci v pravém slova smyslu.¹¹² Je-li dluh uznán, pravděpodobnost splnění se tím samozřejmě zvyšuje, poněvadž dlužník, vědom si následků uznání, může být k dobrovolnému plnění motivován. Avšak nedisponuje-li prostředky ke splnění dluhu, samotné uznání věřiteli úhradu nezajistí.

Pojem utvrzení (*Befestigung*) byl a stále je používán i v **ABGB**. Legální definice tohoto pojmu, stejně jako legální definice pojmu zajištění (*Sicherstellung*), však schází. První hlava třetího dílu ABGB nese název „O utvrzení práv a závazků“ (*Von Befestigung der Rechte und Verbindlichkeiten*). Ustanovení § 1342 ABGB pouze obecně konstatuje, že „*jak osobní práva, tak věcná práva a z nich vyplývající závazky mohou být stejně utvrzeny, změněny a zrušeny*“. V ustanovení § 1343 ABGB, které je nadepsáno „*Způsoby utvrzení práv*“ (*Arten der Befestigung eines Rechtes*), se pak hovoří o tom, že závazek třetí osoby za dlužníka a zastavení (myšleno zástavní právo) jsou „*právními způsoby zajištění závazku a utvrzení práva*“. Z § 1343 ABGB by šlo usuzovat, že ABGB pracuje s pojmy zajištění a utvrzení jako s pojmy párovými, přičemž pojem zajištění vztahuje k závazku (ve smyslu dluhu), zatímco pojem utvrzení k právu (pohledávce), která tomuto dluhu odpovídá.^{113, 114}

¹⁰⁹ KINDL: *Zajištění a utvrzení...*, s. 12.

¹¹⁰ Jako např. zástavní právo a zadržovací právo.

¹¹¹ ELIÁŠ, Karel. In ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vydání. Ostrava: Sagit, 2012, s. 790 (§ 2010-2014).

¹¹² PELIKÁN: *Zajištění a utvrzení...*, s. 13.

¹¹³ Srov. GAERITH, Helmut. In RUMMEL (ed): *Kommentar zum ABGB (...) §§ 1175-1502...*, s. 1, II/3 (§ 1342-1344 ABGB).

¹¹⁴ Z českých zdrojů viz TINTĚRA, Tomáš. *Smluvní pokuta*. Disertační práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Právnická fakulta, 2013, s. 31.

Zajištěním dluhu, např. prostřednictvím kumulativní intercese, ručení nebo zástavního práva,¹¹⁵ tak současně dochází k utvrzení pohledávky.

Shora citované ustanovení § 1342 ABGB a nadpis první hlavy třetího dílu ABGB však spojují pojem utvrzení jak s právy, tak se závazky. V této souvislosti je vhodné zmínit, že Osnova 1937, jejímž hlavním inspiračním zdrojem byl právě ABGB, nazvala 43. hlavu „Zajištění“¹¹⁶ práv a závazků“ (§ 1158 až 1218 Osnovy 1937), nepřevzala (mj.) ustanovení § 1342 a § 1343 ABGB pro jejich „*právně nezávažný obsah*“¹¹⁷ a nad rámec úpravy v ABGB považovala za vhodné zakotvit mezi nástroje zajištění práv a závazků též platební slib (kumulativní novaci).¹¹⁸ Platební slib pak dle důvodové zprávy „*systematicky náleží mezi prostředky, kterými se utvrzuje pohledávka věřitelova (zlepšuje jeho postavení)*“.¹¹⁹ Vzhledem k tomu, že úprava platebního slibu byla zařazena mezi takové zajišťovací prostředky, jakými jsou ručení či zajišťovací převod práva, je v důvodové zprávě zmíněný pojem utvrzení zjevně použit jako synonymum k pojmu zajištění.

Sedláček v komentáři k ABGB užívá spojení „upevnění závazků“ a výslovně uvádí, že § 1343 ABGB „*má na mysli upevnění závazků proti neschopnosti dlužníka splnit svůj závazek*“,¹²⁰ což by v kontextu OZ v zásadě odpovídalo pojmu zajištění. Sedláček k tomu dodává, že z formálního hlediska je možno pod upevnění závazků řadit mj. dlužní úpis či uznání dluhu,¹²¹ čemuž rozumím tak, že tyto další (formální) způsoby upevnění závazků již reálně nechrání věřitele před neschopností dlužníka plnit, ale poskytují mu jiné výhody. Obdobnou definici, jakou volil Sedláček pro pojem upevnění, užil Krčmář pro pojem utvrzení.¹²²

I když význam pojmu utvrzení v ABGB není zcela zřetelný, nelze jej ztotožňovat s významem stejného pojmu užitého v OZ. Z dikce ABGB i z komentářové literatury k němu¹²³ plyne, že pod utvrzení práv řadí i zástavní právo či ručení, tedy typické zajišťovací instituty dle OZ.

¹¹⁵ § 1343 a 1344 ABGB.

¹¹⁶ Tedy nikoli utvrzení jako ABGB. Tento pojem Osnova 1937 vůbec nepoužívá; objevuje se pouze v důvodové zprávě; k tomu viz dále.

¹¹⁷ Důvodová zpráva k § 1185-1218 Osnovy 1937, s. 396. Dostupné na <<https://digi.law.muni.cz/handle/digilaw/7035>>.

¹¹⁸ § 1206 až 1208 Osnovy 1937.

¹¹⁹ Důvodová zpráva k § 1185-1218 Osnovy 1937, s. 399.

¹²⁰ SEDLÁČEK. In ROUČEK, SEDLÁČEK (ed). *Komentář k československému...*, s. 7 (§ 1343 ABGB).

¹²¹ „Tamtéž“.

¹²² KRČMÁŘ: *Právo občanské...*, s. 49.

¹²³ FABER, Wolfgang. In SCHWIMANN, Michael, KODEK, Georg E. (ed). *ABGB: Praxiskommentar. Band 6, §§ 1293-1503*. 4. Auflage. Wien: LexisNexis, 2016, s. 849 (§§ 1342-1345 ABGB).

Rozlišování mezi zajištěním a utvrzením dluhu v poměrech OZ se promítá i do interpretace mnohých ustanovení. V §§ 2012 – 2017 OZ nalezneme úpravu tzv. jistoty. Její definici zákon neposkytuje. OZ na mnoha místech stanoví, že určitá osoba může poskytnout jistotu, aby odvrátila určitý právní následek.¹²⁴ Zákonem upřednostňovaným způsobem poskytnutí jistoty je dle § 2012 OZ zřízení zástavního práva; není-li to možné, pak osobní zajištění způsobitelným ručitelem. Na mysl může vytanout otázka aplikovatelnosti ustanovení o jistotě i na instituty, které dluh pouze utvrzují, zejména na uznání dluhu. Výkladem jak obecných, tak speciálních ustanovení o jistotě lze dospět k tomu, že zákonodárce akcentuje uhrazovací funkce takové jistoty, což splňují pouze zajišťovací prostředky. Pelikán vnímá jistotu jako „*obecnější výraz pro zajištění dluhů*“.¹²⁵ Samotná textace některých ustanovení OZ¹²⁶ napovídá tomu, že činit významový rozdíl mezi poskytnutím jistoty a zajištěním by nemělo praktický význam. **Uznání dluhu pak v kontextu výše uvedeného nelze za jistotu považovat.**¹²⁷ Pro úplnost se sluší dodat, že jistotu upravoval též OZ 64, konkrétně v §§ 555 - 557. Vzhledem k tomu, že OZ 64 řadil uznání dluhu mezi zajišťovací instituty, odborná literatura jej zmiňovala mezi „*typickými jistotami*“.¹²⁸ Přesto lze pochybovat o tom, zda byl za tehdejší právní úpravy naplněn účel některých ustanovení upravujících poskytnutí jistoty¹²⁹ pouhým uznáním dluhu dle OZ 64 či uznáním závazku dle ObchZ.

Nyní přejdeme k **výkladu § 1933 OZ**, který se uplatní, pokud dlužník plní svému věřiteli, aniž by určil, na který z více dluhů stejného druhu tak činí, přičemž toto plnění na úhradu všech dluhů nestačí. Plnění se použije primárně na dluh, o jehož splnění věřitel dlužníka již upomenul. Dalším kritériem v zákonem nastavené posloupnosti je **nejméně zajištěný závazek**;¹³⁰ při stejné míře zajištění potom závazek nejdříve splatný. **Má být při posuzování míry zajištění toho kterého dluhu zohledňováno též uznání dluhu?**

Srovnatelnou úpravu o započítávání plnění obsahoval ObchZ v § 330 odst. 3, absentovalo však kritérium již upomenutého dluhu. Proto bylo kritérium nezajištěného nebo nejméně zajištěného závazku první v pořadí. Vzhledem k tehdejšímu vymezení způsobů

¹²⁴ Např. § 2002 odst. OZ týkající se odstoupení od smlouvy, § 2344 OZ týkající se pachtu a mnohá další ustanovení.

¹²⁵ PELIKÁN: *Zajištění a utvrzení...*, s. 51.

¹²⁶ Např. § 140 OZ hovoří o právu věřitelů požadovat dostatečné zajištění, což by šlo vyjádřit též právem na poskytnutí dostatečné jistoty, aniž by se cokoli změnilo na výkladu tohoto ustanovení.

¹²⁷ Shodně též TINTĚRA, Tomáš. In TINTĚRA, Tomáš, PODRAZIL, Petr, PETR, Pavel. *Základy závazkového práva. 1. díl.* 1. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 175; PELIKÁN: *Zajištění a utvrzení...*, s. 50; KINDL: *Zajištění a utvrzení...*, s. 38.

¹²⁸ ELIÁŠ, Karel. In BEJČEK, Josef, ELIÁŠ, Karel, RABAN, Přemysl a kol. *Kurs obchodního práva: obchodní závazky.* 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 129.

¹²⁹ Např. § 75 odst. 4 ObchZ či § 348 odst. 1 ObchZ.

¹³⁰ Zde pomineme terminologickou nedůslednost zákonodárce, který sice hovoří o závazku (jenž je v kontextu OZ chápán jako závazkový právní vztah – viz § 1721 OZ), ale ve skutečnosti má na mysli dluh.

zajištění závazku se **při posuzování míry zajištění dle § 330 odst. 3 ObchZ uznání závazku zohledňovalo**. To dokládá rozsudek NS zabývající se v souvislosti se započítáním plnění rozdílem v kvalitě zajištění mezi závazkem zajištěným uznáním vtěleným do smlouvy (jednalo se o dohodu o splácení dluhu) a závazkem zajištěným „klasickým uznáním“ závazku, které bylo učiněno bez souvislosti s dvoustranným právním jednáním.¹³¹ NS v kvalitě zajištění rozdíl neshledal. K otázce, zda je možno uznání závazku považovat za zajištění ve smyslu § 330 odst. 3 ObchZ, se explicitně nevyjadřoval, jelikož zákonná úprava byla v tomto směru jednoznačná. V poměrech OZ je při vědomí výše popsaného a zákonodárcem v § 2010 odst. 1 OZ výslovně zdůrazněného rozdílu mezi zajištěním a utvrzením dluhu hledání odpovědi značně složitější. V odborné literatuře najdeme jak zastánce názoru, že i uznání dluhu je více zajištěný než neuznaný, tak zastánce názoru opačného, kteří doporučují k uznání dluhu při aplikaci § 1933 OZ vůbec nepřihlížet.

Negativní stanovisko zastává např. Vrajík poukazující na další nepoužitelnost výše zmíněného judikátu, který uznání závazku v poměrech ObchZ zohledňoval.¹³² Stejný názor prezentuje Kindl,¹³³ Pelikán,¹³⁴ Tintěra,¹³⁵ či Bezouška s Piechowiczovou.¹³⁶ Společným argumentem je vyjmutí uznání dluhu z množiny zajišťovacích prostředků a s tím spojený rozdíl mezi zajištěním a utvrzením dluhu.

Naopak Handlar pléduje za to, aby se pro účely výkladu § 1933 OZ považoval za zajištění každý nástroj, který „*zvyšuje šanci věřitele na získání dlužného plnění*“.¹³⁷ Podle něj tuto funkci plní i uznání dluhu, smluvní pokuta, dlužnická solidarita či získání exekučního titulu.¹³⁸ Šilhán spatřuje smysl ustanovení v ochraně zájmu věřitele, jímž je „*odklizení nejrizikovějších pohledávek*“.¹³⁹ Kritéria pro použití dlužníkem poskytnutého plnění na nejméně zajištěný závazek seřazuje takto: 1) zcela nezajištěné závazky, 2) závazky alespoň utvrzené, 3) částečně zajištěné závazky, 4) závazky zcela zajištěné, 5) závazky násobně

¹³¹ Rozsudek NS ze dne 25. září 2012, sp. zn. 32 Cdo 2940/2010.

¹³² VRAJÍK, Michal. *Judikatura Nejvyššího soudu z pohledu nového občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích*. 1. vydání. Olomouc: ANAG, 2014, s. 455-456.

¹³³ KINDL: *Zajištění a utvrzení...*, s. 12 a 43.

¹³⁴ PELIKÁN: *Zajištění a utvrzení...*, s. 11.

¹³⁵ TINTĚRA, Tomáš. In TINTĚRA, Tomáš, PODRAZIL, Petr, PETR, Pavel. *Základy závazkového práva*. 1. díl. 1. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 147.

¹³⁶ BEZOUŠKA, Petr, PIECHOWICZOVÁ, Lucie. *Občanský zákoník: nejdůležitější změny*. 1. vydání. Olomouc: ANAG, 2013, § 1933 OZ.

¹³⁷ HANDLAR, Jiří. In PRAŽÁK, Zbyněk, FIALA, Josef, HANDLAR, Jiří a kol. *Závazky z právních jednání podle občanského zákoníku: komentář k § 1721 – 2893 OZ podle stavu k 1.4.2017 ve znění zákona č. 460/2016 Sb.* 1. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 449 (§ 1933 OZ).

¹³⁸ „*Tamtéž*“.

¹³⁹ ŠILHÁN, Josef. In HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721-2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 947 (§ 1933 OZ).

(několika způsoby současně) zajištěné.¹⁴⁰ K této posloupnosti se hlásí i Vančurová s Porodem.¹⁴¹

Pelikánová ještě při výkladu tehdejší právní úpravy v § 330 odst. 3 ObchZ rozebírá též čl. 7:109 PECL, jenž jako jedno z mnoha kritérií pro započítání plnění zmiňuje „nejslabší zajištění dluhu“.^{142, 143} V této souvislosti Pelikánová zdůrazňuje, že zajištění nemá být posuzováno dle právní formy, ale dle ekonomického významu, přičemž mezi více zajištěné závazky řadí např. ty, které mohou být předmětem výkonu rozhodnutí.¹⁴⁴ Totožné kritérium jako v PECL, tj. nejslabší zajištění dluhu, nalezneme i v čl. III. – 2:110 DCFR či v čl. 6.1.12 Zásad UNIDROIT.

Při výkladu pojmu zajištěný závazek či lépe zajištěný dluh ve smyslu § 1933 OZ je třeba ihned vyloučit, že bychom za něj považovali jen takový dluh, který je zajištěn některým z nástrojů, jež OZ řadí mezi nástroje zajištění dluhu v § 2018 až 2047. Zcela bychom pominuli instituty jako zástavní právo, podzástavní právo, zadržovací právo či závdavek, u nichž zákonodárce zajišťovací funkci výslovně zmiňuje.¹⁴⁵ Smyslu zajištění vyhoví i jiné instituty, které poskytují věřiteli náhradní zdroj uspokojení jeho pohledávky. Může jít např. o Handlarem zmíněnou dlužnickou solidaritu, a to bez ohledu na to, zda existovala již od vzniku dluhu, nebo vznikla později v důsledku přistoupení k dluhu.¹⁴⁶ Judikatura navíc připouští i sjednání jiných než zákonem upravených zajišťovacích prostředků.¹⁴⁷ Domnívám se, že do množiny zajištěných dluhů ve smyslu § 1933 OZ budou spadat minimálně všechny dluhy, jejichž splnění je zajištěno jakýmkoli přípustným způsobem vyhovujícím co do hospodářské funkce podstatě zajištění, jak ji chápe OZ.

Zbývá vyřešit stěžejní otázku, zda pro účely výkladu § 1933 OZ odhlédnout od definice zajištění v § 2010 odst. 1 OZ a zohlednit i nástroje, které uhrazovací funkci v pravém slova smyslu postrádají, přestože věřiteli poskytují jiné výhody. Předně nespátřuji na rozdíl od Handlara¹⁴⁸ žádný rozumný důvod k tomu, abychom za zajištěný dluh pokládali dluh utvrzený smluvní pokutou. Věřiteli pouze vzniká nárok na další plnění. Dluh, který posuzujeme,

¹⁴⁰ „Tamtéž“.

¹⁴¹ VANČUROVÁ, Kateřina, POROD, Jakub. In PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 2084 (§ 1933 OZ).

¹⁴² PELIKÁNOVÁ, Irena. *Obchodní právo. 4. díl. Obligační právo – komparativní rozbor*. Praha: ASPI, 2009, s. 315.

¹⁴³ Čl. 7:109 odst. 3 písm. b) PECL: „*the obligation for which the obligee has the least security*“.

¹⁴⁴ PELIKÁNOVÁ: *Obchodní právo 4...*, s. 315.

¹⁴⁵ Např. § 1309 odst. 1 OZ (zástavní právo), § 1394 ve spojení s § 1309 odst. 1 OZ (podzástavní právo), § 1395 odst. 1 (zadržovací právo), § 1808 odst. 1 (závdavek).

¹⁴⁶ Ostatně i u přistoupení dluhu se v § 1892 odst. 2 OZ výslovně hovoří o zajištění dluhu.

¹⁴⁷ Rozsudek NS ze dne 25. listopadu 2014, sp. zn. 23 Cdo 2239/2012, či rozsudek NS ze dne 29. července 2020, sp. zn. 33 Cdo 272/2020.

¹⁴⁸ HANDLAR. In PRAŽÁK, FIALA, HANDLAR: *Závazky z právních jednání ...*, s. 449.

smluvní pokuta nezajišťuje ani hospodářsky, ani z hlediska jeho snazší vymahatelnosti. Preventivní a motivační funkce, která může přimět dlužníka k plnění, není dostatečným argumentem. Stejnou funkci může plnit např. i sjednaný důvod pro odstoupení od smlouvy či smluvní úrok z prodlení, příp. i následky nesjednané, plynoucí přímo ze zákona. U uznaného dluhu lze při snaze o jeho podřazení pod dluh zajištěný argumentovat alespoň procesním následkem uznání a s tím spojenou snazší prosaditelností práva u soudu.

Přesto zastávám názor, že ani **uznání dluhu nepředstavuje zajištění zohlednitelné při výkladu § 1933 OZ**. Smysl a účel započítání plnění na nejméně zajištěný dluh spatřuji v odklizení dluhů, které jsou nejméně hospodářsky zajištěny, nikoli též v odklizení dluhů a jim odpovídajících pohledávek, při jejichž soudním vymáhání se neuplatní vyvratitelná domněnka usnadňující procesní pozici věřitele. V opačném případě bychom se mohli dostat až k tomu, že budeme posuzovat jednotlivé pohledávky věřitele z hlediska dostatečnosti podkladů pro jejich prokázání. To platí tím spíše, když ani výčet institutů spadajících do množiny institutů dluh utvrzujících zřejmě není taxativní.^{149, 150} Mám tedy za to, že uznání dluhu (ani jiný nástroj utvrzení dluhu) nemá být při posuzování míry zajištění dle § 1933 OZ v kontextu současné úpravy bráno v potaz, a to zejména proto, že postrádá uhrazovací funkci v pravém slova smyslu. Judikatura NS k výkladu § 1933 OZ (pokud je mi známo) prozatím neexistuje.

¹⁴⁹ Shodně PELIKÁN: *Zajištění a utvrzení...*, s. 7 a 40.

¹⁵⁰ V úvahu připadá směnka vlastní či dlužní úpis, který nevyhovuje požadavkům kladeným na uznání dluhu.

2. Základní charakteristika uznání dluhu v rakouské právní úpravě (ABGB)

Právní základ uznání dluhu nalezneme v § 1497 ABGB, jenž s uznáním provedeným před uplynutím promlčecí lhůty spojuje její přerušení. Na uznání nejsou kladeny **žádné požadavky z hlediska formy** - může být učiněno jak výslovně, tak mlčky. Rovněž **chybí výslovné zákonné požadavky na specifikaci** uznávaného dluhu. Dle judikatury je uznáním „každé jednání dlužníka, které uznání práva věřitele nutně předpokládá nebo které jasně ukazuje záměr dlužníka dluh uznat“, ¹⁵¹ případně „každé jednání dlužníka, jímž jakýmkoli způsobem vyjadřuje svou vědomost o tom, že je vůči věřiteli z příslušného závazkového vztahu zavázán“. ¹⁵² Shodně jako u nás musí být uznání učiněno vůči věřiteli; z jednání dlužníka vůči třetí osobě dovozovat nelze. ¹⁵³ Za uznání jsou tak považována **např. tato jednání dlužníka:** omluva kvůli nezaplacení dluhu, podpis dohody o splátkách, prohlášení dlužníka, že nemohl zaplatit kvůli nedostatku peněz, ale že zaplatí, jakmile peníze získá, placení úroků, zřízení zástavního práva atd. ¹⁵⁴ K přerušení promlčecí lhůty **postačuje uznání co do důvodu**, současné uznání co do výše není nutné. ¹⁵⁵

Kromě § 1497 ABGB se o uznání zmiňuje již jen § 1396 ABGB upravující následky uznání dluhu dlužníkem vůči poctivému postupníkovi, čemuž se podrobně věnuji v samostatné kapitole zabývající se výkladem obdobného ustanovení § 1884 odst. 2 OZ.

Stručná zákonná úprava je nahrazována závěry právní vědy a judikatury. Zcela zásadní je rozlišování dvou druhů uznání dluhu. Prvním je **uznání deklarativní** (*deklaratives Anerkenntnis*), též označované jako uznání „nepravé“ (*unechtes Anerkenntnis*) nebo jako „doznání práva“ (*Rechtsgeständnis*), ¹⁵⁶ které je charakterizováno jako pouhé sdělení informace či informační úkon (*Wissenserklärung*). V tomto smyslu je kladeno naroveň jiným informačním úkonům, mezi něž náleží vyrozumění dlužníka o postoupení pohledávky,

¹⁵¹ Rozhodnutí OGH ze dne 22. dubna 2010, sp. zn. 2 Ob 51/10d. Pracovní překlad autora.

¹⁵² Rozhodnutí OGH ze dne 28. dubna 2015, sp. zn. 8 Ob 10/15a. Pracovní překlad autora.

¹⁵³ MADER, Peter, JANISCH, Sonja. In SCHWIMANN, Michael, KODEK, Georg E. (ed). *ABGB: Praxiskommentar. Band 6, §§ 1293-1503*. 4. Auflage. Wien: LexisNexis, 2016, s. 1553 (§ 1497 ABGB).

¹⁵⁴ K dalším příkladům viz MADER, JANISCH. In SCHWIMANN, KODEK (ed): *ABGB: Praxiskommentar (...)* §§ 1293-1503..., s. 1554-1555 (§ 1497 ABGB); nebo BYDLINSKI, Michael. In RUMMEL (ed): *Kommentar zum ABGB (...)* §§ 1175-1502..., s. 633-634, II/3 (§ 1497 ABGB).

¹⁵⁵ MADER, JANISCH. In SCHWIMANN, KODEK (ed): *ABGB: Praxiskommentar (...)* §§ 1293-1503..., s. 1553 (§ 1497 ABGB).

¹⁵⁶ Rozhodnutí OGH ze dne 19. února 2020, sp. zn. 7 Ob 205/19a.

oznámení vad či oznámení o udělení plné moci.¹⁵⁷ Právě k DA lze vztáhnout definice uznání uvedené v úvodu této kapitoly. DA není orientováno na přivození právních následků; dlužník pouze oznamuje, že dle jeho znalosti právo věřitele existuje.¹⁵⁸ Ovšem i toto uznání přerušuje běh promlčecí lhůty dle § 1497 ABGB.¹⁵⁹

Naproti tomu **tzv. konstitutivní uznání** (*konstitutives Anerkenntnis*), taktéž nazývané jako uznání „pravé“ (*echtes Anerkenntnis*), předpokládá projev vůle dlužníka (*Willenserklärung*) zaměřený na založení zcela nového závazku, který je na existenci původního závazku nezávislý.¹⁶⁰ Teorie pojednává o KA společně s narovnáním (*Vergleich*) a novací jako o institutech nahrazujících dosavadní obligaci obligací novou.¹⁶¹ Jedná se o **zvláštní případ dohody o narovnání**, od níž se KA odlišuje absencí oboustranných ústupků; v případě KA totiž dlužník sporné či pochybné právo, jež vůči němu věřitel vážně uplatňuje, uznává v plném rozsahu.¹⁶²

KA má smluvní charakter (jde o tzv. *Feststellungsvertrag*),^{163, 164} a proto na rozdíl od DA vyžaduje souhlasný projev vůle obou (všech) smluvních stran, byť třeba konkludentní.¹⁶⁵ Vzhledem k zásadní nepřipustnosti abstraktních závazků v rakouském právu bude KA platné jen tehdy, bude-li jím **odstraňován existující spor či pochybnost o právu**.¹⁶⁶ Pokud se tak věřitel dovolává KA, bude na něm, aby prokázal, že jednání dlužníka, z něhož dovozuje KA (např. dopis, v němž dlužník přislíbil úhradu věřitelem uplatňované pohledávky), předcházela spor či pochybnost o právo věřitele.¹⁶⁷ V opačném případě

¹⁵⁷ RUMMEL, Peter. In RUMMEL, Peter, LUKAS, Meinhard (ed). *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch: mit wichtigen Nebengesetzen und EU-Verordnungen: Teilband §§ 859-916 ABGB (Vertragsrecht)*. 4. Auflage. Wien: Manz'sche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2014, s. 52 (§ 863 ABGB).

¹⁵⁸ HEIDINGER, Albert. In SCHWIMANN, KODEK (ed): *ABGB: Praxiskommentar (...) §§ 1293-1503...*, s. 1036 (§ 1375 ABGB).

¹⁵⁹ ERTL, Gunter. In RUMMEL (ed): *Kommentar zum ABGB (...) §§ 1175-1502...*, s. 148, II/3 (§ 1380 ABGB).

¹⁶⁰ ERTL. In RUMMEL (ed): *Kommentar zum ABGB (...) §§ 1175-1502...*, s. 145, II/3 (§ 1380 ABGB).

¹⁶¹ HEIDINGER. In SCHWIMANN, KODEK (ed): *ABGB: Praxiskommentar (...) §§ 1293-1503...*, s. 1031 (§ 1375 ABGB).

¹⁶² Ústupek v době uznání komparujeme se stanovisky stran ke spornému či pochybnému právu před jeho uznáním. Rozhoduje tedy subjektivní postoj stran, nikoli objektivní právní stav. Srov. HEIDINGER. In SCHWIMANN, KODEK (ed): *ABGB: Praxiskommentar (...) §§ 1293-1503...*, s. 1033 (§ 1375 ABGB).

¹⁶³ Rozhodnutí OGH ze dne 30. srpna 2016, sp. zn. 1 Ob 127/16g.

¹⁶⁴ Lze se ovšem setkat i s pojetím KA jako jednostranného příslibu (*einseitiges Schuldversprechen*). Ertl tuto konstrukci připouští, pokud KA není spojeno s jakýmkoli nevýhodami pro věřitele. ERTL. In RUMMEL (ed). *Kommentar (...) §§ 1175-1503...*, s. 144, II/3 (§ 1380 ABGB). Vzhledem k tomu, že KA zavazuje také věřitele, který by po KA zásadně neměl mít možnost úspěšně požadovat více než bylo uznáno (pokud se KA týká celého sporného či pochybného práva), působí daleko přesvědčivěji převažující názor o smluvním charakteru KA. Srov. HEIDINGER. In SCHWIMANN, KODEK (ed): *ABGB: Praxiskommentar (...) §§ 1293-1503...*, s. 1034 (§ 1375 ABGB).

¹⁶⁵ Rozhodnutí OGH ze dne 18. října 2007, sp. zn. 2 Ob 286/06g.

¹⁶⁶ Rozhodnutí OGH ze dne 14. prosince 2011, sp. zn. 3 Ob 160/11t.

¹⁶⁷ Rozhodnutí OGH ze dne 13. září 2018, sp. zn. 10 Ob 63/18i.

pravidelně nebude důvod dovozovat z jednání dlužníka vůli ke konstituování zcela nového závazku.¹⁶⁸ Absentuje totiž samotná kauza KA, kterou spatřujeme v urovnání sporu.¹⁶⁹

Stejně jako narovnání bude KA platné i tehdy, pokud se následně ukáže, že uznaný dluh neexistoval.¹⁷⁰ KA je proto vlastní právotvorný účinek (*rechtsgestaltende Wirkung*),¹⁷¹ což je stěžejní rozdíl oproti DA, které nepředstavuje důvod vzniku nového závazku. DA proto nemůže být právním důvodem žalobou uplatňovaného nároku.¹⁷² Tato odlišnost se promítá i do **délky uznáním nově založené promlčecí lhůty** – zatímco u DA se délka odvíjí od původní promlčecí lhůty, u KA převažuje názor o započetí nové třicetileté promlčecí lhůty.¹⁷³

KA nezřídka záleží v uznání odpovědnosti škůdce či pojistitele jeho odpovědnosti za všechny budoucí škody vzniklé poškozenému v souvislosti s nehodou, kterou škůdce zavinil (typicky dopravní nehoda). Takové plné KA (na rozdíl od DA) zbavuje poškozeného právního zájmu na podání určovací žaloby (*Feststellungsklage*) dle § 228 ZPO, jíž se poškození ve snaze zabránit možnému promlčení pravidelně domáhají právě určení odpovědnosti žalovaného za všechny budoucí škody mající příčinu v nastalé události.¹⁷⁴ Podávání popsanych určovacích žalob souvisí mimo jiné s ustáleným (avšak kritizovaným)¹⁷⁵ judikatorním výkladem OGH o započetí běhu promlčecí lhůty týkající se práva na náhradu budoucích škod již od okamžiku škodné události, pokud vznikla primární škoda a vznik dalších škod byl předvídatelný.¹⁷⁶ KA tak v jistém smyslu nahrazuje vyhovující rozhodnutí soudu o určovací žalobě.

V praxi je mnohdy nesnadné **oba popsané druhy uznání odlišit**. Při výkladu se vychází z teorie důvěry (*Vetruenstheorie*), dle níž není rozhodující neprojevený nebo pro adresáta neseznatelný záměr dlužníka, nýbrž dojem, který musel poctivý adresát uznávacího projevu z jednání uznávajícího nabýt.¹⁷⁷ Zohledňují se sledované účely, zájmy obou stran i všeobecné veřejné mínění (*Verkehrsauffassung*) o významu konkrétního prohlášení

¹⁶⁸ Rozhodnutí OGH ze dne 21. prosince 2017, sp. zn. 5 Ob 214/17g.

¹⁶⁹ HEIDINGER. In SCHWIMANN, KODEK (ed): *ABGB: Praxiskommentar (...)* §§ 1293-1503..., s. 1033 (§ 1375 ABGB).

¹⁷⁰ Rovněž pravidla týkající se omylu při uzavírání dohody o narovnání (§ 1385 ABGB) se aplikují obdobně i na KA. Srov. HEIDINGER. In SCHWIMANN, KODEK (ed): *ABGB: Praxiskommentar (...)* §§ 1293-1503..., s. 1035 (§ 1375 ABGB).

¹⁷¹ Rozhodnutí OGH ze dne 29. ledna 2014, sp. zn. 7 Ob 192/13f.

¹⁷² Rozhodnutí OGH ze dne 30. srpna 2016, sp. zn. 1 Ob 127/16g.

¹⁷³ Blíže v kapitole 5.3.1.

¹⁷⁴ Rozhodnutí OGH ze dne 27. dubna 2017, sp. zn. 2 Ob 90/16y.

¹⁷⁵ MADER, JANISCH. In SCHWIMANN, KODEK (ed): *ABGB: Praxiskommentar (...)* §§ 1293-1503..., s. 1516 (§ 1489 ABGB).

¹⁷⁶ Rozhodnutí OGH ze dne 31. března 2009, sp. zn. 1 Ob 4/09h.

¹⁷⁷ Rozhodnutí OGH ze dne 11. ledna 2001, sp. zn. 2Ob 344/00b.

dlužníka.¹⁷⁸ Pro KA by měla hovořit z okolností plynoucí vědomost stran o nejistotě jejich právních pozic.¹⁷⁹ Nicméně v pochybnostech, zda se jedná o DA či KA, je s odkazem na § 915 ABGB upřednostňováno DA, poněvadž má pro dlužníka méně tíživé dopady.¹⁸⁰ I Rummel doporučuje spíše zdrženlivější přístup při úvahách o KA.¹⁸¹ Při posuzování uznání souvisejícího se škodami způsobenými dopravní nehodou se ustálil názor, že KA nastává jen v případě, kdy se uznávající zavázal k náhradě škody bez ohledu na plnění svého pojistitele odpovědnosti.¹⁸² Jestliže dlužník pouze uzná svou vinu na vzniku dopravní nehody a odkáže na svého pojistitele odpovědnosti, půjde nanejvýš o DA.¹⁸³

V souvislosti se smlouvou o kontokorentu se dlouhou dobu vedly spory o to, jakou povahu má **uznání salda**. OGH v klíčovém rozhodnutí,¹⁸⁴ v němž shrnul všechny zásadní názory nauky i judikatury, posuzoval význam omisivního jednání zákazníka banky, který nereagoval na bankou sdělenou informaci o výši salda. To mělo mít dle všeobecných obchodních podmínek rakouských úvěrových společností za následek jeho uznání. OGH zdůraznil, že KA představuje kauzální smlouvu mající odstranit existující spor či pochybnost o právu; nemá mít pouze preventivní charakter. Tato kauza bude při uznání salda pravidelně scházet, abstraktní uznání je nepřipustné, a proto je třeba uznání připisovat toliko deklarativní účinky. Stejný názor OGH zopakoval i v dalších rozhodnutích.¹⁸⁵ Ve snaze přiznat uznání salda větší praktický význam následně přistoupil rakouský zákonodárce k novelizaci¹⁸⁶ mj. § 355 odst. 4 UGB a uznání salda má být napříště **tzv. oslabeným abstraktním uznáním** (*abgeschwächt abstrakten Schuldanerkenntnis*). Tato zvláštní konstrukce záleží v tom, že uznání salda sice založí nový právní důvod a věřitel nebude muset prokazovat kauzu KA (urovnání sporu), protože bude uplatňovat tzv. abstraktní saldo, nicméně dlužníkovi zůstane možnost namítat, že saldo neodpovídá skutečnosti (např. že je v něm zohledněna neexistující pohledávka) a požadovat z toho důvodu vydání bezdůvodného obohacení. V tom spočívá „oslabení“ jinak abstraktního uznání.¹⁸⁷

¹⁷⁸ Rozhodnutí OGH ze dne 21. prosince 2017, sp. zn. 5 Ob 214/17g.

¹⁷⁹ Rozhodnutí OGH ze dne 13. září 2018, sp. zn. 10 Ob 63/18i.

¹⁸⁰ Rozhodnutí OGH ze dne 15. října 2009, sp. zn. 2 Ob 132/09i.

¹⁸¹ RUMMEL. In RUMMEL, LUKAS (ed): *Kommentar (...) §§ 859-916 ABGB...*, s. 60 (§ 863 ABGB).

¹⁸² Rozhodnutí OGH ze dne 7. prosince 1978, sp. zn. 2 Ob 133/78, či rozhodnutí OGH ze dne 11. ledna 2001, sp. zn. 2 Ob 344/00b.

¹⁸³ HEIDINGER. In SCHWIMANN, KODEK (ed): *ABGB: Praxiskommentar (...) §§ 1293-1503...*, s. 1038 (§ 1375 ABGB).

¹⁸⁴ Rozhodnutí OGH ze dne 27. dubna 2001, sp. zn. 1 Ob 27/01d.

¹⁸⁵ Např. rozhodnutí OGH ze dne 20. února 2006, sp. zn. 2 Ob 62/04p.

¹⁸⁶ BGBl. I Nr. 120/2005.

¹⁸⁷ Vládní návrh zákona BGBl. I Nr. 120/2005, kterým se mění UGB, s důvodovou zprávou, s. 56-57. Dostupné na <https://www.parlament.gv.at/PAKT/VHG/XXII/II_01058/fname_045544.pdf>.

I v Rakousku se setkáme také s **procesním uznáním** spočívajícím v jednostranném prohlášení žalovaného dlužníka vůči soudu, jímž zcela nebo částečně uznává žalobou uplatněný nárok.¹⁸⁸ Takové uznání vyústí ve vydání rozsudku pro uznání, oproti naší právní úpravě¹⁸⁹ ovšem vždy jen tehdy, navrhne-li tento postup žalobce.¹⁹⁰ OGH dokonce judikoval, že vzhledem k zaměření procesního uznání pouze na utváření procesněprávních vztahů je možné jej účinně vzít zpět; sporným dle OGH zůstává, zda až do vydání rozsudku pro uznání, nebo pouze do vznesení návrhu žalobce na vydání takového rozsudku.¹⁹¹

¹⁸⁸ Srov. rozhodnutí OGH ze dne 25. února 2016, sp. zn. 2 Ob 127/15p.

¹⁸⁹ § 153a odst. 1 OSŘ.

¹⁹⁰ § 395 ZPO.

¹⁹¹ Rozhodnutí OGH ze dne 30. září 2009, sp. zn. 9 Ob 56/09i. Z rozhodnutí OGH ze dne 23. ledna 2014, sp. zn. 6 Ob 172/13g, by bylo možno dovozovat druhou variantu.

3. Explicitní uznání dluhu

3.1 Požadavek písemné formy

Na rozdíl od většiny evropských států¹⁹² (Rakousko nevyjímaje) vyžaduje OZ pro uznání dluhu, resp. pro hlavní způsob uznání, písemnou formu. V dnešní době se písemná komunikace odehrává převážně elektronicky. Dlužník často reaguje na výzvy věřitele k plnění prostřednictvím emailů, SMS zpráv či zpráv v nejrůznějších komunikačních aplikacích, v nichž zaujímá určitý postoj k pohledávce věřitele. Z obecných ustanovení OZ o formě právního jednání¹⁹³ plyne, že požadavku na písemnou formu může vyhovět nejen právní jednání v listinné podobě, ale též právní jednání učiněné elektronickými či jinými technickými prostředky.¹⁹⁴ V této kapitole se zaměřím zejména na to, jaké podmínky musí být splněny, aby uznání dluhu v „nelistinné“ podobě dostalo požadavku na písemnou formu.

Dle **561 odst. 1 OZ** je k platnosti právního jednání v písemné formě nezbytný podpis jednajícího. Pro zodpovězení otázky, jak lze elektronicky podepsat elektronické právní jednání, odkazuje OZ na jiný právní předpis. Tím byl dříve ZEP rozlišující mezi (prostým) elektronickým podpisem a zaručeným elektronickým podpisem.¹⁹⁵ Od 1. července 2016 se stalo přímo použitelným předpisem na území členských států Evropské unie nařízení eIDAS, resp. jeho převážná část. V něm upravená definice (prostého) elektronického podpisu¹⁹⁶ již dle Kmenta¹⁹⁷ neobsahuje, na rozdíl od nařízením zrušené směrnice,¹⁹⁸ požadavek autentizace, ani nehovoří o „jednoznačném ověření identity podepsané osoby“, jak činil v § 2 písm. a) ZEP. Dne 19. září 2016 nabyl účinnosti náš adaptační zákon k nařízení eIDAS, který zrušil mj. i ZEP a stal se tak společně s nařízením eIDAS „jiným právním předpisem“ ve smyslu § 561 odst. 1 OZ, jenž stanoví požadavky na elektronický podpis i pro účely posouzení platnosti právního jednání v písemné formě dle OZ. Adaptační zákon hovoří v § 7 o „jiném typu elektronického podpisu“, který není ani podpisem zaručeným, ani podpisem

¹⁹² BAR, Christian von, CLIVE, Eric (ed). *Principles, definitions and model rules of European private law: draft common frame of reference (DCFR)*. Volume 2. Full ed. Munich: Sellier. European Law Publishers, 2009, s. 1193.

¹⁹³ §§ 561 a 562 OZ.

¹⁹⁴ To ostatně platilo i za předchozí právní úpravy – viz § 40 odst. 4 OZ 64 a § 272 ObchZ ve spojení s § 1 odst. 2 ObchZ.

¹⁹⁵ § 2 písm. a) a b) ZEP.

¹⁹⁶ Čl. 3 bod 10 nařízení eIDAS: „data v elektronické podobě, která jsou připojena k jiným datům v elektronické podobě nebo jsou s nimi logicky spojena a která podepisující osoba používá k podepsání.“

¹⁹⁷ KMENT, Vojtěch. Nahradí elektronický podpis prostý ten tradiční vlastnoruční? *Bulletin advokacie*, 2016, roč. 23, č. 12, s. 33.

¹⁹⁸ Čl. 2 bod 1 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/93/ES ze dne 13. prosince 1999 o zásadách Společenství pro elektronické podpisy.

uznávaným, a který lze použít při podepisování právního jednání, jímž právně nejedná (zjednodušeně řečeno) veřejnoprávní podepisující nebo osoba vůči veřejnoprávně podepisujícímu.¹⁹⁹ Jiný typ elektronického podpisu, jímž je též prostý elektronický podpis dle eIDAS, je tak možné použít zejména pro soukromoprávní jednání.²⁰⁰

Volné definici prostého elektronického podpisu dle nařízení eIDAS dle mnohých názorů vyhoví např. uvedení jména na konci emailu (včetně tzv. „patičky“ emailu), napsání jména v elektronickém dokumentu, vložení naskenovaného vlastnoručního podpisu do elektronického dokumentu, naskenování celého listinného dokumentu, který obsahuje vlastnoruční podpis, či dokonce pouhé obsazení jména v odesílací emailové adrese.²⁰¹

Velmi kriticky se k těmto variantám podpisu vyjádřil Podaný, který považuje za nepřijatelné, abychom u elektronických právních jednání akceptovali podpisy, o jejichž dostatečnosti pro písemné právní jednání v podobě listinné by snad nikdo ani neuvažoval (např. listinné uznání dluhu, na němž by byl pouze strojově psaný podpis).²⁰² Proti dostatečnosti prostého elektronického podpisu argumentuje zejména článkem 25 odst. 2 nařízení eIDAS, který staví naroveň vlastnoručnímu podpisu pouze kvalifikovaný elektronický podpis. Pokud nemají být dle odst. 1 stejného článku ani jiným než kvalifikovaným elektronickým podpisům upírány právní účinky, dle Podaného tím rozhodně není řečeno, o jaké účinky se má jednat, a bylo by nelogické, aby měly všechny úrovně elektronického podpisu stejné účinky.²⁰³

Podanému lze oponovat tím, že dle recitálu 49 preambule k nařízení eIDAS, který tento autor také cituje, bylo ponecháno na členských státech, jaké účinky jinému než kvalifikovanému elektronickému podpisu přiznají. Členské státy jsou limitovány tím, že jiným než kvalifikovaným elektronickým podpisům nesmí upírat (nějaké) právní účinky. Český zákonodárce zvolil variantu, dle níž i jiný typ elektronického podpisu, tj. zbytková kategorie nezahrnující zaručený a uznávaný podpis dle adaptačního zákona, vyhoví požadavku na podpis soukromoprávního elektronického právního jednání. Tento výklad § 7 adaptačního zákona podporuje i důvodová zpráva, dle níž toto ustanovení rozšiřuje paritu

¹⁹⁹ §§ 5 a 6 adaptačního zákona.

²⁰⁰ MATEJKA, Ján. Doručování písemností a elektronický právní styk v pracovněprávních vztazích. *Acta Universitatis Carolinae. Iuridica*, 2019, roč. 65, č. 1, s. 62-63.

²⁰¹ Např. KMENT: *Nahradí elektronický podpis...*, s. 32 a 35; KROPÁČEK, Pavel. *K elektronickým podpisům v době koronavirové aneb chvála nařízení eIDAS* [online]. pravopropodnikatele.cz, 1. dubna 2020 [cit. 17. ledna 2021]. Dostupné na <<https://pravopropodnikatele.cz/k-elektronickym-podpisum-v-dobe-koronavirove-aneb-chvala-narizeni-eidas/>>.

²⁰² PODANÝ, Jan. *Podepisování soukromých listin včera, dnes a zítra* [online]. advokatnidenik.cz, 4. května 2020 [cit. 17. ledna 2021]. Dostupné na <<https://advokatnidenik.cz/2020/05/04/podepisovani-soukromych-listin-vcera-dnes-a-zitra/>>.

²⁰³ „Tamtéž“.

s vlastnoručním podpisem na všechny typy elektronických podpisů dle nařízení eIDAS, tj. i na tzv. prostý elektronický podpis.²⁰⁴ Tato úprava rozhodně v rozporu s přímo použitelným nařízením eIDAS není. Pokud Podaný argumentuje tím, že ani § 7 adaptačního zákona nestanoví, jaké jsou účinky jednotlivých úrovní elektronických podpisů,²⁰⁵ dle mého mínění opomíjí souvislost tohoto ustanovení s třetí větou § 561 odst. 1 OZ. Jestliže naposled uvedené ustanovení odkazuje na jiný právní předpis, jenž stanoví, jak lze elektronické právní jednání elektronicky podepsat, a § 7 adaptačního zákona (v mezích dovolených nařízením eIDAS) specifikuje, jaké podpisy je možno použít k elektronickému podepisování, nelze než uzavřít, že účinky všech variant podpisu dle § 7 adaptačního zákona spočívají ve splnění náležitosti podpisu dle § 561 odst. 1 OZ, tudíž jimi podepsaná elektronická písemnost bude platným právním jednáním v písemné formě dle § 561 odst. 1 OZ.

Výklad ze strany NS prozatím schází, jelikož dosud posuzoval případy, na něž se nařízení eIDAS a adaptační zákon ještě nevztahovaly. NS opakovaně odmítl posoudit email jako platné písemné právní jednání, poněvadž nebyl opatřen elektronickým podpisem. Z rozhodnutí ovšem není zřejmé, jakou variantu elektronického podpisu měl NS na mysli a zda email obsahoval alespoň podpis ve formě připojení jména a příjmení na jeho konci.²⁰⁶ I z přepisu vyjádření účastníků²⁰⁷ v některých rozhodnutích však lze usuzovat, že NS mínil zaručený elektronický podpis dle § 2 písm. b) ZEP. Tato judikatura by na právní jednání podléhající v otázce řádného elektronického podpisu nařízení eIDAS a adaptačnímu zákonu neměla být aplikovatelná.²⁰⁸

Lze tedy učinit dílčí závěr o tom, že **uznání dluhu učiněné elektronicky a opatřené tzv. prostým elektronickým podpisem** (např. uvedením jména na konci emailu) **bude dle současné právní úpravy platným právním jednáním v písemné formě a vyhoví tak formálnímu požadavku dle § 2053 OZ.**

Není vyloučeno, že některé již výše prezentované varianty prostého elektronického podpisu za něj považovány nebudou, poněvadž neplní funkci stvrzení konečnosti a vážnosti

²⁰⁴ Důvodová zpráva k § 7 adaptačního zákona, s. 36. Dostupné na <<https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=7&ct=763&ct1=0>>.

²⁰⁵ PODANÝ, Jan. *Podepisování soukromých listin včera, dnes a zítra* [online]. advokatnidenik.cz, 4. května 2020 [cit. 17. ledna 2021]. Dostupné na <<https://advokatnidenik.cz/2020/05/04/podepisovani-soukromych-listin-vcera-dnes-a-zitra/>>.

²⁰⁶ Např. rozsudek NS ze dne 29. ledna 2009, sp. zn. 30 Cdo 1230/2007, rozsudek NS ze dne 10. dubna 2014, sp. zn. 23 Cdo 1593/2012, usnesení NS ze dne 22. května 2019, sp. zn. 26 Cdo 1230/2019, usnesení NS ze dne 23. října 2019, sp. zn. 33 Cdo 1446/2019.

²⁰⁷ Viz rozsudek NS ze dne 10. dubna 2014, sp. zn. 23 Cdo 1593/2012.

²⁰⁸ Shodně KORBEL, František, KOVÁŘ, Dalibor, AMLER, Pavel. *Interpretace elektronického podpisu a související identifikace v soukromém právu* [online]. pravni prostor.cz, 4. listopadu 2020 [cit. 17. ledna 2021]. Dostupné na <<https://www.pravni-prostor.cz/clanky/obcanske-pravo/interpretace-elektronickeho-podpisu-souvisejici-identifikace-v-soukromem-pravu>>.

vůle jednajícího, příp. nelze říci, že by se jednalo o data, která podepisující osoba používá k podepsání²⁰⁹ (např. pouhé obsažení jména a příjmení odesílajícího v emailové adrese). Podepsáno pravidelně nebude ani písemné jednání prostřednictvím nejrůznějších komunikačních aplikací, jako jsou Facebook Messenger či WhatsApp. Proto je třeba se zabývat též § 562 odst. 1 OZ upravujícím zachování písemné formy elektronického právního jednání, zejména pak jeho vztahem k § 561 odst. 1 OZ.

Korbel s Melzerem považují § 562 odst. 1 OZ za zvláštní úpravu platné písemnosti bez podpisu a odkazují na srovnatelná ustanovení v dřívějších předpisech, zejména na § 40 odst. 4 OZ.²¹⁰ Stejný názor mají i členové názorové platformy Rozumné právo.²¹¹ Jako výjimku z pravidla o požadavku podpisu písemného právního jednání vykládá zmíněné ustanovení též Matějka, který má za to, že podmínka možnosti určení jednající osoby v § 562 odst. 1 OZ je určitou alternativou podpisu se stejnou funkcí – možností identifikace jednající osoby.²¹² Beran míní, že pokud bychom u elektronických právních jednání vždy vyžadovali podpis, nebylo by § 562 odst. 1 OZ třeba.²¹³ Naopak Hrdlička se domnívá, že podpis elektronické písemnosti nesmí pro zachování písemné formy nikdy scházet.²¹⁴ Ustanovení § 562 odst. 1 tedy zřejmě chápe jako doplnění požadavků na písemnou formu u elektronického právního jednání, aniž by toto ustanovení odstraňovalo požadavek podpisu. Kment,²¹⁵ který přehledně shrnuje možné alternativy výkladu vztahu obou ustanovení, nabízí ke zvážení názor, dle něhož mezi oběma ustanoveními není vztah speciality, nýbrž se aplikují současně. Vychází z toho, že § 562 odst. 1 OZ se, na rozdíl od § 561 odst. 1 OZ vyžadujícího k platnosti též podpis, nezabývá platností právního jednání, nýbrž pouze požadavky na zachování písemnosti. Podpis je dle něj nutné vyžadovat i u písemnosti splňující kritéria pro zachování písemné formy dle § 562 odst. 1 OZ. Dle NS musí být pro platné elektronické jednání v písemné formě zřejmě naplněny předpoklady obou ustanovení.²¹⁶

²⁰⁹ Čl. 3 bod 10 nařízení eIDAS.

²¹⁰ KORBEL, František, MELZER, Filip. Písemnost, elektronický a biometrický podpis v elektronickém právním jednání. *Bulletin advokacie*, 2014, roč. 21, č. 12, s. 35.

²¹¹ Rozumné právo. *Je třeba zjednodušit elektronické právní jednání* [online]. rozumne-pravo.cz, 1. června 2020 [cit. 17. ledna 2021]. Dostupné na <<https://www.rozumne-pravo.cz/cz/stanoviska/je-treba-zjednodusit-elektronicke-pravni-jednani/>>.

²¹² MATEJKA: *Doručování písemností...*, s. 61-62.

²¹³ BERAN, Vladimír. In PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 623 (§ 562 OZ).

²¹⁴ HRDLIČKA, Miloslav. In LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I Obecná část (§ 1-654). Komentář. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2025 (§ 562 OZ).

²¹⁵ KMENT, Vojtěch. *Nahradí elektronický podpis prostý ten tradiční vlastnoruční* [online]? bulletin-advokacie.cz, 20. prosince 2016, [cit. 17. ledna 2021]. Dostupné na <<http://www.bulletin-advokacie.cz/nahradi-elektronicky-podpis-prosty-ten-tradici-vlastnorucni>>.

²¹⁶ Usnesení NS ze dne 1. června 2017, sp. zn. 20 Cdo 1741/2017.

Jazykový výklad by mohl napovídat výkladu Kmenta, poněvadž zatímco § 561 odst. 1 OZ podmiňuje platnost právního jednání v písemné formě podpisem, § 562 odst. 1 OZ se výslovně zabývá toliko zachováním písemné formy u elektronických právních jednání, nikoli zachováním platnosti právního jednání při absenci podpisu. **Domnívám se však, že smyslem a účelem ustanovení § 562 odst. 1 OZ je „podržení“ platnosti nepodepsaného elektronického právního jednání, které vyhoví alespoň požadavkům, jež na něj toto ustanovení klade.** Zachování písemné formy je nutno rozumět tak, že bude za splnění vypočtených (nikoli dalších) předpokladů platně jednáno v písemné formě. Dle mého soudu mohl zákonodárce zvolit formulaci „písemná forma je zachována“ místo v úvahu připadající formulace „platnost písemného právního jednání je zachována“ i z toho důvodu, že předpokladů platného písemného právního jednání je mnoho, nikoli jen ty týkající se jeho formy.

Korbel, Kovář a Amler ke vztahu rozebíraných ustanovení uvádějí: „*Na základě diskusí v rekodifikační komisi k novému občanskému zákoníku došlo k záměrnému oddělení tohoto ustanovení od § 561 OZ o podpisech do samostatného paragrafu tak, aby bylo jasné, že se zde nevyžaduje (jakýkoli) podpis, jsou-li splněny podmínky zachycení obsahu právního jednání a určení jednající osoby. Jinými slovy, v soukromém právu není obecně důvod problematizovat z hlediska platnosti situace, ve kterých je jasné, kdo jedná a co je obsahem jeho jednání.*“²¹⁷ Podpůrným argumentem mohou být i časové souvislosti začlenění srovnatelného § 40 odst. 4 do OZ 64.²¹⁸

Lze mít tedy za to, že je **možné platně písemně jednat prostřednictvím elektronických prostředků i bez podpisu**, pokud je zachycen obsah takového právního jednání a je dána možnost určení jednající osoby. S první podmínkou, která vyžaduje možnost opakovaného zobrazení,²¹⁹ větší problém nebude. Jde-li o podmínku možnosti určení jednající osoby, z OZ se nepodává, v jaké míře má být naplněna. Dle mého názoru by měla postačovat potencionální určitelnost jednající osoby,²²⁰ což bude splněno např. tehdy, komunikují-li spolu strany prostřednictvím emailových adres uvedených ve smlouvě, případně i jiných (nesjednaných), je-li z elektronické zprávy seznatelné, kdo jedná (k tomu by mělo být

²¹⁷ KORBEL, František, KOVÁŘ, Dalibor, AMLER, Pavel. *Interpretace elektronického podpisu a související identifikace v soukromém právu* [online]. pravni prostor.cz, 4. listopadu 2020 [cit. 17. ledna 2021]. Dostupné na <<https://www.pravni-prostor.cz/clanky/obcanske-pravo/interpretace-elektronickeho-podpisu-souvisejici-identifikace-v-soukromem-pravu>>.

²¹⁸ K nim blíže BERAN. In PETROV, VÝTISK, BERAN a kol.: *Občanský zákoník. Komentář...*, s. 623 (§ 562 OZ).

²¹⁹ BERAN. In PETROV, VÝTISK, BERAN a kol.: *Občanský zákoník. Komentář...*, s. 623 (§ 562 OZ).

²²⁰ KORBEL, MELZER: *Písemnost, elektronický a biometrický podpis ...*, s. 34.

dostatečné i určení osoby dle emailové adresy). **I v těchto případech by mělo být uznání dluhu pokládáno za (co do formy) platné písemné právní jednání.**

Korbel s dalšími spoluautory dále s ohledem na funkci písemné formy v konkrétním případě rozlišuje, kdy je třeba u elektronického právního jednání vyžadovat podpis a kdy nikoli. Pokud má písemná forma toliko varující funkci, je dle těchto autorů splněna i u nepodepsaného emailu, naopak má-li též funkci zajišťovací spojenou zejména s ochranou třetích osob, je nutno podpis vyžadovat.²²¹ K tomu uvádím, že pokud akceptujeme jako prostý elektronický podpis i uvedení jména na konci emailu, z hlediska zajišťovací funkce nejde o podstatný rozdíl oproti nepodepsanému emailu, z něhož je seznatelná jednající osoba. Dle mého názoru by v případě uznání dluhu za splnění podmínek § 562 odst. 1 OZ neměl být vyžadován podpis.

Byť bude věřitel v popsanych případech disponovat platným uznáním dluhu, může vše „ztroskotat“ na tom, že v řízení neunese **důkazní břemeno stran prokázání pravosti tohoto uznání.**²²² Pravostí se rozumí, že písemnost pochází od toho, kdo je v ní uveden jako vystavitel.²²³ V případě listinného uznání, jehož pravost dlužník popírá, navrhne věřitel zpracování písmoznaleckého posudku, který se bude zabývat otázkou, zda je na uznání dluhu pravý podpis dlužníka. Prokazování pravosti elektronického uznání dluhu (např. autorství emailu) může být značně komplikovanější, jelikož možností jeho zfalšování je velké množství.²²⁴ Ani získání důkazu o tom, že zpráva byla opravdu odeslána z počítače či jiného zařízení dlužníka, však neposkytuje spolehlivý důkaz o tom, že je dlužník skutečně jejím autorem. Potřebné míry důkazu může být dosaženo ve spojení s dalšími důkazy – např. výsledky svědků, předchozí či navazující komunikací účastníků, úrovní zabezpečení počítače proti neoprávněnému přístupu jiných osob, jazykovou analýzou zprávy (tj. porovnání s jinými jazykovými projevy dlužníka, které má věřitel k dispozici) atd.²²⁵ Tyto důkazní komplikace ovšem nejsou důvodem pro to, abychom takové uznání nepovažovali za platné písemné právní jednání. Mnohdy totiž žalovaný dlužník učiní k dotazu soudu nesporným, že

²²¹ KORBEL, František, KOVÁŘ, Dalibor, AMLER, Pavel. *Interpretace elektronického podpisu a související identifikace v soukromém právu* [online]. pravniprostor.cz, 4. listopadu 2020 [cit. 17. ledna 2021]. Dostupné na <<https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/interpretace-elektronickeho-podpisu-souvisejici-identifikace-v-soukromem-pravu>>.

²²² § 565 OZ ve spojení s § 3026 OZ.

²²³ Rozsudek NS ze dne 20. ledna 2009, sp. zn. 23 Odo 1722/2006.

²²⁴ Např. editace hlavičky i obsahu emailu či zfalšování IP adresy. KLEMENT, Petr. In POLČÁK, Radim, PŮRY, František, HARAŠTA, Jakub a kol. *Elektronické důkazy v trestním řízení*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2015, s. 133.

²²⁵ KORBEL, MELZER: *Písemnost, elektronický a biometrický podpis...*, s. 35.

v elektronické podobě skutečně jednal on, a soud bude ze shodných tvrzení účastníků vycházet dle § 120 odst. 3 OSŘ.

V případě uznání dluhu má obligatorní písemná forma nepochybně **varující funkci**. Cílem je zabránit neuváženému jednání dlužníka se závažnými důsledky.²²⁶ Bezouška ve vztahu k uznání dluhu dle § 558 OZ 64 zdůraznil, že požadavek písemné formy **souvisí též s procesněprávním následkem uznání**. Z důvodu procesní ekonomie navrhuje kvalifikovat uznání, jež náležitosti formy nedostalo, jako absolutně neplatné.²²⁷ Z historických právních úprav je zřejmé, že písemná forma byla vyžadována i pro uznání, s nimiž nebyl spojen procesní následek v podobě vyvratitelné domněnky, ale „jen“ následek hmotněprávní.²²⁸ Nedodržení písemné formy bude mít za následek **neplatnost** právního jednání, poněvadž smysl a účel zákona neplatnost vyžaduje.²²⁹ Dle OZ 64 i ObchZ se jednalo o neplatnost absolutní,²³⁰ v poměrech OZ se komentářová literatura hlásí k **relativní** neplatnosti uznání,²³¹ kterou OZ (pokud již má být právní jednání neplatné), preferuje. Dlužník by se proto musel neplatnosti dovolat v rámci obecné promlčecí lhůty běžící ode dne, kdy mohlo být toto právo vykonáno poprvé.²³² Relativní neplatnost nelze v případě uznání zhojit tím, že již bylo plněno, poněvadž uznání dluhu nezakládá povinnost k plnění (není právním důvodem jeho vzniku); dluh toliko utvrzuje.²³³

3.2 Obsahové náležitosti uznávacího prohlášení

Abychom mohli hovořit o existujícím právním jednání, je mimo jiné třeba, aby bylo dostatečně určité. Neurčitost činí právní jednání zdánlivým, tedy neexistentním.²³⁴ V souvislosti s určitostí písemného uznání dluhu jde zejména o řádnou specifikaci

²²⁶ Srov. již pasáž z důvodové zprávy k § 297 OZ 50 citovanou v kapitole 1.1. Dostupné na < https://www.psp.cz/eknih/1948ns/tisky/t0509_14.htm>.

²²⁷ BEZOUŠKA: *Zajištění a utvrzení dluhu...*, s. 274.

²²⁸ Viz požadavek písemné formy pro uznání práva dle § 110 OZ 64, které mělo dle judikatury dopad jen na běh promlčecí lhůty, pro uznání dluhu dle § 132 odst. 1 HZ, které mělo také původně dopad pouze na promlčecí lhůtu, pro započetí nové promlčecí lhůty v důsledku uznání dluhu dle 91 odst. 1 ve spojení s § 98 OZ 50 (dovozeno judikaturou – stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 22. října 1958, sp. zn. 3 Ec 129/58) i pro uznání promlčeného dluhu dle § 94 ZMO.

²²⁹ Srov. MELZER, Filip. *Neplatnost právního jednání v návaznosti na nedodržení formy* [online]. pravnicaradce.ihned.cz, 25. července 2013 [cit. 27. prosince 2020]. Dostupné na < <https://pravnicaradce.ihned.cz/c1-60301840-neplatnost-pravniho-jednani-v-navaznosti-na-nedodrzeni-formy>>.

²³⁰ TĚGL, Petr, DVOŘÁK, Jiří. In ELIÁŠ a kol.: *Občanský zákoník: velký akademický komentář...*, s. 1604 (§ 558 OZ 64).

²³¹ LASÁK. In HULMÁK a kol.: *Občanský zákoník V...*, s. 1298 (§ 2053 OZ); HORÁK, BŘÍZA. In PETROV, VÝTISK, BERAN a kol.: *Občanský zákoník. Komentář...*, s. 2228 (§ 2053 OZ);

²³² WEINHOLD: *Promlčení a prekluze...*, s. 46.

²³³ HANDLAR, Jiří. In LAVICKÝ a kol.: *Občanský zákoník I...*, s. 2100 (§ 582 OZ).

²³⁴ § 553 odst. 1 OZ, § 554 OZ.

uznávaného dluhu. ObchZ bližší požadavky na jeho specifikaci nestanovil; pouze obecně uvedl, že uznávaný závazek má být určitý. OZ 64 byl konkrétnější a vyžadoval uznání co do důvodu i výše. Pro nastoupení procesního následku uznání měl být dle převažujícího výkladu obsahovou náležitostí písemného uznání též příslib zaplatit (viz dále). OZ převzal požadavek OZ 64 na uznání co do důvodu a výše (kumulativně). Nebude-li alespoň jedna z těchto náležitostí v písemném projevu vůle dlužníka přítomna, o uznání dluhu vůbec nepůjde. V takovém případě se může jednat pouze o prostý dlužní úpis dle § 1952 OZ. Z uznání dluhu musí být pochopitelně také zřejmé, kdo je dlužníkem dluh uznávajícím a kdo věřitelem, vůči němuž uznání směřuje.^{235, 236}

Způsob vyjádření důvodu a výše uznávaného dluhu OZ neupřesňuje. Tomuto požadavku lze dostát nejen přímým vyjádřením důvodu a výše dluhu v uznání, nýbrž i odkazem na písemnost, z níž se tyto náležitosti podávají.²³⁷ V úvahu připadá smlouva, faktura, dodací list, položkový rozpočet, objednávka, předžalobní výzva či žaloba,²³⁸ nikoli např. telefonický hovor, jehož obsah není nikde písemně zaznamenán.²³⁹ Jako vhodné se jeví neoddělitelné spojení (kopie) písemnosti, na níž je odkazováno, s uznáním dluhu. Dle mého názoru není vyloučen ani odkaz na písemnost, která následně odkazuje na písemnost další, z níž jsou teprve důvod a výše dluhu patrné.^{240, 241} Je-li odkazováno na více písemností, neměly by být vzájemně rozporné.²⁴²

Zabývejme se nejprve konkretizací **důvodu dluhu**. Judikatura vychází z ustáleného výkladu, že důvodem je třeba rozumět „*identifikaci nikoliv z hlediska právního důvodu, nýbrž z hlediska jeho skutkového vymezení tak, aby je nebylo možno zaměnit s případným jiným nárokem osoby, jíž je uznávací úkon adresován*“,²⁴³ případně že důvod záleží v „*označení,*

²³⁵ ČERNÁ, Stanislava. In ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V (§ 1721 až 2520)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 601 (§ 2053 OZ).

²³⁶ K absenci označení věřitele a k (mj.) z toho plynoucímu nesplnění náležitostí uznání dluhu srov. usnesení NS ze dne 11. prosince 2013, sp. zn. 33 Cdo 4052/2013.

²³⁷ Rozsudek NS ze dne 11. prosince 2018, sp. zn. 32 Cdo 720/2017.

²³⁸ K identifikaci uznávaného dluhu odkazem na žalobu viz rozsudek NS ze dne 21. ledna 2009, sp. zn. 32 Cdo 3851/2007.

²³⁹ Rozsudek ze dne 12. února 2002, sp. zn. 33 Odo 507/2001.

²⁴⁰ Např. uznání dluhu odkazuje na knihu pohledávek, která obsahuje přehled faktur vystavených pro dosud neuhrazené pohledávky. Teprve z faktur je seznatelný důvod dluhu.

²⁴¹ Srov. též rozsudek NS ze dne 27. července 2011, sp. zn. 33 Cdo 2536/2009, kde uznání dluhu odkazuje na smlouvu o převzetí závazku, která následně odkazuje na smlouvu o půjčce.

²⁴² ŠPERKOVÁ, Kateřina. *Uznání dluhu v nové právní úpravě* [online]. epravo.cz, 28. dubna 2015 [cit. 18. ledna 2020]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/uznani-dluhu-v-nove-pravni-uprave-97115.html>>.

²⁴³ Např. rozsudek NS ze dne 28. února 2007, sp. zn. 33 Odo 493/2005, rozsudek NS ze dne 3. května 2013, sp. zn. 28 Cdo 3634/2012.

*jakého důvodu se uznání týká nebo v čem dluh (skutkově) spočívá.*²⁴⁴ Dlužník tedy nemusí důvod dluhu právně kvalifikovat.

S tím bezprostředně souvisí i závěr o tom, že uznání dluhu z neplatné smlouvy má relevanci **i při posouzení nároku na vydání bezdůvodného obohacení.**²⁴⁵ Pokud kupř. dlužník uzná, že je povinen vrátit věřiteli určitou sumu z titulu zápůjčky, nemění případná neplatnost smlouvy o zápůjčce nic na tom, že dlužník uznal převzetí peněz od věřitele a povinnost mu tyto peníze vrátit.²⁴⁶ I když právní důvod uvedený v uznání dluhu (zápůjčka) již od počátku neexistoval (v případě absolutní neplatnosti smlouvy) nebo v důsledku oprávněného vznesení námitky relativní neplatnosti odpadl s účinky *ex tunc*, nečiní to uznání dluhu neplatným a soud k němu přihlédne i tehdy, rozhoduje-li o právu věřitele na vydání bezdůvodného obohacení. Uznání bylo správně zohledněno i ve věci, v níž byl dluh v uznání právně kvalifikován jako zápůjčka, ačkoli z jeho skutkového vymezení bylo zřejmé, že jde o bezdůvodné obohacení vzniklé dlužníkovi nesplněním jeho povinnosti ze zprostředkovatelské smlouvy; byl proto povinen vrátit věřiteli předem vyplacenou odměnu za zprostředkování.²⁴⁷

Problematictější je posouzení situace, kdy dlužník důvod **nesprávně právně kvalifikuje a současně z uznání dluhu s ohledem na absenci bližších skutkových okolností ani nelze dovodit, že by došlo pouze k mýlce v právní kvalifikaci.** Z právní kvalifikace totiž plynou i určité skutkové okolnosti, které jsou pro ni rozhodné. Např. u opakovaně zmiňované zápůjčky jde o předání peněz. NS posuzoval uznání, v němž dlužník uznal mimo jiné dluh z „osobní půjčky“. Již v žalobě se však žalobce „přiznal“ k tomu, že mezi účastníky měl existovat nájemní vztah, žalovaný (nájemce) nájemné řádně nehradil, žalobce (pronajímatel) jej přesto vykazoval jako uhrazené, přičemž takto „proúčtované“ (žalovaným však fakticky neuhrazené) nájemné se mělo dle dohody smluvních stran stát půjčkou, kterou měl žalovaný vrátit. NS dospěl k závěru, že *„uznání dluhu z 3. 12. 1999 založilo pouze vyvratitelnou právní domněnku existence dluhu z půjčky, nikoli dluhu z jiného právního důvodu. Bylo tudíž na žalobci, aby prokázal své tvrzení, že žalovaná dluží na nájemném (...)“.*²⁴⁸ To se žalobci nezdařilo. Jsem přesvědčen o tom, že pokud by uznání žalobcem popsaný mechanismus skutkově popsalo, ani zde by nesprávná právní kvalifikace důvodu dluhu nebyla na překážku platnému uznání dluhu záležejícím v dlužném nájemném. Posuzovaná věc by zřejmě dostala zcela jiný rozměr, pokud bychom zmíněný způsob

²⁴⁴ Např. rozsudek NS ze dne 27. července 2011, sp. zn. 33 Cdo 2536/2009, rozsudek NS ze dne 27. října 2015, sp. zn. 33 Cdo 2748/2015.

²⁴⁵ Rozsudek NS ze dne 21. února 2014, sp. zn. 23 Cdo 405/2013.

²⁴⁶ Rozsudek NS ze dne 28. února 2007, sp. zn. 33 Odo 493/2005.

²⁴⁷ Rozsudek NS ze dne 3. května 2013, sp. zn. 28 Cdo 3634/2012.

²⁴⁸ Rozsudek NS ze dne 28. června 2007, sp. zn. 33 Odo 362/2005.

„proúčtování“ nájemného opravdu posoudili jako smlouvu o zápůjčce, čehož se domáhal žalobce.²⁴⁹

Zásadní otázkou je, **jak podrobná má být specifikace důvodu dluhu**, aby uznání obstálo. Tento problém vyvstává např. u uznání ceny díla z ústních smluv o dílo (tedy bez odkazu na písemnou smlouvu), kdy dlužník v uznání skutkově popisuje důvod dluhu zcela obecně – např. vodoinstalační práce, údržba a servis strojů, poradenská činnost či stavební práce. NS se zabýval uznáním dluhu dle OZ 64 „za stavební práce“,²⁵⁰ což by nasvědčovalo dluhu objednatele vůči zhotoviteli ze smlouvy o dílo, ovšem v řízení bylo prokázáno, že věřitel částku uvedenou v uznání zaplatil na žádost dlužníka třetí osobě, která pro dlužníka prováděla stavební práce na jeho nemovitosti. Z hlediska právního posouzení tedy šlo ve vztahu mezi dlužníkem a věřitelem o bezdůvodné obohacení. Jak již bylo uvedeno, nesprávná právní kvalifikace důvodu dluhu není na překážku. Ovšem v daném případě bylo velmi nepřesné i skutkové vymezení, jelikož absentoval bližší popis stavebních prací, a navíc dlužník pro věřitele žádné stavební práce neprováděl, pouze uhradil cenu prací, které pro dlužníka vykonala třetí osoba. Přesto NS nesouhlasil s nižšími soudy, jež odmítly posoudit listinu jako uznání z důvodu nedostatečného vymezení stavebních prací i z důvodu rozporu textu listiny s prokázaným skutkovým stavem (plnění za věřitele třetí osobě), listinu považoval za uznání žalovaného dluhu a nárok žalobce na vydání bezdůvodného obohacení tak nebyl promlčen. NS argumentoval i výsledky provedení dokazování a nemožností zaměnit uznání za dluh jiný.²⁵¹

Není sporu o tom, že **i uznání dluhu** (jako každé právní jednání)²⁵² **je předmětem výkladu**. Musíme se ovšem ptát, **do jaké míry je možné pomocí procesního dokazování směřujícího k takovému výkladu odstraňovat nepřiliš konkrétní vymezení důvodu dluhu, a to zvláště při vědomí obligatorní písemné formy explicitního uznání**. Ve vztahu k uznání závazku dle ObchZ Hušek připustil, že vymezení „určitého závazku“ může být v některých případech dostatečné i tehdy, je-li závazek vymezen jen výší, zatímco důvod absentuje.²⁵³ Za příklad dává situaci, kdy dlužník vůči věřiteli žádný jiný dluh nemá a uznání dluh tak není zaměnitelný s jiným. Rovněž Plíva se v souvislosti s vymezením „určitého

²⁴⁹ V této věci rozhodoval i ÚS, který závěry obecných soudů o tom, že o smlouvu o zápůjčce nešlo, akceptoval. Viz usnesení ÚS ze dne 29. července 2008, sp. zn. I. ÚS 2483/07.

²⁵⁰ Rozsudek ze dne 27. října 2015, sp. zn. 33 Cdo 2748/2015; v téže věci NS rozhodoval i dříve – viz rozsudek NS ze dne 28. dubna 2014, sp. zn. 33 Cdo 805/2014.

²⁵¹ Rozsudek ze dne 27. října 2015, sp. zn. 33 Cdo 2748/2015.

²⁵² MELZER, Filip. In MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. § 419-654*. 1. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 586 (§ 556 OZ).

²⁵³ HUŠEK. In FALDYNA, HUŠEK, POHL: Tomáš. *Zajištění a zánik...*, s. 107.

závazku“ zmiňuje pouze o „případném“ uvedení důvodu.²⁵⁴ Tyto závěry lze v závislosti na okolnostech konkrétního případu v poměrech ObchZ akceptovat, poněvadž ke specifikaci „určitého závazku“ postačovalo vymezení „jakýmkoli jednoznačným způsobem“.²⁵⁵ V poměrech OZ by obdobné závěry již neobstály, jelikož důvod dluhu je povinnou náležitostí uznání; chybí-li v písemném uznání zcela, byť jej dlužník i věřitel znají, nebyla dodržena písemná forma.

NS setrvale judikuje, že „určitost projevu vůle uznat dluh co do důvodu a výše musí být dána obsahem listiny, na níž je zaznamenán; nestačí, že dlužníku, který jednostranné právní jednání učinil, případně věřiteli, kterému bylo toto právní jednání adresováno, byl jasný jak důvod uznávaného dluhu, tak jeho výše, není-li to poznatelné z textu listiny“.²⁵⁶ Vše je doprovázeno konstatováním, že „určitost písemného projevu vůle je objektivní kategorií a takový projev vůle by neměl vzbuzovat důvodně pochybnosti o jeho obsahu ani u třetích osob“.²⁵⁷ Tyto závěry NS zopakoval i při posuzování uznání dluhu dle OZ.²⁵⁸ V tomtéž rozhodnutí však upozornil na významnou změnu právní úpravy výkladu právního jednání dle OZ v porovnání s úpravou v OZ 64. Zatímco § 35 odst. 2 OZ 64 podmiňoval dle NS přihlídnutí k vůli účastníků tím, že tato není v rozporu s jazykovým projevem, OZ od této podmínky upouští a při výkladu je u adresovaných právních jednání na prvním místě úmysl jednajícího, byl-li či musel-li být adresátovi znám.²⁵⁹ S tímto odůvodněním dospěl NS k závěru, že byť z uznání dluhu, který byl v dané věci specifikován pouze jako „mzdové náklady“, bez dalšího neplyne, jaký konkrétní dluh či dluhy dlužník uznal, nelze zatím učinit závěr o neurčitosti právního jednání bez pokusu o výklad skutečné vůle dlužníka, a to i jeho výslechem a provedením dalších důkazních prostředků.²⁶⁰

V první řadě stojí za zmínku, že § 35 odst. 2 OZ 64 byl bohužel opravdu interpretován tak, že ani když mezi stranami nebylo sporné, co je obsahem právního jednání, jazykový výklad písemného právního jednání, jenž s touto skutečnou vůlí nebyl v souladu, měl mít přednost. Tento závěr musí být odmítnut. Melzer správně poukazuje na to, že smysl a účel § 35 odst. 2 OZ 64 směřoval k ochraně dobrověrného adresáta právního jednání, nikoli

²⁵⁴ PLÍVA, Stanislav. In ŠTENGLOVÁ, Ivana, PLÍVA, Stanislav, TOMSA, Miloš a kol. *Obchodní zákoník: komentář*. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 1069 (§ 407 ObchZ).

²⁵⁵ Usnesení NS ze dne 23. června 2010, sp. zn. 23 Cdo 4603/2009 (zde však pouze celková výše dluhu dostatečně vymezení nepředstavovala).

²⁵⁶ Např. rozsudek NS ze dne 12. února 2002, sp. zn. 33 Odo 507/2001, rozsudek NS ze dne 23. ledna 2003, sp. zn. 33 Odo 779/2002, rozsudek NS ze dne 30. května 2013, sp. zn. 33 Cdo 475/2012.

²⁵⁷ „Tamtéž“.

²⁵⁸ Rozsudek NS ze dne 20. listopadu 2019, sp. zn. 21 Cdo 2226/2018.

²⁵⁹ § 556 odst. 1 OZ.

²⁶⁰ Rozsudek NS ze dne 20. listopadu 2019, sp. zn. 21 Cdo 2226/2018.

k vyloučení skutečné vůle, jde-li o jednání ve srozumění s adresátem.²⁶¹ Za účinnosti OZ by mělo být již nade vši pochybnost jasné, že při výkladu adresovaného právního jednání ve srozumění s adresátem je rozhodná skutečná vůle jednajícího.²⁶²

Uzná-li tedy dlužník svůj dluh a jemu i věřiteli bude zřejmé, o jaký dluh se jedná, právě tento dluh byl uznán (k otázce splnění formy viz dále). Naopak jestliže půjde o jednání bez srozumění s adresátem (věřitelem), přisoudíme mu význam, jaký by mu zpravidla přikládala osoba v postavení věřitele.²⁶³ Mělo by být na věřiteli, který se uznání dovolává, aby **tvrdil a prokazoval, že se uznání opravdu vztahuje k žalované pohledávce**. To může plynout např. ze vzájemné komunikace stran, jež uznání předcházela. Není vyloučeno ani to, že „přiřazení“ uznání k žalované pohledávce potvrdí sám žalovaný dlužník, přestože žalobou uplatněný nárok v řízení neuzná. Mám za to, že provádění dokazování za účelem objasnění toho, k jakému dluhu se uznání vztahuje,²⁶⁴ tedy za účelem výkladu prohlášení o uznání dluhu, je přípustné, ledaže je ze samotného textu patrné, že písemnost nemá předepsané náležitosti (např. důvod dluhu zcela chybí) a o uznání se tak nejedná. Pokud i přes provedené dokazování k této otázce zůstane nejasné, jaký dluh a/nebo v jakém rozsahu měl být uznán, nezbude než přijmout závěr o neurčitosti právního jednání dle § 553 odst. 1 OZ. Naopak úspěšné „přiřazení“ uznání ke konkrétnímu dluhu posouvá úvahy do další fáze. Musíme se zabývat tím, **zda byl vyložený obsah právního jednání projeven v písemné formě, jak požaduje § 2053 OZ.**²⁶⁵

Domnívám se, že ani pro uznání dluhu s obligatorní písemnou formou **neobstojí závěry o tom, že by musel být důvod dluhu pro třetí osoby jednoznačně seznatelný již ze samotného písemného projevu.**²⁶⁶ Závěr o (ne)určitosti uznání učiníme až po jeho interpretaci. Usuzuji, že pokud bude v uznání důvod dluhu vymezen alespoň obecně (např. cena za stavební práce),²⁶⁷ zatímco k jeho konkretizaci (např. co do místa a času provedených prací, za něž má být uznaný dluh hrazen), dospějeme výkladem opírajícím se o kritéria rozhodná pro výklad právního jednání, byl požadavek písemné formy dodržen. Ze stejné

²⁶¹ MELZER. In MELZER, TÉGL a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III...*, s. 591 (§ 556 OZ).

²⁶² § 556 odst. 1 OZ.

²⁶³ Jedná se o tzv. normativní výklad činěný z horizontu poctivého adresáta. Viz MELZER. In MELZER, TÉGL a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III...*, s. 589 (§ 556 OZ).

²⁶⁴ Předmětem dokazování nebude samotná existence žalované pohledávky, ale to, zda se předložené uznání vztahuje právě k ní. Fakticky ale může být toto prokázání pro žalobce obdobně komplikované.

²⁶⁵ Srov. MELZER. In MELZER, TÉGL a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III...*, s. 631 (§ 559 OZ).

²⁶⁶ Shodně k seznatelnosti obsahu právních jednání obecně HANDLAR, Jirí. In LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 až 654): komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1995 (§ 556 OZ).

²⁶⁷ Samozřejmě za současného uvedení výše dluhu a označení dlužníka a věřitele.

úvahy zřejmě vycházel NS ve výše rozebírané věci zabývající se uznáním „mzdových nákladů“, ačkoli posloupnost jednotlivých kroků, tj. 1) výklad právního jednání za účelem zjištění jeho obsahu a 2) posouzení, zda byl zjištěný obsah projeven v zákonem stanovené formě, přímo nezdůraznil.

Z dřívější judikatury vztahující se k ObchZ je dle mého názoru i v poměrech OZ aplikovatelný závěr o tom, že pokud je **mezi stranami pouze jeden dluh** ze smlouvy určitého typu (v dané věci šlo o smlouvu o úvěru), je dostatečné, pokud uznání obsahuje identifikaci věřitele, výši dluhu a jako jeho důvod zmiňuje pouze „smlouvu o úvěru“, aniž by ji blíže konkretizovalo např. číslem smlouvy či datem jejího uzavření.²⁶⁸ Má-li být mezi stranami **více dluhů ze smluv určitého typu** (případně více dluhů z jiného právního důvodu) a výkladem se nepodaří objasnit, jaký dluh měl být uznán, půjde o jednání neurčité.

Za neurčité může být považováno i **současné uznání více dluhů**, jestliže se z uznání nepodává, které konkrétní dluhy jsou co do důvodu a výše uznány. Jako příklad lze zmínit uznání, v němž bude uvedeno více právních důvodů pro vznik uznávaných dluhů (např. dlužné nájemné, náhrada škody), ale výše dluhů bude shrnuta do celkové částky, aniž by bylo možno určit, kolik na jednotlivé dluhy připadá.²⁶⁹ Samozřejmě platí, že i zde po provedeném výkladu právního jednání nemusí být učiněn závěr o jeho neurčitosti, ovšem takto výkladem zjištěný obsah právního jednání již nemusí vyhovět požadavku na jeho písemnou formu. Z písemného prohlášení totiž výše konkrétního dluhu nijak neplyne.

Uznání dluhu pouze co do důvodu by dle § 2053 OZ nepostačovalo. Dluh musí být **současně uznán i co do výše**.²⁷⁰ To dovodil již NS ČSR ve vztahu k § 98 OZ 50, jenž upravoval dopad uznání dluhu na běh promlčecí lhůty a který náležitosti uznání dluhu na rozdíl od § 297 OZ 50 výslovně nestanovil.²⁷¹ NS ČSR nutnost uznání dluhu i co do výše odůvodnil zejména tím, že uznání dluhu pouze co do důvodu by nebylo dostatečně určité a že právě otázka výše dluhu je často rozhodná pro ochotu dlužníka dluh uznat. Současně měl za to, že uznání jen co do důvodu by nevylučovalo spornost nároku.²⁷² Ve druhé kapitole bylo konstatováno, že naopak v Rakousku působí zákonem předvídaný následek, tj. přerušení promlčecí lhůty (§ 1497 ABGB), i uznání pouze co do důvodu.

²⁶⁸ Rozsudek NS ze dne 22. února 2011, sp. zn. 33 Cdo 5321/2008.

²⁶⁹ Srov. rozsudek NS ze dne 19. března 2019, sp. zn. 21 Cdo 6073/2017.

²⁷⁰ Vzhledem k tomu, že uznání dluhu není omezeno pouze na dluhy peněžité, bylo by případnější použití pojmu „rozsah“; ten nalezneme v § 297 OZ 50.

²⁷¹ Stanovisko NS ČSR ze dne 22. října 1958, sp. zn. 3 Ec 129/58. Z tohoto stanoviska nepřímou vyplývá, že NS pojednává o „dvou uznáních“ (§ 98 OZ 1950 a § 297 OZ 1950), proto se náležitostmi uznání dle § 98 OZ 50 zabýval.

²⁷² Stanovisko NS ČSR ze dne 22. října 1958, sp. zn. 3 Ec 129/58.

Dlužník může uznat dluh buď **zcela, nebo zčásti**. Je přípustné i samotné uznání příslušenství bez současného uznání jistiny.²⁷³ V případě částečného uznání dluhu postihnou oba zákonné následky uznání jen uznanou část a dojde k rozštěpení právního režimu uznané a neuznané části dluhu.²⁷⁴

Tradičně je uváděno, že výše uznaného dluhu musí být vyjádřena tak, aby byla „**objektivně určitelná**“.²⁷⁵ Neobsahuje-li uznání dluhu uznanou výši dluhu explicitně, postačí, je-li možné ji jednoduše dovodit. Dlužník kupříkladu potvrdí, že uznává dluh v jeho celkové výši, dále specifikuje původní výši dluhu, a následně i částku, kterou již věřiteli uhradil.²⁷⁶

Spornější je, zda pokládat za dostatečně určité i takové uznání, v němž dlužník potvrdí, že od věřitele v minulosti převzal zápůjčku v konkrétně uvedené výši²⁷⁷ a že dluh z této zápůjčky (již bez uvedení aktuální výše dluhu) uznává. Proti akceptaci takového uznání může být vznesen argument, že z uznání neplyne, zda v mezidobí nedošlo alespoň k částečné úhradě a zda tedy není výše dluhu ke dni uznání odlišná od výše původní. Naopak argument ve prospěch dostatečně určitého uznání by zdůraznil, že pokud dlužník výslovně zmiňuje původní výši dluhu a poté dluh uznává, nelze jeho projev vyložit jinak než jako platné uznání dluhu ve výši odpovídající výši původní. Ve vztahu k uznání závazku dle ObchZ se objevil názor, že je možné uznat dluh v celém rozsahu, i když dlužník výši závazku nezmíní, a to tehdy, pokud závazek dostatečně identifikuje jinak než jeho výší a rozsah uznání nijak neomezí.²⁷⁸ I když nejsou tyto závěry při posuzování uznání dluhu dle OZ bez dalšího použitelné, protože ObchZ vyžadoval uznání „určitého závazku“, nikoli uznání „co do důvodu a výše“, v uvedeném příkladě preferuji výklad dovozující platné uznání dluhu ve výši celé poskytnuté zápůjčky. Právě takový výklad dle mého mínění odpovídá výkladu, jenž by uznání přisuzoval poctivý věřitel. Za splněnou mám i náležitost formy.

Ptejme se dále, zda je možné za současné právní úpravy platně uznat dluh i tehdy, není-li jeho výše dlužníkovi v době uznání známa, případně je-li mezi dlužníkem a věřitelem

²⁷³ Usnesení NS ze dne 18. září 2009, sp. zn. 32 Cdo 2421/2009.

²⁷⁴ TÉGL, WEINHOLD. In MELZER, TÉGL a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III...*, s. 1019 (§ 639 OZ).

²⁷⁵ Rozsudek NS ze dne 12. února 2002, sp. zn. 33 Odo 507/2001, rozsudek NS ze dne 27. července 2011, sp. zn. 33 Cdo 2536/2009, usnesení NS ze dne 27. dubna 2011, sp. zn. 33 Cdo 1126/2009.

²⁷⁶ Rozsudek NS ze dne 24. září 2009, sp. zn. 33 Cdo 948/2008.

²⁷⁷ Takové prohlášení samo o sobě by dle NS uznání nepředstavovalo, protože je vztaheno k minulosti. Viz usnesení NS ze dne 27. října 2015, sp. zn. 33 Cdo 4286/2015.

²⁷⁸ ŠTENGLOVÁ, Ivana. In ŠTENGLOVÁ, Ivana, PLÍVA, Stanislav, TOMSA, Miloš a kol. *Obchodní zákoník: komentář*. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 983. Dále usnesení NS ze dne 30. srpna 2005, sp. zn. 32 Odo 811/2004.

sporná,²⁷⁹ a proto **v uznání zcela konkrétní částka absentuje.** Mám na mysli zejména uznání povinnosti k náhradě újmy na jmění nebo nemajetkové újmy krátce po jejich vzniku, tj. v době, kdy např. nebyly vyčísleny náklady na opravu věci, kdy dosud nedošlo k vyčíslení bolestného atp. V Rakousku, kde postačí uznání co do důvodu, je časté např. uznání dluhu viníkem dopravní nehody.²⁸⁰ Dále lze uvažovat o uznání povinnosti k vydání bezdůvodného obohacení vzniklého užíváním věci věřitele bez právního důvodu v době, kdy dlužníkovi není známa výše v místě a čase obvyklého nájemného za užívání obdobné věci. Pokud by dlužník zamýšlel uznat skutečnou výši vzniklé újmy či vzniklého bezdůvodného obohacení, nezbylo by než do uznání uvést, že svou povinnost uznává např. „v celé výši, která bude zjištěna“, „ve výši, která bude určena znaleckým posudkem“, nebo „ve výši, jež odpovídá obvyklému nájemnému za užívání obdobné věci v daném místě a čase“.

Šabata ve svém článku o uznání dluhu²⁸¹ bez jakéhokoli komentáře odkazuje na následující závěry NS ČSR: „*Slib, nahraditi škodu, aniž by bylo řečeno do jaké výše, jest slibem, že bude nahrazena celá zjištěná škoda.*“²⁸² Lavický s Polišenskou zařazují toto rozhodnutí mezi ta, jejichž závěry by měly být použitelné i za účinnosti OZ.²⁸³ V posuzované věci se ovšem nejednalo o uznání v dnešním smyslu. NS ČSR posoudil platební slib jako tzv. kumulativní novaci, jež dle tehdejšího chápání zakládala nový právní důvod stojící vedle důvodu původního, přičemž věřitel se mohl dle své volby odvolávat na kterýkoli z nich. NS ČSR nesouhlasil s odvolacím soudem, který odmítl závaznost slibu pro absenci výše škody, která má být nahrazena. NS ČSR to nepovažoval za potřebné, měl uznání za závazné, a to ve vztahu ke škodě, „*kteřá skutečně vzešla a kteřá tedy se prokáže*“.²⁸⁴

Domnívám se, že **na uznání dluhu dle OZ tyto závěry aplikovatelné nejsou.** Ustanovení § 2053 OZ neobsahuje obdobné upřesnění jako např. § 2080 OZ ve vztahu k určitosti kupní ceny, která je ujednána dostatečně určitě také tehdy, je-li ujednán alespoň způsob jejího určení.²⁸⁵ K náležitostem nájemní smlouvy dle § 686 OZ 64, v níž smluvní strany vymezily nájemné odkazem na výši obvyklou v místě a čase, NS uvedl „*Protože výši nájemného nelze na základě obsahu písemné nájemní smlouvy objektivně zjistit, je tato*

²⁷⁹ Zde by se ovšem za určitých okolností mohlo jednat o narovnání (konstitutivní uznání dluhu), pokud by projevil souhlas i věřitel.

²⁸⁰ Viz druhou kapitolu.

²⁸¹ ŠABATA, Karel. Uznání dluhu – vybrané problémy. *Soudce*, 2017, roč. 19, č. 2, s. 20.

²⁸² Rozhodnutí NS ČSR ze dne 8. července 1924, sp. zn. Rv I 705/24.

²⁸³ LAVICKÝ, Petr, POLIŠENSKÁ, Petra. *Zajištění a utvrzení dluhů*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 241-242.

²⁸⁴ Rozhodnutí NS ČSR ze dne 8. července 1924, sp. zn. Rv I 705/24.

²⁸⁵ Naopak dle OZ 64 musela být kupní cena nepochybně určena již v okamžiku uzavření kupní smlouvy, čemuž dle judikatury nevyhovovalo určení odkazem na znalecký posudek, který měl být teprve vypracován. Rozsudek ze dne 29. června 2016, sp. zn. 29 ICdo 20/2015.

*smlouva neplatná.*²⁸⁶ Tímto se snažím pouze demonstrovat, že uznání dluhu bez takového určení výše dluhu, z něhož **bude možné výši vyčíslit již ke dni perfekce uznání** (což nepatří např. pro odkaz na zatím neexistující znalecký posudek), by požadavkům § 2053 OZ vyhovovat nemělo. Již v důvodové zprávě k Osnově 1937, která nad rámec svého hlavního inspiračního zdroje (ABGB) zakotvovala v § 1206 tzv. platební slib zakládající vyvratitelnou domněnku o existenci dluhu, se přílehlavě uvádí: „*Výrok něčí, že zaplatí vše, co druhému dluhuje nebo co mu dluhuje z určitého důvodu (...), podobného právního následku nemají.*“²⁸⁷

Dle mého názoru nejsou v poměrech OZ použitelné ani závěry NS ČSR, jenž se ve vztahu k uznání dluhu v OZ 50 zmiňuje o dovolenosti určení výše uznaného dluhu s odkazem na „**cenu tržní**“.²⁸⁸ V opačném případě by byla vyvratitelná domněnka existence dluhu v uznaném rozsahu neaplikovatelná, protože uznaný rozsah by byl až dodatečně zjišťován (např. zadáním znaleckého posudku či odborného vyjádření ke zjištění ceny tržní).

De lege lata by uznání dluhu v rozsahu, který není ke dni uznání jednoduše zjistitelný, nepřivodilo ani hmotněprávní následek, poněvadž předpoklady pro nastoupení obou účinků uznání jsou totožné. *De lege ferenda* by stálo za úvahu zakotvení (nad rámec existujících alternativ) též uznání dluhu pouze co do důvodu, jež by mělo dopad toliko na běh promlčecí lhůty.

S ohledem na dikci § 558 OZ 64²⁸⁹ se ustálil názor, že pro nastoupení procesních účinků uznání dluhu bylo třeba do písemného uznání zahrnout kromě důvodu a výše dluhu též **příslib dlužníka dluh zaplatit** (přesněji splnit).²⁹⁰ Jednalo se o zásadní odlišnost, na níž judikatura vystavěla rozdíl mezi uznáním dluhu dle § 558 OZ 64 a uznáním práva dle § 110 OZ 64.^{291, 292} Uznání práva dle judikatury vyjádření příslibu dluh zaplatit obsahovat nemuselo.²⁹³

²⁸⁶ Rozsudek NS ze dne 18. prosince 2018, sp. zn. 26 Cdo 4515/2017.

²⁸⁷ Důvodová zpráva k § 1206-1208 Osnovy 1937, s. 400. Dostupné na <<https://digi.law.muni.cz/handle/digilaw/7035>>.

²⁸⁸ Stanovisko NS ČSR ze dne 22. října 1958, sp. zn. 3 Ec 129/58.

²⁸⁹ „*Uzná-li někdo písemně, že zaplatí (...).*“

²⁹⁰ Např. rozsudek NS ze dne 12. února 2002, sp. zn. 33 Odo 507/2001, rozsudek NS ze dne 24. září 2009, sp. zn. 33 Cdo 948/2008, či rozsudek NS ze dne 31. ledna 2013, sp. zn. 33 Cdo 4182/2011. V literatuře např. TĚGL: *Uznání dluhu...*, s. 14.

²⁹¹ BEZOUŠKA, Petr. *Postavení a ochrana věřitele v novém soukromém právu - aktuální otázky. Srovnávací komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 50.

²⁹² Dalším rozdílem byly odlišné požadavky kladené na uznání promlčeného dluhu – vědomost dlužníka o promlčení vyžadoval jen § 558 OZ 64. Blíže v kapitole 6.1.

²⁹³ Srov. však odlišný a v judikatuře NS ojedinělý závěr v usnesení ze dne 27. května 2008, sp. zn. 32 Cdo 391/2007, jímž NS akceptoval postup odvolacího soudu, který pro absenci příslibu zaplatit odmítl i hmotněprávní následek uznání.

S judikaturou NS vyslovil nesouhlas Tégel, který považuje uznání dluhu dle OZ 64 za jediný a jednotný institut, jehož následky jsou pouze upraveny na dvou různých místech.²⁹⁴ Poukazuje na to, že náležitosti uznávacího prohlášení dle § 110 a § 558 OZ 64 nemohou být jiné.

To by znamenalo, že dle OZ 64 bylo zapotřebí i pro nastoupení hmotněprávních účinků uznání, která podléhala OZ 64 ve znění novely provedené zákonem č. 509/1991 Sb., do uznání (nově) vtělit příslib zaplacení. Jak již bylo zmíněno v kapitole o historickém vývoji, ustanovení § 558 OZ 64 bylo zakotveno až uvedenou novelou; do té doby znal OZ 64 pouze uznání práva dle § 110. **Ustanovení § 110 OZ 64 tak muselo při neexistenci § 558 OZ 64 samostatně obstát i co do úpravy požadavků na písemné uznání práva kladených.** Důvodová zpráva k novele provedené zákonem č. 509/1991 Sb. naneštěstí nijak nekommentuje vzájemný vztah nově včleňovaného § 558 OZ 64 a již dávno existujícího ustanovení § 110 OZ 64. Lze z ní spíše usuzovat, že zákonodárce vnímal uznání dluhu dle § 558 OZ 64 jako nově zakotvovaný zajišťovací prostředek, který v OZ 64 dosud chyběl, aniž by chtěl jeho zavedením měnit náležitosti uznání práva dle § 110 OZ 64.²⁹⁵ Zajišťovací funkci uznání dluhu dle § 558 OZ 64 zákonodárce spatřoval v založení vyvratitelné domněnky existence dluhu,²⁹⁶ stejně jako tak činil v případě uznání dle § 206 ZMO, které taktéž doporučoval odlišovat od uznání dle § 94 ZMO majícího dopad jen na běh promlčecí lhůty.²⁹⁷ O „dvou uznáních“ (byť ne zcela explicitně) hovořila i judikatura při posuzování uznání dle § 98 a § 297 OZ 50, i když nakonec dospěla k tomu, že co do formy i náležitostí by i na uznání dle § 98 OZ 50 měly být kladeny stejné požadavky jako na uznání dle § 297 OZ 50, tj. písemná forma a uznání co do důvodu a rozsahu.^{298, 299}

Domnívám se, že je třeba vycházet z toho, že **podmínky pro nastoupení procesněprávních následků uznání mohou být nastaveny odchylně od podmínek pro nastoupení následků hmotněprávních.** Příkladem je požadavek vědomosti dlužníka o promlčení při uznávání promlčeného dluhu, který jde dle § 558 OZ 64 výslovně spojován jen s procesněprávním následkem uznání. Neplatí tedy „všechno nebo nic“, jelikož při nevědomosti dlužníka o tom, že uznává promlčený dluh, započala nová desetiletá promlčecí

²⁹⁴ TÉGL: *Uznání dluhu...*, s. 14.

²⁹⁵ Důvodová zpráva k § 544-558 zákona č. 509/1991 Sb., kterým se mění, doplňuje a upravuje občanský zákoník. Dostupné na <https://www.psp.cz/eknih/1990fs/tisky/t0685_09.htm>.

²⁹⁶ Viz rozsudek NS ze dne 25. dubna 2018, sp. zn. 30 Cdo 1944/2016.

²⁹⁷ Důvodová zpráva k § 76-94 ZMO. Dostupné na <https://www.psp.cz/eknih/1960ns/tisky/t0149_13.htm>.

²⁹⁸ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 22. října 1958, sp. zn. 3 Ec 129/58.

²⁹⁹ Byť je znění § 297 OZ 50 (s výjimkou užití slova „rozsah“ namísto „výše“) totožné se zněním § 558 OZ, NS v citovaném rozhodnutí mezi náležitostmi uznání nezmiňuje příslib zaplacení.

lhůta, ale nebyla založena vyvratitelná domněnka.³⁰⁰ Dalším příkladem jsou požadavky, které na uznání kladl ZMO, který dokonce v § 94 ZMO, upravujícím hmotněprávní následek uznání, připouštěl různě dlouhé promlčecí lhůty v závislosti na splnění různých podmínek. Dále lze zmínit Osnovu 1937, která kladla rozdílné požadavky na platební slib vedoucí k přesunu průvodního břemene dle § 1206 a na uznání vedoucí k přerušení promlčení a vydržení dle § 1362. Vráťím-li se k OZ 64, pak za stěžejní považuji, že ustanovení § 110 OZ 64 dle mého názoru nevyžadovalo při svém výkladu ani po účinnosti novely provedené zákonem č. 509/1991 Sb. doplnění prostřednictvím nového § 558 OZ 64, protože i nadále samostatně obstálo. Domnívám se tedy, že **pokud byl 558 OZ 64 vykládán tak, že vyžaduje i příslib zaplacení, nejde tuto náležitost automaticky učinit podmínkou pro nastoupení hmotněprávního následku uznání.**

Nutno přiznat, že pokud mělo vyjádření příslibu zaplatit souviset se zájmem na zvýšené ochraně dlužníka před ukvapeným rozhodnutím (varující funkce),³⁰¹ byla tato ochrana při akceptaci výše uvedeného výkladu pouze částečná, jelikož chránila pouze před nastoupením vyvratitelné domněnky, nikoli již před založením nové promlčecí lhůty. Totéž však platilo i o požadavku na vědomost dlužníka o promlčení při uznání promlčeného dluhu.³⁰²

ObchZ příslib zaplacení pro účely uznání závazku nevyžadoval, a to ani v souvislosti s vyvratitelnou domněnkou.³⁰³ Díkce OZ, který přejal především obchodněprávní úpravu uznání, nenasvědčuje tomu, že by bylo nutné do uznání vtělit i příslib zaplacení. OZ odstraňuje dosavadní dvojkolejnost právních úprav v OZ a ObchZ. Pokud by zákonodárce zamýšlel poskytnout zvýšenou ochranu některým subjektům, které lze považovat za slabší stranu, a to právě prostřednictvím zvláštní náležitosti jejich uznávacího prohlášení, jistě by to v zákoně vyjádřil. Ani jiným než jazykovým výkladem **nelze dospět k tomu, že by dlužník musel v uznání vyjádřit příslib zaplacení.** V odborné literatuře se tento názor sice výjimečně vyskytuje,³⁰⁴ ovšem bez jakéhokoli odůvodnění. Je spíše výsledkem nekritického převzetí dosavadní judikatury k OZ 64 bez zohlednění změny právní úpravy. Souhlasím

³⁰⁰ K tomu blíže v kapitole 6.1.

³⁰¹ Jak uvádí Tégl. TÉGL: *Uznání dluhu...*, s. 14.

³⁰² K tomu blíže v kapitole 6.1.

³⁰³ HUŠEK In FALDYNA, HUŠEK, POHL. *Zajištění a zánik...*s. 108.

³⁰⁴ ROZEHNAL, Aleš. In KINDL, Milan, ROZEHNAL, Aleš. *Nový občanský zákoník: problémy a úskalí*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, s. 274; ZVÁRA, Michael. Vzdání se námitky promlčení v novém občanském zákoníku s přihlédnutím k zahraničním právním úpravám. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 23-24, s. 804 a 807.

s převažujícím názorem, že **příslib zaplacení není povinnou náležitostí explicitního uznání dluhu dle OZ.**³⁰⁵

Lze dodat, že úprava v OZ by již neměla vyvolávat interpretační problémy spojené s tím, zda jsou náležitosti uznání potřebné pro vyvolání obou zásadních následků uznání stejné. Ustanovení o uznání dluhu systematicky zařazená do úpravy promlčení nemohou samostatně obstát, protože neupravují způsoby uznání dluhu ani jeho povinné náležitosti. Proto je třeba při jejich výkladu zohlednit § 2053 a 2054 OZ.

3.3 Zaměření vůle na uznání dluhu

Věřitel se nezřídka dovolává uznání dluhu s odkazem na písemnost, již je dlužníkem primárně sledován jiný cíl než uznání dluhu. Může jít o jednostranné prohlášení o započtení, dohodu o započtení, žádost dlužníka o splátkový kalendář, dohodu o splátkovém kalendáři, inventarizaci pohledávek, smlouvu o zřízení zástavního práva, kumulativní novaci či prostou dohodu o změně obsahu závazku. V této kapitole mě bude zajímat, **zda může být uznání dluhu též (pro dlužníka často nechtěným) „vedleším následkem“ jiného jednání v písemné formě**, které by (alespoň z pohledu věřitele) nedávalo dostatečný smysl, pokud by dlužník svůj dluh neuznával. Název kapitoly vychází z časté argumentace NS, který svůj převážně odmítavý postoj k akceptaci uznání v předestřených případech odůvodňuje tím, že projev vůle dlužníka k uznání nesměřoval.³⁰⁶ Nejdříve rozebírám relevantní judikaturu, v další části kapitoly pak předkládám své úvahy. S ohledem na význam a komplikovanost vztahu mezi uznáním dluhu a započtením je této otázce věnována samostatná kapitola 8.3.

NS ve vztahu k předchozí právní úpravě ustáleně judikoval, že z pouhé **účetní inventarizace** zůstatků pohledávek nelze dovozovat uznání dluhu.³⁰⁷ Tytéž závěry zaujal k listině obsahující toliko odsouhlasený seznam faktur³⁰⁸ či k pouhému odsouhlasení údajů na faktuře.³⁰⁹ Stěžejním argumentem byla **absence jednoznačného projevu vůle dlužníka směřujícího k uznání dluhu**. Pokud nižší soudy v písemnostech spatřovaly i uznání dluhu, byly NS „pokárány“ za to, že „*ignorovaly první část první věty ustanovení § 323 odst. 1 obch. zák., která obsahuje zcela jednoznačný požadavek na existenci projevu vůle dlužníka uznat*

³⁰⁵ K přehledu názorů viz BEZOUŠKA, Petr. *Postavení a ochrana věřitele v novém soukromém právu - aktuální otázky. Srovnávací komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 49-51.

³⁰⁶ Např. rozsudek NS ze dne 11. července 2013, sp. zn. 32 Cdo 1497/2013.

³⁰⁷ Např. rozsudek NS ze dne 31. července 2007, sp. zn. 32 Odo 1248/2005, usnesení NS ze dne 10. ledna 2014, sp. zn. 23 Cdo 2603/2013.

³⁰⁸ Rozsudek NS ze dne 3. prosince 2008, sp. zn. 32 Cdo 2431/2007.

³⁰⁹ Rozsudek NS ze dne 26. listopadu 2008, sp. zn. 32 Cdo 3275/2007.

závazek“.³¹⁰ Při tomto výkladu mají obdobné písemnosti pro věřitele zejména evidenční význam.³¹¹

NS nepovažuje při úvahách o inventarizaci jako uznání dluhu za rozhodné ani to, **zda** přehled o existenci závazků **vystavil dlužník v reakci na výzvu věřitele, nebo z vlastní iniciativy**.³¹² Zde je přínosné poukázat na závěry slovenského NS, který při zohlednění velmi specifických okolností konkrétního případu zaujal odlišné stanovisko, přestože ani na Slovensku není samotná inventarizace běžně chápána jako uznání dluhu, jak je v tomtéž rozhodnutí zmíněno.³¹³ V dané věci předkládal inventarizaci pohledávek k jejich odsouhlasení věřiteli sám dlužník, a to ve třech letech po sobě. Věřitel proto necítil potřebu podávat žalobu. Když tak posléze učinil, dlužník vznesl námitku promlčení. Nižší soudy žalobě nevyhověly. Slovenský NS konstatoval, že došlo ke střetu základního práva žalobce vlastnit majetek a jeho legitimního očekávání na straně jedné s právní jistotou žalovaného spoléhajícího se na uplynutí promlčecí lhůty na straně druhé. Tento střet nižší soudy nerozpoznaly a neprovedly test proporcionality. Podle slovenského NS bylo třeba v dané konkrétní věci „*upraviť optiku nazerania na úkony inventarizácie záväzkov žalovaného ako úkonov, od ktorých sa následne odvíja aplikácia ustanovenia § 407 ods. 1 Obchodného zákonníka*“.³¹⁴ V dalším odůvodnění argumentuje slovenský NS i rozporem námitky promlčení s dobrými mravy, aniž by bylo zcela zřejmé, zda by mělo být v dané věci upřednostněno kvalifikování jednání dlužníka jako uznání dluhu (v takovém případě by žalovaná pohledávka promlčena nebyla), anebo konstatování rozporu námitky promlčení s dobrými mravy (zde by sice promlčena byla, ale soud by k námitce promlčení nepřihlédl).

Ve vztahu k možnému uznání dluhu prostřednictvím **návrhu splátkového kalendáře či žádosti o něj** vydal NS jak kladné, tak záporné rozhodnutí. V prvním případě pokládal za stěžejní, že dlužník návrhem splátkového kalendáře **projevil vůli uhradit** celou dlužnou částku formou měsíčních splátek.³¹⁵ Ve druhém případě sice seznal, že vůle dluh uznat by nebyla v rozporu s jazykovým vyjádřením v žádosti o splátkový kalendář, ale v řízení se tuto vůli nepodařilo prokázat. Ve věci vypovídal sám pisatel (jednající za žalovanou společnost), který tvrdil, že cílil pouze na uzavření dohody o splátkovém kalendáři, nikoli na uznání.³¹⁶ O

³¹⁰ Např. rozsudek NS ze dne 11. července 2013, sp. zn. 32 Cdo 1497/2013.

³¹¹ Zejména mohou sloužit ke splnění povinnosti inventarizovat majetek a závazky dle § 6 odst. 3 ve spojení s § 29 a § 30 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů.

³¹² Usnesení NS ze dne 10. ledna 2014, sp. zn. 23 Cdo 2603/2013.

³¹³ Usnesení slovenského NS ze dne 29. března 2019, sp. zn. 4Obdo/16/2017.

³¹⁴ „Tamtéž“.

³¹⁵ Usnesení NS ze dne 29. května 2007, sp. zn. 32 Odo 929/2005.

³¹⁶ Rozsudek NS ze dne 22. listopadu 2005, sp. zn. 33 Odo 501/2004.

tom, jak mohla být žádost o splátkový kalendář vnímána z horizontu jejího adresáta, se NS nezmiňuje.

Někdy může vzniknout dokonce pochybnost o tom, **zda listina označená jako „smlouva o půjčce“ je skutečně smlouvou o půjčce, nebo spíše uznáním dluhu.** ÚS³¹⁷ posuzoval případ, kdy měl věřitel půjčovat dlužníkovi několik let peněžní prostředky bez písemné smlouvy. Po určité době chtěl mít věřitel písemný doklad, proto byla sepsána smlouva o půjčce (dle níž věřitel dlužníkovi peníze „půjčuje“) i se splátkovým kalendářem. Při podpisu této „smlouvy“ však měly strany vycházet z toho, že peníze již byly poskytnuty v minulosti. Dle obecných soudů nebyl z listiny patrný projev vůle dlužníka dluhy uznat; současně uzavřely, že tato listina neprokazuje ani předání peněz. ÚS zohlednil specifika daného případu, zejména pak počáteční přátelské a zcela neformální vztahy účastníků, poukázal též na zaplacení části žalované částky po podání žaloby, přístup obecných soudů označil za formalistický a konstatoval, že *„stěžovatel ve zmíněné smlouvě uvedl výši své pohledávky za žalovaným a žalovaný tuto smlouvu o půjčce podepsal. Tím projevil mj. i svoji vůli uznat zmíněný dluh co do důvodu a výše“*.^{318, 319}

Pro účely této práce je významné, že dle ÚS lze i „smlouvu o půjčce“ za určitých okolností interpretovat jako uznání dluhu, pokud se tato „smlouva“ vztahuje k peněžním prostředkům již dříve poskytnutým a její funkce tak spočívá v tom, aby věřiteli poskytla důkaz o existenci pohledávky. K tomu uvádím, že z takového uznání by mohl věřitel těžit jen tehdy, pokud by prokázal, že „smlouva o půjčce“ měla skutečně tuto utvrzovací funkci, jelikož dlužník již penězi disponoval či byl s jejich úhradou dokonce v prodlení. Požadavek na prokázání utvrzovací funkce „smlouvy o půjčce“ peněžních prostředků už dříve poskytnutých však takovému uznání fakticky odnímá právní následek spočívající v založení vyvratitelné domněnky existence dluhu. Je tomu tak proto, že skutečný smysl právního jednání zjistíme až po prokázání toho, že dlužník penězi před podpisem „smlouvy o půjčce“ již disponoval.

³¹⁷ Nález ÚS ze dne 7. dubna 2011, sp. zn. I. ÚS 2061/08.

³¹⁸ „Tamtéž“.

³¹⁹ Nutno však dodat, že po kasačním nálezu ÚS byl zjištěn zcela jiný skutkový stav věci, zejména nebylo prokázáno, že by žalovanému dlužníkovi před podpisem či po podpisu listiny nazvané „smlouva o půjčce“ byly nějaké peníze poskytnuty, bylo vyvráceno tvrzení žalobce o vrácení části peněz žalovaným (zfalšovaný podpis žalovaného na potvrzení o zaplacení) a obecné soudy listinu nakonec posoudily jako smlouvu o půjčce, přičemž žalobce neprokázal, že by na základě této listiny žalovaný nějaké plnění obdržel, proto byl v řízení neúspěšný. Věc opět doputovala až k ÚS, který tyto závěry akceptoval usnesením ze dne 8. září 2015, sp. zn. II. ÚS 2547/14.

V jiné věci **posoudil ÚS jako uznání dluhu dohodu o změně smluv o půjčce.**³²⁰ V této dohodě smluvní strany učinily nesporným, že věřitel dlužníkovi plnění v souladu se smlouvami o půjčce poskytl, a dále sjednaly, že ruší ujednání o smluvním úroku. Dlužník tak nebyl (oproti původnímu ujednání) povinen hradit věřiteli žádné úroky ze zapůjčených peněz. ÚS nesouhlasil s názorem obecných soudů o promlčení práva věřitele. Zdůraznil **ekonomický účel popsané dohody**. Věřitel odpustil dlužníkovi smluvní úroky v důvodném očekávání, že mu bude vrácena jistina.³²¹ Byla-li v úvodu této kapitoly zmínka o tom, že v některých případech nebude dávat smysl určité právní jednání, pokud by dlužník svůj dluh současně neuznával, pak v této věci ÚS uvedl: „*Obecné soudy (a ani žalovaný sám) se totiž hlouběji nepokusily vysvětlit, proč by vlastně žalovaný uvedenou dohodu podepisoval, pokud by svůj dluh nehodlal uznat.*“³²² ÚS přihlédl při výkladu posuzovaného právního jednání i k tomu, že dohodu uzavírali právní laici: „*(...) i z čistě laického pohledu lze podle Ústavního soudu přijmout, že souhlasí-li dlužník s tím, že mu věřitel odpustí sjednané úroky, znamená to současně potvrzení původního dluhu.*“³²³ Rozebírané rozhodnutí se vztahovalo k uznání dluhu dle OZ 64, o to překvapivější mohl být extenzivní výklad tohoto institutu.³²⁴ ÚS však výslovně zdůraznil, že „*hodnocený případ je dosti specifický, proto nemohly obstát úvahové a aplikační mechanismy spojené s institutem uznání dluhu, které obecné soudy jinak běžně používají a jež jsou za jiných okolností s to napomoci k nalezení spravedlnosti*“.³²⁵

Úvahy můžeme započít u **komparace povahy uznání dluhu dle OZ s deklarativním uznáním dle ABGB**. Ve druhé kapitole bylo konstatováno, že DA přivodí každé jednání dlužníka, z něhož je zřejmá jeho vědomost o existenci dluhu. Může být učiněno i mlčky.³²⁶ Návrh splátkového kalendáře,³²⁷ dohoda o splátkách,³²⁸ zřízení zajištění³²⁹ či prostá omluva z důvodu nezaplacení dluhu³³⁰ by tak požadavkům na DA dostály. DA je pouhým informačním úkonem (*Wissenserklärung*), což má dopad na požadovanou kvalitu vůle

³²⁰ Nález ÚS ze dne 10. března 2020, sp. zn. III. ÚS 392/20.

³²¹ Dlužno podotknout, že odpuštění úroků nebylo v dohodě podmíněno zaplacením jistiny, ani v textu dohody nebyl výslovný příslib zaplatit.

³²² Nález ÚS ze dne 10. března 2020, sp. zn. III. ÚS 392/20.

³²³ „Tamtéž“.

³²⁴ Srov. též DOLEŽALOVÁ, Vendula. *Uznání dluhu v příznivějším hávu, aneb jak jsme uspěli u Ústavního soudu* [online]. pravni prostor.cz, 5. června 2020 [cit. 14. července 2020]. Dostupné na <<https://www.pravni prostor.cz/clanky/obcanske-pravo/uznani-dluhu-v-priznivejsim-havu-aneb-jak-jsme-uspeli-u-ustavniho-soudu>>.

³²⁵ Nález ÚS ze dne 10. března 2020, sp. zn. III. ÚS 392/20.

³²⁶ § 1497 ABGB.

³²⁷ Rozhodnutí OGH ze dne 24. června 2020, sp. zn. 1 Ob 93/20p.

³²⁸ Rozhodnutí OGH ze dne 2. března 2005, sp. zn. 7 Ob 292/04y.

³²⁹ BYDLINSKI. In RUMMEL (ed): *Kommentar zum ABGB (...) §§ 1175-1502...*, s. 633-634, II/3 (§ 1497 ABGB).

³³⁰ „Tamtéž“.

dlužníka. U informačních úkonů není třeba kvalitu vůle zkoumat,³³¹ poněvadž tyto záležitosti jen ve sdělení určité informace a nejsou orientovány na přivození právních následků. Přesto DA následek v podobě přerušení promlčecí lhůty způsobí.

Melzer s Csachem označují uznání dluhu za informační úkon, který má povahu jednání obdobného právnímu jednání, ovšem z kontextu, v jakém tak činí, není zcela zřejmé, zda neměli na mysli právě jen rakouské DA.³³² **Dle mého mínění je uznání dluhu dle OZ právním jednáním**, poněvadž z hlediska závažnosti jeho právních následků jej nelze ani v nejmenším srovnávat s jednáními spadajícími do množiny „pouhých“ informačních úkonů, tj. např. vytknutí vad či vyrozumění o postoupení pohledávky.³³³ Ochrana jednajícího dlužníka vyžaduje, aby bylo uznání dluhu právním jednáním.³³⁴ I proto zákonodárce stanovil obligatorní písemnou formu s varující funkcí. Ani v judikatuře se nelze setkat s označením uznání za informační úkon; konstantně je uznání definováno jako jednostranné právní jednání, dříve právní úkon.³³⁵

Co ovšem tento dílčí závěr vypovídá o požadované kvalitě vůle dlužníka dluh uznat? Znamená to, že v písemném prohlášení musí zcela **jednoznačně zaznít, že dlužník dluh „uznává“**, případně jiné jasné vyjádření srovnatelného významu, **anebo postačí, že je uznání v písemnosti implicitně obsaženo?**³³⁶ NS ve vztahu k uznání dle OZ 64 judikoval, že z listiny musí být vůle dlužníka dluh uznat seznatelná. K tomu by dle NS stačovalo (kromě zmíněného „uznávám“) např. spojení „potvrzuji, že dlužím“.³³⁷ NS argumentoval nemožností odstraňovat výkladem něco, co v listině absentuje. Čech se také přiklání k nutnosti formalizovaného projevu vůle dluh uznat; dlužník by dle něj měl výslovně projevit, že právě uznání zamýšlí. Čech argumentuje i rozdílným pojetím uznání dle OZ právě v porovnání s pojetím rakouským.³³⁸

³³¹ MELZER, Filip. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III, §419-654*. 1. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 469 (§ 545 OZ).

³³² MELZER, Filip, CSACH, Kristián. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IX, §2894-3081*. 1. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 1441 (§ 2997 OZ).

³³³ RUMMEL, Peter. In RUMMEL, Peter, LUKAS, Meinhard (ed). *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch: mit wichtigen Nebengesetzen und EU-Verordnungen: Teilband §§ 859-916 ABGB (Vertragsrecht)*. 4. Auflage. Wien: Manz'sche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2014, s. 52 (§ 863 ABGB).

³³⁴ K ochraně jednajícího tím, že zákon pro naplnění určité skutkové podstaty vyžaduje projev vůle s kvalitou právního jednání, viz MELZER. In MELZER, TÉGL a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III...*, s. 484 (§ 545 OZ).

³³⁵ Může to být samozřejmě dáno také tím, že se judikatura touto otázkou nikdy hlouběji nezabývala.

³³⁶ K implicitnímu písemnému uznání viz BEJČEK, Josef. O proměnlivosti a zastupitelnosti započtení, uznání a narovnání. *Právní rozhledy*, 2017, roč. 25, č. 15-16, s. 521.

³³⁷ Usnesení NS ze dne 27. října 2015, sp. zn. 33 Cdo 4286/2015. Srov. též rozsudek NS ze dne 30. ledna 2008, sp. zn. 28 Cdo 5118/2007, s vysloveným požadavkem na „jasné vyjádření uznání v textu právního úkonu“.

³³⁸ ČECH, Petr. Promlčení pohledávky v novém občanském právu. *Bulletin Komory daňových poradců České republiky*, 2016, č. 3, s. 47.

Jak je však zřejmé z výše rozebírané judikatury, **zejména ÚS takto striktní formální pojetí uznání nezastává**, když jako uznání posoudil smlouvu o půjčce či dohodu o prominutí úroků (byť v obou věcech zdůraznil specifické okolnosti případu). Nelze opomenout výše taktéž zmíněné rozhodnutí, v němž NS spatřoval uznání v návrhu splátkového kalendáře. Na toto rozhodnutí je odkazováno i v odborné literatuře k OZ.³³⁹

Ve prospěch závěru o uznání dluhu i v případech, kdy tento záměr dlužníka není v písemnosti výslovně uveden, je v režimu OZ argumentováno též **§ 545 OZ**, dle kterého vyvolává právní jednání mimo právních následků v něm vyjádřených také **právní následky další**, plynoucí mj. ze zákona či zavedené praxe stran.³⁴⁰ Mezi typické právní následky plynoucí ze zákona lze řadit např. místo, čas, způsob plnění či kvalitu předmětu plnění.³⁴¹ Na rozdíl od vypočtených příkladů je **uznání následkem, který nelze označit za zcela nezbytnou součást jiného právního jednání nebo za zcela nezbytný předpoklad k dosažení jiného právního jednání.**³⁴² Jde ostatně o právní jednání zákonodárcem samostatně upravené. Nedomnívám se například, že prodlévající dlužník, který chce dosáhnout písemné dohody s věřitelem o splátkovém kalendáři, musí za všech okolností dluh uznat (myšleno uznat s následky spojenými s uznáním dluhu dle § 2053 OZ). V případě přílišného rozvolnění požadavků na zjevnost uznání reálně hrozí, že dlužníci budou mít obavu učinit jakékoli písemné jednání, aby jím současně dluh neuznali. Dokonce ani nemusí mít vůči dluhu jakékoli výhrady, pouze jej nechtějí uznat ve smyslu § 2053 OZ a věřiteli poskytnout všechny výhody z uznání plynoucí.

Na druhé straně ovšem stojí věřitel, jenž si omluvu prodlévajícího dlužníka nebo jeho žádost o splátkový kalendář **vykládá tak, že dlužník proti dluhu nic nenamítá a je připraven jej splnit**. Z horizontu poctivého adresáta se tedy písemné jednání dlužníka může legitimně jevit jako uznání dluhu, i když v něm dlužník výslovně nesdělí, že dluh „uznává“.³⁴³ Jakékoli pozdější zpochybňování dluhu dlužníkem bude pro věřitele zcela nepochopitelné, stejně jako to, že by měl existenci dluhu v případném sporu prokazovat.

³³⁹ Např. LASÁK, Jan. In HULMÁK a kol.: *Občanský zákoník V...*, s. 1304 (§ 2053 OZ); PELIKÁN: *Zajištění a utvrzení...*, s. 319.

³⁴⁰ Např. ČERNÁ, Stanislava. In ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek V (§ 1721 až 2520)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 602 (§ 2053 OZ).

³⁴¹ HANDLAR, Jiří. In LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 až 654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1946 (§ 545 OZ).

³⁴² K tomu obecně (nikoli přímo ve vztahu k uznání) HANDLAR. In LAVICKÝ a kol.: *Občanský zákoník I...*, s. 1945-1946 (§ 545 OZ).

³⁴³ K interpretaci právního jednání (bez srozumění s adresátem) z horizontu adresáta viz MELZER. In MELZER, TÉGL a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III...*, s. 480 (§ 545 OZ).

Domnívám se, že **je třeba odmítnout obě krajní varianty**, tj. jednak tu, dle níž musí uznání vždy bezpodmínečně obsahovat slovo „uznávám“, spojení „potvrzuji, že dlužím“, případně srovnatelné vyjádření, jednak tu, dle které by bylo každé písemné jednání dlužníka (či dlužníka a věřitele), které by se o existenci dluhu byť jen zmínilo, také uznáním dluhu.

První varianta je nepřipustně formalistická a v poměrech OZ nemůže ani přes obligatorní písemnou formu uznání obstát. Vyžadovala by spíše aktivitu věřitele, který by „vyhovující“ text uznání připravil. Dle mého názoru by tato varianta byla i v hodnotovém rozporu s tím, jak judikatura přistupuje k posouzení předpokladů pro uznání dluhu částečným plněním či placením úroků.³⁴⁴ I písemné právní jednání samozřejmě podléhá výkladovým pravidlům dle §§ 555 až 558 OZ a pokud výkladem zjištěná skutečná vůle dlužníka (při jednání ve srozumění s věřitelem) či vůle normativní³⁴⁵ (při jednání bez srozumění s věřitelem) hovoří pro uznání, dluh byl uznán. Platnosti takového uznání by dle mého soudu nemělo být na překážku, pokud v písemnosti chybí zcela explicitní vyjádření úmyslu dluh v něm co do důvodu a výše specifikovaný uznat.

Druhá varianta by naopak z uznání učinila takřka všudypřítomný institut. Strany by se kupříkladu krátce po uzavření smlouvy dohodly, že písemně změní splatnost dluhu, dluh dodatečně zajistí zřízením zástavního práva nebo jej utvrdí sjednáním smluvní pokuty. Ve všech těchto případech by zřejmě právní jednání vyhovělo požadavku na specifikaci dluhu co do důvodu a výše a bylo by z něj přinejmenším patrné, že dluh (i dle názoru dlužníka) existuje. Nesouhlasím s tím, aby byla taková ujednání v běžných případech posouzena jako současné uznání dluhu v zásadě jen proto, že byla učiněna až po uzavření smlouvy a že by k nim směřující projev vůle dlužníka nedával smysl, pokud by dluh neuznával.

Mezi těmito dvěma krajními variantami se nachází obrovská množina různorodých vyjádření dlužníka. Je třeba rozhodnout, zda se přiklonit spíše k formálnějšímu pojetí, nebo k pojetí méně striktnímu. **Obecně souhlasím se závěry NS ve vztahu k inventarizaci pohledávek či prostému odsouhlasení údajů na faktuře.** Ty opravdu nelze bez dalšího považovat za uznání dluhu. Písemným uznáním by také neměly být neurčité či vyhýbavé reakce dlužníka typu: „nyní peníze nemám, prosím o strpení“.³⁴⁶

Daleko spornější je posouzení **žádosti dlužníka o splátkový kalendář či návrhu splátkového kalendáře.** Pokud dlužník pouze sdělí, že „obdržel výzvu k zaplacení částky XY

³⁴⁴ K tomu dále v kapitolách 4.1 a 4.2.

³⁴⁵ K normativní vůli blíže MELZER. In MELZER, TÉGL a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III...*, s. 480 (§ 545 OZ).

³⁴⁶ Viz též rozsudek NS ze dne 26. listopadu 2008, sp. zn. 32 Odo 1712/2006. Zde dlužník pouze informoval věřitele o své platební neschopnosti, omluvil se za vzniklou situaci a projevil víru ve zdárné vyřešení věci. O uznání se nejednalo.

a žádá o splátkový kalendář“, uznání z jeho přípisu jednoznačně neplyne. Pokud mimoto přislíbí úhradu, již tím projevuje nejen vědomost o existenci dluhu, ale i jednoznačnou vůli celý dluh zapravit. Z pohledu věřitele může být takové písemné prohlášení dokonce jednoznačnějším projevem vůle dlužníka dluh uznat než částečné plnění na stejný dluh bez jakékoli předchozí či současné výhrady vůči zbytku dluhu. Částečné plnění poskytnuté za popsanych okolností (mlčení dlužníka) by přitom dle judikatury pravidelně působilo uznání zbytku dluhu.³⁴⁷

Obdobné platí i pro **bezpodmínečný příslib dlužníka dluh zaplatit**. Ptejme se, zda je rozumné, aby vyjádření dlužníka - „K Vaší výzvě ze dne XY na zaplacení částky YZ za dodané zboží sděluji, že tento dluh plně uznávám a obratem jej uhradím“ - bylo posouzeno jako uznání (zde o tom nemůže být sporu), zatímco vyjádření „K Vaší výzvě ze dne XY na zaplacení částky YZ za dodané zboží sděluji, že se velmi omlouvám za prodlení, celou částku obratem uhradím“ – již nikoli. Z horizontu poctivého věřitele je jejich význam totožný, byť se druhé z uvedených vyjádření o uznání výslovně nezmiňuje.

Domnívám se proto, že **uznáním bude nejen písemné prohlášení dlužníka, z něhož bude zřejmá vůle dluh utvrdit uznáním dluhu, ale i taková písemnost, z níž bude jednoznačně seznatelná vůle dlužníka dluh uhradit**. V praxi dlužník do reakce na výzvu k plnění téměř nikdy výslovně neuvádí, že dluh „uznává“; je-li mezi stranami dluh nesporný, ani to nepovažuje za nutné, proto je pravidelně obsahem jeho prohlášení spíše příslib úhrady v určitém termínu.

Směr, kterým se vydal ve výše zmíněných rozhodnutích ÚS (byť jej zdůvodnil specifickými okolnostmi věci) pokládám za správný. Naopak přehnané lpění na jednoznačném směřování projevu vůle dlužníka k uznání za neudržitelný, a to i s ohledem na skutečnost, že **co do kvality vůle není třeba, aby měl jednající vůli jednat právě s těmi následky, které právní řád s jeho projevem vůle spojuje**.³⁴⁸

Pokud by se neprosadil zde zastávaný výklad a naopak bylo upřednostněno zcela formální pojetí uznání, *de lege ferenda* lze uvažovat o zakotvení neformálního deklarativního uznání s dopadem pouze na běh promlčecí lhůty, aby i úkony dlužníka, které například v Rakousku představují uznání, nebyly ani u nás z pohledu věřitele bezvýznamné, pomínu-li jejich důkazní význam.

³⁴⁷ Blíže v kapitole 4.1.

³⁴⁸ Postačí obecná vůle jednat. K normativní vůli blíže MELZER. In MELZER, TÉGL a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III...*, s. 480 (§ 545 OZ).

4. Konkludentní uznání dluhu

4.1 Uznání dluhu částečným plněním

Prvotním předpokladem pro aplikaci § 2054 odst. 2 OZ je **klasifikace dlužníkem poskytnutého plnění jako částečného**. O částečné plnění jde tehdy, „*poskytne-li dlužník věřiteli na plnění svého závazku pouze část předmětu plnění, aniž by z dohody stran, z právního předpisu nebo z rozhodnutí soudu rozdělení na takové části vyplývalo*“.³⁴⁹ Částečné plnění představuje porušení smlouvy,³⁵⁰ resp. obecně protiprávní jednání (nejde-li přímo o dluh ze smlouvy). Nicméně věřitel je i tak povinen částečné plnění přijmout.³⁵¹

V této souvislosti je třeba se zamyslet nad tím, **zda lze za splnění dalších předpokladů dovozovat uznání dluhu částečným plněním i tehdy, odmítne-li věřitel částečné plnění převzít**. V takovém případě by se jednalo o pouhý „pokus“ či „návrh“ částečného plnění. Věřitel by mohl pro závěr o konkludentním uznání argumentovat tím, že zákonodárce užil nedokonavý vid „splní-li“, nikoli dokonavý vid „splní-li“. Nicméně skutečné částečné splnění, tj. zánik části dluhu, nemůže rozebírané ustanovení vyžadovat již proto, že dluh, na který je plněno, vůbec nemusí existovat, žádná část dluhu tedy nezaniká, a přesto to není na překážku platnosti uznání. Dle Brima vyžaduje hypotéza § 2054 odst. 2 OZ úkon dlužníka, „*jenž nese vnější znaky částečného solučního jednání*“.³⁵² Jinými slovy - jde o jednání, které by představovalo částečné plnění, pokud by dluh existoval.³⁵³ NS se k posuzované otázce stručně vyjádřil ve věci, v níž se dovolatel domáhal aplikace § 407 odst. 3 ObchZ na úkony dlužníka směřující k započetí plnění nepeněžitého dluhu (mj. rekultivace pozemků), takto: „*Výklad zastávaný dovolatelem (...) přitom ustanovení § 407 odst. 3 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, (...) neumožňovalo přijmout ani pro oblast obchodněprávních vztahů, neboť předpokladem jeho aplikace byla vždy okolnost, že závazek již byl alespoň částečně splněn*“.³⁵⁴

Dle mého soudu je předpokladem uznání částečným plněním peněžitého dluhu **skutečný přesun peněžních prostředků** do sféry věřitele, a to u hotovostních plateb jejich předáním (a převzetím), u bezhotovostních připsáním na účet věřitele. Až k těmto okamžikům

³⁴⁹ Např. rozsudek NS ze dne 29. října 2002, sp. zn. 29 Odo 847/2001, či rozsudek NS ze dne 30. srpna 2011, sp. zn. 23 Cdo 5227/2009.

³⁵⁰ ŠILHÁN, Josef. *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 79.

³⁵¹ K výjimkám viz ŠILHÁN: *Právní následky porušení smlouvy...*, s. 80.

³⁵² BRIM, Luboš. K procesněprávním účinkům konkludentního uznání dluhu částečným plněním. *Právní rozhledy*, 2017, roč. 25, č. 4, s. 134.

³⁵³ BRIM: *K procesněprávním účinkům...*, s. 134.

³⁵⁴ Usnesení NS ze dne 2. července 2018, sp. zn. 28 Cdo 792/2018. Dovolatelem napadené rozhodnutí však na vyřešení této otázky nezáviselo.

nastane perfekce uznání dluhu.³⁵⁵ Proto pokud věřitel částečné plnění **odmítne převzít**, což připadá v úvahu jen u hotovostních plateb, **konkludentní uznání dluhu nastat nemůže**. Totéž musí platit, jsou-li nepřímým předmětem závazku jiné věci, u nichž lze o částečném plnění uvažovat. Uvedené považuji za výjimku z pravidla, že k platnému a účinnému uznání není třeba žádné součinnosti věřitele. U nepeněžitých dluhů záležejících ve *facere* může být posouzení komplikovanější, pokud již dlužník vykonal nějakou činnost, jež měla vést ke splnění dluhu, ale ani částečně se mu to nezdařilo (např. neúspěšně odstraňoval technickou vadu stroje).³⁵⁶

Částečné plnění musíme **striktně odlišovat od plnění dílčího**, o kterém hovoříme tehdy, je-li dluh „*podle dohody stran, ze zákona nebo z rozhodnutí soudu (státního orgánu) rozdělen na několik relativně samostatných, zřetelně oddělených plnění, která samostatně (většinou postupně) dospívají (např. plnění dluhu sjednané ve splátkách)*“,³⁵⁷ a **od opakujícího (opětujícího) se plnění**, které „*není vymezeno celkovou výší (rozsahem celého plnění), nýbrž pouze určením jednotlivých v budoucnu splatných dávek (např. výživné, nájemné, pojistné)*“.³⁵⁸

Zastavil bych se u **odlišení částečného a dílčího plnění**, jelikož chybná kvalifikace konkrétního plnění může mít jak pro věřitele, tak pro dlužníka velmi závažné následky. Je-li např. uzavřena smlouva o úvěru s bankou, klasicky je sjednáno splácení úvěru prostřednictvím měsíčních splátek, které představují dílčí plnění. Úhradou dohodnutých splátek tak nedochází k uznání zbytku celkového dluhu.³⁵⁹ Ujednání o dílčím plnění bývá obvykle doplněno sjednáním **ztráty výhody splátek** dle § 1931 OZ, tj. práva věřitele na vyrovnání celé pohledávky pro případ prodlení dlužníka se splněním některé ze splátek. Zmíněné ustanovení vyžaduje k zesplatnění celé pohledávky aktivní jednání věřitele – uplatnění tohoto práva vůči dlužníkovi. Pokud k tomuto kroku věřitel nepřistoupí, i nadále platí splatnost dříve sjednaná. Celkové plnění je tak stále rozloženo do jednotlivých splátek a plnění dlužníka nebude možné považovat za uznání zbytku dluhu částečným plněním. Jestliže si věřitel tuto skutečnost neuvědomí a neuplatní právo na zaplacení jednotlivých splátek u soudu včas, vystaví se riziku vznesení námitky promlčení. Naopak využije-li věřitel své právo

³⁵⁵ Blíže v kapitole 5.1.

³⁵⁶ K tomu blíže v kapitole 6.6.

³⁵⁷ Rozsudek NS ze dne 29. října 2002, sp. zn. 29 Odo 847/2001, či rozsudek NS ze dne 30. srpna 2011, sp. zn. 23 Cdo 5227/2009.

³⁵⁸ „Tamtéž“.

³⁵⁹ Rozsudek NS ze dne 23. listopadu 2010, sp. zn. 32 Cdo 786/2009. Zde nelze souhlasit s Trunečkem, který jako příklad částečného plnění, kdy lze z okolností soudit i uznání zbytku dluhu, uvádí zaplacení jedné či více splátek dlužníkem dle splátkového kalendáře. TRUNEČEK, Jaroslav. In PRAŽÁK, FIALA, HANDLAR a kol.: *Závazky z právních jednání...*, s. 718 (§ 2054 OZ).

na zesplatnění celého zbytku pohledávky, dlužník pozbývá právo plnit ve splátkách.³⁶⁰ Pokud by dle původního ujednání i nadále plnil, jednalo by se již o částečné plnění mající za splnění podmínek § 2054 odst. 2 OZ za následek uznání celého zbytku zesplatněné pohledávky.³⁶¹

Jinou povahu mají ujednání, která **k zesplatnění celého zůstatku pohledávky** v důsledku prodlení dlužníka s úhradou dílčího plnění **nevyžadují aktivní jednání ze strany věřitele**, neboť tento následek automaticky spojují již s nezaplacením jedné ze splátek. V takovém případě není tento následek závislý na volbě věřitele a judikatura taková ujednání nepovažuje za ztrátu výhody splátek.³⁶² Pokračuje-li dlužník v plnění dle původního splátkového kalendáře, jedná se o částečné plnění. Je však třeba upozornit na to, že např. ujednání o zesplatnění celé pohledávky k prvnímu dni prodlení s úhradou řádné splátky může být ve vztahu ke spotřebiteli shledáno jako nepřiměřené dle § 1813 OZ, a tudíž zdánlivé ve smyslu § 1815 OZ.³⁶³ Pokud se pak věřitel spoléhá na to, že následná plnění poskytnutá spotřebitelem mají za následek uznání celého zbytku dluhu, není tomu tak, jelikož zdánlivé ujednání nevyvolalo žádné právní následky a dlužník byl i nadále oprávněn plnit ve splátkách.

Uvedeným jsem se pokusil demonstrovat, jak významné je správné rozlišení mezi částečným plněním, které může být konkludentním uznáním dluhu, a dílčím plněním, které dle současné právní úpravy tento následek nevyvolá.

Nabízí se otázka, **zda by nebylo do budoucna vhodné klasifikovat jako uznání zbytku dluhu též dílčí plnění**. Společným znakem částečného a dílčího plnění je znalost celkové výše dluhu. Rozdíl je v tom, že v okamžiku, kdy by dlužník poskytoval dílčí plnění, nebyl by zbytek dluhu splatný. Uznání celkového dluhu dílčím plněním by tak bylo pravidelně spojeno s uznáním dosud nesplatného zbytku dluhu, čemuž ovšem OZ nijak nebrání. V případě rozložení celkového dluhu do více než dvou dílčích plnění by při řádném splácení docházelo k opakovanému uznání dluhu. Za rozhodující považuji, že zatímco při částečném plnění dlužník jedná protiprávně a ví či má vědět, že je povinen plnit dluh vcelku, při dílčím plnění jedná v souladu s právem a je si vědom toho, že splatnost dalších dílčích plnění teprve nastane. Může počítat s tím, že případné výhrady vůči zbytku dluhu uplatní až později, např. v okamžiku, kdy by zaplacením další splátky bylo z celkového dluhu uhrazeno více, než kolik dlužník uznává. Domnívám se proto, že **nemožnost uznání zbytku dluhu**

³⁶⁰ Usnesení NS ze dne 30. srpna 2016, sp. zn. 32 Cdo 4930/2015.

³⁶¹ Srov. usnesení NS ze dne 27. března 2018, sp. zn. 32 ICdo 157/2017.

³⁶² Např. rozsudek NS ze dne 19. února 2009, sp. zn. 25 Cdo 5331/2007, či usnesení NS ze dne 14. června 2019, sp. zn. 20 Cdo 1704/2019.

³⁶³ Nález finančního arbitra ze dne 27. září 2016, sp. zn. FA/SU/45/2016, ev. č. FA/17965/2016, jehož závěry byly potvrzeny rozhodnutím o námitkách ze dne 2. prosince 2016, sp. zn. FA/SU/45/2016, ev. č. FA/21144/2016. Dostupné na <<https://www.finarbitr.cz/cs/reseni-sporu/sbirka-rozhodnuti.html>>.

poskytnutím dílčího plnění lze považovat za správnou. Pro úplnost lze dodat, že v úvahu připadá i částečné plnění na dílčí plnění, např. uhrazení nižší částky než sjednané splátky.³⁶⁴ I takové částečné plnění může mít za následek uznání dluhu. Uznání by se však vztahovalo právě a jen k nedoplatku příslušné splátky jakožto relativně samostatnému dílčímu plnění, na která je celkový dluh rozložen.

Klíčovou podmínkou, kterou musíme při úvaze o částečném plnění jako konkludentním uznání dluhu zkoumat, jsou **okolnosti, za nichž k částečnému plnění došlo.** Částečné plnění je dle § 2054 odst. 2 OZ uznáním dluhu jen tehdy, „*lze-li z okolností usoudit, že tímto plněním dlužník uznal i zbytek dluhu*“.³⁶⁵

Smyslem a účelem ustanovení o uznání dluhu částečným plněním se NS zabýval ve věci vedené pod sp. zn. 23 Cdo 405/2013 ve vztahu k právní úpravě v ObchZ, avšak prizmatem § 2 a § 6 OZ.³⁶⁶ Konstatoval, že „*pokud osoba bez dalšího částečně plní na svůj dluh, je jejím úmyslem plnit na existující dluh, jestliže výslovně neuvede, že částečným plněním dluh plně neuznává. Naopak druhá strana závazkového vztahu (věřitel), na jejíž dluh je plněno, je s ohledem na zásadu poctivosti formulovanou v § 6 O.Z. oprávněna očekávat, že dlužník, který bez dalšího plní na existující dluh částečným plněním, a to i prostřednictvím třetí osoby se souhlasem dlužníka, že závazek vůči ní uznává.*“³⁶⁷ Nelze souhlasit s Lasákem, který pod vlivem citovaného rozhodnutí NS dovozuje, že v kontextu § 2054 odst. 2 OZ již dlužník musí při částečném plnění výslovně uvést, že zbytek neuznává, zatímco před 1. lednem 2014 pouhé neuvedení nesouhlasu s výší celkové pohledávky nepostačovalo k nastoupení účinků uznání dluhu.³⁶⁸ Takový odklon od dosavadního výkladu není ničím odůvodněn a byl by v rozporu s ustanovením § 556 odst. 2 OZ, které ukládá povinnost přihlídnout při výkladu právního jednání mj. k tomu, co právnímu jednání předcházelo. Musíme zkoumat **celkové jednání dlužníka**, nikoli pouze jeho případnou výhradu při částečném plnění. Lze se domnívat, že NS ve zmíněném rozhodnutí pouze zvolil nevhodnou formulaci, aniž by se chtěl odchýlit od již dříve vyslovených závěrů. Z těch je zřejmé, že i když dlužník při částečném plnění výslovně nevyjádří nesouhlas s celkovou výší dluhu, nemusí se jednat o uznání. Již z předchozího jednání dlužníka totiž může být seznatelné, že zbývající část dluhu hradit nechce a neuznává ji. Tak tomu bude v případě, kdy výši dluhu již dříve rozporoval, když u věřitele uplatnil práva z vadného plnění, když požadoval náhradu

³⁶⁴ MELZER, Filip. In ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář...*, s. 1642.

³⁶⁵ Téměř shodnou formulaci, avšak bez spojení „z okolností“, obsahoval i § 407 odst. 3 ObchZ.

³⁶⁶ S ohledem na ustanovení § 3030 OZ.

³⁶⁷ Rozsudek NS ze dne 21. února 2014, sp. zn. 23 Cdo 405/2013.

³⁶⁸ LASÁK. In HULMÁK a kol.: *Občanský zákoník V...*, s. 1304 (§ 2054 OZ).

nákladů vynaložených na opravu či dokončení díla jiným subjektem atd.³⁶⁹ Za těchto okolností nebude možné vykládat částečné plnění jako uznání zbytku dluhu. Není pak rozhodné, zda dlužníkem vytýkané vady byly vytknuty včas či zda je požadovaná náhrada škody nárokem oprávněným.³⁷⁰

Uzavřeme-li, že dle judikatury nemusí být výhrady proti zbytku dluhu nutně vzneseny při poskytnutí částečného plnění, je nutno zodpovědět na otázku, **zda může dlužník vznést výhrady až následně, tj. po poskytnutí částečného plnění.** Námitky vznesené až po 11 měsících od provedení první platby a až v reakci na výzvu věřitelů k doplacení zbytku dlužné částky dlužníkem pokládal NS za účelové jednání dlužníka.³⁷¹ S poukazem na dosavadní rozhodovací praxi³⁷² konstatoval, že k uznání dluhu částečným plněním došlo, pokud dlužník „*před tímto plněním ani později nezpochybnil fakturovanou cenu díla či provedené práce, ani případně nevytkl vady provedených prací*“.³⁷³ V jiné věci NS uvedl: „*Ze skutkových zjištění ovšem nevyplývá, že by žalovaná svým jednáním jakkoli zpochybnila či odmítla celkovou výši pohledávky (,,), a to ani před částečnou úhradou na tuto fakturu, ani po této úhradě*“.³⁷⁴

NS tedy výslovně hovoří o tom, že dlužník může vznést výhrady i po částečné úhradě a tím zřejmě zamezit nastoupení účinků uznání zbytku dluhu, případně tyto účinky zpětně vyloučit. Naopak v jiné věci NS spatřoval uznání dluhu v částečné platbě provedené dne 16. října 2003, přestože dlužník zaslal dne 22. října 2003 věřiteli přípis, v němž vytkl vady díla. NS toto stanovisko odůvodnil tím, že věřitel nemohl v době provedení částečné úhrady usuzovat na to, že dlužník nehodlá doplatit zbytek dluhu.³⁷⁵ **Judikatura NS tedy není zcela konstantní,** pokud v některých rozhodnutích obecně připouští vznesení výhrad i po částečném plnění, zatímco ve zmíněném případě o tom ani uvažováno nebylo.

Účinky uznání zbytku dluhu nastupují k okamžiku provedení částečného plnění, v případě bezhotovostního plnění peněžitého dluhu připsáním částky na účet věřitele.³⁷⁶ Vzneseli-li dlužník výhrady tak, aby o nich byl věřitel vyrozuměn před zmíněným

³⁶⁹ Např. rozsudek NS ze dne 28. dubna 2011, sp. zn. 23 Cdo 1336/2010, kde je konstatováno: „(...) ustanovení § 407 odst. 3 obč. zák. neukládá dlužníku, zda a kdy má projevit či jinak vyjádřit vůči věřiteli svůj nesouhlas s výší celkové pohledávky. Pokud tedy dlužník nesdělí věřiteli svůj nesouhlas s výší celkové pohledávky, nelze z takové skutečnosti dovodit, že dlužník uznává i zbytek dluhu, resp. závazku vůči věřiteli. Dovolatelka správně namítá, že nebyla povinna sdělovat žalobkyni v časové souvislosti s dílčími platbami, že se jedná pouze o dílčí platby a že nehodlá zbytek dluhu doplatit, jestliže již předtím dala jasně najevo, že zbytek dluhu neuznává.“

³⁷⁰ Usnesení NS ze dne 19. ledna 2016, sp. zn. 23 Cdo 2914/2015.

³⁷¹ „Tamtéž“:

³⁷² Např. usnesení NS ze dne 29. května 2013, sp. zn. 23 Cdo 2441/2012, či usnesení NS ze dne 28. listopadu 2012, sp. zn. 23 Cdo 1527/2012.

³⁷³ Usnesení NS ze dne 19. ledna 2016, sp. zn. 23 Cdo 2914/2015.

³⁷⁴ Usnesení NS ze dne 6. prosince 2018, sp. zn. 23 Cdo 3740/2018.

³⁷⁵ Rozsudek NS ze dne 18. května 2009, sp. zn. 23 Cdo 841/2009.

³⁷⁶ K tomu viz kapitolu 5.1.

okamžikem³⁷⁷ nebo současně s ním,³⁷⁸ učiní tak včas. Výhradám vzneseným až po částečné úhradě může být oprávněně připisována snaha dlužníka zvrátit již nastalé následky, tj. uznání zbytku dluhu. **Okolnosti, z nichž lze usuzovat na uznání zbytku dluhu, by měly být posuzovány k okamžiku, kdy se uznání dluhu stává perfektním,** a to z horizontu poctivého adresáta. Lze argumentovat tím, že nemůže-li být věřiteli k okamžiku perfekce uznání dluhu objektivně známa žádná okolnost, která by hovořila proti uznání dluhu částečným plněním, uznání zbytku dluhu by mělo nastat, aniž by tento následek později učiněná prohlášení dlužníka zvrátila. Jeho projev byl již k okamžiku perfekce uznání dluhu „zafixován“.³⁷⁹

Dle § 556 odst. 2 OZ se při výkladu projevu vůle přihlíží i k tomu, jak strany následně daly najevo, jaký obsah a význam právnímu jednání přiřkládají. Jestliže dlužník krátce po provedení částečného plnění brojí proti zbytku dluhu, obvykle tak nebude činit ve snaze o reinterpretaci projevu své vůle, ale „pouze“ proto, že zvolil nevhodné pořadí jednotlivých úkonů (částečná úhrada a až poté výtky). Dlužník např. zadá pokyn k bezhotovostní úhradě části dluhu a ve stejný den podá k poštovní přepravě písemný přípis, v němž podrobně vysvětluje, proč zbytek dluhu neuznává. K připsání částečné úhrady na účet věřitele dojde dříve než k dojití písemného přípisu do jeho sféry. Může se jevit příliš přísným posoudit takovou částečnou platbu jako uznání zbytku dluhu. Přesto se přikláním k tomu, že je třeba takové řešení upřednostnit, a okolnosti, za nichž bylo částečné plnění poskytnuto, vztáhnout k okamžiku dojití částečného plnění do sféry věřitele. Pokud je kupř. věřiteli bez jakýchkoli výhrad částečně plněno krátce před uplynutím promlčecí lhůty a věřitel, majíce oprávněně za to, že dlužník zbytek dluhu uznal, žalobu na zaplacení zbývající dlužné částky nepodá, načež dlužník po uplynutí promlčecí lhůty vznesl výhrady proti zbytku dluhu ve snaze svým následným jednáním „vysvětlit“, proč neplnil celý dluh, jeví se zase zohlednění následného jednání dlužníka jako nepřiměřené z pohledu poctivého věřitele. Mám tedy za to, že dlužník musí dát věřiteli objektivně seznatelným způsobem najevo nesouhlas se zbytkem dluhu tak, aby tento došel do sféry věřitele nejpozději současně s částečným plněním, jinak budeme z částečného plnění obvykle dovozovat uznání zbytku dluhu. Vždy však záleží na okolnostech konkrétního případu.

³⁷⁷ Např. emailem zaslaným věřiteli před částečnou úhradou; k tomu viz usnesení slovenského NS ze dne 12. května 2015, sp. zn. 1Obdo/16/2014. Dostupné na < <https://www.nsud.sk/rozhodnutia/>>.

³⁷⁸ Např. u reálného předání plnění.

³⁷⁹ Srov. KOTÁSEK, Josef. Následné chování smluvních stran a jeho (ne)samozřejmé využití při jednoduchém výkladu smlouvy. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2015, roč. 23, č. 1, s. 30.

Komplikované je též posouzení otázky, **zda může dojít k uznání zbytku dluhu částečným plněním i přes již vznesenou výhradu, je-li takové částečné plnění v rozporu se zmíněnou výhradou.**³⁸⁰ Domnívám se, že za určitých okolností může věřitel takové jednání dlužníka objektivně chápat jako změnu postoje dlužníka („zpětvzetí“ výhrady) a uznání zbytku dluhu částečným plněním. Namístež je však spíše restriktivní výklad.

Výše bylo v návaznosti na judikaturu NS vycházeno z toho, že dlužník musí dát věřiteli nějakým způsobem najevo svůj nesouhlas s celkovou výší dluhu; v opačném případě poskytnutím částečného plnění svůj dluh zpravidla uzná. Stejně stanovisko zastává i odborná literatura.³⁸¹ **Za okolnost, z níž lze usuzovat na uznání zbytku dluhu, je tak pokládána samotná pasivita dlužníka.** Je takový výklad § 2054 odst. 2 OZ správný? Kolajíková uvádí, že „ze strany soudů dochází k převrácení vlastního smyslu předmětného ustanovení“.³⁸² Namítá, že dle dikce zákona musí dojít k prokázání pozitivní existence okolností, které nám umožní dovodit, že dlužník částečným plněním uznal i zbytek dluhu.³⁸³ Ač to zmíněná autorka výslovně neuvádí, lze se domnívat, že dle jejího názoru soudy předmětné ustanovení interpretují spíše tak, jako kdyby znělo „(...), ledaže je z okolností zřejmé, že dlužník tímto plněním neuznal zbytek dluhu“. Dle NS totiž tíží důkazní břemeno stran prokázání existence okolností, z nichž lze usuzovat, že k uznání dluhu nedošlo, dlužníka. NS ve věci vedené pod sp. zn. 23 Cdo 3740/2018 aproboval závěr soudu prvního stupně, dle něhož „žalovaná nepředložila důkazy k prokázání toho, že by v souvislosti s částečnou úhradou předmětné faktury zpochybňovala dodání zboží nad rámec uhrazené částky, popř. že by zpochybnila zbývající vyúčtovanou částku“.³⁸⁴

NS tak zachází s částí ustanovení § 2054 odst. 2 OZ začínající slovy „lze-li“ spíše jako s protinormou zabraňující nastoupení následku,³⁸⁵ který částečné plnění jinak působí – uznání zbytku dluhu. Naplnění skutkových předpokladů protinormy jakožto výjimky z pravidla prokazuje ten, kdo se protinormy dovolává, tedy typicky dlužník v postavení žalovaného. Naopak výslovná dikce předmětného ustanovení by mohla napovídat tomu, že všechny

³⁸⁰ Dlužník např. poskytne částečné plnění, které doprovodí výhradou vůči celému zbytku dluhu, avšak později plní částečně znovu, aniž by vznesl jakoukoli další výhradu.

³⁸¹ ČERNÁ, Stanislava. In ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V (§ 1721 až 2520)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 607 (§ 2054 OZ); HORÁK, BŘÍZA. In PETROV, VÝTISK, BERAN a kol.: *Občanský zákoník. Komentář...*, s. 2229 (§ 2054 OZ); PELIKÁN: *Zajištění a utvrzení...*, s. 317-318; WEINHOLD: *Promlčení a prekluze...*, s. 161; HUŠEK: *Uznání dluhu...*, s. 128.

³⁸² KOLAJÍKOVÁ: *Uznání dluhu...*, s. 56.

³⁸³ Např. kontaktování věřitele s tím, že v budoucnu dojde k další platbě, žádost o posečkání s úhradou zbytku dluhu. „Tamtéž“.

³⁸⁴ Usnesení NS ze dne 6. prosince 2018, sp. zn. 23 Cdo 3740/2018.

³⁸⁵ K těmto protinormám viz LAVICKÝ, Petr. *Důkazní břemeno v civilním soudním řízení*. 1. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 180 a násl.

předpoklady zde uvedené, včetně okolností, z nichž lze na uznání zbytku dluhu usuzovat, tvoří hypotézu základní normy, jejíž dispozicí je uznání zbytku dluhu. V takovém případě by nesl nepříznivé následky neprokázání takových okolností věřitel v postavení žalobce. Nemohl by se dovolávat nastoupení účinků uznání zbytku dluhu a musel by důvod a výši požadovaného plnění prokazovat.

Okolností, z níž lze usuzovat na uznání zbytku dluhu, je dle judikatury velmi často **mlčení dlužníka**. Mlčení nepředstavuje samo o sobě souhlas, ale ani nesouhlas.³⁸⁶ Zákon v některých případech přisuzuje mlčení (popř. absenci určitého jednání) význam souhlasu výslovně.³⁸⁷ Chybí-li výslovná zákonná úprava, měli bychom se ptát, zda dlužník, který celkový dluh neuznává, nejpozději v souvislosti s částečným plněním „mluvit“ měl a mohl.³⁸⁸ NS ve vztahu k právní úpravě v ObchZ opakovaně konstatoval, že zákon dlužníku neukládal povinnost vyjádřit nesouhlas s výší celkové pohledávky, a logicky tedy nestanovil ani to, kdy tak má dlužník učinit.³⁸⁹ Vždy však jedním dechem dodal, že zmíněnou povinnost dlužník nemá, pokud již dal nesouhlas dříve jasně najevo.³⁹⁰

Věřitel, jemuž je bez dalšího (předchozího či současného) projevu dlužníka částečně plněno, si může takový postup dlužníka vykládat různě. Může mít za to, že tak dlužník učinil pouze pro aktuální nedostatek finančních prostředků k plné úhradě. Jiný věřitel může nabýt pochybnosti o tom, zda je dlužník vůbec ochoten zbytek dluhu uhradit. Mlčení dlužníka jakožto jednu z možných okolností ve smyslu § 2054 odst. 2 OZ však nelze vykládat dle dojmu, který vyvolá u konkrétního věřitele. Byť by měly být zohledněny i aspekty konkrétního závazkového vztahu (včetně zavedené praxe stran), je **nutno posuzování okolností objektivizovat**.³⁹¹ Položíme si tedy otázku, jaký význam by poctiví věřitelé mlčení dlužníka za konkrétních okolností (tj. při absenci jakýchkoli výhrad ze strany dlužníka) běžně přisuzovali. NS v již výše zmiňovaném rozhodnutí³⁹² argumentoval i **zásadou poctivosti** dle § 6 OZ ve prospěch závěru, že věřitel, na jehož pohledávku je bez vyjádření jakéhokoli nesouhlasu s celkovou výší dluhu částečně plněno, je oprávněn očekávat, že dlužník tento dluh vůči věřiteli uznává. S tímto závěrem se ztotožňuji. Je běžnou praxí, že dlužník dá věřiteli nějakou možnost nesouhlas s celkovou výší dluhu rozpoznat. Mám tedy za to, že

³⁸⁶ MELZER. In MELZER, TÉGL a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III...*, s. 517 (§ 546 OZ).

³⁸⁷ Např. absence vyjádření pronajímatele k žádosti o souhlas k podnájmu (§ 2275 odst. 2 OZ), neodstoupení objednatel od smlouvy bez zbytečného odkladu po doručení oznámení o zvýšení ceny díla (§ 2612 OZ).

³⁸⁸ MELZER. In MELZER, TÉGL a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III...*, s. 518 (§ 546 OZ).

³⁸⁹ Např. rozsudek NS ze dne 28. dubna 2011, sp. zn. 23 Cdo 1336/2010, či usnesení NS ze dne 19. ledna 2016, sp. zn. 23 Cdo 2914/2015.

³⁹⁰ „Tamtéž“.

³⁹¹ WEINHOLD: *Promlčení a prekluze...*, s. 161.

³⁹² Rozsudek NS ze dne 21. února 2014, sp. zn. 23 Cdo 405/2013.

dlužník před částečným plněním či v úzké časové souvislosti s ním³⁹³ „mluvit“ má, chce-li vyloučit nastoupení účinků konkludentního uznání dluhu. **Mlčení dlužníka tedy pokládám za jednu z možných okolností, z nichž lze na uznání zbytku dluhu usuzovat.**

V návaznosti na výše uvedené se proto domnívám, že věřiteli postačí před soudem tvrdit, že dlužník částečně plnil,³⁹⁴ aniž by byl z jeho celkového jednání seznatelný nesouhlas se zbytkem dluhu. Částečné plnění bude muset též prokázat. Zdaří-li se mu to, bude na dlužníkovi, aby tvrdil a prokazoval okolnosti svědčící pro závěr, že částečné plnění nemělo za následek uznání zbytku dluhu. Nesouhlasím tedy s Kolajíkovou, která argumentuje ve prospěch povinnosti věřitele prokazovat pozitivní okolnosti svědčící pro uznání zbytku dluhu.³⁹⁵ Díkce ustanovení § 2054 odst. 2 OZ nemůže být jediným vodítkem při úvaze o rozložení důkazního břemene mezi strany sporu. Nesl-li by důkazní břemeno stran existence pozitivních okolností věřitel, lze mít za to, že by mu ve většině případů nebyl schopen dostat. Mlčení dlužníka (jako jedna z možných okolností, z níž lze usuzovat na uznání zbytku dluhu) není pozitivní, ale negativní okolností (absence vyjádření či jiného jednání), kterou by navíc věřitel nebyl schopen prokázat.³⁹⁶ Důkazní břemeno by tak unesl snad jen tehdy, pokud by měl od dlužníka vyjádření v písemné formě, z něhož by plynulo uznání zbytku dluhu (např. žádost o posečkání s úhradou zbytku dluhu), pokud by dlužník ve zprávě pro příjemce částečné platby uvedl poznámku, z níž by plynulo, že jde o platbu částečnou (např. „1. část platby“ či nepřesně „splátka“), příp. pokud by svědek fyzického předání plnění před soudem potvrdil, že dlužník při částečném plnění hovořil o doplacení zbytku dluhu. Aplikační význam ustanovení § 2054 odst. 2 OZ by se tak oproti současné aplikační praxi radikálně zúžil a jeho smysl, jež spatřuji zejména v usnadnění vymáhání zbytku dluhu, na který bylo bez jakýchkoli výhrad částečně plněno,³⁹⁷ by nebyl naplněn.

Výše uvedené nelze vykládat tak, že by mlčení dlužníka vždy přivedilo uznání dluhu částečným plněním. Uznání dluhu částečným plněním nenastane např. tehdy, pokud lze z okolností dovodit, že dlužník chápe poskytnuté plnění jako plnění úplné, jímž má být zapraven celý dluh. To je typické pro poskytnutí pojistného plnění pojišťovnou, která po

³⁹³ Viz výše.

³⁹⁴ Např. předloží fakturu na celkovou dlužnou částku a výpis ze svého účtu, z něhož bude patrné, že dlužník na pohledávku, pro kterou byla faktura vystavena, částečně plnil (např. variabilním symbolem platby bude číslo faktury).

³⁹⁵ KOLAJÍKOVÁ: *Uznání dluhu...*, s. 56.

³⁹⁶ Byť je tzv. negativní teorie důkazní, dle níž je dokazování negativních skutečností z povahy věci vyloučeno, již (zcela správně) překonána. Srov. KRAMPERA, Jan, VACEK, Lukáš. *Dokazování negativních skutečností*. [online]. epravo.cz, 15. července 2015 [cit. 14. června 2020]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/dokazovani-negativnich-skutecnosti-109753.html>>.

³⁹⁷ Rozsudek NS ze dne 21. února 2014, sp. zn. 23 Cdo 405/2013.

posouzení nároků uplatněných poškozeným poukazuje pojistné plnění na poškozeným sdělený účet a zároveň vyrozumívá poškozeného o výši poskytnutého plnění, které velmi často nedosahuje částky uplatněné. I kdyby pojišťovna poškozenému výslovně nesdělila, že co do zbytku jím uplatněný nárok oprávněným neshledává,³⁹⁸ uznání dluhu částečným plněním ve většině případů z okolností nedovodíme. Výše pojistného plnění je totiž výsledkem procesu šetření pojistné události. Vyplacením konkrétní částky zde pojišťovna dává na vědomí, k jakému závěru po provedeném šetření dospěla. Z okolností se nemusí podávat uznání zbytku dluhu např. ani tehdy, pokud byla pro část pohledávky, kterou dlužník uhradil, vystavena samostatná faktura.³⁹⁹

Okolnosti, z nichž lze usuzovat na uznání zbytku dluhu, pak mohou mít dle judikatury vliv nejen na posouzení existence samotného uznání, ale též na rozsah tohoto uznání.⁴⁰⁰ NS akceptoval postup odvolacího soudu, který z těchto okolností (konkrétně z dosavadní praxe stran, které po sobě nikdy nepožadovaly úroky z prodlení, a z projevu vůle při kompenzačním prohlášení⁴⁰¹) dovodil, že nedošlo i k uznání příslušenství (zákonných úroků z prodlení).⁴⁰²

V Rakousku je částečné plnění, resp. přesněji částečné placení (*Teilzahlung*), zmíněno v § 1415 ABGB, který zakládá právo věřitele jej odmítnout. Částečné plnění může vést ke konkludentnímu uznání dluhu, nicméně dle ustálené judikatury⁴⁰³ i odborné literatury⁴⁰⁴ nelze pouze z něj uznání zbytku dluhu dovozovat. Z jednání dlužníka musí být **zřejmé, že platbou nesledoval úplné uspokojení věřitele, ale jen zaplacení části dluhu.**⁴⁰⁵ Musí z něj být seznatelná **vědomost dlužníka o povinnosti k dalšímu plnění.**⁴⁰⁶ Rozhodující

³⁹⁸ V některých případech se stává, že pojišťovna poukáže pojistné plnění, aniž by současně zaslala zprávu o vyřízení pojistné události.

³⁹⁹ ČECH, Petr. Promlčení pohledávky v novém občanském právu. *Bulletin Komory daňových poradců České republiky*, 2016, č. 3, s. 48.

⁴⁰⁰ K rozsahu uznání blíže v kapitole 5.2.

⁴⁰¹ Jednalo se o uznání dluhu ve smyslu § 407 odst. 3 ObchZ, které nastalo nikoli v důsledku plnění, ale v důsledku započtení.

⁴⁰² Usnesení NS ze dne 26. října 2018, sp. zn. 23 Cdo 1137/2018, a na to navazující usnesení ÚS ze dne 2. května 2019, sp. zn. III. ÚS 588/19.

⁴⁰³ Např. rozhodnutí OGH ze dne 15. listopadu 2001, sp. zn. 8ObA 147/01b, rozhodnutí ze dne 21. listopadu 2005, sp. zn. 2Ob 146/05t, nebo rozhodnutí ze dne 2. září 2015, sp. zn. 7 Ob 48/15g.

⁴⁰⁴ HEIDINGER, Albert. In SCHWIMANN, KODEK (ed). *ABGB: Praxiskommentar. Band 6, §§ 1293-1503...*, s. 1032 (§ 1375 ABGB). ERTL, Gunter. In RUMMEL (ed). *Kommentar zum ABGB (,,) §§ 1175-1502...*, s. 146, II/3 (§ 1380 ABGB). HUBER, Christian. *Verjährungsunterbrechung durch Anerkenntnis bei Einwendung einer Gegenforderung? Juristische Blätter*, Verlag Österreich, 1987, roč. 109, s. 26.

⁴⁰⁵ Rozhodnutí OGH ze dne 28. dubna 2015, sp. zn. 8 Ob 10/15a.

⁴⁰⁶ Rozhodnutí ze dne 10. dubna 1975, sp. zn. 2 Ob 337/74, či rozhodnutí OGH ze dne 6. prosince 1988, sp. zn. 2 Ob 88/88. V této věci se žalobce dovolával uznání uplatněných nároků, jež dovozoval z částečného plnění ze strany žalované pojišťovny. Ze vzájemné komunikace předcházející této platbě ovšem nepochybně plynulo, že pojišťovna byla připravena k dalšímu plnění nad rámec plnění „částečného“ jen tehdy, pokud by žalobce přistoupil na její návrh konečného vypořádání; o uznání uplatněných pohledávek, které pojišťovna ve vzájemné komunikaci vždy rozporovala, se proto nejednalo.

bude, jaký dojem muselo vyvolat celkové jednání dlužníka u poctivého věřitele.⁴⁰⁷ Případné pochybnosti o výkladu jednání dlužníka by měly jít k tíži věřitele.⁴⁰⁸ Ertl uvádí, že proti závěru o uznání dluhu částečným plněním hovoří především zaplacení částky vyčíslené na groše (jedna setiny šilinku, dřívější měny Rakouska).⁴⁰⁹ Dle mého mínění jde o přílišné zobecnění. Pokud např. dlužník uhradí (v našich poměrech) na korunu vyčíslenou částku tak, že neuhrazený zbytek dluhu je roven celým tisícům, nabízel by se spíše závěr opačný.

Z judikatury ani odborné literatury se (na rozdíl od výkladu zastávaného u nás) nepodává, že by dlužník ve snaze nepřivodit částečným plněním uznání zbytku dluhu musel nejpozději při poskytnutí částečného plnění vznést výhrady proti pohledávce; v tomto směru **se jeví výše uvedené požadavky na seznatelnost záměru dlužníka zapřít posuzovaným plněním jen část dluhu, nikoli dluh celý, přísnější než výklad zastávaný českým NS. I v Rakousku je ovšem vznesení výhrad jedním z kritérií, která se při úvahách o uznání dluhu částečným plněním zohlední. Proto pokud dlužník označí platbu např. jako „neprejudiciální“ (*unpräjudiziell*), čímž míní, že platbou nijak nepředjímá skutkové a právní závěry týkající se sporné pohledávky, jejichž objasňování např. v době poskytnutí plnění ještě není ukončeno, o uznání se zpravidla jednat nebude.^{410, 411} Tato výhrada nezřídka doprovází plnění pojistitele, který má pochybnosti o existenci a rozsahu nároku poškozeného, chce předejít tomu, aby bylo plnění vyloženo jako uznání, čímž by se (v případě uznání konstitutivního) připravil o možnost úspěšně žádat vydání bezdůvodného obohacení za předpokladů uvedených v § 1431 ABGB.⁴¹²**

4.2 Uznání dluhu placením úroků

Peněžitý dluh je možné konkludentně uznat též placením úroků. Zákonodárce přitom v § 2054 odst. 1 OZ neuvádí, zda má na mysli pouze úroky jakožto úplatu za poskytnutí

⁴⁰⁷ Rozhodnutí ze dne 21. listopadu 2005, sp. zn. 2Ob 146/05t.

⁴⁰⁸ BYDLINSKI, Michael. In RUMMEL (ed): *Kommentar zum ABGB (...)* §§ 1175-1502..., s. 634, II/3 (§ 1497 ABGB).

⁴⁰⁹ ERTL, Gunter. In RUMMEL (ed): *Kommentar zum ABGB (...)* §§ 1175-1502..., s. 146-147, II/3 (§ 1380 ABGB).

⁴¹⁰ MADER, Peter, MANISCH, Sonja. In SCHWIMANN, KODEK (ed): *ABGB: Praxiskommentar (...)* §§ 1293-1503..., s. 1554 (§ 1497 ABGB).

⁴¹¹ Ani při této výhradě však uznání vyloučeno není, srov. rozhodnutí OGH ze dne 28. dubna 1994, sp. zn. 2 Ob 20/94. OGH zde posoudil jako částečné plnění zálohu na náhradu nemajetkové újmy poskytnutou pojišťovnou, z jejíhož jednání bylo zřejmé, že tímto plněním nemíní poškozeného zcela uspokojit a je připravena poskytnout další plnění zjištění případně až v soudním řízení.

⁴¹² Srov. rozhodnutí OGH ze dne 12. července 1995, sp. zn. 7 Ob 18/95 nebo rozhodnutí OGH ze dne 5. srpna 2003, sp. zn. 7 Ob 157/03v.

peněz,⁴¹³⁴¹⁴ nebo též zákonné úroky z prodlení jakožto zákonnou sankci za prodlení se splněním peněžitého dluhu.⁴¹⁵ Hovoříme o úrocích v užším a širším smyslu.⁴¹⁶ Svoboda zastává blíže neodůvodněný názor, že úroky dle § 2054 odst. 1 OZ jsou míněny pouze úroky v užším smyslu, tj. úroky jako „cena peněz“.⁴¹⁷ V odborné literatuře⁴¹⁸ však převažuje názor opačný, který považují za správný. I v jiných ustanoveních OZ, která se týkají obou kategorií úroků, je používán obecný pojem „úrok“.⁴¹⁹ Nalezneme samozřejmě i ustanovení, kde pojmu „úrok“ jednoznačně odpovídá pouze úrok v užším smyslu.⁴²⁰ Avšak v případě § 2054 odst. 1 OZ **není žádný rozumný důvod, který by vylučoval uznání dluhu placením úroků z prodlení.** Obě kategorie úroků jsou příslušenstvím pohledávky⁴²¹ a lze vycházet z toho, že pokud dlužník na toto příslušenství plní, je si vědom existence pohledávky, k níž se příslušenství vztahuje. Rovněž není rozhodné, zda jde o úroky zákonné, či smluvní.⁴²²

Na rozdíl od uznání dluhu částečným plněním **není** pro uznání dluhu placením úroků **vyžadováno naplnění žádné další podmínky.** Uznání má nastávat „bez dalšího“.⁴²³ Zákonodárce tedy nepožaduje, aby na uznání dluhu ohledně částky, z níž se úroky platí, muselo být usuzováno z dalších okolností. Zde se nabízí **srovnání s Úmluvou o promlčení,** jež spojuje konkludentní uznání s placením úroků jen tehdy, „*jestliže lze rozumně usuzovat na to, že tím dlužník uznal svůj závazek*“, tedy se shodnou podmínkou jako u částečného plnění.⁴²⁴ Absenci tohoto požadavku v OZ i dříve v ObchZ⁴²⁵ by bylo možné si vysvětlovat tím, že výše úroků je zásadně odvislá od výše dlužné jistiny, ať už jsou úroky vyjádřeny

⁴¹³ Srov. usnesení NS ze dne 23. dubna 2013, sp. zn. 32 Cdo 2292/2011, kde je úrok v souvislosti se smlouvou o úvěru definován jako „cena peněz poskytnutých věřitelem dlužníku“.

⁴¹⁴ Např. úroky, které je možno sjednat při peněžité zápůjčce dle § 2392 odst. 1 OZ, či úroky, které jsou úplatou za poskytnutí úvěru dle § 2395 OZ.

⁴¹⁵ § 1970 OZ.

⁴¹⁶ JANOUŠEK, Michal. In PETROV, VÝTISK, BERAN a kol. *Občanský zákoník. Komentář...*, s. 1889.

⁴¹⁷ SVOBODA, Karel. In ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek I (§ 1 až 654)*. 1. vydání. Praha Wolters Kluwer, 2014, s. 1604.

⁴¹⁸ Např. ŠILHÁN: *Právní následky porušení smlouvy...*, s. 351; HUŠEK: *Uznání dluhu...*, s. 128; WEINHOLD: *Promlčení a prekluze...*, s. 161.

⁴¹⁹ Např. § 642 OZ, § 1932 odst. 2 OZ či §§ 1802 až 1806 OZ (k naposled uvedeným viz PETROV, Jan. In HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V: závazkové právo: obecná část (§ 1721-2054): komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 357; nebo ONDREJOVÁ, Dana. *Průvodce uzavíráním smluv*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 292).

⁴²⁰ Již zmíněná ustanovení § 2392 odst. 1 OZ, § 2395 OZ, dále např. § 1295 odst. 1 OZ, § 2671 OZ či § 2680 OZ.

⁴²¹ § 513 OZ.

⁴²² Shodně BEJČEK: *O proměnlivosti a zastupitelnosti...*, s. 519. Shodně HUŠEK: *Uznání dluhu...*, s. 128.

⁴²³ LASÁK. In HULMÁK a kol. *Občanský zákoník V...*, s. 1303 (§ 2054 OZ); ČERNÁ, Stanislava. In ŠVESTKA, DVOŘÁK, FIALA a kol.: *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V...*, s. 607 (§ 2054 OZ). Z judikatury např. rozsudek NS ze dne 19. března 2019, sp. zn. 21 Cdo 6073/2017.

⁴²⁴ Čl. 20 odst. 2 Úmluvy o promlčení.

⁴²⁵ § 407 odst. 2 ObchZ.

procentem, výpočtovým vzorcem, nebo pevnou částkou,⁴²⁶ o níž má dlužník jistinu „přeplatit“. Pokud by dlužník jistinu rozporoval, úroky by nehradil.

Přesto se domnívám, že by bylo **vhodné i u placení úroků zohledňovat okolnosti, za nichž dlužník k platbě přistoupil, a *de lege ferenda* to výslovně vyjádřit v zákonném textu.** Ani za aktuální úpravy však nelze souhlasit s tím, že by každé placení úroků představovalo uznání dluhu. Bejček se zabývá relevancí prohlášení dlužníka, který při placení úroků projeví vůli dluh neuznat.⁴²⁷ U částečného plnění by bylo posouzení jednoduché – k uznání zbytku dluhu by nedošlo. Shodně s Bejčkem⁴²⁸ usuzuji, že stejný následek by mělo mít uvedení výhrady při placení úroků. Pokud je totiž **jednání považované za konkludentní uznání doprovázeno explicitním vyjádřením nesouhlasu,** mělo by explicitní vyjádření převážet. Dlužník tím dává věřiteli jasně najevo, že jednání, které by věřitel jinak mohl legitimně chápat jako uznání dluhu, jím ve skutečnosti není. Dlužník může být k placení úroků motivován různými důvody - např. snahou vyhnout se sjednanému anatocismu.⁴²⁹ Pokud by svým výslovným prohlášením nemohl následek v podobě uznání dluhu vyloučit, je možné, že by raději k žádnému hrazení úroků nepřistoupil. Placení úroků by totiž znamenalo uznání dluhu vždy, i když by si to dlužník nepřál a věřitel o absenci vůle dlužníka dluh uznat věděl. Mám za to, že tak jako je **vůle dlužníka, která je pro věřitele seznatelná,** významná při úvahách o uznání dluhu částečným plněním, **měla by být respektována i při posuzování právních následků placení úroků,** a to za současné úpravy alespoň při jasném vyjádření dlužníka, že placením úroků částku, z níž se úroky platí, neuznává.

4.3 Specifikace dluhu při konkludentním uznání a vliv §§ 1932 na 1933 OZ

Dluh, na který je plněno, v bezhotovostním platebním styku nejčastěji identifikujeme dle variabilního symbolu platby, který odpovídá číslu daňového dokladu, jenž byl pro danou pohledávku vystaven,⁴³⁰ příp. dle zprávy pro příjemce platby. Co když však dlužník dluh, na který plní, nijak neidentifikuje?

Je-li mezi věřitelem a dlužníkem pouze jeden dluh a věřitel bude schopen prokázat, na jaký dluh bylo plněno (např. plnění zaslané v bezprostřední časové návaznosti na zaslanou předžalobní výzvu), rovněž větší problém nenastává.

⁴²⁶ Ke sjednání úroku u zápůjčky pevnou částkou viz usnesení NS ze dne 19. března 2013, sp. zn. 21 Cdo 869/2012.

⁴²⁷ BEJČEK: *O proměnlivosti a zastupitelnosti...*, s. 519.

⁴²⁸ „Tamtéž“.

⁴²⁹ K dalším příkladům srov. BEJČEK: *O proměnlivosti a zastupitelnosti...*, s. 519.

⁴³⁰ Srov. usnesení NS ze dne 25. října 2007, sp. zn. 32 Odo 525/2006, nebo rozsudek NS ze dne 19. ledna 2016, sp. zn. 23 Cdo 663/2015, publikovaný pod Rc 36/2017 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS.

Je-li mezi stranami více závazků stejného druhu, OZ předkládá řešení v § 1933. Plnění se započte⁴³¹ na konkrétní dluh dle těchto kritérií: a) dluh, o jehož splnění věřitel dlužníka již upomenul, b) závazek nejméně zajištěný,⁴³² c) závazek nejdříve splatný. Je sporné, zda můžeme dovozovat uznání dluhu za situace, kdy přiřazení plnění ke konkrétnímu dluhu nečiní dlužník, ale zákonodárce. Ustanovení má sloužit k nahrazení vůle dlužníka pro účely posouzení, který dluh plněním (částečně) zanikne. Dle mého názoru naopak **není jeho účelem napomoci k identifikaci dluhu, který byl uznán**. Zatímco určení dluhu, na který bylo plněno, je nezbytně třeba, protože plněním některý z více dluhů (částečně) zaniknout musel, uznání takto zákonodárcem určeného dluhu tímto nezbytným následkem není. Právní následek v podobě uznání dluhu vnímám jako příliš odtržený od jednání dlužníka - plnění na neurčený dluh. Míním, že toto ustanovení nebude při úvaze o uznání dluhu aplikovatelné.⁴³³ Za nepřekonatelnou překážku vnímám **absolutní neurčitost „uznávaného“ dluhu, který se snažíme identifikovat až ex post**.

Jestliže však dlužník částečně plní bez bližšího určení dluhu v bezprostřední časové návaznosti na upomínku k úhradě konkrétního dluhu (nikoli více dluhů), nelze vyloučit, že právě z této bezprostřední časové souvislosti bude zřejmé nejen to, na který dluh je plněno (a § 1933 OZ by se nemusel aplikovat), ale i vůle dlužníka dluh uznat.⁴³⁴ Uvedené bude platit tím spíše, když dlužníka vyzve k úhradě konkrétního dluhu (nikoli více dluhů) právní zástupce věřitele s požadavkem, aby bylo hrazeno na účet tohoto právního zástupce. V takovém případě je i v situaci, kdy dlužník neurčí, na který z více dluhů plní, z jeho částečného plnění na sdělený účet zřejmé, že výzvu obdržel a částečně plní na dluh v ní specifikovaný.

Odmítneme-li určení uznaného dluhu dle pravidel uvedených v § 1933 OZ, logicky se nabízí otázka, zda přistoupit stejně k posouzení smluvního ujednání (např. v rámcové smlouvě), které pravidla v § 1933 OZ buď výslovně přebírá do textu smlouvy, nebo se od tohoto dispozitivního ustanovení odchyluje stanovením jiných kritérií pro určení dluhu, na který bylo plněno. Domnívám se, že i v tomto případě platí stejné závěry, protože smluvní

⁴³¹ Pojem „započítání“ používám v této kapitole ve smyslu použití poskytnutého plnění na některý z více dluhů dlužníka (§ 1933 OZ) nebo na některou konkrétní složku dluhu (§ 1932 OZ). Srov. HANDLAR. In PRAŽÁK, FIALA, HANDLAR a kol.: *Závazky z právních jednání ...*, s. 443.

⁴³² K tomu viz kapitolu ...

⁴³³ Shodně WEINHOLD: *Promlčení a prekluze...*, s. 162-163.

⁴³⁴ HANDLAR hovoří o případech, „kdy lze určit plněný dluh na základě předchozí komunikace účastníků (např. pokud platba navazuje na jednání o úhradě konkrétního dluhu“). HANDLAR. In PRAŽÁK, FIALA, HANDLAR a kol.: *Závazky z právních jednání ...*, s. 448. Připouštím však, že pouhá časová návaznost plnění na výzvu k plnění nemusí být sama osobě shledána dostatečnou pro určení dluhu, na který je plněno. Záleží na okolnostech konkrétního případu.

strany tímto ujednáním cílily (stejně jako zákon) na určení dluhu, který (částečně) zanikne. Případné ujednání o tom, že stejná pravidla platí též pro účely určení dluhu, který může být za splnění zákonných kritérií nespecifikovanou částečnou platbou uznán (např. „neurčí-li dlužník jinak, pro účely uznání dluhu částečným plněním se částečná platba započítá na dluh určený postupem dle § 1933 OZ“), vnímám jako problematické a obcházející požadavek na řádnou specifikaci uznávaného dluhu.

Kromě dluhu, na který je plněno, **musíme identifikovat také konkrétní složku či složky tohoto dluhu, na které se plnění dlužníka započte**, pokud plnění nestačí k úhradě celého dluhu včetně příslušenství, a současně dlužník neurčí, na kterou složku plní. Řešení poskytuje zákonodárce v **§ 1932 OZ**. Plnění se započte postupně na: a) náklady již určené, b) na úroky z prodlení, c) na úroky, d) na jistinu. Při úvahách o konkludentním uznání dluhu je třeba se zabývat tím, zda má toto ustanovení význam pro vyřešení otázky, jestli dlužník konkrétní dluh konkludentně uznal částečným plněním, nebo placením úroků. Vztah těchto dvou způsobů konkludentního uznání není zcela zřejmý. Dle § 1930 OZ se dluh plní vcelku. **Zásada plnění dluhu vcelku se kromě jistiny vztahuje též na příslušenství,**⁴³⁵ tedy i na úrok v širším smyslu. To znamená, že plní-li dlužník pouze na úrok, **nejenže platí úroky ve smyslu § 2054 odst. 1 OZ, ale rovněž částečně plní**. Zřejmě nebude sporu o tom, že se v případě, kdy dlužník určí, že plní na úrok, použije ustanovení o uznání dluhu placením úroků, které lze v popsané situaci považovat za speciální ve vztahu k ustanovení o uznání dluhu částečným plněním. Totéž by mělo platit tehdy, plní-li dlužník jak na úrok, tak na část jistiny, poněvadž zatímco placení úroků způsobí uznání částky, z níž se úroky platí (typicky celé jistiny), částečné plnění může vést „pouze“ k uznání zbytku dluhu.

Pokud dlužník při plnění neurčí, na kterou složku pohledávky plní, vracíme se k avizovanému § 1932 OZ, který upřednostňuje započítání platby na příslušenství pohledávky. Nabízí se tedy opět stejné řešení jako v případě, kdy dlužník určí, že plní na úrok, tj. aplikace ustanovení o uznání dluhu placením úroků. To by ovšem platilo jen za předpokladu, že můžeme § 1932 OZ při úvaze o aplikaci ustanovení o uznání dluhu vůbec zohlednit. Ustanovení má sloužit k nahrazení vůle dlužníka, která není zřejmá, a to pro účely posouzení, která část dluhu částečným plněním zanikne. I zde se domnívám, že **není jeho účelem napomoci k identifikaci složky dluhu, která byla uznána**. Mám za to, že pokud bude v souladu s § 1932 OZ plnění započítáno i na úroky, **nedochází k uznání dluhu placením úroků**.

⁴³⁵ BĀNYAIOVĀ, Alena. In ŠVESTKA, DVOŘÁK, FIALA a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek V ...*, s. 415 (§ 1930 OZ).

Naopak **posouzení takového plnění jako uznání dluhu částečným plněním** problematickým neshledávám, jelikož (jak již bylo zmíněno výše) i placením úroků je částečně plněno na celkový dluh. Zatímco vůli dlužníka plnit na úroky bychom mu museli aplikací § 1932 OZ „vnutit“ (stejně jako vůli plnit na konkrétní dluh při aplikaci § 1933 OZ), jeho vůle na dluh částečně plnit by měla být zřejmé i bez toho, aniž by dlužník musel při platbě uvést, na jakou složku pohledávky plní. To přitom není důsledek aplikace § 1932 OZ. Lze tedy uzavřít, že plnění na konkrétní dluh, aniž by bylo určeno, na kterou z jeho složek je plněno, může mít za následek pouze uznání dluhu částečným plněním, nikoli uznání dluhu placením úroků, které je pro dlužníka – alespoň dle dikce zákona a přístupu judikatury - méně výhodné.

Jsem si vědom toho, že prezentované stanovisko může vést k tomu, že částečným plněním dlužníka jsou uhrazeny dlužné úroky či jejich část (protože aplikujeme § 1932 OZ), pro účely uznání dluhu však uvedené posoudíme jako částečné plnění s uznáním zbytku dluhu (protože pro účely uznání § 1932 OZ nepoužijeme), aniž by bylo zřejmé, zda je tímto zbytkem dluhu i příslušenství.⁴³⁶ Pokud totiž dovodíme, že příslušenství uznáno nebylo, byť na něj bylo plnění v souladu s § 1932 OZ započteno, buď bude uznaným zbytkem dluhu (§ 2054 odst. 2 OZ) celá jistina, nebo část jistiny po odečtení hrazené částky (která však byla pro účely zániku dluhu splněním započítána na úroky, nikoli na jistinu). Při první variantě by byl rozsah uznání obdobný jako při posouzení částečné platby jako uznání dluhu placením úroků, kdy je uznána „částka, z níž se úroky platí“, tedy typicky jistina.⁴³⁷ U druhé varianty by byl uznaný zbytek dluhu nižší, než kdybychom plnění dlužníka přiznali účinky uznání dluhu placením úroků.

I přes uvedené praktické problémy zastávám názor, že **ani § 1932 OZ (shodně jako 1933 OZ) nemůže sloužit k nahrazení vůle dlužníka při úvahách o uznání dluhu.**

Lze dodat, že v praxi věřitelé částečné plnění dlužníka, které nepřesahuje dlužnou jistinu, v drtivé většině případů započítávají právě na jistinu, a to někdy v rozporu s § 1932 OZ, aniž by byla odchylná (a pro dlužníka výhodnější) úprava sjednána.⁴³⁸ I když ve skutečnosti nastaly následky předvídané ustanovením § 1932 OZ a věřitel na tom nemohl

⁴³⁶ K tomu blíže v kapitole 5.2.

⁴³⁷ Přesto může mít výše uvedená úvaha o odmítnutí posouzení částečné platby přiřazené dle § 1932 OZ k úrokům jako uznání placením úroků svůj význam, a to zejména tehdy, pokud judikatura setrvá na závěrech, že zatímco uznání dluhu částečným plněním nenastává bez dalšího, uznání dluhu placením úroků ano.

⁴³⁸ Zde ponechávám stranou otázku, zda lze z uvedení variabilního symbolu faktury dovodit, že dlužník zamýšlel plnit na jistinu, nikoli na příslušenství. K tomu srov. rozsudek NS ze dne 12. října 2015, sp. zn. 32 Cdo 898/2014.

jednostranně nic změnit⁴³⁹, dlužníci proti tomuto postupu věřitele zpravidla nijak nebrojí, protože je pro ně příznivější. Žalobou se pak věřitelé domáhají úhrady zbytku dluhu a poukazují na uznání dluhu částečným plněním.

⁴³⁹ Rozsudek NS ze dne 24. července 2014, sp. zn. 26 Cdo 687/2014.

5. Právní následky spojené s uznáním dluhu

5.1 Okamžik nastoupení právních následků uznání dluhu

Uznání dluhu je jednostranným právním jednáním adresovaným věřiteli. Tomu by měl odpovídat jednoznačný závěr o tom, že účinky uznání dluhu nastupují k okamžiku, kdy věřiteli projev vůle dlužníka dojde. OZ se k tzv. teorii dojití výslovně hlásí v § 570 odst. 1 v souvislosti s právním jednáním vůči nepřítomné osobě.

Přesto se i dnes v odborné literatuře **hojně vyskytují názory spojující nastoupení hmotněprávních i procesních účinků uznání dluhu již s okamžikem, kdy dlužník uznání vyhotovil.**⁴⁴⁰ Pravidelně se tak děje s odkazem na rozsudek NS ze dne 31. ledna 2007, sp. zn. 29 Odo 1297/2004.

V této věci dlužník vyhotovil uznání závazku ve smyslu § 323 odst. 1 ObchZ dne 23. října 1997. Věřitel přihlásil uznanou pohledávku do konkursu vedeného na majetek dlužníka dne 24. října 2001. Podle NS tak věřitel učinil až po uplynutí čtyřleté promlčecí lhůty dle § 407 odst. 1 ObchZ. NS nijak nezpochybnil povahu uznání dluhu jako jednostranného právního jednání adresovaného věřiteli. Nicméně tento závěr mu ke zodpovězení otázky, odkdy nastupují účinky uznání dluhu, nepostačoval.

Uvažoval dále a za stěžejní pokládal výklad spojení „doba uznání“ v § 323 odst. 1 ObchZ) a „od tohoto uznání“ v § 407 odst. 1 ObchZ. Konstatoval následující: *„Právní teorie ani soudní praxe doposud nepochybovala o tom, že okamžikem, ke kterému v intencích § 323 odst. 1 obch. zák. nastávala vyvratitelná domněnka existence uznaného závazku, se poжил s vlastním vyhotovením písemného uznání dlužníkem a nikoli teprve s dobou jeho následného dojití do sféry adresáta (věřitele). To přitom je plně v souladu s logikou věci; zákon zde vychází z předpokladu, že dlužník v době porřízení písemného uznání závazku má (musí) vědět, jaké jsou jeho závazky. Obráceně pak platí, že lze stěží presumovat (a vyvratitelnou domněnku existence závazku založit) vědomost dlužníka o stavu uznaného závazku v pozdějším časovém okamžiku nahodile závislém na době, kdy se uznání závazku ocitne v dispoziční sféře adresáta (věřitele)“.*⁴⁴¹

⁴⁴⁰ Např. SVOBODA. In ŠVESTKA, DVOŘÁK, FIALA a kol.: *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I...*, s. 1633 (§ 653 OZ); HORÁK, BRÍZA. In PETROV, VÝTISK, BERAN a kol.: *Občanský zákoník. Komentář...*, s. 2228 (§ 2053 OZ); LASÁK. In HULMÁK, Milan a kol.: *Občanský zákoník V...*, s. 1299 (§ 2053 OZ); KINDL: *Zajištění a utvrzení...*, s. 480; PELIKÁN: *Zajištění a utvrzení...*, s. 316; ZVÁRA, Michael. Vzdání se námitky promlčení v novém občanském zákoníku s přihlédnutím k zahraničním právním úpravám. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 23-24, s. 805; ŠABATA: *Uznání dluhu...*, s. 21; ŠPERKOVÁ, Kateřina. *Uznání dluhu v nové právní úpravě* [online]. epravo.cz, 28. dubna 2015 [cit. 9. února 2020]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/uznani-dluhu-v-nove-pravni-uprave-97115.html>>.

⁴⁴¹ Rozsudek NS ze dne 31. ledna 2007, sp. zn. 29 Odo 1297/2004.

NS zde mimo jiné opomíjí, že okamžik, kdy se uznání dluhu dostane do dispoziční sféry věřitele, je dlužníkem z velké části ovlivnitelný. Pokud si dlužník připraví uznání dluhu předem a věřiteli jej osobně předá až po určité době od jeho vyhotovení, je okamžik dojití dokonce plně v režii dlužníka. Stěží můžeme v takovém případě obhájit závěr, že byť k předání došlo až nyní, zákonem předvídané účinky nastoupily již ke dni sepsání listiny. Takový výklad nevyžaduje ani zájem na ochraně dlužníka, protože je jeho výsostným právem, kdy a zda vůbec uznání dluhu věřiteli předá. K předání by obezřetný dlužník těžko přistupoval, pokud by se v mezidobí změnila skutečnosti, které tímto dlužním úpisem utvrzuje (existence dluhu, jeho výše), a dlužník neměl dostatečné důkazy k případnému prokázání této neaktuálnosti uznání dluhu.⁴⁴²

Zmiňované rozhodnutí se však týkalo doručování prostřednictvím poskytovatele poštovních služeb. Den podání k poštovní přepravě je ale opět plně v gesci dlužníka. Samotné odeslání je volním aktem.⁴⁴³ Zbývá posoudit časové období od okamžiku odeslání do okamžiku dojití do sféry věřitele. Délku tohoto časového úseku již dlužník neovlivní. Zde zřejmě můžeme spatřovat jistou „nahodilost“ okamžiku dojití, jak o ní hovoří NS. Nelze však pouštět ze zřetele, že případné nepříznivé následky pozdějšího než očekávaného dojití do sféry věřitele by měly jít k tíži odesílatele, zatímco od okamžiku dojití je zase na adresátovi, aby se s právním jednáním seznámil; pokud tak neučiní, nemá to na perfekci právního jednání vliv.⁴⁴⁴

Pokud dlužník volí doručování poštou, musí počítat s tím, že k dojití (a tedy i k nastoupení účinků uznání) může dojít později, než očekával. To však **nemůže být důvodem pro to, abychom nastoupení účinků časově předsazovali před samotnou perfekci právního jednání.** Dojitím do sféry věřitele totiž uznání dluhu jakožto právní jednání teprve vzniká (je perfektní).⁴⁴⁵ Pokud uznání dluhu dosud perfektní není, jak může vyvolávat právem předvídané následky? Znamenalo by to, že důsledek zde předbíhá příčinu, jelikož uznání dosud existující pouze jako imperfektní „zárodek“ někdy v budoucnu (možná) učiněného právního jednání již vyvolává právní následky, aniž by o tom adresát tohoto jednání (věřitel) věděl a mohl z toho těžit. Horák s Břízou, rovněž odkazující na rozebírané rozhodnutí NS,

⁴⁴² Např. doklady o částečných úhradách, které v mezidobí poskytl.

⁴⁴³ TICHÝ, Luboš. In ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I (§ 1 až 654)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1410.

⁴⁴⁴ Srov. ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Právní jednání vůči nepřítomné osobě* [online]. *pravni prostor.cz*, 8. září 2015 [cit. 9. února 2020]. Dostupné na <<https://www.pravni-prostor.cz/clanky/rekodifikace/komentar-k-noz-pravni-jednani-vuci-nepritomne-osobe>>.

⁴⁴⁵ ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Zdánlivé právní jednání* [online]. *pravni prostor.cz*, 15. července 2015 [cit. 9. února 2020]. Dostupné na <<https://www.pravni-prostor.cz/clanky/obcanske-pravo/zdanlive-pravni-jednani>>. Zde je třeba odlišovat vznik listiny a vznik (perfekci) právního jednání.

konstatují, že „aby tyto účinky zpětně (tj. ke dni vyhotovení – pozn. autora) nastaly, musí však uznání dojít do dispoziční sféry věřitele“.⁴⁴⁶ Ani tato argumentace nemůže obstát. **Účinky nastávají až dojitím věřiteli, a to právě ke dni tohoto dojití, nikoli zpětně.**

Nejvyšší soud obhájí svůj postoj poukazem na to, že „za určitých okolností by pro věřitele bylo absurdně výhodnější zpochybnit okamžik doručení uznání (posunout jej k pozdějšímu okamžiku) a tím prodloužit běh doby určené k vymožení uznané pohledávky“.⁴⁴⁷ Stejně obavy vznáší též Kindl.⁴⁴⁸ Tyto obavy nepovažují za opodstatněné. Pokud by dlužník vnesl námitku promlčení, jejíž důvodnost by prokazoval datem uvedeným na uznání dluhu, bylo by dle mého názoru na věřiteli, aby následně prokazoval, že uznání dluhu do jeho sféry došlo později a pohledávka tak promlčena není. Současný OZ navíc v § 573 zavádí vyvratitelnou domněnku doby dojití, která presumuje dojití zásilky třetí pracovní den po odeslání.⁴⁴⁹ **Pokud by se věřitel po vznesení námitky promlčení dlužníkem dovolával pozdějšího než presumovaného data dojití uznání dluhu, musel by zmíněnou domněnku vyvrátit důkazem opaku** a až poté by sám mohl těžit z vyvratitelné domněnky založené uznáním dluhu.

Rozebírané rozhodnutí NS podrobila nedlouho po jeho publikaci ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS velké (a zcela oprávněné) kritice Pelikánová ve svém komparatistickém zamyšlení.⁴⁵⁰ Uznání dluhu by podle ní mělo být podřazeno stejnému režimu jako jiná adresná jednání vyžadující doručení do sféry adresáta.⁴⁵¹ V tehdejší právní úpravě, konkrétně v § 45 OZ 64, byla teorie dojití výslovně vztahena pouze na projevy vůle související se smlouvou, přesto se analogicky aplikovala i na jiné případy.⁴⁵² Současný OZ již z teorie dojití činí v § 570 obecné pravidlo výslovně. **Lze tedy uzavřít, že závěry rozebíraného rozhodnutí, které NS dosud judikatorně nepřekonal,⁴⁵³ byly nesprávné již**

⁴⁴⁶ HORÁK, BŘÍZA. In PETROV, VÝTISK, BERAN a kol.: *Občanský zákoník. Komentář...*, s. 2228 (§ 2053 OZ).

⁴⁴⁷ (Stále) rozsudek NS ze dne 31. ledna 2007, sp. zn. 29 Odo 1297/2004.

⁴⁴⁸ KINDL: *Zajištění a utvrzení...*, s. 480.

⁴⁴⁹ Jen pro úplnost uvádím, že tato domněnka se uplatní pouze u zásilky, u níž je prokázáno dojití (viz „došlá zásilka“).

⁴⁵⁰ PELIKÁNOVÁ, Radka. Běh promlčecí doby od uznání – komparatistické zamyšlení nad jedním rozhodnutím Nejvyššího soudu. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 24, s. 904-908. Z pozdějších kritik viz např. TĚGL: *Uznání dluhu...*, s. 15; HUŠEK, Jan. Uznání dluhu v novém občanském zákoníku. *Obchodní právo*, 2014, roč. 23, č. 4, s. 130.

⁴⁵¹ PELIKÁNOVÁ: *Běh promlčecí doby...*, s. 906.

⁴⁵² BEZOUŠKA, Petr, PIECHOWICZOVÁ, Lucie. *Nový občanský zákoník. Nejdůležitější změny*. 1. vydání. Olomouc: ANAG, 2013, s. 87.

⁴⁵³ Naopak, nesprávné závěry zopakoval např. v rozsudku ze dne 19. května 2010, sp. zn. 33 Cdo 4492/2008, v rozsudku ze dne 27. července 2011, sp. zn. 33 Cdo 2536/2009, v rozsudku ze dne 29. května 2012, sp. zn. 33 Cdo 2019/2010, či v usnesení ze dne 16. prosince 2016, sp. zn. 33 Cdo 2986/2016. V mnoha rozhodnutích pak na rozsudek se sp. zn. 29 Odo 1297/2004 odkazoval, např. v rozsudku ze dne 27. února 2007, sp. zn. 29 Odo 1695/2005, či v usnesení ze dne 31. října 2013, sp. zn. 29 NSČR 67/2011. Srov. však opačný závěr v rozsudku

za tehdejší právní úpravy, tím méně mohou obstát v režimu současného OZ.⁴⁵⁴ Účinky explicitního uznání dluhu tak nastávají dojitím do sféry věřitele.⁴⁵⁵ I samotné dojití do sféry věřitele přitom musí být pokryto vůlí dlužníka. Zmocní-li se věřitel uznání dluhu vyhotoveného dlužníkem sám, aniž by zde existovala vůle dlužníka k předání písemnosti obsahující uznání dluhu věřiteli, uznání dluhu nenastává.⁴⁵⁶ „Dnem, kdy k uznání došlo“,⁴⁵⁷ rozumíme den, kdy se tak stalo s účinky pro věřitele,⁴⁵⁸ nikoli den, kdy si dlužník uznání vyhotovil „do šuplíku“.

Výše uvedené se týkalo nastoupení účinků tzv. explicitního uznání dluhu. Jak je to však s **uznáním konkludentním**? Kindl se domnívá, že v případě bezhotovostního převodu nastávají účinky uznání dluhu částečným plněním nebo placením úroků již k okamžiku, kdy dlužník peněžní prostředky věřiteli poukázal. Jako zastánce nastoupení účinků explicitního uznání již ke dni vyhotovení listiny dlužníkem argumentuje tím, že je třeba obdobné situace posuzovat stejně.⁴⁵⁹ Vzhledem k tomu, že mám zcela odlišný názor na nastoupení účinků explicitního uznání dluhu, neztotožňuji se ani s uvedenými závěry pro uznání konkludentní. Mám za to, že i zde lze vycházet z dojití do sféry věřitele, byť v tomto případě půjde o dojití samotného plnění. Ani zde nelze předsazovat účinky uznání dluhu před okamžik, kdy má věřitel možnost placení úroků či částečné plnění zjistit (např. nahlédnutím na účet). Plní-li dlužník bezhotovostně, nastanou tedy účinky uznání dluhu **ke dni připsání poukázané částky na účet věřitele**. Při hotovostní úhradě části dluhu, příp. při předání části jiného plnění, není-li dlužník povinen k peněžitému plnění, nastanou účinky uznání dluhu **ke dni předání plnění věřiteli**.⁴⁶⁰ Je-li peněžitý dluh plněn poštovním poukazem, budou rozhodující okamžiky uvedené v § 1957 odst. 2 OZ, tj. připsání peněžní částky na účet poskytovatele platebních služeb věřitele, je-li dluh plněn na účet, nebo vyplacení peněžní částky věřiteli v hotovosti.

NS ze dne 25. září 2000, sp. zn. 29 Cdo 195/2000, který posuzoval uznání v režimu HZ. Nicméně zmíněný zákon v § 131b odst. 6 výslovně hovořil o „doručení uznání“.

⁴⁵⁴ BEZOUŠKA, Petr, HULMÁK, Milan, PSUTKA, Jindřich, DOLEŽAL, Tomáš. *Soudní judikatura ve světle nového občanského zákoníku. Komentovaný rejstřík judikatury a její použití po rekonstrukci*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 485-486.

⁴⁵⁵ Stejně závěry např. TÉGL, Petr, WEINHOLD, Daniel. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III, § 419-654*. 1. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 1020 (§ 639 OZ); TINTĚRA, Tomáš, PODRAZIL, Petr, PETR, Pavel. *Základy závazkového práva. 1. díl*. 1. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 203.

⁴⁵⁶ Srov. KOLAJÍKOVÁ: *Uznání dluhu...*, s. 23.

⁴⁵⁷ § 639 OZ.

⁴⁵⁸ TÉGL, WEINHOLD. In MELZER, TÉGL a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III...*, s. 1020 (§ 639 OZ).

⁴⁵⁹ KINDL: *Zajištění a utvrzení...*, s. 487.

⁴⁶⁰ Shodně HUŠEK. In FALDYNA, HUŠEK, POHL: *Zajištění a zánik...*, s. 113.

5.2 Rozsah uznání dluhu

Vyvratitelná domněnka dle § 2053 OZ presumuje existenci dluhu „v rozsahu uznání“. Uznání dluhu částečným plněním spojuje domněnku s existencí „zbytku dluhu“, uznání dluhu placením úroků je pak vztaženo k „částce, z níž se úroky platí“. V této kapitole budu zkoumat, co se uvedenými spojeními rozumí.

5.2.1 Při explicitním uznání

Není sporu o tom, že dlužník může uznat celý dluh či jeho libovolnou část.⁴⁶¹ Uznání může vztáhnout též pouze k příslušenství, aniž by současně uznával jistinu.⁴⁶² Jako nejrelevantnější problém související s rozsahem uznání vnímám otázku, **zda se uznání jistiny či její části nutně vztahuje i na příslušenství**, které k uznané jistině či její části náleží, pokud se dlužník o příslušenství v uznání nezmiňuje.

NS se k této problematice vyjádřil nejprve při posuzování uznání promlčeného dluhu, když konstatoval: „*Uzná-li dlužník promlčený závazek co do jistiny, nemá to bez dalšího* (v publikované právní větě je spojení „bez dalšího“ vypuštěno – pozn. autora) **za následek uznání již promlčeného (jako celek) příslušenství, tvořeného úroky z prodlení.**⁴⁶³ V jiné věci nebylo stejnému závěru na překážku ani to, že dlužníci v uznávacím prohlášení přislíbili uhradit jistinu „*spolu s úroky z prodlení*“.⁴⁶⁴ V části uznávacího prohlášení, která zmíněnému přislíbu úhrady předcházela, totiž spojili uznání pouze s částkou odpovídající (promlčené) jistině. V judikatuře se ustálil závěr, že ze samotného uznání jistiny nelze dovozovat uznání příslušenství. Tento závěr přitom **není spojován jen s případy, kdy dochází k uznání promlčeného dluhu.** NS v relativně nedávném rozhodnutí uvedl: „*Byť byl uvedený závěr vysloven v řízení, jež se týkalo uznání promlčeného dluhu, uplatní se i v případě, že se jedná o dluh (jistinu a její příslušenství), který v době, kdy byl tento jednostranný právní úkon učiněn, ještě promlčen nebyl (nemohl být).*“⁴⁶⁵

Ustanovení § 2053 OZ vyžaduje specifikaci důvodu a výše uznaného dluhu. NS dospěl ve vztahu k § 558 OZ 64 k závěru, že „*pouhá identifikace jistiny v uznání dluhu nemůže být považována za uznání dluhu i v rozsahu jeho příslušenství (úroků z prodlení) přes*

⁴⁶¹ LASÁK. In HULMÁK a kol. *Občanský zákoník V...*, s. 1297 (§ 2053 OZ).

⁴⁶² Usnesení NS ze dne 18. srpna 2009, sp. zn. 32 Cdo 2421/2009.

⁴⁶³ Rozsudek NS ze dne 18. prosince 2008, sp. zn. 29 Odo 1663/2006.

⁴⁶⁴ Rozsudek NS ze dne 12. října 2011, sp. zn. 33 Cdo 1323/2010, který prošel i ústavním přezkumem – viz usnesení ÚS ze dne 3. dubna 2012, sp. zn. IV. ÚS 68/12.

⁴⁶⁵ Rozsudek NS ze dne 19. listopadu 2019, sp. zn. 21 Cdo 4616/2018. Rozhodnutí se týkalo uznání dluhu dle § 263 odst. 2 zákona č. 65/1965 Sb., zákoníku práce, ovšem v hlavním textu citovaná pasáž byla zjevně obecným závěrem.

možnou námitku, že příslušenství pohledávky sdílí její osud“.⁴⁶⁶ V posuzovaném případě uznal dlužník dluh v určité výši ze smlouvy o půjčce, přičemž výše odpovídala jistíně. Dle Vrajíka je judikát aplikovatelný i v poměrech OZ.⁴⁶⁷

Zde je třeba se **vypořádat s § 510 odst. 2 OZ**, který Vrajík nezmiňuje a který zakotvuje vyvratitelnou domněnku, že právní jednání a práva a povinnosti týkající se věci hlavní se týkají i jejího příslušenství. Dosavadní úprava takové ustanovení neobsahovala a judikatura NS se (pokud je mi známo) posouzením rozebíraného problému při zohlednění § 510 odst. 2 OZ dosud nezabývala, i když výše citovaný názor NS tuto námitku (nemající tehdy přímou oporu v textu zákona) zmiňuje. Chýle již za tehdejší právní úpravy zastával názor, že se uznání jistiny vztahuje i na příslušenství.⁴⁶⁸ Bezouška s Havlem považují s poukazem na § 510 odst. 2 OZ dosavadní judikaturu za překonanou a domnívají se tedy, že příslušenství sdílí osud hlavní věci i v případě uznání dluhu.⁴⁶⁹ Naopak Horák s Břízou argumentují ve prospěch dosavadních závěrů tím, že uznání dluhu je beneficium, které dlužník věřiteli poskytuje, proto je záhodno vykládat rozsah uznání v jeho prospěch, a to i za analogické aplikace § 1747 OZ.⁴⁷⁰ I další autoři navrhují setrvat na judikovaných závěrech.⁴⁷¹

Uznání dluhu je **právem dlužníka**, proto by mělo být na jeho uvážení, v jakém rozsahu dluh uzná. Projevili-li explicitně vůli uznat dluh v určité výši a vyhoví-li tak požadavkům § 2053 OZ, **neměla by mu být „vnucována“ vůle uznat i příslušenství**, o němž mlčí. I když jsou např. zákonné úroky z prodlení zákonem stanovenou sankcí za prodlení a dlužník by měl vědět, že je povinen i k jejich úhradě, je-li v době uznání již v prodlení, neznamená to, že by je s jistinou uznávat musel. Současně se domnívám, že dlužník není ani povinen – pokud nechce jejich uznání přivodit - v uznání výslovně prohlásit, že je neuznává (negativní uznání dluhu). Ochrana dlužníka se nejeví jako dostatečná, pokud by měla být skutečně uznaná částka vyšší než ta, s níž uznání sám ze své vůle spojil. **Varující funkce písemné formy** uznání by byla výrazně potlačena. Uznání co do důvodu a výše by

⁴⁶⁶ Rozsudek NS ze dne 22. září 2011, sp. zn. 33 Cdo 3029/2011.

⁴⁶⁷ VRAJÍK, Michal. *Judikatura Nejvyššího soudu z pohledu nového občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích*. 1. vydání. Olomouc: ANAG, 2014, s. 534.

⁴⁶⁸ CHÝLE, Josef. Několik poznámek k otázce uznání závazku (dluhu) dle obchodního a občanského zákoníku. *Obchodní právo: časopis pro obchodně právní praxi*, 2009, roč. 18, č. 6, s. 5.

⁴⁶⁹ BEZOUŠKA, Petr, HAVEL, Bohumil. *OBČANSKÝ ZÁKONÍK: Srovnávací komentář*. ASPI, komentář k § 2053 OZ. Citováno prostřednictvím HORÁK, BŘÍZA. In PETROV, VÝTISK, BERAN a kol.: *Občanský zákoník. Komentář...*, s. 2227 (§ 2053 OZ).

⁴⁷⁰ HORÁK, BŘÍZA. In PETROV, VÝTISK, BERAN a kol.: *Občanský zákoník: komentář...*, s. 2227 (§ 2053 OZ).

⁴⁷¹ ČECH: *Promlčení pohledávky...*, s. 45; KINDL: *Zajištění a utvrzení...*, s. 484. Tito autoři se s § 510 odst. 2 OZ přímo nevypořádávají.

mělo být vyžadováno nejen u jistiny, ale též u příslušenství, které může být i vyšší než samotná jistina.⁴⁷² Pravidlo v § 510 odst. 2 OZ se zřejmě vztahuje i na příslušenství, o kterém strany či alespoň jedna z nich neví.⁴⁷³ **Absence vědomosti dlužníka o příslušenství dluhu** (např. o nákladech věřitele spojených s uplatněním pohledávky) **a jeho současné uznání se jeví jako obtížně slučitelné.** Dlužník nebude uznávat dluh, o kterém neví; není přitom rozhodné, z jakého důvodu mu není existence příslušenství známa.

Připustili-li bychom aplikaci § 510 odst. 2 OZ, bude téměř vyloučeno uplatnění vyvratitelné domněnky o existenci příslušenství v uznané výši, když z uznání žádná výše neplyne. Museli bychom dovést, že věřitel je i přes existenci uznání povinen prokazovat, jaké příslušenství a v jaké výši ke dni uznání existovalo a na jaké příslušenství se tak uznání vztahuje.

„Automatické“ uznání příslušenství nelze dovést ani z § 642 OZ, který stanoví, že v případě uznání dluhu neplatí desetiletá promlčecí lhůta pro úroky a ta opětující plnění, které dospěly po uznání. Toto ustanovení upravuje délku promlčecí lhůty úroků, které dospěly až po uznání dluhu. Neříká však nic o tom, zda se uznání dluhu co do jistiny vztahuje i na příslušenství, byť by to ze samotné textace (ve vztahu k úrokům) po letném přečtení mohlo implicitně vyplývat. Ustanovení je třeba rozumět takto: „Byly-li úroky uznány, neplatí desetiletá promlčecí lhůta pro úroky, které dospěly po uznání.“⁴⁷⁴

NS někdy ve svých závěrech o tom, že z uznání jistiny nelze dovozovat uznání příslušenství, zdůrazňuje, že to platí *„zejména za situace, kdy byl uznáván dluh promlčený“*.⁴⁷⁵ OZ však **neklade na písemné uznání nepromlčeného dluhu na straně jedné a promlčeného dluhu na straně druhé rozdílné požadavky,** proto se domnívám, že skutečnost, zda byl dluh v době uznání promlčen, nehraje při posouzení vlivu uznání jistiny na uznání příslušenství roli.

Pokud se uznání jistiny nevztahuje na příslušenství, položme si otázku, zda k uznání příslušenství postačí **dovětek „včetně zákonných úroků z prodlení“**. Domnívám se, že taková specifikace bude vyhovující, bude-li z uznání současně zřejmé, odkdy zákonné úroky z prodlení náleží. Sazba úroku z prodlení je dostatečně určena tím, že jde o úroky zákonné.⁴⁷⁶ Uzanou výši příslušenství tak jednoduše dovedeme, jeho důvod pak bude pravidelně

⁴⁷² Srov. však omezení v § 1805 odst. 2 OZ.

⁴⁷³ TĚGL, MELZER. In MELZER, TĚGL a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III...*, s. 360 (§ 510 OZ).

⁴⁷⁴ Srov. přesnější dikci § 110 odst. 3 OZ 64.

⁴⁷⁵ Rozsudek NS ze dne 12. října 2011, sp. zn. 33 Cdo 1323/2010, rozsudek NS ze dne 19. listopadu 2019, sp. zn. 21 Cdo 4616/2018.

⁴⁷⁶ § 1970 OZ ve spojení s § 2 nařízení vlády č. 351/2013 Sb.

odpovídat důvodu jistiny. Obdobné závěry by však neplatily při uznání dluhu „včetně smluvních úroků z prodlení“, jestliže absentuje odkaz na smlouvu či jiný dokument, za jehož pomoci by byla výše uznaného příslušenství snadno vyčíslitelná.

Problematictější je posouzení **dovětku „včetně příslušenství“**. Zde připadá v úvahu 1) buď takové uznání příslušenství pro neurčitost zcela odmítnout, nebo 2) jej považovat (alespoň) za uznání zákonných úroků z prodlení (jde-li o peněžitý dluh), které bude mít dlužník v drtivé většině případů na mysli, a tím tak dovětek „včetně příslušenství“ postavit naroveň dovětku „včetně zákonných úroků z prodlení“, nebo 3) jej pokládat za uznání veškerého příslušenství (tedy i jiného než zákonných úroků z prodlení). Varianta 3) sice nejvíce odpovídá jazykovému výkladu, nicméně kvůli nedostatečné určitosti by se neměla uplatnit. V souvislosti s variantou 2) cituji z rozhodnutí NS: *„Aby bylo možné dovozovat, že spolu s dluhem, jehož důvodem je vrácení státního příspěvku, byl uznán rovněž dluh spočívající v úrocích z prodlení, muselo by to být v listinách slovy vyjádřeno (např. slovy "včetně příslušenství")*“.⁴⁷⁷ Žalobkyně se v této věci neúspěšně domáhala zaplacení zákonných úroků z prodlení. NS v citované pasáži nabídl příklad vyjádření uznání úroků z prodlení, který by mu zřejmě postačoval. Dle mého mínění by vyjádření „včetně příslušenství“ **mohlo být dostatečné pro uznání zákonných úroků z prodlení**, ovšem i zde by mělo být z uznání patrné, odkdy toto příslušenství náleží.⁴⁷⁸ Pokud by tomu tak bylo, považoval bych úplné odmítnutí pro neurčitost, tedy variantu 1), za příliš striktní.

5.2.2 Při konkludentním uznání

K rozsahu uznání dluhu částečným plněním OZ normuje, že se tento právní následek týká pouze „zbytku dluhu“. Zákon s poskytnutím částečného plnění naopak nespojuje uznání části dluhu, která byla částečným plněním zapravena. Jako uznání dluhu nekvalifikuje ani jeho úplné splnění. Brim upozorňuje na to, že tato právní úprava má za následek odlišný režim splněné a nesplněné části dluhu.⁴⁷⁹ Bude-li se věřitel, na jehož pohledávku bylo částečně plněno, domáhat v soudním řízení úhrady zbytku dluhu, bude těžít z vyvratitelné domněnky jeho existence. Naopak v situaci, kdy podá žalobu na vrácení již věřiteli poskytnutého plnění dlužník, který prokáže, že věřiteli plnil, bude to následně věřitel, který bude muset prokazovat právní důvod, jenž jej opravňuje k tomu, aby si poskytnuté

⁴⁷⁷ Rozsudek NS ze dne 12. října 2011, sp. zn. 33 Cdo 1323/2010.

⁴⁷⁸ Srov. ČECH: *Promlčení pohledávky...*, s. 45.

⁴⁷⁹ BRIM, Luboš. *K procesněprávním účinkům...*, s. 135.

plnění ponechal,⁴⁸⁰ poněvadž se použije rozložení důkazního břemene uplatňované ve sporech o vydání bezdůvodného obohacení.⁴⁸¹

NS vysvětluje rozsah uznání dluhu částečným plněním ještě ve vztahu k tehdejší právní úpravě v ObchZ za pomoci teleologického výkladu následovně: „*Smyslem a účelem daného ustanovení je usnadnit věřiteli vymáhání zbytku dluhu, jestliže dlužník již částečně plnil a zároveň bylo možné z jeho jednání usuzovat, že částečným plněním uznává i zbytek závazku. Věřitelova pozice se zlepšuje díky vyvratitelné domněnce existence závazku, kterou § 407 odst. 3 obchodního zákoníku zakládá, přičemž důkazní břemeno je tímto přeneseno na dlužníka.*“⁴⁸² **Vztažení uznání dluhu i na splněnou část NS odmítá** s odůvodněním, že by se jednalo o nepřípustný zásah do právní úpravy bezdůvodného obohacení, jelikož v případném sporu o vrácení poskytnutého plnění by musel žalobce v důsledku nastoupení vyvratitelné domněnky prokazovat, že plnil bez právního důvodu.⁴⁸³ Domnívám se, že předestřený teleologický výklad rozsahu, na který se uznání dluhu částečným plněním vztahuje, je akceptovatelný a potvrzuje předběžný úsudek, který můžeme učinit na základě výkladu jazykového („*účinky uznání zbytku dluhu*“). Je-li smyslem ustanovení o uznání dluhu částečným plněním snaha dopomoci věřiteli k vymožení zbytku dluhu, není důvod uznání dluhu spojovat i se splněným dluhem či jeho částí a znesnadňovat tak osobě, která plnění poskytla v pochybnostech či v omylu,⁴⁸⁴ navrácení poskytnutého plnění.

I u uznání dluhu částečným plněním musíme řešit, **zda se takové uznání vztahuje též na příslušenství a zda tedy pod spojení „zbytek dluhu“ podřadit i příslušenství.** NS byla tato otázka předložena k posouzení v souvislosti s § 407 odst. 3 ObchZ.⁴⁸⁵ Strany uzavřely písemnou dohodu o vzájemném zápočtu, aniž by se jakkoli zmínily o příslušenství. Naopak – své pohledávky zjevně považovaly za zcela vyrovnané. Jedna ze stran pak u soudu uplatnila kapitalizované úroky z prodlení z pohledávek, které zmíněným započtením zanikly. Nižší soudy dovodily, že v daném konkrétním případě k uznání příslušenství nedošlo. Odvolací soud poukázal zejména na dlouholetou spolupráci stran, které od sebe úroky z prodlení nikdy nepožadovaly. Konstatoval, že „*v tomto konkrétním případě by muselo být v jednotlivých dohodách o vzájemném zápočtu pohledávek výslovně uvedeno, že jeden či oba účastníci se*

⁴⁸⁰ BRIM: *K procesněprávním účinkům...*, s. 135.

⁴⁸¹ Např. usnesení NS ze dne 28. srpna 2013, sp. zn. 26 Cdo 1494/2013. Stejně závěry platí i ve vztahu k úpravě bezdůvodného obohacení v OZ; k tomu viz usnesení NS ze dne 22. července 2020, sp. zn. 28 Cdo 1991/2020.

⁴⁸² Rozsudek NS ze dne 3. března 2016, sp. zn. 23 Cdo 3930/2015.

⁴⁸³ „Tamtéž“.

⁴⁸⁴ Pochybnost či omyl je třeba důsledně odlišovat od vědomého plnění nedluhu. Srov. rozsudek NS ze dne 11. ledna 2018, sp. zn. 28 Cdo 5089/2017.

⁴⁸⁵ Usnesení NS ze dne 26. října 2018, sp. zn. 23 Cdo 1137/2018.

zavazují nad rámec zápočtu zaplatit i příslušenství jednotlivých pohledávek“.⁴⁸⁶ NS se ztotožnil s odvolacím soudem, který dle jeho názoru správně posuzoval, zda existovaly okolnosti, z nichž lze usuzovat na uznání zbytku závazku ve smyslu § 407 odst. 3 ObchZ. Na otázku, zda se zbytkem dluhu rozumí i příslušenství, však přímo neodpověděl, protože ji nepovažoval za prejudiciální pro posuzovaný případ.⁴⁸⁷ Věc putovala až k ÚS, jenž uvedl: „V dané věci vycházel Nejvyšší soud z dikce právní úpravy, podle níž částečné plnění dlužníka může znamenat uznání celého dluhu (zde se ÚS dopouští nepřesnosti, jelikož částečné plnění není uznáním celého dluhu, ale pouze zbytku dluhu – pozn. autora) (včetně eventuálního příslušenství), došlo-li k němu za takových okolností, že lze usuzovat na to, že dlužník jeho poskytnutím uznává i zbytek závazku (...) důvodem pro zamítnutí žaloby nebylo to, že by splněním nemohlo dojít k uznání příslušenství pohledávky, nýbrž to, že z okolností se takovýto projev vůle vedlejšího účastníka řízení nepodařilo dovodit.“⁴⁸⁸

Z citovaných závěrů se tak podává, že „zbytkem dluhu“ může být dle okolností i **příslušenství**. Rozebíraný případ byl specifický v tom, že splnění mělo nastat v důsledku písemné dohody o započtení⁴⁸⁹ a že tímto započtením pohledávky, jejichž příslušenstvím měly požadované úroky být, zcela zanikly. Pokud by byly splněny podmínky § 407 odst. 3 ObchZ, pak „zbytkem dluhu“ nemohlo být nic jiného než příslušenství. Jde tedy o srovnatelnou situaci, jako když dlužník, který je již v prodlení, zaplatí celou jistinu.

Aplikace § 2054 odst. 2 OZ pouze na neuhrazené příslušenství zřejmě zcela vyloučena není, poněvadž **plnění dluhu vcelku dle § 1930 OZ zahrnuje i příslušenství**,⁴⁹⁰ tudíž plnění „pouhé“ jistiny lze považovat za částečné plnění dluhu. Nicméně usuzuji, že v běžných případech, kdy dlužník po určité době prodlení celou dlužnou jistinu zaplatí, k uznání příslušenství nedochází, obdobně jako se tak neděje při písemném uznání jistiny dluhu. Použití judikatury, jež vyžaduje, aby dlužník svým chováním před částečným plněním či současně s ním dal najevo, že se zbytkem dluhu nesouhlasí,⁴⁹¹ je v případě úhrady celé jistiny velmi sporné. Věřitelé mnohdy příslušenství po dlužníkovi ani nepožadují, dlužník tak nemá jakýkoli důvod věřitele zpravovat o tom, že sice plní celou jistinu, ale příslušenství uznat nehodlá.

⁴⁸⁶ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 24. října 2017, sp. zn. 11 Co 235/2017, vyžádán na základě InfZ.

⁴⁸⁷ Usnesení NS ze dne 26. října 2018, sp. zn. 23 Cdo 1137/2018.

⁴⁸⁸ Usnesení ÚS ze dne 2. května 2019, sp. zn. III. ÚS 588/19.

⁴⁸⁹ Ke vztahu uznání dluhu a započtení viz kapitolu 8.3.

⁴⁹⁰ BĀNYAIOVĀ. In ŠVESTKA, DVOŘÁK, FIALA a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V...*, s. 415 (§ 1930 OZ).

⁴⁹¹ Viz kapitolu 4.1.

Problematictější je posouzení v praxi obvyklé situace, kdy dlužník **uhradí celou dlužnou jistinu v návaznosti na výzvu věřitele, jíž je kromě jistiny požadováno zaplacení zákonných úroků z prodlení**, případně též nákladů spojených s uplatněním pohledávky, včetně nákladů právního zastoupení. Rozdíl oproti předchozímu příkladu záleží v tom, že dlužník je v době, kdy plnění poskytuje, obeznámen s tím, že věřitel žádá i příslušenství, přesto se proti jeho úhradě v souvislosti s úhradou jistiny nijak neohradí. Ani tehdy bych zaplacení celé jistiny za uznání požadovaného příslušenství spíše nepovažoval, jelikož z okolností na jeho uznání usuzovat nelze. Vycházím primárně z toho, že právo na zaplacení příslušenství je relativně samostatným nárokem.⁴⁹² Vztah mezi zcela uhrazenou jistinou a neuhrazeným příslušenstvím není tak úzký jako vztah mezi uhrazenou a neuhrazenou částí jistiny.

Pokud ani zaplacení celé jistiny pravidelně nebude uznáním příslušenství, tím méně jim může být zaplacení části jistiny. Ustanovení § 510 odst. 2 OZ, jehož aplikace byla u písemného uznání odmítnuta, nelze dle mého názoru použít ani pro uznání částečným plněním.

Nabízí se otázka, zda je tedy vůbec možné, aby dlužník částečným plněním dluhu, které není doprovázeno žádným písemným projevem, uznal i příslušenství. Mám za to, že vyvratitelná domněnka uznání příslušenství může nastat např. tehdy, pokud dlužník v návaznosti na výzvu věřitele, která obsahuje i vyčíslené příslušenství, plní bez dalšího částku převyšující jistinu. Tím dává najevo, že akceptuje povinnost k úhradě vyšší částky, než která odpovídá jistině, aniž by vznesl výhrady vůči celkové výzvou uplatněné částce. Okolnosti konkrétního případu však mohou vést k závěru o uznání příslušenství i v případech, kdy jsem to obecně vyloučil.

Placením úroků je uznána částka, z níž se úroky platí. Touto částkou bude jistina představující výpočtovou základnu pro hrazené úroky. OZ zde nerozlišuje, zda jsou hrazeny úroky za celé období, za které věřiteli náleží, nebo jen za jeho část. Roli by nemělo hrát ani to, zda dlužník hradí úroky ve výši odpovídající sjednané (či ze zákona plynoucí) sazbě, nebo ve výši nižší. Vždy by však mělo být z okolností seznatelné, z jaké částky (ať už za jakékoli období či v jakékoli sazbě) úroky hradí, protože právě ta má být jejich placením uznána.

⁴⁹² Rozsudek NS ze dne 6. ledna 2014, sp. zn. 32 Cdo 3873/2012.

5.3 Hmotněprávní následek uznání dluhu

5.3.1 Vliv uznání na běh promlčecí lhůty

Vliv na běh promlčecí lhůty uznaného práva je následkem, který je uznání dluhu tradičně přisuzován napříč evropskými právními řády.⁴⁹³ Dle § 639 OZ se právo v důsledku uznání promlčí za deset let ode dne, kdy k uznání došlo. Uznání působí **započetí běhu nové promlčecí lhůty**. Setkáme se též se spojením „přerušeni“ či „přetržení“ běhu promlčecí lhůty,⁴⁹⁴ nicméně vezmeme-li v potaz, že k uznání může dojít i před započtením běhu původní promlčecí lhůty či po jejím uplynutí, tj. v době, kdy žádná promlčecí lhůta neběží, nejsou pojmy „přerušeni“ či „přetržení“ v souvislosti s uznáním přesné.⁴⁹⁵ Nejsou dokonce vševypovídající ani tehdy, je-li uznán dluh již dospělý a dosud nepromlčený. I komentář k DCFR, který hovoří o „obnovení lhůty“ (*renewal of the period*), označuje pojem „přerušeni“ (*interruption*) za nevhodný a zavádějící.⁴⁹⁶ Naproti tomu spojení „započetí běhu nové promlčecí lhůty“ považují za příléhavé bez ohledu na to, kdy k uznání dluhu dojde.⁴⁹⁷ ABGB hovoří o „přerušeni promlčení“ (*Unterbrechung der Verjährung*).⁴⁹⁸ Nutno však dodat, že oproti naší úpravě spojuje v tomtéž ustanovení s tímto právním následkem jen uznání provedené před uplynutím promlčecí lhůty.⁴⁹⁹

Pro **délku nové promlčecí lhůty** je bez významu, zda původní promlčecí lhůta vůbec započala, případně jaká její část k okamžiku nastoupení účinků uznání dluhu uplynula. Délka uznáním založené promlčecí lhůty činí deset let a **není nijak odvislá od promlčecí lhůty, která by se aplikovala v případě, že by k uznání nedošlo**.⁵⁰⁰ Zákonodárce tak do délky nové promlčecí lhůty nikterak nepromítl povahu uznaného dluhu. Můžeme říci, že dle naší právní úpravy je pro délku nové promlčecí lhůty nerozhodné, jaký dluh byl uznán, důležité je, že k uznání došlo.

Naproti tomu **v Rakousku**, kde délka uznáním nově založené promlčecí lhůty explicitně upravena není, je dovozována **závislost její délky na délce lhůty původní**. OGH

⁴⁹³ K příkladům viz BAR, CLIVE (ed): *Principles, definitions and model rules...*, s. 1194.

⁴⁹⁴ WEINHOLD: *Promlčení a prekluze...*, s. 158; BODEČKOVÁ, Jana. In PETROV, VÝTISK, BERAN a kol.: *Občanský zákoník. Komentář...*, s. 706 (§ 639 OZ).

⁴⁹⁵ Srov. SVOBODA. In ŠVESTKA, DVOŘÁK, FIALA a kol.: *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I...*, s. 1605 (§ 639 OZ).

⁴⁹⁶ BAR, CLIVE (ed): *Principles, definitions and model rules...*, s. 1192.

⁴⁹⁷ I s vědomím, že při uznání dosud nedospělého dluhu nejde o novou promlčecí lhůtu v pravém slova smyslu a že lhůta založená uznáním nedospělého dluhu dle mého názoru započne až s dospělostí (viz dále).

⁴⁹⁸ § 1497 ABGB.

⁴⁹⁹ K tomu blíže v kapitole 8.4.

⁵⁰⁰ TÉGL, WEINHOLD. In MELZER, TÉGL a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III...*, s. 1019-1020 (§ 639 OZ).

konstatoval, že „uznání sice přerušuje běh promlčecí lhůty, avšak po přerušení začne běžet opět původní promlčecí lhůta.“⁵⁰¹ Přeruší-li uznání běh tříleté promlčecí lhůty, která sice není lhůtou obecnou, ale má široké uplatnění,⁵⁰² bude nově založená promlčecí lhůta taktéž tříletá. Tyto závěry v Rakousku jednoznačně platí u DA a jsou odůvodňovány tím, že DA nemá novační účinek (*novierende Wirkung*)⁵⁰³ a na povaze původní promlčecí lhůty se uznáním nic nemění.⁵⁰⁴ V případě KA již úplná jednota nepanuje. OGH zaujal jak názor o závislosti nové promlčecí lhůty na povaze původní pohledávky, tj. závěr stejný jako u DA,⁵⁰⁵ tak závěr o započetí nové třicetileté promlčecí lhůty,⁵⁰⁶ která je v Rakousku lhůtou obecnou podle § 1478 a 1479 ABGB. Naposled uvedený (a převažující) závěr prosazují Mader s Janischovou, kteří považují za rozhodující, že KA zakládá nový právní důvod.⁵⁰⁷

DCFR spojuje s uznáním novou obecnou promlčecí lhůtu, která činí tři roky.⁵⁰⁸ To platí i tehdy, bylo-li uznáno již soudním rozhodnutím přiznané právo, jež se promlčuje za deset let,⁵⁰⁹ ovšem nově založená tříletá promlčecí lhůta nesmí zkrátit promlčecí lhůtu založenou rozhodnutím soudu.⁵¹⁰ **Úmluva o promlčení** stanoví novou čtyřletou promlčecí lhůtu.⁵¹¹ Ani uznáním založená promlčecí lhůta však nemůže vést k překročení celkové (maximální) promlčecí lhůty v trvání deseti let.⁵¹² **Zásady UNIDROIT** rozlišují obecnou tříletou promlčecí lhůtu, která běží ode dne následujícího po dni, kdy se věřitel dozvěděl nebo měl dozvědět o skutečnostech rozhodných pro uplatnění práva,⁵¹³ a maximální promlčecí lhůtu, která je desetiletá a počíná dnem následujícím po dni, kdy mohlo být právo uplatněno.⁵¹⁴ Uznání dluhu sice způsobí pouze započetí nové obecné promlčecí lhůty,⁵¹⁵ avšak maximální promlčecí lhůta může být v důsledku uznání překročena, pokud je uznání

⁵⁰¹ Rozhodnutí OGH ze dne 6. dubna 2016, sp. zn. 7 Ob 146/15v.

⁵⁰² Viz § 1486 ABGB.

⁵⁰³ Rozhodnutí OGH ze dne 25. listopadu 2011, sp. zn. 9 ObA 91/11i.

⁵⁰⁴ Rozhodnutí OGH ze dne 16. února 2005, sp. zn. 3 Ob 121/04x.

⁵⁰⁵ Rozhodnutí OGH ze dne 3. dubna 1963, sp. zn. 1 Ob 45/63 (byť zde OGH výslovně nehovoří o KA, ale o uznání obecně).

⁵⁰⁶ Rozhodnutí OGH ze dne 23. března 2007, sp. zn. 2 Ob 149/05h, či rozhodnutí OGH ze dne 25. července 2012, sp. zn. 9 ObA 79/11z. V rozhodnutí ze dne 24. září 1999, sp. zn. 2 Ob 362/97t, pokládal OGH za stěžejní, zda má KA novační účinek; v takovém případě platí třicetiletá promlčecí lhůta.

⁵⁰⁷ MADER, JANISCH. In SCHWIMANN, KODEK (ed): *ABGB: Praxiskommentar (...)* §§ 1293-1503..., s. 1556 (§ 1497 ABGB).

⁵⁰⁸ Čl. III. - 7:401 DCFR ve spojení s čl. III. - 7:201 DCFR.

⁵⁰⁹ Čl. III. - 7:202 DCFR.

⁵¹⁰ Čl. III. - 7:401 odst. 2 DCFR.

⁵¹¹ Čl. 20 odst. 1 Úmluvy o promlčení.

⁵¹² Čl. 23 Úmluvy o promlčení.

⁵¹³ Čl. 10.2 odst. 1 Zásad UNIDROIT.

⁵¹⁴ Čl. 10.2 odst. 2 Zásad UNIDROIT.

⁵¹⁵ Čl. 10.4 odst. 1 Zásad UNIDROIT.

učiněno v rámci běžící obecné promlčecí lhůty.⁵¹⁶ Na délku nové promlčecí lhůty dle zásad UNIDROIT má vliv i smluvní modifikace délky promlčecí lhůty.⁵¹⁷ Pokud si smluvní strany sjednaly kratší či delší obecnou promlčecí lhůtu, bude se délka nové promlčecí lhůty odvíjet od tohoto ujednání.⁵¹⁸

Je namístě se ptát, **zda je správný přístup českého zákonodárce**, který uznanému právu připisuje vždy stejně dlouhou promlčecí lhůtu, navíc více než trojnásobně překračující obecnou tříletou promlčecí lhůtu, čímž je uznání dluhu v tomto ohledu postaveno naroveň rozhodnutí orgánu veřejné moci, jímž bylo právo přiznáno.⁵¹⁹ Održení délky nové promlčecí lhůty od povahy uznaného dluhu bylo i v dřívějších právních úpravách účinných na našem území, nepočítaje v to výše rozebírané ABGB, pravidlem. Výjimkou pravidlo potvrzující jsou ustanovení § 132 HZ a § 94 odst. 1 ZMO.⁵²⁰ **Domnívám se, že by byla vhodnější právní úprava odvozující délku uznáním založené promlčecí lhůty od promlčecí lhůty původní, a to i případně smluvně modifikované dle § 630 OZ.** Napříště by nevznikala dnes běžná disproporce mezi původní a novou promlčecí lhůtou.⁵²¹ Nesouhlasím s tím, aby mělo uznání, které může být z určitého jednání dlužníka vykládaného z horizontu poctivého věřitele dovozeno i tehdy, když dlužník uznání dluhu nezamýšlel,⁵²² stejný dopad na promlčení jako rozhodnutí orgánu veřejné moci.

Dluh lze uznat se stejnými následky i **opakovaně**.⁵²³ OZ přitom neobsahuje obdobné omezení v podobě „absolutní promlčecí lhůty“ jako § 408 ObchZ. Tímto omezením není ani § 629 odst. 2 OZ, který stanoví obecnou objektivní promlčecí lhůtu majetkových práv. Ustanovení § 639 OZ je zde ustanovením speciálním.⁵²⁴

⁵¹⁶ Čl. 10.4 odst. 2 Zásad UNIDROIT. Např. započne-li původní obecná promlčecí lhůta běžet teprve rok před uplynutím maximální promlčecí lhůty, přesáhne nově založená tříletá obecná promlčecí lhůta maximální promlčecí lhůtu o dva roky. Srov. *UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts 2016*. Rome: International Institute for the Unification of Private Law, 2016, s. 359. Dostupné na <<https://www.unidroit.org/instruments/commercial-contracts/unidroit-principles-2016>>.

⁵¹⁷ Čl. 10.3 Zásad UNIDROIT.

⁵¹⁸ *UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts 2016*. Rome: International Institute for the Unification of Private Law, 2016, s. 360. Dostupné na <<https://www.unidroit.org/instruments/commercial-contracts/unidroit-principles-2016>>.

⁵¹⁹ § 640 OZ.

⁵²⁰ Závislost délky nové promlčecí lhůty na délce původní lhůty neplatila ve všech případech. Viz kapitolu 1.1.

⁵²¹ Kriticky se k délce uznáním založené promlčecí lhůty vyjadřuje též Bejček. BEJČEK: *O proměnlivosti a zastupitelnosti...*, s. 522.

⁵²² Viz např. kapitolu 4.1 o částečném plnění.

⁵²³ ČERNÁ. In ŠVESTKA, DVOŘÁK, FIALA a kol.: *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V...*, s. 604 (§ 2053 OZ). Srov. též stanovisko NS ČSR ze dne 7. září 1960, sp. zn. Cp 119/60. Totéž platí v Rakousku; k tomu viz BYDLINSKI, Michael. In RUMMEL (ed). *Kommentar zum ABGB (...)* §§ 1175-1502..., s. 635, II/3 (§ 1497 ABGB).

⁵²⁴ BODEČKOVÁ. In PETROV, VÝTISK, BERAN a kol.: *Občanský zákoník. Komentář...*, s. 696 (§ 629 OZ).

Počátek běhu nové promlčecí lhůty je spojen již se dnem, kdy k uznání došlo,⁵²⁵ čímž se u písemného uznání rozumí den, kdy uznání dluhu došlo věřiteli, nikoliv den, kdy jej dlužník vyhotovil, a v případě konkludentního uznání den, kdy dlužník věřiteli plnil v hotovosti nebo kdy byla bezhotovostní platba připsána na účet věřitele.⁵²⁶ Nelze souhlasit s tvrzením Lazíkové a Števíčka, kteří bez bližšího odůvodnění a v rozporu se zněním § 639 OZ považují za první den promlčecí lhůty až den následující po dni, kdy k uznání došlo.^{527, 528} Takové řešení obsahují Zásady UNIDROIT, které tak stanoví výslovně.⁵²⁹

Speciální pozornost zasluhuje otázka okamžiku započetí nové promlčecí lhůty, je-li **uznán dluh dosud nedospělý**. Přípustnost uznání nedospělého dluhu není sporná a plyne i z důvodové zprávy k OZ.^{530, 531} Zákon neobsahuje žádnou zvláštní úpravu, která by stanovila počátek nové promlčecí lhůty nastoupivší v důsledku uznání nedospělého dluhu odlišně od základního pravidla, jež jej spojuje se dnem, kdy k uznání došlo. To by znamenalo, že věřiteli uznaného dluhu již poběží promlčecí lhůta, aniž by zatím mohl přistoupit k podání žaloby, protože jeho pohledávka je stále nedospělá. Nejde o nic zcela výjimečného. Dle judikatury NS se např. může promlčet pohledávka, u níž strany nesjednaly splatnost, a to uplynutím promlčecí lhůty počítané již ode dne, kdy mohl věřitel dlužníka o plnění poprvé požádat. Pokud tato promlčecí lhůta uplyne, aniž by věřitel dlužníka k plnění vyzval, pohledávka se promlčí, přestože se dosud nestala splatnou.⁵³² Zásadní rozdíl mezi během promlčecí lhůty ode dne uznání nedospělého dluhu a během promlčecí lhůty v případech, kdy nebyla sjednána splatnost a věřitel ji může svým jednáním vyvolat, záleží v tom, že věřitel, jehož nedospělá pohledávka byla uznána, dospělost sám nijak přivodit nemůže.⁵³³ Musí vyčkat, až bude jeho právo na plnění *actio nata*, což nastává zásadně dospělostí dluhu.⁵³⁴ **Domnívám se, že hovořit o běhu promlčecí lhůty za situace, kdy věřitel uznané pohledávky objektivně své právo u orgánu veřejné moci úspěšně uplatnit nemůže, je v rozporu se samotnou**

⁵²⁵ TÉGL, WEINHOLD. In MELZER, TÉGL a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III...*, s. 1020 (§ 639 OZ).

⁵²⁶ K tomu viz kapitolu 5.1.

⁵²⁷ LAZÍKOVÁ, Jarmila, ŠTEVÍČEK, Marek. In LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2252 (§ 639 OZ).

⁵²⁸ Pravidlo dle § 605 odst. 1 OZ zde nepřipadá v úvahu.

⁵²⁹ Čl. 10.4 odst. 1 Zásad UNIDROIT.

⁵³⁰ ELIÁŠ, Karel. In ELIÁŠ a kol. *Nový občanský zákoník...*, s. 280 (§ 639 OZ).

⁵³¹ Srov. však důvodovou zprávu k § 76-94 ZMO, v níž stojí: „Z povahy věci vyplývá, že takové uznání musí být učiněno **po začátku promlčecí lhůty, takže nepostačí vydání dlužního úpisu v době vzniku nároku.**“ Dostupné na <https://www.psp.cz/eknih/1960ns/tisky/t0149_13.htm>.

⁵³² Rozsudek NS ze dne 28. listopadu 2019, sp. zn. 33 Cdo 3037/2019. V odborné literatuře např. ČECH, Petr. Promlčení pohledávky v novém občanském právu. *Bulletin komory daňových poradců České republiky*, 2016, č. 3, s. 38. Srov. též kritiku tohoto pojetí: WEINHOLD: *Promlčení a prekluze...*, s. 70-71.

⁵³³ Samozřejmě pokud nejde o pohledávku bez sjednané splatnosti, kde se uplatní § 1958 odst. 2 OZ.

⁵³⁴ Rozsudek NS ze dne 28. listopadu 2019, sp. zn. 33 Cdo 3037/2019.

podstatou promlčecí lhůty. Nabízí se **dva odlišné výklady od běžně přijímaného,**⁵³⁵ tj. od závěru o běhu promlčecí lhůty již od uznání i u nedospělých dluhů.

První možností je vykládat první větu § 639 OZ u dosud nedospělých dluhů tak, že **stanoví pouze konec promlčecí lhůty,** a to za deset let ode dne, kdy k uznání došlo, zatímco počátek promlčecí lhůty je třeba dovozovat z ustanovení § 619 až 628 OZ. Skutečná délka promlčecí lhůty by byla závislá na tom, kdy se právo na plnění stane *actio nata*. Tento výklad by se od výše kritizovaného lišil pouze v odlišném stanovení okamžiku započetí běhu promlčecí lhůty, nikoli v okamžiku jejího skončení.

Než přistoupím k druhému možnému výkladu, je třeba se pro případ akceptace závěru o uplynutí promlčecí lhůty za deset let ode dne uznání nedospělého dluhu vypořádat se situací, kdy by měla promlčecí lhůta založená uznáním dluhu **uplynout dříve než obecná či zvláštní původní promlčecí lhůta,** a to např. s ohledem na sjednanou splatnost či kvůli smluvnímu prodloužení původní promlčecí lhůty dle § 630 odst. 1 OZ. Weinhold se přiklání k závěru o **použití druhé z uvedených lhůt,** jelikož uznání dluhu nemůže postavení věřitele zhoršit.⁵³⁶ S tím lze jednoznačně souhlasit. Je nepřípustné, aby dlužník svým jednostranným jednáním „nahradil“ promlčecí lhůtu, jež by se uplatnila při absenci uznání, lhůtou, která poskytuje věřiteli méně času pro uplatnění práva u orgánu veřejné moci bez rizika vznesení námitky promlčení.

Druhou možností výkladu první věty § 639 OZ je přijetí závěru, že nová promlčecí lhůta založená uznáním nedospělého dluhu poběží – i přes dikci rozebíraného ustanovení – **v celé své desetileté délce až od okamžiku dospělosti dluhu,** resp. od okamžiku, kdy je právo na plnění *actio nata*. Tento názor prezentoval ještě ve vztahu k právní úpravě v OZ 64 Tégla.⁵³⁷ Odůvodňoval jej především obavou z možného uplynutí promlčecí lhůty založené uznáním před uplynutím původní promlčecí lhůty počítané ode dne dospělosti. Tento problém byl řešen výše, avšak upřednostněním původní promlčecí lhůty. Dle mého názoru není obava z možného „zkrácení“ promlčecí lhůty v důsledku uznání nedospělého dluhu tím stěžejním argumentem pro možný závěr o započetí desetileté promlčecí lhůty až ode dne dospělosti dluhu. Původní promlčecí lhůta, resp. její dosud neuplynutá část, může být ve výjimečných případech delší než uznáním založená desetiletá promlčecí lhůta i tehdy, je-li uznán dluh již

⁵³⁵ LAZÍKOVÁ, ŠTEVČEK. In LAVICKÝ a kol.: *Občanský zákoník I...*, s. 2253 (§ 639 OZ); TÉGL, WEINHOLD. In MELZER, TÉGL a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III...*, s. 1021 (§ 639 OZ); WEINHOLD: *Promlčení a prekluze...*, s. 165.

⁵³⁶ WEINHOLD: *Promlčení a prekluze...*, s. 165.

⁵³⁷ TÉGL: *Uznání dluhu...*, s. 16. Odlišně však stejný autor společně s Weinholdem v komentáři k OZ: TÉGL, WEINHOLD. In MELZER, TÉGL a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III...*, s. 1021 (§ 639 OZ).

dospělý.⁵³⁸ I tehdy by měla být upřednostněna lhůta delší, tj. zbytek původní promlčecí lhůty, a to ze stejných důvodů, jaké byly uvedeny v předešlém odstavci.

Horák s Břízou k započetí běhu promlčecí lhůty po uznání nedospělého dluhu bez bližšího rozvedení uvádějí: „*Nic nebrání uznání dosud nesplatného dluhu, nicméně v těchto případech promlčecí lhůta poběží logicky až od uplynutí lhůty k plnění.*“⁵³⁹ Odkazují přitom na rozhodnutí NS,⁵⁴⁰ které se uznáním nedospělého dluhu vůbec nezabývalo a o uplynutí lhůty k plnění se pouze letmo zmínilo v souvislosti se situací, kdy dlužník v uznání určí lhůtu, v níž dluh splní.⁵⁴¹ Takto jednostranně stanovená lhůta však nemá na splatnost žádný vliv, jak bude dále odůvodněno.

Musíme se ptát, jaký je **smysl a účel první věty § 639 OZ**. Z důvodové zprávy k OZ se dozvídáme pouze to, že „*uzná-li dlužník dluh, mohou pro promlčení nastat různé právní následky podle toho, kdy k uznání dojde. Tak může dojít i k tomu, že obecná tříletá lhůta vůbec nepočne běžet, pokud byl dluh uznán jako ještě nedospělý (...).*“⁵⁴² Citovaná pasáž nám sděluje jen to, že se vůbec neuplatní původní promlčecí lhůta; o počátku nové lhůty mlčí. **Pokud má být smyslem rozebíraného ustanovení poskytnutí nové desetileté lhůty pro reálnou možnost⁵⁴³ uplatnit právo u orgánu veřejné moci**, měla by u nedospělých dluhů tato promlčecí lhůta započít až ode dne jejich dospělosti. V opačném případě by byl hmotněprávní následek uznání pro věřitele dosud nedospělé pohledávky méně výhodný než pro věřitele pohledávky již dospělé, a dokonce méně výhodný než pro věřitele pohledávky již promlčené.⁵⁴⁴

Dále lze poukázat na ustanovení § 639 OZ věta druhá a na § 641 OZ, která budou blíže rozebrána dále. Dle těchto ustanovení má na odsunutí počátku promlčecí lhůty vliv dlužníkem jednostranně stanovená doba, dokdy svůj dluh splní. Má-li být počátek promlčecí lhůty u nedospělých dluhů spojen již se dnem, kdy k uznání došlo, **znamenaloby to, že zatímco u nedospělých dluhů nemá na počátek běhu promlčecí lhůty žádný vliv skutečná splatnost dluhu, „splatnosti“ dlužníkem jednostranně stanovené důležitost přikládáme.**

⁵³⁸ Např. tehdy, sjednaly-li si strany promlčecí lhůtu v délce patnácti let v souladu s § 630 OZ a k uznání dojde dříve, než z promlčecí lhůty uplyne pět let.

⁵³⁹ HORÁK, Pavel, BŘÍZA, Petr. In PETROV, VÝTISK, BERAN a kol.: *Občanský zákoník. Komentář...*, s. 2227 (§ 2053 OZ).

⁵⁴⁰ Usnesení NS ze dne 16. prosince 2016, sp. zn. 33 Cdo 2986/2016.

⁵⁴¹ Dříve § 110 odst. 1 OZ 64, nyní § 639 OZ.

⁵⁴² ELIÁŠ. In ELIÁŠ a kol.: *Nový občanský zákoník...*, s. 280 (§ 639 OZ).

⁵⁴³ Ta nastává až tehdy, je-li právo na plnění *actio nata*.

⁵⁴⁴ Srov. § 653 odst. 1 OZ. Vycházím z toho, že i zde zákonodárce spojuje s uznáním desetiletou promlčecí lhůtu, byť tak výslovně nestanoví.

Nelze samozřejmě přehlédnout, že byt' je ustanovení § 639 OZ zařazeno v pododdílu o délce promlčecí lhůty, nikoli mezi ustanoveními o počátku promlčecí lhůty, zákonodárce tímto ustanovením sledoval i speciální úpravu počátku běhu promlčecí lhůty.⁵⁴⁵ Ještě pregnantněji to bylo vyjádřeno v § 407 odst. 1 ObchZ: „(...) běží nová čtyřletá promlčecí lhůta od tohoto uznání.“ Domnívám se, že při zohlednění výše uvedeného smyslu a účelu rozebírané normy (jak jej vnímám já) bychom mohli dospět **k závěru o běhu celé desetileté promlčecí lhůty až ode dne dospělosti uznaného dluhu za pomoci teleologické redukce**, již bychom z aplikačního dosahu speciálního pravidla o počátku promlčecí lhůty vyjmuli dluhy, které jsou ke dni, kdy k uznání došlo, zatím nedospělé. Dosáhli bychom toho, že promlčecí lhůta založená uznáním, v jejímž rámci může být právo věřitele skutečně úspěšně uplatněno, bude stejně dlouhá pro každého věřitele, a to bez ohledu na to, zda je uznáván dluh dospělý a dosud nepromlčený, již promlčený nebo zatím nedospělý. Vzhledem k tomu, že teleologická redukce představuje výrazný zásah do principu právní jistoty⁵⁴⁶ a v pochybnostech by se uplatnit neměla,⁵⁴⁷ **bylo by namístě doplnit ustanovení § 639 OZ o speciální úpravu počátku nové promlčecí lhůty při uznání nedospělého dluhu.**

Dlužník může v písemném uznání dluhu **uvést, dokdy svůj dluh splní**. Nová desetiletá promlčecí lhůta pak v souladu s § 639 OZ počíná až od posledního dne takto určené doby. Příslibem zaplatit v určité lhůtě nebo v konkrétní den však dlužník **nemůže nijak změnit** sjednanou či zákonem stanovenou **splatnost dluhu** a odejmout tak věřiteli např. právo na úroky z prodlení či smluvní pokutu ode dne splatnosti do dne plnění určeného v uznání.⁵⁴⁸ Snad ve výjimečných případech, kdy byla dohodou ponechána splatnost na vůli dlužníka,⁵⁴⁹ bychom mohli uvažovat o tom, že dlužník určením doby splnění v uznání současně stanovil splatnost dluhu. Nesouhlasím se Svobodou, který speciálně stanovený počátek promlčecí lhůty podmiňuje tím, že „věřitel na nový termín splatnosti dluhu přistoupí a svůj nárok u soudu neuplatní dříve než před datem plnění stanoveným dlužníkem.“⁵⁵⁰ Svoboda tvrdí, že věřitel nemůže těžit z pozdějšího počátku promlčecí lhůty, pokud by novou dobu splatnosti sám nerespektoval.⁵⁵¹ Lze jen zopakovat, že původní splatnost zůstává prohlášením dlužníka

⁵⁴⁵ LAZÍKOVÁ, ŠTEVČEK. In LAVICKÝ a kol.: *Občanský zákoník I...*, s. 2253 (§ 639 OZ).

⁵⁴⁶ BEZOUŠKA, Petr. Zajištění a utvrzení dluhu vzniklého při výkonu závislé práce. *Právní rozhledy*, 2009, roč. 17, č. 8, s. 274.

⁵⁴⁷ MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 253.

⁵⁴⁸ TĚGL, WEINHOLD. In MELZER, TĚGL a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III...*, s. 1020-1021 (§ 639 OZ).

⁵⁴⁹ Rozsudek NS ze dne 24. července 2013, sp. zn. 33 Cdo 1869/2013.

⁵⁵⁰ SVOBODA. In ŠVESTKA, DVORÁK, FIALA a kol.: *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I...*, s. 1605 (§ 639 OZ).

⁵⁵¹ „Tamtéž“.

nedotčena. Je pak zcela na vůli věřitele, zda s uplatněním práva u soudu posečká do uplynutí doby dlužníkem jednostranně stanovené, či nikoli. I kdyby posečkal, nejde z toho bez dalšího dovozovat souhlas s novým datem splatnosti, a tedy dohodu o změně splatnosti dluhu.⁵⁵² Speciálně stanovený počátek promlčecí lhůty přitom zřejmě není vázán na změnu původní splatnosti.

Zákonodárce dále v § 641 OZ pamatuje na situace, kdy dlužník v uznání neurčí jedno konkrétní datum, dokdy dluh splní, ale **rozloží celkový dluh na jednotlivá dílčí plnění.**⁵⁵³ Tehdy běží desetiletá promlčecí lhůta pro každé takto stanovené dílčí plnění samostatně, a to ode dne jeho dospělosti. Pojmy „dílčí plnění“ i „dospělost“ jsou v tomto ustanovení poněkud zavádějící. Neplyne-li rozložení dluhu na relativně samostatná plnění z dohody stran, ze zákona či z rozhodnutí soudu,⁵⁵⁴ ale pouze z jednostranného prohlášení dlužníka, o dílčím plnění v pravém slova smyslu hovořit nelze. Díkce ustanovení by opět mohla (ještě více než u § 639 OZ) svádět k nesprávnému závěru, že dlužník je oprávněn jednostranně měnit splatnost dluhu tím, že jej v uznání rozloží na dílčí plnění. To je samozřejmě nepřípustné⁵⁵⁵ a platí to, co bylo uvedeno shora.

Význam ustanovení § 641 OZ tak tkví v tom, že stanoví počátek promlčecí lhůty odlišně od první věty § 639 OZ a doplňuje druhou větu § 639 OZ, aniž by ovšem cokoli měnilo na původní splatnosti dluhu. Věřiteli proto nic nebrání, aby po uznání, v němž dlužník rozložil plnění na několik dílčích plnění, přistoupil k podání žaloby na celou dlužnou jistinu včetně příslušenství počítaného od skutečného data splatnosti.⁵⁵⁶ Ke změně původní splatnosti by mohlo dojít tehdy, jestliže by bylo jednostranné uznání dluhu součástí dohody o splátkovém kalendáři dle § 1931 OZ. Rovněž poslední věta ustanovení § 641 OZ, která má upravovat ztrátu výhody dílčích plnění, jako by pomíjela, že by nejdříve musela nějaká dohoda o dílčím plnění vůbec existovat, přičemž ztráta výhody dílčích plnění by navíc musela být sjednána v souladu s § 1931 OZ.⁵⁵⁷ Jistě nelze mít za to, že by byla aplikace § 1931 OZ vyloučena jen proto, že je součástí dohody o splátkovém kalendáři též uznání dluhu.

Můžeme se ptát, co je cílem posunutí počátku běhu nové promlčecí lhůty až ke dni, kdy měl dlužník nikoli dle smlouvy či dle zákona, ale dle svého příslibu v uznání dluhu plnit. Šlo by snad uvažovat o tom, že cílem je ochrana věřitele, který vychází v rozporu se

⁵⁵² Srov. rozsudek NS ze dne 31. července 2013, sp. zn. 33 Cdo 153/2012.

⁵⁵³ Obsahově stejný § 110 odst. 2 SOZ hovořil o splátkách. Srov. však § 1931 OZ.

⁵⁵⁴ Rozsudek NS ze dne 30. srpna 2011, sp. zn. 23 Cdo 5227/2009.

⁵⁵⁵ BODEČKOVÁ. In PETROV, VÝTISK, BERAN a kol.: *Občanský zákoník. Komentář...*, s. 708 (§ 641 OZ).

⁵⁵⁶ Samozřejmě za předpokladu, že je pohledávka již splatná.

⁵⁵⁷ TÉGL, WEINHOLD. In MELZER, TÉGL a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III...*, s. 1028 (§ 641 OZ).

skutečným právním stavem z toho, že až do uplynutí dlužníkem jednostranně stanovené doby plnění nemůže plnění soudně vymáhat. Zákonodárce tomuto nesprávně uvažujícímu věřiteli poskytuje desetiletou promlčecí lhůtu od okamžiku, který tento věřitel vnímal jako splatnost dluhu. Ustanovení naopak zhoršuje postavení dlužníka, který v uznání uvede datum, dokdy svůj dluh (ať již vcelku, či v dílčích plněních) splní, aniž by se z tohoto data stalo v důsledku dohody s věřitelem nové datum splatnosti.

Ustanovení § 639 věta druhá OZ a § 641 OZ **by dávala větší smysl, jen jestliže by bylo uznání součástí dvoustranného právního jednání, jímž by byla současně měněna splatnost dluhu.** Důvodová zpráva k § 641 OZ uvádí: „*Zvláštním ustanovením se reaguje na případ, kdy z uznání dluhu nebo z rozhodnutí vyplývá dlužníková povinnost plnit v postupných dílčích plněních.*“ Povinnost plnit dluh ve splátkách však jednostranným uznáním založena nebude. I přes ne zcela jasný smysl rozebíraných ustanovení nelze než dojít k závěru, že se speciální počátek promlčecí lhůty založené uznáním uplatní bez ohledu na to, zda je uznání součástí dvoustranného jednání mezi dlužníkem a věřitelem, jímž by se současně měnila splatnost dluhu.

Má-li uznání jistiny za následek i uznání příslušenství, které má povahu **opětujícího se plnění** (typicky jde o úroky a úroky z prodlení), musíme rozlišovat, zda se jedná o příslušenství, které dospělo do nastoupení účinků uznání, nebo až poté. V prvním případě bude příslušenství sledovat osud pohledávky jako věci hlavní a jeho promlčecí lhůta bude také desetiletá. Naopak příslušenství, které dospělo až po uznání, se bude promlčovat v obecné tříleté lhůtě. Při absenci ustanovení § 642 OZ by platilo, že pokud bude věřitel uznané pohledávky vyčkávat s uplatněním práva u soudu vůči stále prodlévajícímu dlužníkovi až na samotný konec nově založené desetileté lhůty, soud mu přizná i úroky z prodlení přirostlé za celých deset let od uznání,⁵⁵⁸ aniž by tomu mohl dlužník zabránit vznesením námitky promlčení. Při aplikaci § 642 OZ by byl úspěšný jen ve vztahu k úrokům z prodlení přirostlým za poslední tři roky před uplatněním práva u soudu.⁵⁵⁹ Ustanovení se ovšem netýká pouze úroků či úroků z prodlení, ale i jiných opětujících se plnění, např. výživného, nájemného či pojistného.⁵⁶⁰

O „obnovení nároku“ při uznání promlčeného dluhu je pojednáno v kapitole 6.1.

⁵⁵⁸ S omezením v § 1805 odst. 2 OZ.

⁵⁵⁹ § 629 odst. 1 OZ.

⁵⁶⁰ Rozsudek NS ze dne 29. října 2002, sp. zn. 29 Odo 847/2001.

5.3.2 Vliv uznání na běh prekluzivní lhůty

Při zkoumání vlivu uznání dluhu na běh prekluzivní lhůty musíme **rozlišit, zda uznávané právo již prekludovalo** (zaniklo), poněvadž prekluzivní lhůta marně uplynula, **anebo stále existuje**, jelikož v době uznání prekluzivní lhůta ještě běžela.

V prvním případě uznávaný dluh neexistuje, tudíž uznání nemůže vyvolat žádné hmotněprávní následky. O analogické aplikaci ustanovení § 653 odst. 1 OZ, které pojednává o obnovení nároku, bylo-li právo v době uznání promlčeno, uvažovat nelze. Prekludovaný dluh neexistuje ani jako naturální. Uznání, které má pouze deklaratorní účinky, nemůže zaniklé právo „vzkřísit“, protože nekonstituuje nový právní důvod.⁵⁶¹

Hmotněprávní důsledky uznání dosud neprekludovaného práva už nemusejí být tak jednoznačné. Ustanovení § 654 odst. 2 OZ vyžaduje, aby se na prekluzivní lhůtu aplikovala ustanovení OZ o běhu promlčecí lhůty obdobně, tj. v plném rozsahu.⁵⁶² Komentářová literatura téměř jednomyslně sděluje, že se těmito ustanoveními rozumí §§ 645 až 652 OZ.⁵⁶³ Shodně tento odkaz vnímá i NS.⁵⁶⁴ Svoboda alternativně nabízí i jiný možný výklad, který by připouštěl též aplikaci § 639 OZ o započetí nové desetileté prekluzivní lhůty založené uznáním.⁵⁶⁵

Je nesporné, že i § 639 OZ je ustanovením týkajícím se běhu promlčecí lhůty, poněvadž uznání běh lhůty přeruší a zapříčiní započetí běhu nové lhůty. Lze mít nicméně za to, že zákonodárce mínil pouze obdobnou aplikaci pododdílu 3, který je přímo nadepsán jako „Běh promlčecí lhůty“. Již obdobná aplikace ustanovení zařazených ve zmíněném pododdílu je zásadní změnou oproti předchozí právní úpravě, která srovnatelné ustanovení neobsahovala. Judikatura pak s poukazem na zcela odlišnou podstatu prekluze nepřipouštěla ani analogickou aplikaci ustanovení o promlčení.⁵⁶⁶ **Mělo-li by uznání založit běh nové desetileté prekluzivní lhůty, disproporce mezi novou a původní prekluzivní lhůtou by**

⁵⁶¹ Shodně WEINHOLD: *Promlčení a prekluze...*, s. 187.

⁵⁶² Čl. 41 Legislativních pravidel vlády, schválených usnesením vlády ČR č. 188 ze dne 19. března 1998, ve znění pozdějších usnesení vlády ČR. Dostupné na < https://www.vlada.cz/assets/jednani-vlady/legislativni-pravidla/LEGISLATIVNI-PRAVIDLA-VLADY_platne-od-1-2-2018.pdf>.

⁵⁶³ TĚGL, WEINHOLD. In MELZER, TĚGL a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III...*, s. 1078 (§ 654 OZ); LAZÍKOVÁ, ŠTEVČEK. In LAVICKÝ a kol.: *Občanský zákoník I...*, s. 2283 (§ 654 OZ); BODEČKOVÁ. In PETROV, VÝTISK, BERAN a kol.: *Občanský zákoník: komentář...*, s. 725 (§ 654 OZ).

⁵⁶⁴ Rozsudek ze dne 12. června 2018, sp. zn. 21 Cdo 343/2018.

⁵⁶⁵ SVOBODA. In ŠVESTKA, DVOŘÁK, FIALA a kol.: *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I...*, s. 1637-1638 (§ 654 OZ).

⁵⁶⁶ Např. rozsudek NS ze dne 26. února 2016, sp. zn. 21 Cdo 5088/2015.

byla ještě křiklavější než disproporce mezi původní a novou promlčecí lhůtou.⁵⁶⁷ Navíc uznání může být v podstatě neomezeně opakováno, aniž by zákonodárce celkovou lhůtu pro uplatnění práv omezoval, jako to činil v § 408 ObchZ. Prekluzivní lhůty jsou však většinou lhůtami krátkými⁵⁶⁸ a zákonodárce jejich zakotvením upřednostnil brzkou jistotu v právních vztazích.⁵⁶⁹ Lze doplnit, že u mnoha práv podléhajících prekluzi si lze jen obtížně představit, že by vůbec mohla být předmětem uznání.⁵⁷⁰

Zastávám tedy názor, že **uznání prekludovatelného práva v oblasti hmotného práva žádné následky nevyvolá**, což ale neznamená, že by bylo zcela bez významu. I uznání neexistujícího dluhu totiž založí vyvratitelnou domněnku o jeho existenci.⁵⁷¹

V ABGB bychom hledali obecnou úpravu prekluze marně, což stěžuje odlišení prekluzivních lhůt (*Präklusivfristen* či *Ausschlussfristen*)⁵⁷² od lhůt promlčecích.⁵⁷³ ABGB dokonce hovoří o zániku (*Erlöschen*)⁵⁷⁴ či zrušení (*Aufhebung*)⁵⁷⁵ práva, tedy o stěžejním následku marného uplynutí prekluzivní lhůty, v několika ustanoveních týkajících se lhůty promlčecí, ačkoli promlčením ani v rakouské právní úpravě právo nezaniká.⁵⁷⁶

V současné době se vychází převážně z analogické aplikace ustanovení o stavení a přerušení promlčecí lhůty, tj. §§ 1494 až 1497 ABGB, i na lhůty prekluzivní, ovšem při zohlednění účelu posuzované lhůty.⁵⁷⁷ Ustanovení §§ 1494, 1495 a 1496 ABGB upravují srovnatelné situace jako ustanovení §§ 645, 646 a 651 OZ, která jsou u nás taktéž aplikovatelná i na lhůty prekluzivní. Rozdílně od naší právní úpravy je však **připuštna i analogická aplikace ustanovení § 1497 ABGB pojednávajícím (mj.) o přerušení lhůty uznáním**.⁵⁷⁸ Nelze nezmínit ostrou kritiku ze strany některých autorů, kteří existenci prekluzivních lhůt v ABGB zcela odmítají a namísto analogické aplikace ustanovení o stavení

⁵⁶⁷ Tento problém by šel samozřejmě vyřešit tak, že uznáním založená prekluzivní lhůta by byla odvislá od délky (celé) původní prekluzivní lhůty.

⁵⁶⁸ Srov. výčet prekluzivních lhůt zakotvených v OZ v: LAZÍKOVÁ, ŠTEVČEK. In LAVICKÝ a kol.: *Občanský zákoník I...*, s. 2280-2283 (§ 654 OZ); WEINHOLD: *Promlčení a prekluze...*, s. 192-203.

⁵⁶⁹ Viz rozhodnutí NS ze dne 30. června 1998, sp. zn. 3 Cdon 327/96.

⁵⁷⁰ Výjimkou je např. právo nájemce dle § 2325 odst. 2 OZ či právo obchodního zástupce dle 2514 OZ.

⁵⁷¹ K tomu viz kapitolu 6.2.

⁵⁷² MADER, JANISCH. In SCHWIMANN, KODEK (ed): *ABGB: Praxiskommentar (...)* §§ 1293-1503..., s. 1410 (§ 1451 ABGB).

⁵⁷³ K hlavním rozdílům srov. MADER, JANISCH. In SCHWIMANN, KODEK (ed): *ABGB: Praxiskommentar (...)* §§ 1293-1503..., s. 1411 (§ 1451 ABGB).

⁵⁷⁴ § 1479 ABGB.

⁵⁷⁵ § 1449 ABGB.

⁵⁷⁶ HEIDINGER, Albert. In SCHWIMANN, KODEK (ed): *ABGB: Praxiskommentar (...)* §§ 1293-1503..., s. 1406 (§ 1449 ABGB).

⁵⁷⁷ Rozhodnutí OGH ze dne 11. června 2002, sp. zn. 5 Ob 79/02g, či rozhodnutí OGH ze dne 27. ledna 2009, sp. zn. 8 Ob 129/08s.

⁵⁷⁸ K tomu došlo např. ve věci rozhodované OGH dne 11. června 2002 pod sp. zn. 5 Ob 79/02g, a to ve vztahu k § 1097 ABGB.

a přerušeni na „prekluzivní“ lhůty doporučují naopak teleologickou redukci, tj. nepoužití ustanovení o stavení a přerušeni promlčecí lhůty na ty (dle nich) promlčecí lhůty, kde to odpovídá smyslu a účelu dané normy.⁵⁷⁹

Byla-li zmínka o účelu posuzované lhůty, nelze pouštět ze zřetele, že **přerušeni prekluzivní lhůty může být v některých případech v rozporu s cílem, jenž je zakotvením prekluzivní lhůty sledován.** Bylo např. konstatováno, že **pouhé DA co do důvodu nepostačuje** k přerušeni prekluzivní lhůty dle § 1111 ABGB,⁵⁸⁰ jejímž cílem je co možná nejrychlejší vyjasnění právního stavu.⁵⁸¹ Z rozhodnutí se však podává, že pokud by byl dluh uznán i co do výše a mezi stranami tak došlo k vyjasnění všech sporných otázek, přerušeni prekluzivní lhůty by zřejmě nastalo.⁵⁸² Obdobné závěry by dle zmíněného rozhodnutí platily i pro prekluzivní lhůtu⁵⁸³ dle § 1097 ABGB.⁵⁸⁴

Obecně lze konstatovat, že v Rakousku má vůle účastníků na běh prekluzivní lhůty daleko větší vliv než v naší úpravě. Někteří autoři u nás mají za to, že v poměrech OZ je pro běh prekluzivní lhůty vůle účastníků právního vztahu zcela bez významu.⁵⁸⁵ To není tak docela pravda, jelikož minimálně uzavřením dohody o mimosoudním jednání dle § 647 OZ mohou účastníci běh prekluzivní lhůty ovlivnit. Naproti tomu **v Rakousku** se připouští smluvní sjednání prekluzivních lhůt, jejich smluvní prodloužení,⁵⁸⁶ vzdání se prekluze v průběhu jejího běhu,⁵⁸⁷ a co je pro tuto práci stěžejní, **též uznání práva, které podléhá prekluzi.**

5.4 Procesněprávní následek uznání

Snad ještě významnější následek uznání dluhu, než jakým je započeti běhu nové promlčecí lhůty, představuje nastoupení domněnky existence dluhu v rozsahu uznání a v době uznání. Jde o **domněnku zákonnou**, jelikož je upravena zákonem, o domněnku **právní** (nikoli skutkovou), protože při naplnění předpokladů, které tvoří tzv. bázi domněnky,

⁵⁷⁹ REISCHAUER, Rudolf. In RUMMEL (ed): *Kommentar zum ABGB (...)* §§ 1175-1502..., s. 542, II/3 (§ 1449 ABGB).

⁵⁸⁰ Jedná se o ustanovení o právu pronajímatele na náhradu škody vzniklé na věci vrácené nájemcem.

⁵⁸¹ Rozhodnutí OGH ze dne 23. června 1983, sp. zn. 6 Ob 761/82.

⁵⁸² „Tamtéž“.

⁵⁸³ Srov. rozhodnutí OGH ze dne 27. ledna 2009, sp. zn. 8 Ob 129/08s.

⁵⁸⁴ Toto ustanovení zakotvuje právo nájemce uplatnit vůči pronajímateli náhradu za potřebný či užitečný náklad, který na pronajatou věc vynaložil.

⁵⁸⁵ KINDL, Milan a kol. *Občanský zákoník - Komentář s judikaturou. Svazek V - Právní skutečnosti (§ 545 - 654)*. Ostrava: CODEXIS publishing, 2018, komentář k § 654 OZ. Převzato z CODEXIS®, doplnku LIBERIS®.

⁵⁸⁶ Zatímco promlčecí lhůta s ohledem na § 1502 ABGB smluvně prodloužena být nemůže (!); výjimkou jsou lhůty pro uplatnění práv z vadného plnění dle § 933 odst. 1 ABGB (*Gewährleistungsfristen*).

⁵⁸⁷ MADER, JANISCH. In SCHWIMANN, KODEK (ed): *ABGB: Praxiskommentar (...)* §§ 1293-1503..., s. 1411 (§ 1451 ABGB).

presumuje právní následek – existenci dluhu,⁵⁸⁸ a dále o domněnku **vyvratitelnou**, poněvadž (na rozdíl od domněnky nevyvratitelné) připouští důkaz opaku.

S raritním názorem, že konkludentní uznání zakládá právní domněnku nevyvratitelnou,⁵⁸⁹ nelze souhlasit. Je pravda, že zákonodárce v ustanoveních § 2054 odst. 1 a 2 OZ odchýlně od § 2053 OZ nepoužívá legislativní vyjádření vyvratitelné domněnky, k němuž se hlásí v důvodové zprávě, tj. „má se za to“.⁵⁹⁰ Nepoužívá ale ani výraz pro nevyvratitelnou domněnku, tj. „platí, že“.⁵⁹¹ Zákonodárce zvolil dikci, dle níž se placení úroků za uznání dluhu „považuje“, což je dle důvodové zprávy vyjádření právní fikce,⁵⁹² a dle níž částečné plnění „má účinky“ uznání zbytku dluhu. Těmito formulacemi, z nichž první uvedená nebyla i s ohledem na proklamaci v důvodové zprávě zvolena příliš šťastně,⁵⁹³ pouze staví naroveň explicitní a konkludentní uznání dluhu, pokud jde o jejich právní následky.⁵⁹⁴ **Je-li s explicitním uznáním spojeno „pouze“ nastoupení vyvratitelné domněnky, lze konkludentnímu uznání stěží připisovat závažnější právní následky.** Ani v judikatuře (s výjimkou zmíněných excesů) není sporu o tom, že i v případě konkludentního uznání jde o domněnku vyvratitelnou.⁵⁹⁵

Rozebíraná domněnka je procesněprávním následkem uznání dluhu. Je sice výslovně vztažena jen k „době uznání“, jde ovšem o trvající následek, z jehož výhod věřitel těží až v případném soudním (či jiném) řízení.⁵⁹⁶ Uplatňuje-li věřitel v civilním řízení uznanou pohledávku, v zásadě mu postačí, pokud prokáže, že k jejímu uznání došlo. Následně bude na dlužníkovi, aby domněnku o existenci dluhu v uznané výši vyvrátil důkazem opaku. Ustanovení § 2053 a 2054 OZ jsou **příkladem zvláštního pravidla dělení důkazního**

⁵⁸⁸ Ke konstrukci vyvratitelných domněnek viz LAVICKÝ: *Důkazní břemeno...*, s. 218 a násl.

⁵⁸⁹ Např. BASTLOVÁ, Michaela. *Uznání dluhu částečným plněním* [online]. epravo.cz, 7. srpna 2019 [cit. 9. února 2020]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/uznani-dluhu-castecnym-plnenim-109791.html>>. Ve vztahu k právní úpravě v § 407 odst. 2 a 3 ObchZ, kde byla užitá obdobná formulace (doplněná ještě v § 323 odst. 2 ObchZ výrazem „se považují“ pro oba případy konkludentního uznání), hovoří o tom, že domněnka je formulována jako nevyvratitelná, Eliáš. ELIÁŠ, Karel. *Obchodní zákoník: praktické poznámkové vydání s výběrem judikatury od roku 1900*. 2. vydání. Praha: Linde, 1998, s. 605 (§ 323 ObchZ). V judikatuře srov. např. nesprávný závěr zvláštního senátu zřízeného podle zákona č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů, ve znění účinném k 1. lednu 2003, vyslovený (dokonce ve vztahu k explicitnímu uznání) v usnesení ze dne 28. listopadu 2012, sp. zn. Konf 50/2012: „(...)zakládá se jím nevyvratitelná právní domněnka, že dluh v době uznání dluhu existoval“, nebo Vrchního soudu v Praze v rozsudku ze dne 31. března 2015, sp. zn. 104 VSPH 645/2014: „(...)Tím byla založena ve smyslu ustanovení § 407 odst. 2 obch. zák. nevyvratitelná domněnka, že uznávaný dluh v době uznání trval.“

⁵⁹⁰ ELIÁŠ. In ELIÁŠ a kol.: *Nový občanský zákoník...*, s. 53.

⁵⁹¹ „Tamtéž“.

⁵⁹² „Tamtéž“.

⁵⁹³ Za vhodnější bych pokládal použití spojení „má účinky“ i v ustanovení § 2054 odst. 1 OZ.

⁵⁹⁴ Odhlédneme-li od odlišného rozsahu uznání – viz kapitolu 5.2.

⁵⁹⁵ Např. ve vztahu k uznání dluhu částečným plněním rozsudek NS ze dne 27. září 2007, sp. zn. 32 Odo 1251/2006, nebo rozsudek NS ze dne 12. října 2015, sp. zn. 32 Cdo 898/2014.

⁵⁹⁶ Srov. usnesení NS ze dne 1. listopadu 2006, sp. zn. 29 Odo 953/2004.

břemene,⁵⁹⁷ jelikož uznání dluhu způsobí neaplikovatelnost základního pravidla, dle něhož každá ze stran prokazuje naplnění skutkových předpokladů jí příznivé právní normy.⁵⁹⁸ Při absenci uznání by proto věřitel např. v řízení o vrácení zápůjčky prokazoval, že zastupitelnou věc vydlužiteli skutečně předal. Pokud by předložil dlužní úpis, který nesplňuje náležitosti uznání dluhu, jednalo by se jen o jeden z důkazů, které soud jednotlivě i v jejich vzájemné souvislosti hodnotí; takový dlužní úpis by na rozdíl od uznání dluhu nepresumoval žádný právní následek.

Věřitel by však dle judikatury neměl opomíjet, že **ani uznání dluhu jej nezbavuje povinnosti vylíčit v žalobě rozhodující skutečnosti, jak to vyžaduje § 79 OSŘ.** Dle NS nachází uznání dluhu uplatnění až v rámci důkazního řízení.⁵⁹⁹ NS nicméně připustil, že zmíněnou povinnost tvrzení by bylo možno splnit i odkazem na uznání dluhu, které by bylo k žalobě přiloženo, to ovšem pouze za předpokladu, že uznání dluhu obsahuje dostatečné vylíčení skutkového děje a soud tak přesně ví, o čem má jednat a rozhodnout.⁶⁰⁰ Z toho vyplývá, že některá písemná uznání dluhu, která vyhovují § 2053 OZ, protože vymezují dluh co do důvodu a výše, nejsou natolik konkrétní, aby bylo možno pouhým odkazem na ně splnit povinnost žalobce vylíčit rozhodující skutečnosti. Winterová k vylíčení skutkových okolností v žalobě uvádí: „*Nestačí tedy pouhá individualizace, což je povšechné označení právního poměru, jehož se žalobce dovolává, avšak bez úplných skutkových okolností (nestačí tedy např. pouhé tvrzení o uznání dluhu žalovaným, byť by i splňovalo požadavky § 2053 OZ).*“⁶⁰¹

Připustíme-li výše uvedené závěry, znamená to, že **věřitel je v některých případech povinen tvrdit v soudním řízení více, než plyne z uznání dluhu.** Kolajíková to považuje za problematické, poněvadž dochází k popření funkce vyvratitelné domněnky.⁶⁰² Jsem přesvědčen o tom, že v některých případech si věřitel pouze s uznáním dluhu nevystačí a jeho žalobní tvrzení opravdu musí být konkrétnější. Příkladem je situace, kdy **samotný text uznání dluhu vyvolává pochybnosti o náležitém vymezení důvodu či výše dluhu.** Tyto pochybnosti mohou být odstraněny výkladem právního jednání.⁶⁰³ Žaloba, která by odkazovala na takto (na první pohled) neurčité uznání, které se však v následném řízení po

⁵⁹⁷ LAVICKÝ: *Důkazní břemeno...*, s. 215 a násl.

⁵⁹⁸ Rozsudek NS ze dne 26. února 2013, sp. zn. 22 Cdo 3108/2010.

⁵⁹⁹ Usnesení NS ze dne 23. srpna 2004, sp. zn. 32 Odo 228/2004.

⁶⁰⁰ Rozsudek NS ze dne 19. března 2019, sp. zn. 21 Cdo 6073/2017, či rozsudek NS ze dne 20. listopadu 2019, sp. zn. 21 Cdo 2226/2018. Klíčovým hlediskem pro to, zda soud akceptuje vylíčení rozhodujících skutečností pomocí odkazu na listiny (tedy i na uznání dluhu), je přitom dle NS přehlednost přiložených listin. K tomu viz usnesení NS ze dne 6. ledna 2016, sp. zn. 32 Cdo 2128/2014.

⁶⁰¹ WINTEROVÁ, Alena. In WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací.* 8. vydání. Praha: Leges, 2015, s. 195.

⁶⁰² KOLAJÍKOVÁ: *Uznání dluhu...*, s. 21.

⁶⁰³ Blíže v kapitole 3.2.

provedeném dokazování směřujícím k jeho výkladu může ukázat jako vyhovující, by nebyla projednatelná a žalobce by byl vyzván k jejímu doplnění dle § 43 odst. 2 OSŘ.⁶⁰⁴ **Soud samozřejmě nebude provádět výklad uznání dluhu za účelem odstranění neurčitosti žaloby.** Vystává otázka, zda má věřitel, který uvádí tvrzení blíže specifikující uznání dluhu nad rámec uznání vyhovujícího § 2053 OZ, tato tvrzení i prokazovat, anebo zda jsou i tato tvrzení pokryta vyvratitelnou domněnkou. Domnívám se, že bude třeba, aby věřitel prokázal, že jím v žalobě konkretizovaná pohledávka je shodná s tou, která byla uznána. Následně může těžit z vyvratitelné domněnky jejího uznání. Má-li věřitel na obsah uznání dluhu vliv, lze mu jen doporučit, aby měl na paměti případnou budoucí povinnost vylíčit v žalobě rozhodující skutečnosti dle § 79 OSŘ a všechny tyto rozhodující skutečnosti prosadil do textu uznání.

V některých případech však bude uvádění tvrzení nad rámec uznání dluhu nadbytečné, případně pro věřitele dokonce škodlivé, protože může napomoci dlužníkovi k vyvrácení domněnky tím, že mu umožní zacílit jeho námitky na skutková tvrzení žalobce, která z uznání dluhu neplynou. Příkladem je spor rozhodovaný Okresním soudem v Kroměříži, kde žalobkyně ve svém účastnickém výsledku nad rámec skutečností plynoucích z uznání dluhu uvedla, že z celkové půjčky ve výši 50.000,- Kč byla žalovanému část této půjčky ve výši 30.000,- Kč poskytnuta konkrétního dne z konkrétního účtu. Výpisem z účtu žalobkyně byl však tento způsob poskytnutí půjčky vyvrácen a soud dospěl k závěru, že půjčka ve výši 30.000,- Kč poskytnuta nebyla. Žalobě tak vyhověl jen co do zbývajících žalované částky.⁶⁰⁵ K tomu lze dodat, že pokud by žalobkyně způsob poskytnutí části půjčky takto nekonkretizovala (nebo uvedla, že ji poskytla žalovanému v hotovosti), důkaz opaku by se žalovanému zřejmě nezdařil.

Nyní přejdeme **k dlužníkovi a k možnostem jeho procesní obrany,** je-li žalován věřitelem poukazujícím na uznání dluhu. Dlužník může zaměřit svou pozornost na samotné uznání dluhu a snažit se zpochybnit skutkovou bázi domněnky. Jinými slovy – bude tvrdit, že k uznání dluhu vůbec nedošlo, tudíž nemohla nastoupit vyvratitelná domněnka.

Předně může zpochybnit pravost svého podpisu, je-li uznání dluhu soukromou listinou.⁶⁰⁶ Bude pak na věřiteli, aby pravost soukromé listiny prokázal,⁶⁰⁷ ledaže je listina

⁶⁰⁴ Srov. rozsudek NS ze dne 20. listopadu 2019, sp. zn. 21 Cdo 2226/2018.

⁶⁰⁵ Rozsudek Okresního soudu v Kroměříži ze dne 27. září 2006, sp. zn. 9 C 122/2006, který jsem si vyzádal na základě InfZ; o věci rozhodoval i NS, a to usnesením ze dne 27. října 2010, sp. zn. 33 Cdo 4683/2008.

⁶⁰⁶ § 565 OZ.

⁶⁰⁷ K důkaznímu břemenu při prokazování pravosti soukromé listiny srov. usnesení NS ze dne 26. listopadu 2019, sp. zn. 24 Cdo 1110/2019.

opatřena prohlášením o pravosti podpisu, které je veřejnou listinou.⁶⁰⁸ Dlužník může popírat též pravost elektronické písemnosti, v níž má být obsaženo uznání.⁶⁰⁹

Dlužník může také tvrdit, že věřitelem předloženou písemnost nelze považovat za uznání dluhu, jelikož toto jednostranné právní jednání neobsahuje. S odkazem na četnou judikaturu⁶¹⁰ bude poukazovat na to, že jeho vůle k uznání dluhu nesměřovala a z ničeho ji nelze dovodit.

Dále lze namítat některý z důvodů neplatnosti uznání dluhu.⁶¹¹ Jedná-li se však o neplatnost relativní, právo uplatnit tuto námitku podléhá promlčení,⁶¹² a to v klasické tříleté promlčecí lhůtě.⁶¹³ Vzhledem k tomu, že s uznáním dluhu je spojeno nastoupení desetileté promlčecí lhůty, může být námitka relativní neplatnosti v době, kdy věřitel u soudu uznanou pohledávku uplatní, již promlčena.⁶¹⁴

Dovolává-li se věřitel konkludentního uznání, může dlužník tvrdit a prokazovat skutkové předpoklady protinormy, dle níž nelze konkludentně uznat promlčenou pohledávku.⁶¹⁵ Ve vztahu k částečnému plnění může dlužník tvrdit a prokazovat, že dal věřiteli včas najevo nesouhlas se zbytkem dluhu, proto nemohlo dojít k jeho konkludentnímu uznání.⁶¹⁶

Bude-li mít soud za to, že k uznání dluhu skutečně došlo, je na dlužníkovi, aby existenci dluhu v uznané výši vyvrátil **důkazem opaku**. Musí prokázat, že dluh nevznikl, byl zcela nebo částečně splněn, zcela nebo částečně zanikl jinak než splněním, příp. byl převeden na jiného.⁶¹⁷ Přitom nebude dostatečné, pokud dlužník presumovaný následek pouze zpochybní; to platí i tehdy, půjde-li o pochybnost závažnou.⁶¹⁸ Soud by i v takovém případě musel existenci dluhu v uznané výši pokládat za prokázanou.⁶¹⁹ V praxi může být tenká hranice mezi závažnou pochybností o existenci dluhu v uznané výši a vyvrácením tohoto presumovaného následku důkazem opaku. Domněnka bude vyvrácena tehdy, bude-li tvrzení dlužníka v souladu s pravidlem o míře důkazu dostatečně prokázáno, tj. soudce bude vnitřně

⁶⁰⁸ Typicky legalizace provedená notářem dle § 74 odst. 1 ve spojení s § 6 NŘ.

⁶⁰⁹ § 3026 odst. 1 OZ.

⁶¹⁰ Blíže v kapitole 3.3.

⁶¹¹ Např. omyl dle § 583 OZ nebo bezprávnou výhružku dle § 587 odst. 1 OZ.

⁶¹² WEINHOLD: *Promlčení a prekluze...*, s. 46.

⁶¹³ Rozsudek NS ze dne 15. února 2007, sp. zn. 21 Cdo 948/2006.

⁶¹⁴ Srov. usnesení NS ze dne 29. června 2005, sp. zn. 33 Odo 882/2003.

⁶¹⁵ Blíže v kapitole 6.1. K důkaznímu břemenu ohledně promlčení viz rozsudek NS ze dne 15. listopadu 2005, sp. zn. 32 Odo 204/2005.

⁶¹⁶ Blíže v kapitole 4.1.

⁶¹⁷ Rozsudek NS ze dne 23. září 2010, sp. zn. 32 Cdo 170/2010.

⁶¹⁸ Rozsudek NS ze dne 28. června 2016, sp. zn. 32 Cdo 2981/2014.

⁶¹⁹ § 133 OSŘ.

přesvědčen o tom, že dluh vůbec nevznikl, byl zcela či částečně splněn, příp. zanikl zcela či částečně z jiného důvodu.⁶²⁰

Vyvrácení domněnky nezpůsobí např. zjištění, že na písemném vyhotovení smlouvy chybí podpis jedné ze smluvních stran. NS k tomu uvedl: „*Jestliže určitá listina (fotokopie hospodářské smlouvy, jíž byl důkaz prováděn a na níž chybí podpis jednoho z účastníků) neprokazuje určitou skutečnost, tj. v posuzovaném případě vznik hospodářské smlouvy, neznamená to ještě, že postačuje sama o sobě k důkazu opaku, tj. že k uzavření hospodářské smlouvy nedošlo.*“⁶²¹ To samé platí o zjištěné absenci podpisu odběratele na dodacím listu – tím není prokázáno, že k převzetí nedošlo.⁶²² Tyto závěry jsou zcela správné. Zmíněná zjištění mohou sama o sobě vést toliko ke zpochybnění existence dluhu, nikoli k prokázání jeho neexistence.

Ani případná neplatnost smlouvy, která měla založit závazkový vztah, sama o sobě k vyvrácení domněnky nepostačuje.⁶²³ Uznání dluhu se totiž zohledňuje i při posuzování nároku na vydání bezdůvodného obohacení.⁶²⁴ Uvedené závěry souvisí s požadavky na náležitosti písemného uznání dluhu. Vymezení dluhu v písemném uznání co do jeho důvodu nevyžaduje právní kvalifikaci; postačuje skutkové vymezení.⁶²⁵

Lze poukázat na několik **příkladů z judikatury, kdy se dlužníkovi vyvrácení domněnky naopak zdařilo**. Jeden z nich byl zmíněn výše v souvislosti s rozebíráním vztahu mezi skutečnostmi uvedenými v uznání dluhu a povinností žalobce vyličit rozhodující skutečnosti. Zde se žalovanému podařilo listinnými důkazy (výpisy z účtu) prokázat, že část žalobou uplatňované částky od žalobkyně způsobem, který žalobkyně ve své účastnické výpovědi specifikovala, neobdržel.

V jiné věci, v níž žalovaná uznala dluh z titulu „osobní půjčky“, vyšlo v řízení najevo, že skutečným právním důvodem, z něhož žalobce dovozoval svůj nárok na zaplacení žalované částky, bylo nehrazení nájemného žalovaným. Sám žalobce tvrdil existenci dohody s žalovanou, dle níž žalobce jako pronajímatel vždy „próučtuje“ nájemné jako zaplacené, i když jej žalovaná ve skutečnosti neuhradila, a tyto nedoplatky se stanou půjčkou. NS konstatoval, že uznání dluhu založilo vyvrátitelnou domněnku pouze ve vztahu k existenci dluhu ze zápůjčky. Byla-li domněnka ve vztahu k zápůjčce vyvrácena, je na žalobci, aby naplnění jiného právního důvodu prokázal. NS dále uvedl, že v uznání dluhu tvrzený důvod (osobní

⁶²⁰ K míře důkazu viz LAVICKÝ: *Důkazní břemeno...*, s. 21-36.

⁶²¹ Rozsudek NS ze dne 22. června 2004, sp. zn. 32 Odo 964/2003.

⁶²² „Tamtéž“.

⁶²³ Usnesení NS ze dne 6. října 2004, sp. zn. 29 Odo 1022/2002.

⁶²⁴ Např. usnesení NS ze dne 30. dubna 2015, sp. zn. 29 Cdo 3902/2012.

⁶²⁵ Blíže v kapitole 3.2.

půjčka) nelze nahrazovat jiným s ohledem na požadavek písemné formy uznání.⁶²⁶ Z tohoto rozhodnutí se podává, že byť uznání dluhu nevyžaduje právní kvalifikaci, může nesprávná právní kvalifikace umožnit dlužníkovi snazší vyvrácení domněnky. I když věřitel i dlužník v době uznání ví, o jaký dluh se „skutkově“ jedná (např. dlužné nájmené), nesprávnou kvalifikací (např. jako zápůjčka) zcela mění skutkové předpoklady pro existenci dluhu (např. reálné předání).

V další věci se žalobce domáhal zaplacení ceny díla. Dlužník úspěšně namítal, že uznaný dluh v době uznání neexistoval, protože nedošlo ke sjednanému způsobu předání díla. V písemné smlouvě o dílo bylo sjednáno protokolární předání díla jakožto hmotněprávní podmínka pro vznik práva objednatele na zaplacení ceny díla. Bylo přitom prokázáno, že k tomuto předání nedošlo, dílo proto nebylo provedeno a žalobci nevzniklo právo na zaplacení ceny díla.⁶²⁷

Vyvratitelná právní domněnka se **uplatní i tehdy, bude-li dlužník v postavení žalobce a věřitel v postavení žalovaného**. Dlužník, který svůj dluh uznal, a přesto má za to, že není povinen plnit, nemusí vždy vyčkávat, až se věřitel obrátí na soud s žalobou na plnění. Může řízení iniciovat sám, a to **tzv. negativní určovací žalobou**. Domáhal by se určení, že jeho dluh vůči věřiteli neexistuje. Nezbytným předpokladem pro úspěch takové žaloby je předně tvrzení a prokázání naléhavého právního zájmu na požadovaném určení dle § 80 OSŘ. Ten může být dán tehdy, pokud je reálné, že věřitel bude plnění po dlužníkovi opravdu vymáhat, a současně je dlužník nejistotou o existenci či neexistenci dluhu poškozen (např. s ohledem na výši sporného dluhu nemůže své peníze investovat zamýšleným způsobem, protože v případě neúspěchu ve sporu by již neměl dostatek prostředků pro uhrazení dluhu).⁶²⁸ Dále bude dlužník tvrdit a prokazovat neexistenci dluhu. Ve své praxi jsem se setkal s tím, že se protistrana v žalobě nazvané „žaloba na určení toho, že žalobkyně není povinna plnit žalovanému“, domáhala určení neplatnosti uznání dluhu. V žalobě však poukazovala na to, že žalobkyně nikdy žádnou zápůjčku, na níž uznání dluhu odkazovalo, žalovanému neposkytla. Petit měl správně směřovat na určení neexistence povinnosti žalobkyně plnit na základě specifikovaného právního důvodu žalovanému. Na určení neplatnosti uznání dluhu nebyl právní zájem, poněvadž ani konstatování neplatnosti uznání neodklízí spor o existenci dluhu. Současně neexistence dluhu sama o sobě neplatnost uznání

⁶²⁶ Rozsudek NS ze dne 28. června 2007, sp. zn. 33 Odo 362/2005.

⁶²⁷ Rozsudek NS ze dne 19. března 2013, sp. zn. 32 Cdo 358/2012.

⁶²⁸ SVOBODA, Karel. *Negativní určovací žaloba* [online]. právníradce.ihned.cz, 22. ledna 2008 [cit. 12. července 2020]. Dostupné na <<https://pravnicaradce.ihned.cz/c1-22809880-negativni-urcovaci-zaloba>>.

dluhu nezakládá. K meritornímu přezkumu nakonec nedošlo, protože řízení bylo v důsledku zpětvzetí žaloby zastaveno.

Zvláštní pravidlo dělení důkazního břemene se **nemůže aplikovat v řízení o povolení obnovy**, jíž se účastník domáhá s poukazem na listinu o uznání dluhu, která sice v původním řízení existovala, avšak účastník ji nemohl bez své viny použít.⁶²⁹ Břemeno tvrzení i břemeno důkazní stran naplnění předpokladů pro povolení obnovy totiž tíží toho účastníka, který se povolení obnovy domáhá. Z vyvratitelné domněnky založené uznáním dluhu by mohl těžit až v řízení následujícím po povolení obnovy.⁶³⁰

Uznání dluhu, resp. vyvratitelná domněnka jím založená, může dle mého soudu **ovlivnit též to, které ze stran sporu bude uložena povinnost složit zálohu na náklady důkazu dle § 141 OSŘ**. Soud tuto povinnost ukládá straně, která důkaz navrhla; nařídí-li jeho provedení soud, pak straně, v jejímž zájmu má být důkaz proveden. Pokud např. dlužník jako žalovaný v řízení zpochybní výši dluhu, který uznal, a domněnku existence dluhu v uznané výši chce vyvrátit prostřednictvím znaleckého posudku, měl by to být on, nikoli žalobce, kdo bude povinen složit zálohu na očekávané náklady důkazu.

Plyne-li existence uznání dluhu z obsahu spisu, domnívám se, že by k němu měl soud přihlídnout **z úřední povinnosti**. Zvláštní pravidlo dělení důkazního břemene, které uznání dluhu nastoluje, je nejen pokynem pro soud, jak má rozhodnout za již nastalého stavu *non liquet*, ale též vodítkem pro to, jak má soud mezi účastníky již v okamžiku, kdy existence uznání dluhu vyjde najevo, rozložit břemeno tvrzení a břemeno důkazní a jak má účastníky o neunášení těchto břemen poučovat.

Pokud by soud **zamýšlel založit své rozhodnutí na existenci uznání dluhu, aniž by o tom žalovaného dlužníka poučil**, je jeho postup nejen v rozporu s první větou § 6 OSŘ, ale též v rozporu s ústavním pořádkem, konkrétně s právem na spravedlivý proces dle čl. 38 odst. 2 LZPS.⁶³¹

5.5 Účinky uznání dluhu vůči třetím osobám

5.5.1 Vůči ručiteli

Ručitel je jediným subjektem stojícím mimo vztah věřitele a dlužníka, ve vztahu k němuž OZ upravuje **zcela explicitně** účinky uznání dluhu učiněného dlužníkem. Zatímco dle

⁶²⁹ § 228 odst. 1 písm. a) OSŘ.

⁶³⁰ Usnesení NS ze dne 14. února 2011, sp. zn. 23 Cdo 157/2010.

⁶³¹ Srov. rozsudek NS ze dne 15. ledna 2020, sp. zn. 32 Cdo 3549/2019, kde NS poukázal na nesprávný procesní postup ze strany odvolacího soudu.

ObchZ mělo uznání závazku dlužníkem účinky bez dalšího i vůči ručiteli,⁶³² OZ 64 tyto účinky podmiňoval jeho souhlasem.⁶³³ OZ se přiklonil k tehdejší občanskoprávní úpravě. Dle § 2025 odst. 2 OZ je proto uznání dluhu dlužníkem vůči ručiteli účinné pouze tehdy, **vysloví-li s ním ručitel souhlas**. Tato norma je ve vztahu speciality k odst. 1, dle kterého se právo věřitele vůči ručiteli nepromlčí před promlčením práva vůči dlužníkovi.⁶³⁴ Platí tedy, že absentuje-li souhlas ručitele s uznáním dluhu dlužníkem, může se právo věřitele vůči ručiteli promlčet dříve než jeho právo vůči dlužníkovi.⁶³⁵

Formu souhlasu zákon neupravuje a názory odborné literatury nejsou jednotné. Zatímco někteří autoři připouštějí i souhlas ústní,⁶³⁶ jiní s poukazem na obligatorní písemnou formu samotného uznání dluhu dle § 2053 OZ i ručitelského prohlášení dovozují nezbytnost písemného souhlasu.⁶³⁷ Přikláním se k druhé variantě. Souhlasem s uznáním zajištěného dluhu vůči sobě ručitel nechává působit závažné důsledky s uznáním spojené. **Písemná forma souhlasu s uznáním by plnila obdobnou funkci jako písemná forma explicitního uznání, tj. zejména funkci varující.** Proč by měl být dlužník varován a ručitel nikoli? Případný argument, že jde „jen“ o souhlas ručitele, nikoli o uznání ručitelského dluhu, které je také přípustné⁶³⁸ a které by (jde-li o výslovné uznání) písemnou formu vyžadovalo, nemůže obstát, poněvadž důsledky udělení souhlasu s uznáním dluhu dlužníkem jsou pro ručitele s důsledky uznání ručitelského závazku srovnatelné. K případné námitce, že samotné uznání může být i konkludentní, uvádím, že pokud by ručitel platil úroky či částečně plnil na zajištěný dluh, který byl dříve dlužníkem uznán, za splnění zákonných podmínek by se mělo spíše než o souhlas s uznáním jednat o uznání ručitelského závazku.⁶³⁹

⁶³² § 323 odst. 3 ObchZ.

⁶³³ § 548 odst. 3 OZ 64.

⁶³⁴ WEINHOLD: *Promlčení a prekluze...*, s. 176.

⁶³⁵ Samozřejmě v závislosti na všech skutečnostech, které ovlivňují běh obou promlčecích lhůt. K samostatnému režimu obou promlčecích lhůt viz např. rozsudek NS ze dne 17. října 2000, sp. zn. 30 Cdo 2507/99.

⁶³⁶ KINDL, Tomáš. In ŠVESTKA, DVOŘÁK, FIALA a kol.: *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V...*, s. 557 (§ 2025 OZ); HUŠEK: *Uznání dluhu...*, s. 131; ve vztahu k § 548 odst. 3 OZ 64 shodně TĚGL, DVOŘÁK. In ELIÁŠ a kol.: *Občanský zákoník: velký akademický komentář...*, s. 1581 (§ 548 OZ 64).

⁶³⁷ POROD, Jakub. In PETROV, VÝTISK, BERAN a kol.: *Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání...*, s. 2191 (§ 2025 OZ). Tentýž autor však v prvním vydání komentáře prezentoval opačné stanovisko (bezformálnost souhlasu). POROD. In PETROV, VÝTISK, BERAN a kol.: *Občanský zákoník. Komentář. 1. vydání...*, s. 2050 (§ 2025 OZ). Pro písemnou formu ve vztahu k § 548 odst. 3 OZ 64 dále ŠKÁROVÁ, Marta. In ŠVESTKA, Jiří, SPÁČIL, Jiří, ŠKÁROVÁ, Marta, HULMÁK, Milan a kol.: *Občanský zákoník II. § 460 až 880. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1618 (§ 548 OZ 64).*

⁶³⁸ POROD. In PETROV, VÝTISK, BERAN a kol.: *Občanský zákoník: komentář...*, s. 2191 (§ 2025 OZ).

⁶³⁹ Srov. usnesení NS ze dne 28. srpna 2019, sp. zn. 33 Cdo 1803/2019, kde dovolatel předkládal NS otázku, zda ručitel mohl částečným plněním konkludentně uznat svůj dluh. NS se jí však blíže nezabýval, jelikož ručitelský závazek byl sjednán na dobu určitou, která uplynula dříve, než ručitel plnil.

Z hlediska **okamžiku udělení souhlasu** ručitele lze usuzovat, že může jít o souhlas předchozí, současný i následný.⁶⁴⁰ Souhlas s uznáním musí ručitel projevit vůči věřiteli, což se může stát i tak, že jej vysloví na listině obsahující uznání dluhu dlužníkem, kterou následně dlužník věřiteli předá.

K uznání dluhu dlužníkem může dojít dříve, než je dluh zajištěn ručením. Je i v takovém případě nezbytný souhlas ručitele k tomu, aby mělo uznání dluhu účinky i vůči němu? Smysl a účel ustanovení § 2025 odst. 2 OZ lze spatřovat **v ochraně ručitele před zhoršením jeho postavení bez jeho souhlasu ve srovnání se stavem existujícím v době, kdy ručitelský závazek převzal.**⁶⁴¹ Mělo by být tudíž aplikovatelné jen tehdy, dojde-li k uznání dluhu dlužníkem v průběhu trvání ručitelského závazku.⁶⁴² V opačném případě se uplatní základní pravidlo o nepromlčitelnosti práva věřitele vůči ručiteli před promlčením jeho práva vůči dlužníkovi. Ručitel by měl být proto velmi obezřetný a před sjednáním ručitelského závazku prověřit, zda dlužník svůj dluh vůči věřiteli písemně či konkludentně neuznal.

Jak bylo výše naznačeno, z hlediska účinků uznání dluhu, k němuž dal ručitel souhlas, je třeba mít za to, že **vůči ručiteli působí i procesní následek uznání**, byť rozebírané ustanovení navazuje na ustanovení § 2025 odst. 1 OZ, které se týká výhradně promlčení. Nehledě k systematickému zařazení⁶⁴³ vycházejme z jednotnosti uznání dluhu. Ani dikce § 2025 odst. 2 OZ se neomezuje pouze na hmotněprávní následek uznání. V případném soudním sporu mezi věřitelem a ručitelem tak bude mít soud existenci zajištěné pohledávky na základě uznání dluhu dlužníkem, k němuž dal ručitel souhlas, za prokázanou, pokud ručitel domněnku důkazem opaku nevyvrátí. Věřitel však musí prokázat též vznik práva požadovat splnění na ručiteli.⁶⁴⁴ Tato skutečnost již vyvratitelnou domněnkou založenou uznáním dluhu dlužníkem pokryta není.

Kolajíková se zabývá tím, zda je možné se od ustanovení § 2025 odst. 2 OZ smluvně odchýlit a požadavek souhlasu ručitele zcela vyloučit. Dospívá k závěru, že „*v čistě podnikatelských vztazích*“ bude rozebírané ustanovení v zásadě dispozitivní, avšak v určitých

⁶⁴⁰ Shodně HUŠEK: *Uznání dluhu...*, s. 131.

⁶⁴¹ Srov. rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 7. září 1989, sp. zn. 6 Co 1008/89, publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS pod Rc 17/1991, kde je mj. uvedeno: „*Odvolač soud vycházel z názoru, že v průběhu trvání ručitelského vztahu nesmí dojít k takové změně hlavního závazku, kterou by se bez souhlasu ručitele zhoršilo jeho postavení.*“

⁶⁴² Srov. obdobné řešení prezentované Weinholdem ve vztahu k zákonem výslovně neupravenému vlivu dohody o prodloužení promlčecí lhůty mezi věřitelem a dlužníkem dle § 630 OZ na postavení ručitele. WEINHOLD: *Promlčení a prekluze...*, s. 176.

⁶⁴³ Srov. odlišnou systematiku v § 548 odst. 3 OZ 64 a § 323 odst. 3 ObchZ.

⁶⁴⁴ § 2021 OZ. Ke splatnosti ručitelského závazku viz rozsudek NS ze dne 27. října 2015, sp. zn. 33 Cdo 2537/2014.

případech může „nabývat kogentní povahy“ (např. z důvodu ochrany slabší strany *in concreto*).⁶⁴⁵ S tímto pojetím nesouhlasím. Předně mám za to, že norma jakožto pravidlo chování⁶⁴⁶ musí být buď kogentní (ať již absolutně, či relativně), nebo dispozitivní.⁶⁴⁷ Pokud se autorka zmiňuje o příkladech, kdy bude smluvní vyloučení ustanovení nepřipustné z důvodu ochrany slabší strany *in concreto*, nevypovídá to o kogentnosti normy, ale jde o důsledek aplikace ustanovení na ochranu slabší strany v konkrétním případě.⁶⁴⁸

Dle mého názoru je § 2025 odst. 2 OZ **dispozitivní**,⁶⁴⁹ jelikož není naplněn žádný z důvodů kogentnosti dle § 1 odst. 2 OZ, příp. žádný jiný důvod (v tomto ustanovení nezmiňný). Kromě úplného vyloučení § 2025 odst. 2 OZ, které by znamenalo, že se ručitel vzdává zákonodárcem poskytované ochrany a shodně s tehdejší úpravou v ObchZ vůči němu bude uznání dluhu dlužníkem působit bez dalšího, připadá v úvahu i sjednání bližších požadavků na souhlas kladených, např. co do formy⁶⁵⁰ či okamžiku udělení souhlasu. **Veškeré odchylky musí být ujednány mezi ručitelem a věřitelem**,⁶⁵¹ poněvadž právě mezi nimi ručitelství závazek na základě smlouvy vzniká.⁶⁵² Pokud ručitel pojme odchylku od ustanovení § 2025 odst. 2 OZ do ručitelství prohlášení a věřitel ručitele za podmínek uvedených v ručitelství prohlášení přijme, je odchylka ujednána. Ujednání pouze mezi ručitelem a dlužníkem, který není smluvní stranou smlouvy o ručení, by nemělo mít význam, byť by se v případě vyloučení aplikace § 2025 odst. 2 OZ jednalo o odchylku jednoznačně ve prospěch věřitele.

Posuzujeme-li **dopad konstitutivního uznání dluhu** dlužníkem (v naší terminologii jde o narovnání) na ručitele, neaplikujeme § 2025 odst. 2 OZ, ale **§ 1907 OZ**.⁶⁵³

Rakouské pojetí je výrazně odlišné. V **ABGB** obdoba § 2025 odst. 2 OZ neexistuje. Ručitelství dluh se dle OGH promlčuje v třicetileté promlčecí lhůtě.⁶⁵⁴ Promlčecí lhůta

⁶⁴⁵ KOLAJÍKOVÁ: *Uznání dluhu...*, s. 28.

⁶⁴⁶ Srov. MELZER, Filip, TÉGL, Petr. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek I, § 1-117*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 50 (§ 1 OZ).

⁶⁴⁷ Srov. ELIÁŠ, Karel. K pojetí dispozitivního práva v občanském zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2015, roč. 22, č. 9, s. 14.

⁶⁴⁸ Srov. ŠILHÁN, Josef. Oponentní posudek k diplomové práci: KOLAJÍKOVÁ Barbora. *Uznání dluhu v judikatuře a praxi*. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Právnická fakulta, 2019.

⁶⁴⁹ Shodně RICHTER, Tomáš. In HULMÁK a kol.: *Občanský zákoník V...*, s. 1262 (§ 2025 OZ).

⁶⁵⁰ Viz ovšem úvaha o formě souhlasu výše.

⁶⁵¹ Shodně POROD. In PETROV, VÝTISK, BERAN a kol.: *Občanský zákoník. Komentář...*, s. 2191 (§ 2025 OZ). Zde dle mého názoru nesprávně Bejček, který se v souvislosti s vyloučením § 323 odst. 3 ObchZ zmiňuje o dohodě mezi ručitelem a dlužníkem. Viz BEJČEK, Josef. *Narovnání*. *Bulletin advokacie*, 2004, roč. 34, č. 4, s. 24.

⁶⁵² KINDL. In ŠVESTKA, DVOŘÁK, FIALA a kol.: *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V...*, s. 547.

⁶⁵³ Srov. § 1390 ABGB.

⁶⁵⁴ Rozhodnutí OGH ze dne 23. října 2018, sp. zn. 4 Ob 128/18d.

zajištěné pohledávky bude mnohdy kratší, často tříletá.⁶⁵⁵ Jestliže se zajištěná pohledávka promlčí dříve než ručitelský dluh, ručitel se toho může dovolat. Ručitel však musí **strpět důvody pro přerušení promlčecí lhůty zajištěné pohledávky, aniž by byl vyžadován jeho souhlas.**⁶⁵⁶ To znamená, že ručitel nemůže úspěšně uplatnit námitku promlčení zajištěné pohledávky s konstatováním, že nebýt důvodu pro přerušení promlčecí lhůty zajištěné pohledávky, byla by tato již promlčena.⁶⁵⁷ Vzhledem k tomu, že důvodem pro přerušení je i uznání, mělo by uvedené platit i při uznání zajištěné pohledávky hlavním dlužníkem.⁶⁵⁸ Důvody pro přerušení promlčecí lhůty zajištěné pohledávky však vůči ručiteli působí pouze po dobu promlčecí lhůty ručitelského dluhu, nikoli déle.⁶⁵⁹ Z toho lze dovodit, že pokud by měl důvod (důvody) pro přerušení promlčecí lhůty způsobit, že zajištěná pohledávka nebude promlčena ani po uplynutí třicetileté promlčecí lhůty ručitelského dluhu, nebude to mít vůči ručiteli (v rozsahu překračujícím zmíněnou třicetiletou promlčecí lhůtu) účinky.

Nutno dodat, že se v Rakousku objevují i jiné názory, podle kterých má právo vůči ručiteli podléhat stejné promlčecí lhůtě jako zajištěná pohledávka a podle nichž nemá přerušení promlčecí lhůty zajištěné pohledávky na promlčení práva vůči ručiteli žádný dopad, to vše s odkazem na obdobné řešení u přistoupení k dluhu.⁶⁶⁰

5.5.2 Vůči zástavnímu dlužníkovi

Dle § 615 odst. 1 OZ se zástavní právo nepromlčí dříve než jím zajištěná pohledávka. Tato norma významově odpovídá stejnému pravidlu u výše rozebíraného ručení. Ovšem na rozdíl od ručení zákonodárce do úpravy promlčení zástavního práva nepojal výjimku ze základního pravidla, která by jeho aplikaci vylučovala v případě uznání dluhu obligačním dlužníkem, k němuž nedal zástavní dlužník souhlas. Logicky se tak nabízí otázka, **zda mlčení zákonodárce rozumět tak, že uznání dluhu obligačním dlužníkem působí vůči zástavnímu dlužníkovi bez dalšího** (argument *a contrario* k § 2025 odst. 2 OZ), **nebo jej chápat jako teleologickou mezeru v zákoně,**⁶⁶¹ kterou je třeba řešit za pomoci *analogie*

⁶⁵⁵ Srov. § 1486 ABGB.

⁶⁵⁶ FABER, Wolfgang. In SCHWIMANN, KODEK (ed): *ABGB: Praxiskommentar (...)* §§ 1293-1503..., s. 913 (§ 1346 ABGB).

⁶⁵⁷ Rozhodnutí OGH ze dne 20. května 1981, sp. zn. 1 Ob 599/81.

⁶⁵⁸ BYDLINSKI, Michael. In RUMMEL (ed). *Kommentar zum ABGB (...)* §§ 1175-1503..., s. 634, II/3.

⁶⁵⁹ GAMERITH, Helmut. In RUMMEL (ed). *Kommentar zum ABGB (...)* §§ 1175-1503..., s. 115, II/3.

⁶⁶⁰ Viz názor Petera Bydliňského uvedený v: MADER, JANISCH. In SCHWIMANN, KODEK (ed): *ABGB: Praxiskommentar (...)* §§ 1293-1503..., s. 1566 (§ 1497 ABGB).

⁶⁶¹ K teleologickým mezerám v zákoně viz MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 227 a násl.

legis, tj. aplikací ustanovení OZ, které řeší situaci nejbližší. Tímto ustanovením je právě § 2025 odst. 2 OZ.

Ve vztahu k úpravě OZ 64, která byla stručnější, ale pravidlo o nepromlčení zástavního práva před promlčením zajištěné pohledávky také obsahovala,⁶⁶² NS uvedl: „(...) *Není přitom významné, zda se promlčení zajištěné pohledávky řídí obecnou promlčecí dobou nebo zda nastala taková právní skutečnost, která měla za následek její "prodloužení"; z pohledu ustanovení § 100 odst. 2 věty třetí občanského zákoníku je rozhodné pouze to, kdy se - podle příslušné hmotněprávní úpravy - promlčuje věřitelova pohledávka za (osobním) dlužníkem, zajištěná zástavním právem, i kdyby jeho předmětem byl majetek jiné osoby než dlužníka této pohledávky.*“⁶⁶³ NS v této věci odmítl názor Vrchního soudu v Olomouci o aplikaci pravidla o nepromlčitelnosti zástavního práva před promlčením zajištěné pohledávky jen na případy, kdy je obligační dlužník totožný se zástavním dlužníkem, kdy bylo pravomocně rozhodnuto ve vztahu k oběma dlužníkům nebo když byla uznána pohledávka co do důvodu i výše oběma dlužníky. Dle citovaných závěrů NS by tak pro kladný závěr o vlivu uznání dluhu na promlčecí lhůtu zástavního práva **postačovala existence uznání dluhu obligačním dlužníkem, aniž by bylo cokoli dalšího** (zejména souhlas zástavního dlužníka či alespoň totožnost obligačního a zástavního dlužníka) **vyžadováno**.

Posouzením pravidla ve světle § 548 odst. 3 OZ 64, upravujícího souhlas ručitele s uznáním dluhu, se NS v tomto ani v dalších mně známých rozhodnutích,⁶⁶⁴ až na dále v textu uvedenou výjimku, blíže nezabýval, což si lze vysvětlit také tím, že byly posuzovány vztahy podléhající režimu ObchZ, který souhlas ručitele s uznáním na rozdíl od občanskoprávní úpravy nevyžadoval. Do OZ 64 musely soudy „sáhnout“ jen pro účely posuzování promlčení zástavního práva, které ObchZ neupravoval.⁶⁶⁵ Ve vztazích podléhajících ObchZ tak nenastal tak viditelný rozdíl v důsledcích uznání dluhu dlužníkem na postavení ručitele na straně jedné a zástavního dlužníka na straně druhé, jaký bychom mohli dovozovat z dikce dosavadní i současné občanskoprávní úpravy vyžadující souhlas ručitele s uznáním. Přesto nelze říci, že by v režimu ObchZ byla úprava vlivu uznání dluhu na postavení ručitele a zástavního dlužníka (alespoň z hlediska textace) totožná, jelikož ObchZ zcela explicitně hovořil o automatických účincích uznání dluhu pouze u ručitele.⁶⁶⁶

⁶⁶² § 100 odst. 2 věta třetí OZ 64.

⁶⁶³ Rozsudek NS ze dne 15. února 2008, sp. zn. 21 Cdo 888/2007.

⁶⁶⁴ Např. rozsudek NS ze dne 14. srpna 2018, sp. zn. 21 Cdo 1564/2018.

⁶⁶⁵ Srov. rozsudek NS ze dne 6. února 2018, sp. zn. 21 Cdo 3195/2017.

⁶⁶⁶ § 323 odst. 3 ObchZ.

V jiné věci byl NS postaven před posouzení toho, jaký vliv má uznání již promlčeného dluhu obligačním dlužníkem na taktéž promlčené zástavní právo. Dospěl k závěru, že žádný. Své závěry odůvodnil mj. takto: „(...) *To platí tím více, že ustanovení § 323 odst. 3 obch. zák. z osob stojících mimo hlavní (uznávány) závazek (jde např. o osoby, jež takový závazek zajišťují) pojmenovává jako ty, vůči nimž rovněž působí účinky uznání závazku osobním dlužníkem, pouze ručitele. Ustanovení § 548 odst. 3 obč. zák. dokonce (v případě ručení podle občanského zákoníku) podmiňuje účinky uznání dluhu i vůči ručiteli jeho souhlasem.*“⁶⁶⁷ Zde se jedná o výše zmíněnou výjimku, kdy NS argumentuje též ustanovením § 548 odst. 3 OZ 64. Závěr o nemožnosti vlivu uznání promlčeného dluhu na taktéž promlčené zástavní právo ale plyne už z toho, že k promlčení zástavního práva již před uznáním dluhu došlo, tudíž je aplikace věty třetí § 100 odst. 2 OZ 64 vyloučena.⁶⁶⁸ I přes specifickou posuzovanou věc (promlčení dluhu i zástavního práva před uznáním dluhu) **bylo možné dovozovat z citované pasáže i obecnější závěry.** Dle Tégl s Weinholdem zde NS „*vymezil obecný princip, podle něhož uznání dluhu má důsledky vůči třetím osobám (zajišťovatelům) jen tam, kde to zákon stanoví, resp. tam, kde třetí osoba s těmito účinky souhlasí*“.⁶⁶⁹ OZ 64 i ObchZ však výslovně stanovily účinky uznání dluhu jen vůči ručiteli, OZ 64 navíc pouze za podmínky jeho souhlasu. Účinky vůči zástavnímu dlužníkovu bylo možné v obchodněprávních i občanskoprávních vztazích dovozovat pouze z obecného ustanovení o nepromlčení zástavního práva před promlčením zajištěné pohledávky.⁶⁷⁰

Z komentářové literatury se vlivu uznání na zástavní právo věnují zejména Tégl s Weinholdem, kteří i přes výše citovaný komentář k rozhodnutí NS dovozují, že souhlas zástavního dlužníka není vyžadován, ledaže bylo v době uznání zajištěné pohledávky zástavní právo již promlčeno.⁶⁷¹ Bodečková s poukazem na akcesoritu zástavního práva uvádí, že při aplikaci § 615 odst. 1 OZ nehraje roli, zda se zajištěná pohledávka promlčuje v základní, nové či prodloužené promlčecí lhůtě.⁶⁷² Souhlas zástavního dlužníka s uznáním by tedy také nepožadovala. Naopak Horák s Břízou ve stejném komentáři s odkazem na § 2025 odst. 2 OZ argumentují pro nutnost souhlasu osob, které poskytují zajištění.⁶⁷³ Kindl také

⁶⁶⁷ Rozsudek NS ze dne 31. května 2011, sp. zn. 29 Cdo 1053/2009.

⁶⁶⁸ TÉGL, WEINHOLD. In MELZER, TÉGL a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III...*, s. 926 (§ 615 OZ).

⁶⁶⁹ TÉGL, WEINHOLD. In MELZER, TÉGL a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III...*, s. 927 (§ 615 OZ).

⁶⁷⁰ § 100 odst. 2 věta třetí OZ 64.

⁶⁷¹ TÉGL, WEINHOLD. In MELZER, TÉGL a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III...*, s. 926 (§ 615 OZ).

⁶⁷² BODEČKOVÁ. In PETROV, VÝTISK, BERAN a kol.: *Občanský zákoník. Komentář...*, s. 685 (§ 615 OZ).

⁶⁷³ HORÁK, BŘÍZA. In PETROV, VÝTISK, BERAN a kol.: *Občanský zákoník. Komentář...*, s. 2228 (§ 2053 OZ).

prosazuje analogickou aplikaci ustanovení § 2025 odst. 2 OZ a dospívá k závěru o nutnosti souhlasu zástavního dlužníka.⁶⁷⁴ Kolajíková rozlišuje, zda je zástavní dlužník totožný s obligačním dlužníkem (v takovém případě by souhlas zástavního dlužníka neměl být potřebný, jelikož jej není třeba chránit před jeho vlastním jednáním), nebo jde o odlišné subjekty (tehdy by měl být vyžadován souhlas zástavního dlužníka jako je tomu u ručitele).⁶⁷⁵

Při hledání odpovědi na položenou otázku **nelze nezmínit § 1907 OZ**, jenž upravuje dopad novace a narovnání na třetí osoby, které poskytly zajištění. Pokud třetí osoba k novaci či narovnání nepřistoupila, je jednak zavázána nejvýše v rozsahu původního závazku, jednak jí zůstávají zachovány námitky, které by mohla proti pohledávce uplatnit, pokud by k novaci či narovnání nedošlo. Toto ustanovení dopadá (mj.) shodně na ručitele i zástavního dlužníka. Bylo-by v souladu s principem bezrozpornosti právního řádu, pokud by zákonodárce pro účely dopadů novace a narovnání na třetí osoby poskytující zajištění zacházel s ručitelem a zástavním dlužníkem stejně, zatímco při posuzování účinků uznání dluhu, které tyto osoby samy neučinily, mezi nimi diferencoval? Účelem ustanovení § 1907 OZ je **ochrana osob poskytujících zajištění před zhoršením jejich postavení bez jejich souhlasu**.⁶⁷⁶ Tentýž účel má § 2025 odst. 2 OZ ve vztahu k ručiteli.

Argumentoval-li NS ve výše citovaném rozhodnutí srovnáním s účinky uznání dluhu na ručitele, není jediný důvod, proč by se tato argumentace měla omezit pouze na případ, kdy byly uznávány dluh i zástavní právo již promlčeny. V tomto případě tato argumentace není dokonce vůbec potřebná, protože si „vystačíme“ s výkladem (samotného) § 615 odst. 1 OZ (viz výše). Domnívám se, že i přes mnohé odlišnosti v postavení ručitele a zástavního dlužníka⁶⁷⁷ by bylo **zcela opačné řešení otázky účinků uznání dluhu hlavním dlužníkem vůči těmto osobám hodnotově rozporné. Prosazují tedy analogickou aplikaci § 2025 odst. 2 OZ i na účinky uznání dluhu obligačním dlužníkem vůči dlužníku zástavnímu**. Poněvadž není smysluplné, aby osoba vyslovovala souhlas se svým vlastním jednáním, shodně s Kolajíkovou mám za to, že je-li obligačním i zástavním dlužníkem tatáž osoba, souhlasu není třeba.⁶⁷⁸ Ostatně obdobné řešení plyne i z § 1907 OZ.

V Rakousku není vliv uznání zajištěné pohledávky na promlčení zástavního práva spolehlivě vyjasněn. OGH byla v roce 2015 tato otázka předložena k posouzení, OGH se jí

⁶⁷⁴ KINDL: *Zajištění a utvrzení ...*, s. 484 – 485.

⁶⁷⁵ KOLAJÍKOVÁ: *Uznání dluhu...*, s. 30-32.

⁶⁷⁶ GAŇO, Jiří, JIRSA, Jaromír, ZOUBEK, Hynek a kol. *Občanský zákoník - Komentář s judikaturou. Svazek XI - Závazky - obecná část (§ 1721 - 2054)*. Ostrava: CODEXIS publishing, 2018, komentář k § 1907 OZ. Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®.

⁶⁷⁷ Např. zástavní dlužník nemůže na rozdíl od ručitele úspěšně namítat promlčení zajištěné pohledávky; viz § 615 věta druhá OZ.

⁶⁷⁸ KOLAJÍKOVÁ: *Uznání dluhu...*, s. 32.

však nezabýval, poněvadž se z rozhodnutí nižších soudů podávalo, že předmětné prohlášení bylo vyloženo jako současné DA pohledávky i zástavního práva.⁶⁷⁹ Na sporné otázce tudíž napadené rozhodnutí nezáviselo. V jiných rozhodnutích OGH tento problém (pokud je mi známo) řešen nebyl.

⁶⁷⁹ Rozhodnutí OGH ze dne 8. června 2015, sp. zn. 2 Ob 89/15z.

6. Uznání dluhu ve specifických případech

6.1 Uznání promlčeného dluhu

OZ v § 653 odst. 1 výslovně připouští uznání promlčeného dluhu. Totéž bylo možné i za účinnosti OZ 64⁶⁸⁰ a ObchZ.⁶⁸¹ Uznává-li dlužník promlčený dluh, činí tak za situace, kdy by mohl právě s ohledem na nastalé promlčení odmítnout plnit⁶⁸² a kdy by mohl v soudním řízení úspěšně uplatnit námitku promlčení vedoucí k zamítnutí žaloby.⁶⁸³ V této kapitole se věnuji předpokladům uznání promlčeného dluhu i následkům takového uznání. Vzhledem k tomu, že i v dnešní době přichází v úvahu aplikace OZ 64, a to také z důvodu výkladu přechodných ustanovení OZ ze strany NS ve vztahu k uznání dluhů řídicích se předchozí právní úpravou, přestože k uznání došlo až za účinnosti OZ,⁶⁸⁴ prostor dostane i (odlišná) úprava v OZ 64.

Dlužník mnohdy uzná promlčený dluh, aniž by mu bylo promlčení známo. Současná úprava explicitního uznání shodně s dřívější obchodněprávní úpravou⁶⁸⁵ nevyžaduje, aby dlužník o promlčení dluhu věděl; i přes jeho nevědomost účinky uznání nastanou. Dřívější občanskoprávní úprava⁶⁸⁶ naopak podmiňovala nastoupení účinků uznání **vědomostí dlužníka o promlčení**. Nicméně činila tak výslovně **pouze ve vztahu k procesnímu následku** uznání. Judikatura z toho dovodila, že pro uznání práva dle § 110 odst. 1 OZ 64, které od uznání dluhu dle § 558 OZ 64 odlišovala a které působilo toliko započetí běhu nové desetileté promlčecí lhůty, neměla vědomost dlužníka o promlčení význam.⁶⁸⁷

I když byl dlužník v občanskoprávních vztazích chráněn při své nevědomosti o promlčení uznávaného dluhu před nastoupením vyvratitelné domněnky, již nebyl chráněn před započetením běhu nové desetileté promlčecí lhůty. Ratio této úpravy není zcela zřejmé. Je možné, že zákonodárce považoval procesní následek uznání za závažnější. Domnívám se však, že pokud zákonodárce zamýšlel poskytnout dlužníkovi promlčeného dluhu větší ochranu před závažnými následky uznání, bylo by racionálnější vyžadovat jeho vědomost o promlčení jak pro uznání práva, tak pro uznání dluhu. Současně zastávám názor, že jasná dikce § 558 OZ 64, vyžadující vědomost dlužníka o promlčení pouze pro „*tento právní*

⁶⁸⁰ § 558 OZ 64.

⁶⁸¹ § 407 odst. 4 ObchZ.

⁶⁸² § 609 OZ.

⁶⁸³ § 610 odst. 1 OZ.

⁶⁸⁴ Rozsudek NS ze dne 12. března 2019, sp. zn. 21 Cdo 292/2018.

⁶⁸⁵ § 323 odst. 1 věta druhá ObchZ.

⁶⁸⁶ § 558 věta druhá OZ 64.

⁶⁸⁷ Např. usnesení NS ze dne 30. září 2019, sp. zn. 29 Cdo 5308/2017.

následek“, jímž je míněna vyvratitelná právní domněnka, neumožňuje přenášet tento požadavek do hypotézy právní normy dle § 110 OZ 64.⁶⁸⁸

Ve vztahu ke spotřebitelům je třeba k výše uvedenému doplnit, že pokud se jejich smluvní vztah s podnikatelem jakožto tzv. absolutní obchod dle § 261 odst. 3 ObchZ řídí ObchZ, dle ustálené judikatury NS odkazující na § 261 odst. 4 ObchZ se na tyto vztahy použije i úprava uznání závazku dle ObchZ.⁶⁸⁹ Pravidelným námitkám dovolatelů, že je třeba ustanovení o uznání dluhu dle OZ 64 považovat za ustanovení směřující k ochraně spotřebitele ve smyslu § 262 odst. 4 ObchZ, NS nepřisvědčil. Druhá věta § 323 odst. 1 ObchZ však na rozdíl od OZ 64 nevyžadovala vědomost dlužníka o promlčení uznávaného dluhu ani pro nastoupení vyvratitelné domněnky. Pelikánová navrhovala vyloučení aplikovatelnosti druhé věty § 323 odst. 1 ObchZ vůči nepodnikateli,⁶⁹⁰ což je ovšem značně problematické, poněvadž lze zřejmě přitakat NS v tom, že § 262 odst. 4 ObchZ nemá vést k aplikaci jakéhokoli ustanovení OZ 64, které by mohlo být pro spotřebitele výhodnější, protože by byla značně narušena právní jistota.⁶⁹¹

Na Slovensku se uplatňuje zcela odlišný přístup, proto považuji za vhodné se o něm krátce zmínit. Od účinnosti zákona č. 102/2014 Z. z., který novelizoval mj. § 52 odst. 2 slovenského OZ 64, je aplikace slovenského OZ 64 bezpodmínečně upřednostňována před použitím slovenského ObchZ, jde-li o vztah, jehož účastníkem je spotřebitel.⁶⁹² To platí i pro uznání dluhu, jehož občanskoprávní úprava koresponduje s naší úpravou před účinností OZ a v § 558 slovenského OZ 64 vyžaduje vědomost dlužníka o promlčení dluhu. Novelou provedenou zákonem č. 343/2018 Z. z. byl do slovenského OZ 64 vložen velmi kontroverzní § 54a, jenž stanoví, že promlčené právo ze spotřebitelské smlouvy nelze vymáhat a ani platně zajistit, avšak v druhé větě téhož ustanovení uvádí, že změna obsahu práva, jeho nahrazení novým právem nebo obnovení jeho vymahatelnosti je možné jen na základě právního úkonu dlužníka, který o promlčení věděl. Není tedy zcela zřejmé, zda je po účinnosti této novely uznání promlčeného dluhu ze spotřebitelské smlouvy neplatné, poněvadž uznání dluhu náleží (jako u nás před účinností OZ) mezi zajišťovací prostředky, anebo je při vědomosti dlužníka o

⁶⁸⁸ Shodně TÉGL: *Uznání dluhu...*, s. 17.

⁶⁸⁹ Např. usnesení NS ze dne 26. dubna 2017, sp. zn. 33 Cdo 1377/2017, či usnesení NS ze dne 25. listopadu 2015, sp. zn. 32 Cdo 2673/2015.

⁶⁹⁰ PELIKÁNOVÁ, Irena. *Obchodní právo 4. Obligační právo – komparativní rozbor*. 1. vydání. Praha: ASPI, 2009, s. 292.

⁶⁹¹ Rozsudek NS ze dne 24. července 2012, sp. zn. 32 Cdo 3337/2010.

⁶⁹² ĎURANA, Marian. Ochrana spotřebitele v kontexte posledních zmien Občianskeho zákonníka. In HURDÍK, Jan, LAVICKÝ, Petr, VALDHANS, Jiří (ed). *Dny práva 2014 – Days of Law 2014*, Část I. - Soukromé právo a civilní proces v dynamice vývoje. Acta Universitatis Brunensis. Brno: Masarykova univerzita, 2015, s. 117.

promlčení možné. Nehledě k možné protiústavnosti zmíněného ustanovení⁶⁹³ považují za správnou druhou variantu, poněvadž za úkon, jímž se obnovuje vymahatelnost práva, by mělo být považováno právě uznání dluhu.⁶⁹⁴

Ke slovenskému pohledu doplňuji, že v rozhodnutích slovenských soudů⁶⁹⁵ z doby ještě před účinností kontroverzní novely se lze nezděka setkat s konstatováním absolutní neplatnosti uznání promlčeného dluhu spotřebitelem, jemuž byla předpřipravená listina (splátkový kalendář s uznáním dluhu) předložena podnikatelem, který spotřebitele o následcích uznání promlčeného dluhu nepoučil. Součástí listiny bylo prohlášení o vědomosti spotřebitele o promlčení. Soudy považovaly jednání podnikatele za rozporné s § 4 odst. 8 zákona o ochraně spotřebitele⁶⁹⁶ a spatřovaly v něm **nekalou obchodní praktiku**.⁶⁹⁷ Můžeme tedy vidět, že ochrana spotřebitele uznávajícího promlčený dluh je na Slovensku výrazně větší než u nás (za předchozí i aktuální úpravy). Domnívám se však, že závěry slovenských soudů o nekalé obchodní praktice podnikatele jsou příliš paušální a vůči spotřebiteli nadměrně „ochranářské“, aniž by zohledňovaly též odpovědnost spotřebitele za jeho vlastní jednání.⁶⁹⁸

Vrátíme-li se k úpravě v (našem) OZ 64, pak **břemeno tvrzení a břemeno důkazní stran vědomosti dlužníka o promlčení** dluhu v době uznání tíží věřitele, který se uznání dluhu dle § 558 OZ 64 dovolává.⁶⁹⁹ Lze si jen obtížně představit, jak by dlužník svou nevědomost o promlčení prokazoval.⁷⁰⁰ Ochrana, kterou mu zákonodárce v § 558 OZ 64 poskytl, by byla v takovém případě pouze iluzorní. Soudím však, že vědomost dlužníka o promlčení bude věřitel nucen tvrdit a prokazovat až poté, co se dlužník dovolá promlčení dluhu v době uznání a toto tvrzení bude prokázáno. Nejednalo by se o klasickou námitku

⁶⁹³ Návrh na zrušení tohoto ustanovení již Ústavní soud Slovenské republiky obdržel. Viz (autor neuveden) *Ustanovenie § 54a veta prvá Občianskeho zákonníka bolo napadnuté na Ústavnom súde*. [online]. najpravo.sk, 1. srpna 2020 [cit. 15. ledna 2021]. Dostupné na <<https://www.najpravo.sk/clanky/ustanovenie-54a-veta-prva-obcianskeho-zakonnika-bolo-napadnute-na-ustavnom-sude-sr.html>>.

⁶⁹⁴ Shodně DZUROŠKA, Marian. *Novela Občianskeho zákonníka zavádza osobitnú úpravu uplatňovania nárokov zo spotrebiteľských zmlúv a ich zabezpečenia* [online]. danovky.sk, 25. září 2018 [cit. 16. ledna 2021]. Dostupné na <<https://www.danovky.sk/sk/novela-obcianskeho-zakonnika-zavadza-osobitnu-upravu-uplatnovania-narokov-zo-spotrebiteľských-zmluv-a-ich-zabezpečenia>>.

⁶⁹⁵ K jejich přehledu viz ONDREJOVÁ, Dana. *Porušení závazkového práva jako nekalá obchodní praktika nebo nekalá soutěž*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 163-165.

⁶⁹⁶ Zákon č. 250/2007 Z. z., o ochrane spotrebiteľa, v znení neskorších predpisov.

⁶⁹⁷ Např. rozsudek Krajského soudu v Trenčíně ze dne 26. března 2014, sp. zn. 5Co/296/2013. Dostupné na <<https://www.justice.gov.sk/Stranky/Ministerstvo/Komisia-na-posudzovanie-podmienok-v-spotrebiteľských-zmluvach/Rozhodnutia-slovenskych-sudov-vo-veciach-ochrany-spotrebiteľa.aspx>>.

⁶⁹⁸ Shodně ONDREJOVÁ: *Porušení závazkového práva...*, s. 165-168.

⁶⁹⁹ Shodně TÉGL: *Uznání dluhu...*, s. 17.

⁷⁰⁰ I když je tzv. negativní teorie důkazní, dle níž je dokazování negativních skutečností z povahy věci vyloučeno, již (zcela správně) překonána. Srov. KRAMPERA, Jan, VACEK, Lukáš. *Dokazování negativních skutečností* [online]. epravo.cz, 15. července 2015 [cit. 14. června 2020]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/dokazovani-negativnich-skutecnosti-109753.html>>.

promlčení, jež může sama o sobě vést k zamítnutí žaloby,⁷⁰¹ ale o námitku uznání promlčeného dluhu, jejíž prokázání by mohlo vyloučit aplikaci zvláštního pravidla dělení důkazního břemene dle § 558 OZ 64. Věřitel by následně – pokud by neprokázal vědomost dlužníka o promlčení dluhu v době uznání - musel prokazovat existenci dluhu.

Přejdeme-li k OZ, pak uznání dluhu po uplynutí promlčecí lhůty má dle § 653 OZ za následek „**obnovení nároku**“. Tégl s Weinholdem poukazují na to, že samotným promlčením pohledávky nárok věřitele nezaniká, ale stává se toliko podmíněným, tj. závislým na (ne)uplatnění námitky promlčení dlužníkem v soudním řízení. Až případným důvodným uplatněním námitky promlčení, která musí vést k zamítnutí žaloby, dochází k zániku nároku. Dluh nadále existuje jen jako dluh naturální.⁷⁰² Je pravda, že zákonodárcem zvolená terminologie není pro klasický případ uznání promlčeného dluhu, tj. uznání učiněného ještě před neúspěšným uplatněním promlčeného práva u soudu, zcela přesná, pokud nárok ztotožňujeme s možností úspěšně uplatnit právo u orgánu veřejné moci.⁷⁰³ Tuto možnost má i věřitel promlčené pohledávky, pokud dlužník námitku promlčení, která je plně v jeho dispozici, nevznesl. Lze souhlasit s tím, že „obnovení nároku“ v takovém případě nebudeme ztotožňovat s jeho novým vznikem, ale s obnovením jeho nepodmíněnosti.⁷⁰⁴

Skutečné obnovení nároku nastane tehdy, jestliže je dluh uznán až poté, co **věřitel s uplatněním promlčeného práva v soudním řízení z důvodu vznesení námitky promlčení dlužníkem neuspěl**. Nárok vznesením námitky promlčení zanikl a v době uznání tak vůbec neexistoval. Ustanovení § 653 odst. 1 OZ ze svého aplikačního dosahu uznání takových dluhů nijak nevyklučuje. Současně nelze dovozovat, že by takové uznání naplňovalo některý z důvodů neplatnosti právního jednání – např. rozpor s veřejným pořádkem. Stále jde o existující dluh, který může být dlužníkem splněn, aniž by tím vzniklo bezdůvodné obohacení na straně věřitele.

Problematičtější je otázka, **zda uznání dluhu** za okolností popsaných v předchozím odstavci **prolamuje překážku věci rozhodnuté**, k níž soud přihlíží z úřední povinnosti a která nastává tehdy, „*jde-li v novém řízení o tentýž nárok nebo stav, o němž již bylo pravomocně rozhodnuto, a týká-li se stejného předmětu řízení a týchž osob; tentýž předmět řízení je dán tehdy, jestliže stejný nárok nebo stav vymezený žalobním petitem vyplývá ze*

⁷⁰¹ Tak by tomu bylo tehdy, pokud by nevědomost dlužníka o promlčení vylučovala i hmotněprávní následek dle § 110 OZ 64.

⁷⁰² TÉGL, WEINHOLD. In MELZER, TÉGL a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III...*, s. 1072 – 1073 (§ 653 OZ). Shodně LAZÍKOVÁ, ŠTEVČEK. In LAVICKÝ a kol.: *Občanský zákoník I...*, s. 2174 (§ 654 OZ).

⁷⁰³ WEINHOLD: *Promlčení a prekluze...*, s. 50.

⁷⁰⁴ TÉGL, WEINHOLD. In MELZER, TÉGL a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III...*, s. 1073 (§ 653 OZ).

stejných skutkových tvrzení, jimiž byl uplatněn (ze stejného skutku)“.⁷⁰⁵ Za účinnosti předchozí právní úpravy tuto otázku podrobně rozebral Tégel.⁷⁰⁶ Při zkoumání totožnosti věci pravomocně rozhodnuté v neprospěch věřitele po vznesení námitky promlčení dlužníkem a věci nově zahájené věřitelem poté, co byl tentýž dluh dlužníkem uznán, vypozeroval jisté odlišnosti v právním důvodu žaloby. Zatímco v prvním případě bude příčinou vzniku nároku dospělost dluhu, ve druhém případě je jím uznání dluhu. Druhou odlišnost spatřuje v tom, že v prvním případě byl nárok v době podání žaloby podmíněný a úspěch v řízení tak závisel na (ne)vznesení námitky promlčení dlužníkem, ve druhém případě je nárok obnovený uznáním nepodmíněný.⁷⁰⁷ Tentýž autor tyto odlišnosti nepovažoval za tak zásadní, aby mohly založit nový skutek (v tom smyslu, jak jsou jeho prvky standardně definovány), přesto se přiklonil ze spravedlnostních důvodů k tomu, že věřitel má mít možnost uznané právo soudně vymoci.⁷⁰⁸

Svoboda⁷⁰⁹ rozlišuje „skutkové jádro“ a „skutkový obal“, přičemž pod první pojem subsumuje *„právní skutečnosti, které zde byly již na samém počátku skutkové události, o kterou žalobce opírá žalobu, a vytvářejí její základ“*, pod druhý všechny následné právní skutečnosti, jež *„sice souvisejí se skutkovým jádrem, ale již necharakterizují hmotněprávní kauzu žalobcova požadavku“*. Skutečnosti náležející do „skutkového obalu“ mohou být dle Svobody důvodem pro podání nové žaloby pouze v některých případech; autor příkladmo zmiňuje zesplatnění pohledávky poté, co byla žaloba zamítnuta pro předčasnost. Uznání dluhu, taktéž spadající do „skutkového obalu“, dle Svobody není nedílnou součástí původního skutku, soud s ním při původním rozhodování nemohl počítat a překážka věci rozhodnuté jím prolomena není.⁷¹⁰ Zde ale autor již neuvádí, zda má na mysli též přímo zde rozebíranou situaci, tj. uznání dluhu po předchozím zamítnutí žaloby pouze z důvodu účinně vznesené námitky promlčení.

V komentářové literatuře je v současné době (i Svobodou) bez náznaku pochybností **zastáván názor, že uznání dluhu v popsané situaci překážku věci pravomocně rozhodnuté odklízí.**⁷¹¹ K tomuto názoru se připojují. Věřitel v předchozím řízení neuspěl

⁷⁰⁵ Usnesení NS ze dne 26. února 2020, sp. zn. 24 Cdo 174/2020.

⁷⁰⁶ TÉGL, Petr. Překážka věci rozsouzené? Aneb o vlivu uznání promlčeného dluhu na totožnost skutku v občanském právu procesním. *Právní fórum*, 2006, č. 7, s. 231-237.

⁷⁰⁷ TÉGL: *Překážka věci rozsouzené...*, s. 235.

⁷⁰⁸ TÉGL: *Překážka věci rozsouzené...*, s. 237.

⁷⁰⁹ SVOBODA, Karel. *Dodatečná právní skutečnost jako důvod pro nové projednání věci* [online]. *pravniradce.ihned.cz*, 26. května 2010 [cit. 15. ledna 2021]. Dostupné na <<https://pravniradce.ihned.cz/c1-43823680-dodatecna-pravni-skutecnost-jako-duvod-pro-nove-projednani-veci>>.

⁷¹⁰ „Tamtéž“.

⁷¹¹ SVOBODA. In ŠVESTKA, DVOŘÁK, FIALA a kol.: *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I...*, s. 1605 (§ 639 OZ); TÉGL, WEINHOLD. In MELZER, TÉGL a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III...*, s. 1072 (§ 653 OZ).

kvůli tomu, že jeho právo pozbylo v důsledku námitky promlčení nárok. Po uznání dluhu je toto právo nárokem opět vybaveno. Jeví se proto přinejmenším spravedlivé umožnit věřiteli nejen některá hmotněprávní jednání, která v mezidobí od vznesení námitky promlčení do uznání dluhu platně činit nemohl (např. jednostranné započtení pohledávky),⁷¹² nýbrž také podání nové žaloby. Průlom do překážky věci rozhodnuté je sice vždy výrazným zásahem do právní jistoty, ovšem v rozebíraném případě tento průlom přivodí sám dlužník svým dobrovolným jednáním. Procesní právo by následně mělo poskytnout právu věřitele potřebnou ochranu, aby dostalo svému účelu vymezenému v § 1 OSŘ.⁷¹³

Vše výše uvedené se týkalo písemného uznání promlčeného dluhu. Dle § 2054 odst. 3 OZ **neplatí ustanovení o konkludentním uznání, je-li pohledávka věřitele již promlčena.** Z dikce tohoto ustanovení není zcela zřejmé, zda se jeho aplikace musí v soudním řízení dovolávat dlužník, anebo k promlčení přihlédne soud z úřední povinnosti a částečnému plnění či placení úroků nepřizná účinky uznání dluhu, pokud promlčení dluhu v době částečného plnění či placení úroků vyjde v řízení najevo.^{714, 715}

Dle důvodové zprávy k OZ byla úprava konkludentního uznání přejata z ObchZ.⁷¹⁶ I přes odlišnou dikci a rozdílnou konstrukci právních norem v ObchZ⁷¹⁷ tak lze mít za to, že zákonodárce neměl v úmyslu upravit tuto problematiku odlišně. Štenglová v komentáři k ObchZ uvádí: „*Pro promlčený závazek však nelze použít ustanovení § 407 odst. 2, 3.*“⁷¹⁸ Pelikánová konstatuje: „*Jedná-li se o promlčené právo a dojde-li jenom k uznání placením úroků, nebude možno vyvodit z takového chování právní domněnku o existenci a trvání závazku, ani nepoběží nová promlčecí lhůta.*“⁷¹⁹ Tatáž autorka hovoří v souvislosti s uznáním promlčeného dluhu o vyšších nárocích z hlediska formy.⁷²⁰ Taktéž Čech připouští toliko písemné uznání promlčeného dluhu.⁷²¹ Bejček se na rozdíl od výše citovaných autorů výslovně zmiňuje o námitce promlčení, když uvádí, že „*konkludentně uznané promlčené*

⁷¹² § 1987 odst. 1 OZ.

⁷¹³ Spravedlivá ochrana soukromých práv a oprávněných zájmů účastníků, výchova k dodržování smluv a zákonů, k čestnému plnění povinností a k účtě k právům jiných osob.

⁷¹⁴ Tuto otázku si klade též Kolajíková. KOLAJÍKOVÁ: *Uznání dluhu...*, s. 46.

⁷¹⁵ Např. z data splatnosti na faktuře, na kterou dlužník v příkazu k bezhotovostní platbě odkazoval, bude promlčení dluhu v době částečné úhrady zřejmé.

⁷¹⁶ ELIÁŠ. In ELIÁŠ a kol.: *Nový občanský zákoník...*, s. 803 (§ 2054 OZ).

⁷¹⁷ § 323 odst. 2 ObchZ výslovně spojoval konkludentní uznání jen s „nepromlčeným závazkem“ a § 407 odst. 4 ObchZ umožňoval uznání promlčeného závazku pouze v písemné formě.

⁷¹⁸ ŠTENGLOVÁ, Ivana. In ŠTENGLOVÁ, Ivana, PLÍVA, Stanislav, TOMSA, Miloš a kol. *Obchodní zákoník: komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 983.

⁷¹⁹ PELIKÁNOVÁ: *Komentář k obchodnímu zákoníku. Díl 3...*, s. 945 (§ 407 ObchZ).

⁷²⁰ „Tamtéž“, s. 665 a 945. Stejně PELIKÁNOVÁ, Irena. *Obchodní právo 4...*, s. 292.

⁷²¹ ČECH: *Promlčení pohledávky...*, s. 48.

právo nelze soudně vymoci proti námitce promlčení (...).⁷²² O námitce promlčení mluví též Hušek.⁷²³ Judikatura dochází k závěru, že „uznání promlčeného závazku je možné pouze písemnou formou a částečné plnění není uznáním závazku, pokud je předmětné právo v době plnění již promlčeno“.⁷²⁴ Komentářová literatura k OZ vychází z toho, že promlčený dluh lze uznat jen postupem dle § 2053 OZ,⁷²⁵ uvádí, že následky konkludentního uznání nenastanou, byla-li pohledávka věřitele v okamžiku zaplacení úroků či poskytnutí částečného plnění již promlčena,⁷²⁶ příp. hovoří o neaplikovatelnosti ustanovení o konkludentním uznání na promlčenou pohledávku.⁷²⁷

Předně je třeba odmítnout, že by věřitel dovolávající se konkludentního uznání musel prokazovat, že uznaná pohledávka v době uznání promlčena nebyla. Ani v případě práv podléhajících prekluzi, k níž je soud povinen přihlédnout z úřední povinnosti,⁷²⁸ nelze tvrdit, že by žalobce uplatňující prekludovatelné právo musel tvrdit a prokazovat, že k prekluzi nedošlo. Prekluze prospívá tomu, vůči němuž je prekludovatelné právo uplatňováno, proto by jej měla tížit povinnost tvrzení a povinnost důkazní ohledně zániku práva.⁷²⁹ S ohledem na následky prekluze záležející v zániku samotného subjektivního práva by však měla být projednací zásada, která je pro sporná řízení typická, doplněna i aktivnějším přístupem ze strany soudu.⁷³⁰

Domnívám se, že soud by neměl k promlčení uznaného dluhu pro účely posouzení naplnění předpokladů dle § 2054 odst. 1 či 2 OZ přihlížet ani tehdy, pokud tuto skutečnost v řízení sám zjistí, aniž by se jí dlužník dovolal. Domáhá-li se žalobce plnění na neuznanou promlčenou pohledávku, není sporu o tom, že soud k promlčení nepřihlédne, pokud dlužník tuto námitku nevznesl.⁷³¹ V námi posuzovaném případě je promlčení právní skutečností, jež vylučuje, abychom faktickému jednání dlužníka, které by jinak bylo uznáním dluhu, jakékoli účinky uznání připisovali. Ustanovení § 2054 odst. 3 OZ lze proto dle mého

⁷²² BEJČEK, Josef. In BEJČEK, ELIÁŠ, RABAN a kol.: *Kurs obchodního práva...*, s. 148.

⁷²³ HUŠEK. In FALDYNA, HUŠEK, POHL: *Zajištění a zánik...*, s. 113.

⁷²⁴ Usnesení NS ze dne 26. ledna 2005, sp. zn. 32 Odo 416/2004, či usnesení NS ze dne 30. srpna 2016, sp. zn. 32 Cdo 4930/2015. V obou těchto věcech však žalovaný námitku promlčení vznesl.

⁷²⁵ ČERNÁ. In ŠVESTKA, DVORÁK, FIALA a kol.: *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V...*, s. 608 (§ 2054 OZ).

⁷²⁶ LASÁK, Jan. In HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721-2054). Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1305 (§ 2054 OZ).

⁷²⁷ HORÁK, BŘÍZA. In PETROV, VÝTISK, BERAN a kol.: *Občanský zákoník. Komentář...*, s. 2229 (§ 2054 OZ).

⁷²⁸ § 654 odst. 1 OZ.

⁷²⁹ TÉGL, WEINHOLD. In MELZER, TÉGL a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III...*, s. 1075-1076 (§ 654 OZ).

⁷³⁰ Viz § 120 odst. 2 věta první OSŘ. Srov. nálezy ÚS ze dne 1. září 2000, sp. zn. IV. ÚS 218/99.

⁷³¹ § 610 odst. 1 OZ.

názoru pokládat za protinormu ve vztahu k odstavcům 1 a 2 téhož ustanovení,⁷³² a to konkrétně za protinormu zabraňující nastoupení účinků normy základní, resp. za negativní předpoklad pro nastoupení účinků uznání dluhu.⁷³³

Jestliže by soud promlčení zohlednil *ex officio* a žalobce by kvůli nepřihlížení ke konkludentnímu uznání neunášel důkazní břemeno, musel by jej soud poučit ve smyslu § 118a odst. 3 OSŘ. Tímto postupem by mohl „napovědět“ žalovanému dlužníkovi, který by následně vznesl námitku promlčení žalované pohledávky, jež měl soud už za prokázané, což by zákonitě vedlo k zamítnutí žaloby. Jestliže by dlužník neuplatnil námitku promlčení ihned, mohl by tak učinit i v odvolacím řízení⁷³⁴ (byl-li v řízení před soudem prvního stupně nakonec alespoň částečně neúspěšný) poté, co se seznámil s odůvodněním prvostupňového rozhodnutí, v němž soud vyložil, proč plnění dlužníka na promlčený dluh nepovažoval za konkludentní uznání a požadoval po žalobci navržení dalších důkazních prostředků.

Domnívám se, že konkludentní uznání promlčeného dluhu nelze považovat ani za právní jednání zdánlivé či absolutně neplatné, tj. nevyvolávající žádné právní následky, k čemuž by soud přihlížel z úřední povinnosti. Zdánlivost by předpokládala buď absenci pojmových znaků právního jednání, nebo skutečnost, že OZ takové jednání za zdánlivé prohlásí, zejména konstatováním, že se k němu nepřihlíží.⁷³⁵ Důvody absolutní neplatnosti jsou specifikovány v § 588 OZ. Je třeba si uvědomit, že konkludentní uznání je (může být) teprve následkem jiného právního jednání (částečného plnění či placení úroků),⁷³⁶ přičemž např. u platby lze zdánlivost či neplatnost dovozovat jen ve výjimečných případech.⁷³⁷ Otázka by měla být položena spíše tak, zda jednání dlužníka kromě částečného splnění dluhu, plnil-li dlužník na existující promlčený dluh, vyvolá i dalekosáhlejší právní následky, např. uznání zbytku promlčeného dluhu. Ustanovení § 2054 odst. 3 OZ nám sděluje, že nikoli. To ovšem neznamená, že jde o zdánlivé či absolutně neplatné konkludentní uznání. Platba je platným právním jednáním, nicméně konkludentní uznání v případě plnění na promlčený dluh jednoduše nenastává. Promlčení by však mělo být namítnuto tím, komu neaplikovatelnost § 2054 odst. 1 či odst. 2 prospívá, tj. dlužníkem.

Z obdobných důvodů nelze uvažovat ani o relativní neplatnosti konkludentního uznání promlčeného dluhu, např. z důvodu nedostatku písemné formy uznání. Faktické jednání

⁷³² Shodně KOLAJÍKOVÁ: *Uznání dluhu...*, s. 47.

⁷³³ K protinormám zabraňujícím vzniku práva viz LAVICKÝ: *Důkazní břemeno ...*, s. 180 a násl.

⁷³⁴ Rozsudek NS ze dne 30. listopadu 2005, sp. zn. 33 Odo 631/2004.

⁷³⁵ MELZER. In MELZER, TÉGL a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III...*, s. 572 (§ 554 OZ).

⁷³⁶ K tomu, že je platba jednostranným právním jednáním, viz např. rozsudek NS ze dne 16. října 2018, sp. zn. 28 Cdo 3382/2018.

⁷³⁷ Viz např. rozsudek NS ze dne 31. srpna 2010, sp. zn. 23 Cdo 472/2008.

dlužníka, jímž plní dluh a jež může mít za následek konkludentní uznání dluhu, požadavku písemné formy obecně nepodléhá. Dlužník nemá jakýkoli důvod se např. po částečném plnění na promlčený dluh dovolávat relativní neplatnosti uznání pro nedostatek formy, jelikož § 2054 odst. 3 OZ hovoří jasně o tom, že k uznání nedošlo. Svoji obranu si ponechá do případného soudního řízení, v němž promlčení namítne.

Rozebírané ustanovení výslovně nestanoví, že je rozhodné promlčení pohledávky v době uznání. Přesto je snadno dovoditelné, že se aplikuje pouze tehdy, byla-li pohledávka věřitele v okamžiku, kdy by jinak nastoupily účinky uznání dluhu, již promlčena. To by měl tvrdit a prokazovat dlužník. Zdaří-li se mu to, je aplikace § 2054 odst. 1 či 2 OZ vyloučena a dlužník s největší pravděpodobností v řízení uspěje, ledaže věřitel prokáže, že po promlčení dluhu došlo k písemnému uznání dluhu, případně ke vzdání se námitky promlčení dle § 610 odst. 1 OZ.

Dospívám tedy k závěru, že ustanovení § 2054 odst. 3 OZ je **protinormou ve vztahu k § 2054 odst. 1 a 2 OZ, jejíž hypotézy (promlčení dluhu v době částečného splnění či zaplacení úroků) se musí dlužník dovolat a její naplnění prokázat**. Zůstanou-li skutečnosti, z nichž lze učinit závěr o promlčení či nepromlčení pohledávky v době uznání, v řízení neobjasněny, jde to k tíži dlužníka a soud bude postupovat tak, jako by pohledávka v době uznání promlčena nebyla. Totéž platí v případě, kdy promlčení pohledávky v době uznání vyjde najevo, avšak dlužník se promlčení nedovolá. *De lege ferenda* by bylo vhodné (pro odstranění jakýchkoli pochybností) doplnit ustanovení § 2054 odst. 3 OZ o konstatování, že k promlčení soud přihlédne jen k námitce dlužníka.

6.2 Uznání neexistujícího dluhu

Pokud dlužník přistoupí k uznání dluhu, který v době uznání neexistuje, a to bez ohledu na to, zda dluh nikdy nevznikl, nebo ještě před uznáním zanikl, je třeba se vypořádat s následky, které takové uznání vyvolá. Úvodem upřesňuji, že se v této kapitole nezabývám uznáním budoucího dluhu, který v době uznání také neexistuje; tomu je věnována kapitola následující.

Již se ustálil názor, že **neexistence uznaného dluhu není platnosti uznání na překážku**.⁷³⁸ Jinak by zcela postrádala smysl vyvratitelná domněnka existence dluhu. Dlužník by totiž musel prokazovat existenci dluhu, která je presumovaným následkem

⁷³⁸ Např. KINDL: *Zajištění a utvrzení...*, s. 480-481; LASÁK. In HULMÁK a kol.: *Občanský zákoník V...*, s. 1299 (§ 2053 OZ); BEJČEK, Josef. O proměnlivosti a zastupitelnosti započtení, uznání a narovnání. *Právní rozhledy*, 2017, roč. 25, č. 15-16, s. 518.

uznání.⁷³⁹ **Bývá však poukazováno⁷⁴⁰ na nekonzistentní judikaturu NS**, který měl v několika starších rozhodnutích přijmout i opačný závěr, vážící platnost uznání na existenci dluhu.⁷⁴¹ Nicméně když tato rozhodnutí podrobně nastudujeme, zjistíme, že **ve všech případech byla uznáním založená domněnka existence dluhu dokazováním vyvrácena.**⁷⁴² Sám NS tato rozhodnutí, jichž se dovolatel poukazující na nejednotnost judikatury v otázce (ne)platnosti uznání neexistujícího dluhu dovolával, v relativně nedávném rozhodnutí okomentoval tak, že tato rozhodnutí „*vycházejí z jiného skutkového stavu než v projednávané věci. Šlo v nich o situaci, kdy domněnka založená uznáním dluhu byla vyvrácena procesem dokazování, tedy kdy bylo v řízení dokazováním zjištěno, že uznaný závazek v době uznání ve vztahu k věřiteli neexistoval*“.⁷⁴³ To však nic nemění na tom, že NS v těchto (starších) rozhodnutích dovedl nesprávné právní závěry, byť nebyly z důvodu vyvrácení domněnky procesem dokazování pro rozhodnutí stěžejní. Například uvedl, že „*dohoda o uznání dluhu je platná jen tehdy, vznikla - li platně také pohledávka, k jejímuž zajištění má sloužit*“,⁷⁴⁴ nebo že „*s dohodou o uznání neexistujícího dluhu nelze spojovat účinky stanovené v § 323 obch. zák.*“⁷⁴⁵ Tyto závěry, které NS ve své judikatuře již neopakuje, však vzhledem ke konstrukci vyvrátitelné domněnky neobstojí.⁷⁴⁶ Bohužel jsou v odborné literatuře dosud citovány, aniž by došlo k jejich jednoznačnému odmítnutí.⁷⁴⁷

Uznání nedluhu tedy nesporně způsobí procesní následek uznání. **Jak je to však s následkem hmotněprávním?** Dle Kolajíkové mají být účinky uznání neexistujícího dluhu totožné s účinky uznání dluhu existujícího, tj. včetně započetí běhu nové promlčecí lhůty.⁷⁴⁸ Tégl dovozuje, že uznání neexistujícího dluhu nemůže mít v oblasti hmotného práva žádné právní následky.⁷⁴⁹ Je pochopitelné, že pokud dluh neexistuje, na čemž ani jeho uznání, které

⁷³⁹ BRIM: *K procesněprávním účinkům...*, s. 134.

⁷⁴⁰ Např. ŠIMONÍKOVÁ, Pavla, LASÁK, Jan. Uznání závazku v judikatuře českých soudů. *Soudní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2011, roč. 17, č. 8, s. 283; LASÁK. In HULMÁK a kol.: *Občanský zákoník V...*, s. 1299 (§ 2053 OZ).

⁷⁴¹ Je zmiňován rozsudek NS ze dne 26. února 2002, sp. zn. 29 Cdo 1584/2000, rozsudek NS ze dne 28. dubna 2002, sp. zn. 33 Cdo 1171/2000, nebo rozsudek ze dne 24. února 2005, sp. zn. 29 Odo 910/2003.

⁷⁴² Tak ve věci vedené pod sp. zn. 29 Cdo 1584/2000 bylo prokázáno, že žalovaný uznal dluh vůči žalobci ze smlouvy, kterou žalovaný uzavřel s jiným subjektem; žalobce při uzavírání smlouvy působil pouze jako zástupce tohoto jiného subjektu a nejednal vlastním jménem. Ve věci vedené pod sp. zn. 33 Cdo 1171/2000 bylo dovozeno, že smlouva o postoupení pohledávek je z důvodu omylu neplatná a dluh žalovaného spočívající v úplatě za toto postoupení tak neexistoval. Ve věci vedené pod sp. zn. 29 Odo 910/2003 bylo zjištěno, že žalovaná nebyla s žalobcem v žádném právním vztahu, z níž by jí plynula povinnost k úhradě uznaného dluhu.

⁷⁴³ Usnesení NS ze dne 18. června 2019, sp. zn. 32 Cdo 505/2019.

⁷⁴⁴ Rozsudek NS ze dne 28. dubna 2002, sp. zn. 33 Cdo 1171/2000.

⁷⁴⁵ Rozsudek NS ze dne 24. února 2005, sp. zn. 29 Odo 910/2003.

⁷⁴⁶ Srov. správné závěry v rozsudku NS ze dne 9. prosince 2004, sp. zn. 32 Odo 453/2004.

⁷⁴⁷ Např. PELIKÁN: *Zajištění a utvrzení...*, s. 316 a 319.

⁷⁴⁸ KOLAJÍKOVÁ: *Uznání dluhu...*, s. 43.

⁷⁴⁹ TÉGL: *Uznání dluhu...*, s. 12.

má pouze deklaratorní charakter, nic nezmění, nemůže běžet ani žádná promlčecí lhůta, kterou by uznání přerušilo, resp. nově založilo. Procesní následek uznání však nutí soud nahlížet na uznaný dluh až do prokázání opaku jako na dluh existující. Až do vyvrácení domněnky musí soud brát v potaz i hmotněprávní následky uznání dluhu (např. posuzuje-li důvodnost dlužníkem vznesené námitky promlčení), jako by šlo o dluh existující.

Je-li uznán neexistující dluh, může se snadno stát, že je dlužníkovi soudem uložena povinnost k jeho úhradě, jelikož neunese důkazní břemeno o jeho neexistenci. Pokud dlužník v souladu s pravomocným a vykonatelným rozhodnutím soudu plní, ačkoli pro plnění neexistuje žádný hmotněprávní důvod, je třeba se zabývat **otázkou bezdůvodného obohacení na straně příjemce plnění**. NS ustáleně judikuje, že bezdůvodné obohacení v takovém případě vzniká až v okamžiku, kdy bylo rozhodnutí, na jehož základě bylo plněno, pravomocně zrušeno.⁷⁵⁰ Dlužník by tedy musel dosáhnout zrušení procesního titulu, na jehož základě plnil, v řízení o mimořádných opravných prostředcích, případně v řízení před Ústavním soudem. Dokud procesní titul pro plnění existuje, nelze se vydání bezdůvodného obohacení domáhat, jelikož tomu brání překážka věci rozhodnuté. NS volí konstrukci o vzniku práva na vydání bezdůvodného obohacení až ke dni právní moci kasačního rozhodnutí z důvodu právní úpravy promlčení. Pokud by spojil vznik práva již s okamžikem přijetí plnění, k němuž nebyl dlužník dle hmotného práva povinen, hrozilo by, že objektivní promlčecí lhůta uplyne dříve, než bude procesní titul pro plnění pravomocně zrušen, čímž teprve odpadne překážka věci rozhodnuté a dlužník bude moci podat žalobu.⁷⁵¹

Uznání neexistujícího dluhu může založit i **trestněprávní odpovědnost**, jelikož jednou z možných alternativ trestného činu poškození věřitele je právě uznání neexistujícího práva nebo závazku.^{752,753}

⁷⁵⁰ Rozsudek NS ze dne 23. dubna 2014, sp. zn. 31 Cdo 3309/2011, usnesení NS ze dne 8. dubna 2020, sp. zn. 28 Cdo 217/2020, rozsudek NS ze dne 23. září 2020, sp. zn. 28 Cdo 1862/2020.

⁷⁵¹ Rozsudek NS ze dne 23. dubna 2014, sp. zn. 31 Cdo 3309/2011.

⁷⁵² § 222 odst. 1 písm. d) zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁵³ Příkladem je jednání obviněné, která v úmyslu zmařit uspokojení pohledávky svého věřitele vystavila fiktivní faktury za práce, které nebyly ve prospěch věřitele nikdy vykonány, následně vyhotovila uznání tohoto neexistujícího dluhu, na kterém padělala podpis jednatele věřitele, a poté tuto fiktivní pohledávku jednostranně započítala proti pohledávce věřitele (rozsudek NS ze dne 24. května 2017, sp. zn. 5 Tdo 501/2017). Právě ve vyhotovení padělaného uznání neexistujícího dluhu spatřoval NS (s ohledem na právní následky, které uznání vyvolává) z hlediska viny významnější úkon než v následném jednostranném zápočtu (viz bod 28 zmíněného rozsudku).

6.3 Uznání budoucího dluhu (aneb kdy nejdříve je možné dluh uznat)

Mnohá právní jednání se mohou týkat budoucího dluhu, resp. pohledávky. Platí to o postoupení pohledávky,⁷⁵⁴ ručení,⁷⁵⁵ zajištění zástavním právem,⁷⁵⁶ převzetí dluhu,⁷⁵⁷ přistoupení k dluhu⁷⁵⁸ či zajištění zajišťovací směnkou.⁷⁵⁹ Samotné vymezení pojmu budoucí dluh není zcela bezproblémové,⁷⁶⁰ a to zvláště ve vztahu k dluhu podmíněnému. V této kapitole vycházím pro zjednodušení z toho, že se budoucím dluhem rozumí takový **dluh, který v době uznání ještě nevznikl.**⁷⁶¹ Takový dluh je nutno striktně odlišovat od dluhu již vzniklého, který v době uznání pouze není splatný.⁷⁶²

Typickým příkladem uznání budoucího dluhu je uznání dluhu ze smlouvy o peněžité zápůjčce za situace, kdy dosud nedošlo k předání peněz vydlužitelem zapůjčitelu, a tedy ani ke vzniku tohoto reálného závazkového právního vztahu.⁷⁶³ Dalším příkladem může být uznání povinnosti objednatele k zaplacení ceny díla, které dosud nebylo provedeno, pročež zhotoviteli právo na zaplacení ceny díla zatím nevzniklo.⁷⁶⁴

Na rozdíl od v úvodu příkladmo zmíněných právních jednání NS **ve vztahu k uznání dluhu konstantně judikuje, že nelze uznat dluh, který má vzniknout teprve v budoucnu.**^{765, 766} Na své judikatuře setrval i při posuzování dohody účastníků v notářském zápisu se svolením k vykonatelnosti,⁷⁶⁷ jenž se týkal budoucího dluhu a jehož součástí bylo i

⁷⁵⁴ §§ 1885 odst. 1 a 1887 OZ.

⁷⁵⁵ § 2019 odst. 1 OZ.

⁷⁵⁶ § 1311 odst. 1 OZ.

⁷⁵⁷ DVORÁK, Bohumil. In HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V...*, s. 767 (§ 1888 OZ).

⁷⁵⁸ Usnesení NS ze dne 15. listopadu 2016, sp. zn. 32 Cdo 1362/2016.

⁷⁵⁹ Rozsudek NS ze dne 20. ledna 2010, sp. zn. 29 Cdo 2163/2008.

⁷⁶⁰ K definici budoucího dluhu (resp. pohledávky) viz např. rozsudek NS ze dne 14. května 2004, sp. zn. 21 Cdo 2217/2003: „Pohledávkou, která vznikne v budoucnu, se rozumí pohledávka, jež bude založena na základě smlouvy uzavřené na základě smlouvy o smlouvě budoucí (§ 50a obč. zák.), popřípadě podle jiného ujednání (dohody, smlouvy) účastníků, jež obsahuje závazek zřídit určitou pohledávku v budoucnosti.“

⁷⁶¹ Srov. definice budoucí pohledávky v souvislosti s jejím postoupením: „taková, která v době uzavření postupní smlouvy ještě neexistuje a má vzniknout teprve v budoucnu.“ Usnesení NS ze dne 15. listopadu 2016, sp. zn. 32 Cdo 1362/2016.

⁷⁶² Např. zhotoviteli již vzniklo právo na zaplacení ceny díla, protože dílo provedl (§ 2610 odst. 1 OZ), dosud však nenastala splatnost. Srov. rozsudek NS ze dne 9. října 2013, sp. zn. 31 Cdo 3881/2009.

⁷⁶³ Rozsudek NS ze dne 30. května 2013, sp. zn. 33 Cdo 475/2012.

⁷⁶⁴ Ledaže by se smluvní strany odchýlily od dispozitivního ustanovení § 2610 odst. 1 OZ.

⁷⁶⁵ Např. rozsudek NS ze dne 19. května 2010, sp. zn. 33 Cdo 4492/2008, usnesení NS ze dne 30. ledna 2013, sp. zn. 33 Cdo 3840/2012, usnesení NS ze dne 11. prosince 2013, sp. zn. 33 Cdo 4052/2013.

⁷⁶⁶ Výjimku může představovat rozsudek NS ze dne 23. června 2004, sp. zn. 21 Cdo 233/2004, který se týkal uznání dluhu dle § 263 odst. 2 zákona č. 65/1965 Sb., zákoníku práce, ve znění zákona č. 308/2006 Sb., konkrétně uznání práva na odstupné a na mzdu. Odůvodnění však působí poněkud nesourodě. NS zde odmítá uznání dluhu, který nikdy nevznikl, ale připouští uznání dluhů, které mají v budoucnu vzniknout. V dalších rozhodnutích NS není toto rozhodnutí zmiňováno.

⁷⁶⁷ § 71b odst. 1 NŘ.

uznání dluhu.⁷⁶⁸ V uznání dluhu dlužník prohlásil, že „*bude-li věřitelem poskytnuta půjčka v částce 2.000.000,-Kč, uznává svůj závazek vůči oprávněnému*“.⁷⁶⁹ Stejně bylo podmíněno i splnění povinnosti dlužníka zápůjčku vrátit a prohlášení o svolení k vykonatelnosti. NS dospěl k závěru, že dohodu se svolením k přímé vykonatelnosti lze uzavřít i ohledně budoucí pohledávky, jejíž vznik je vázán na odkládací podmínku (zde šlo o zápůjčku poskytnutou až po sepisu notářského zápisu), přičemž splnění této podmínky musí být věřitelem podávajícím exekuční návrh prokázáno způsobem uvedeným v § 43 odst. 2 exekučního řádu.⁷⁷⁰ Naopak uznání budoucího dluhu, které bylo součástí notářského zápisu, NS odmítl.⁷⁷¹ Ratio nemožnosti uznat budoucí dluh má tkvět v tom, že „*lze uznat jen právní skutečnost, která již nastala*“;⁷⁷² v případě uznání budoucího dluhu „*není jisté, zda dluh vůbec vznikne, popřípadě v jaké výši*“.⁷⁷³

Odborná literatura se této otázce příliš nevěnuje. Švestka ve vztahu k úpravě v OZ 64 hovoří o uznání práva dle § 110 OZ 64 až po jeho vzniku, byť před splatností.⁷⁷⁴ Kindl činí obdobný závěr k úpravě *de lege lata*, ovšem argumentace, kterou volí, není přiléhavá.⁷⁷⁵ Svě závěry totiž zakládá na akcesoritě uznání, když tvrdí, že uznat dluh lze platně jen tehdy, vznikla-li platně také daná pohledávka.⁷⁷⁶ To ovšem není pravda; z ustálené judikatury plyne, že lze platně uznat i „nedluh“.⁷⁷⁷ Bernard v komentáři k NŘ již argumentuje vhodněji, když svůj závěr o nemožnosti uznat dluh pod podmínkou, že vznikne, opírá o procesní následek uznání.⁷⁷⁸ S výslovným připuštěním uznání budoucího dluhu jsem se v odborné literatuře neseťkal.

Předně si můžeme položit otázku, zda je ustálený závěr judikatury o nemožnosti uznat budoucí dluh souladný se závěrem o tom, že neexistence dluhu není na překážku platnosti uznání.⁷⁷⁹ **Budoucí dluh** přeci rovněž spadá **do množiny dluhů neexistujících**. Mám za to,

⁷⁶⁸ NS a ÚS vydaly celkem pět rozhodnutí v téže věci: usnesení NS ze dne 11. února 2015, sp. zn. 31 Cdo 2184/2013, usnesení NS ze dne 20. června 2017, sp. zn. 20 Cdo 2646/2017, náleží ÚS ze dne 5. září 2018, sp. zn. I. ÚS 3029/17, usnesení NS ze dne 23. října 2018, sp. zn. 20 Cdo 3609/2018, usnesení ÚS ze dne 26. února 2019, sp. zn. I. ÚS 176/19.

⁷⁶⁹ Usnesení NS ze dne 11. února 2015, sp. zn. 31 Cdo 2184/2013.

⁷⁷⁰ Usnesení NS ze dne 11. února 2015, sp. zn. 31 Cdo 2184/2013.

⁷⁷¹ Usnesení NS ze dne 23. října 2018, sp. zn. 20 Cdo 3609/2018. Ústavní soud rozhodnutí NS akceptoval – viz usnesení ÚS ze dne 26. února 2019, sp. zn. I. ÚS 176/19.

⁷⁷² Usnesení NS ze dne 23. října 2018, sp. zn. 20 Cdo 3609/2018.

⁷⁷³ Usnesení NS ze dne 23. října 2018, sp. zn. 20 Cdo 3609/2018.

⁷⁷⁴ ŠVESTKA, Jiří. In ŠVESTKA, Jiří, SPÁČIL, Jiří, ŠKÁROVÁ, Marta, HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník: komentář. I, § 1-459*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 617 (§ 110 OZ 64).

⁷⁷⁵ KINDL: *Zajištění a utvrzení...*, s. 477-479.

⁷⁷⁶ KINDL: *Zajištění a utvrzení...*, s. 478.

⁷⁷⁷ Viz usnesení NS ze dne 18. června 2019, sp. zn. 32 Cdo 505/2019, a judikaturu tam citovanou.

⁷⁷⁸ BERNARD, Pavel. In BÍLEK, Petr, JINDŘICH, Miloslav, RYŠÁNEK, Zdeněk, BERNARD, Pavel a kol. *Notářský řád: komentář. 5. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 365 (§ 71a NŘ).

⁷⁷⁹ Blíže v kapitole 6.2.

že je třeba rozlišovat dvě situace. Bude-li ze samotného textu písemného uznání dluhu seznatelné, že je uznáván budoucí dluh,⁷⁸⁰ soud takovému „podmíněnému“ uznání účinky uznání pravděpodobně nepřizná, a to ani tehdy, pokud by bylo naplnění v něm uvedené podmínky skutečně prokázáno. Pokud bude uznání totožného budoucího dluhu formulováno tak, že z textace jeho neexistence v době uznání zřejmá nebude (a ani z žalobních tvrzení se nebude podávat, že uznání předcházelo vzniku dluhu), soud bude z uznání při rozložení důkazního břemene vycházet, bude proto na dlužníkovi, aby prokázal, že dluh neexistuje.

Ze samotné dikce ustanovení § 2053 OZ, konkrétně pak z části „(...) v době uznání trvá“, bychom mohli spíše usuzovat, že OZ uznání budoucího dluhu nepřipouští. Účinky explicitního uznání nastupují k okamžiku, kdy uznání dluhu dojde do sféry věřitele.⁷⁸¹ Při uznání budoucího dluhu však k tomuto okamžiku žádný dluh netrvá, proto bychom museli zákonem presumovaný následek vázat až na okamžik vzniku uznaného dluhu⁷⁸² a až tento okamžik rozumět „dobou uznání“. Věřitel by sice disponoval uznáním dluhu, v případném soudním řízení by přesto musel okolnosti rozhodné pro vznik dluhu prokázat (např. transfer peněžních prostředků při zápůjčce), poněvadž nelze připustit, aby se vyvratitelná domněnka o existenci dluhu v uznané výši uplatnila v plném rozsahu i tehdy, když v době dojití uznání do sféry věřitele již dle samotného textu uznání žádný dluh neexistoval. Opačný výklad by znamenal, že dlužník na sebe uznáním budoucího dluhu „přebírá“ důkazní břemeno ohledně neexistence dluhu, jehož vznik zatím není jistý. Právě procesněprávní následek uznání, tj. založení vyvratitelné domněnky, se může jevit jako hlavní překážka pro závěr o přípustnosti uznání budoucího dluhu.⁷⁸³

Lze ovšem zaujmout i jiný úhel pohledu, který více respektuje autonomii vůle dlužníka a zájem věřitele. Proč by nemohly být účinky uznání vázány až na okamžik vzniku dluhu? Je z toho plynoucí omezený význam procesního následku uznání natolik zásadní, abychom uznání nepřiznali žádné účinky, i když se podmínka pro jejich nastoupení splnila? Proč by věřitel nemohl těžit z hmotněprávních následků uznání? Do okamžiku vzniku uznaného dluhu by uznání nepřivedilo hmotněprávní ani procesní následek. Okamžikem vzniku dluhu by nastoupil procesní následek uznání, samozřejmě uplatnitelný až v případném soudním či jiném řízení. Vzhledem k tomu, že podmínka pro jeho nastoupení, tj. splnění

⁷⁸⁰ Viz shora uvedený text v notářském zápisu.

⁷⁸¹ Blíže v kapitole 5.1.

⁷⁸² Stejně jako např. okamžik postupu u postoupení budoucí pohledávky nebo okamžik přistoupení u přistoupení k budoucímu dluhu; viz usnesení NS ze dne 15. listopadu 2016, sp. zn. 32 Cdo 1362/2016.

⁷⁸³ Komentářová literatura k OZ 64 však vylučovala též uznání budoucího práva, které bylo dle převažujícího výkladu institutem rozdílným od uznání dluhu a mělo dopad jen na běh promlčecí lhůty. ŠVESTKA. In ŠVESTKA, SPÁČIL, ŠKÁROVÁ, HULMÁK a kol.: *Občanský zákoník: komentář. I...*, s. 617 (§ 110 OZ 64).

okolností rozhodných pro vznik dluhu, by se významně překrývala s presumovaným následkem uznání, tj. existencí dluhu v době (účinnosti) uznání, byl by význam procesního následku omezený. Věřitel by musel prokázat, že se splnila podmínka nezbytná pro vznik uznaného dluhu (např. převod peněžních prostředků na účet dlužníka do určitého dne). Samotný právní důvod žalobou uplatňovaného plnění by však plynul již z uznání budoucího dluhu a byl by vyvratitelnou domněnkou pokryt. Hmotněprávní následek uznání by se naopak uplatnil v celém rozsahu. V jiné části práce⁷⁸⁴ jsem se vyjadřoval nesouhlasně k tomu, aby promlčecí lhůta po uznání nedospělého dluhu běžela již před dospělostí dluhu. Ještě absurdnější by byl závěr o započetí běhu promlčecí lhůty u dluhu, který prozatím neexistuje, před jeho vznikem, tj. v době, kdy ještě uznání budoucího dluhu není účinné. Promlčecí lhůta založená uznáním by začala běžet buď ode dne vzniku dluhu, nebo ode dne, kdy je možné právo dluhu odpovídající poprvé uplatnit u orgánu veřejné moci (*actio nata*). Ze stejných důvodů jako v kapitole 5.3.1 se přikláním ke druhé z uvedených variant.

Podle mého názoru by mělo být uznání budoucího dluhu možné. Nespatřuji zásadní důvod pro nepřipustnost uznání existujícího dluhu, jehož účinky jsou vázány na splnění (odkládací) podmínky (např. účinnost uznání dluhu včleněného do dohody o splátkovém kalendáři bude vázána na splnění stejné podmínky jako účinnost této dohody). V případě uznání budoucího dluhu je rozdíl v tom, že „podmínkou“ jeho účinnosti je samotný vznik dluhu. Strany by takovým uznáním mohly předejít i níže rozebíraným problémům týkajícím se prokázání okamžiku předání peněz při peněžité zápůjčce (před či po podpisu uznání dluhu). Pokud by bylo uznání budoucího dluhu včleněno do smlouvy (což lze očekávat) a judikatura by setrvala na dosavadních závěrech o nemožnosti uznání budoucího dluhu, usuzuji, že není vyloučena konverze v dohodu o delší (desetileté) promlčecí lhůtě dle § 630 OZ.

V dalším textu zkoumám, zda se odmítavý závěr judikatury vztahuje i na **uznání dluhu při jeho vzniku**. NS posuzoval případ, kdy dlužnice uznala dluh ze zápůjčky přímo v textu této smlouvy, a to následovně: „*Dlužník uznává právo věřitele na vrácení shora uvedené půjčky ve shora uvedené výši včetně příslušenství.*“⁷⁸⁵ NS konstatoval: „*(...) uznala-li úpadkyně jako dlužnice v bodě 6 smlouvy o půjčce právo věřitele co do důvodu i výše při jeho vzniku, uznala již existující právo, byť před jeho splatností, nastaly účinky spojené s tímto uznáním stanovené zákonem a začala běžet desetiletá promlčecí doba.*“⁷⁸⁶ NS tak výslovně

⁷⁸⁴ Viz kapitolu 5.3.1.

⁷⁸⁵ Rozsudek NS ze dne 29. června 2011, sp. zn. 29 Cdo 3137/2008.

⁷⁸⁶ „Tamtéž“.

hovoří o uznání dluhu již **při jeho vzniku**.⁷⁸⁷ Nutno dodat, že ani z rozhodnutí NS ani z rozhodnutí nižších soudů⁷⁸⁸ se nedozvídáme, zda předání peněz předcházelo podpisu smlouvy o zápůjčce, což by mělo být dle judikatury NS klíčové.

To dokládá jiná věc rozhodovaná NS, v níž mělo dojít k uznání dluhu připojením ručně psaného textu do smlouvy o zápůjčce či za ni (to není zcela zřejmé).⁷⁸⁹ Krajský soud v Plzni v této věci uvedl: „Z obsahu smlouvy vyplývá, že žalobci „poskytli“ při podpisu smlouvy finanční prostředky (...) Skutečnost, že půjčka v žalované částce byla poskytnuta, žalovaní potvrdili a lze proto uzavřít, že půjčka byla poskytnuta již před podpisem samotné smlouvy. Pokud pak jde o uznání dluhu, který je třeba považovat za platný právní úkon (právní jednání), ten byl vtělen do textu smlouvy, resp. za text smlouvy, tedy poté, co již žalovaní potvrdili převzetí finanční částky, která je předmětem této půjčky a tohoto uznání dluhu.“⁷⁹⁰ Dlužník v dovolání tvrdil, že předmět půjčky převzal až po připojení rukou psaného textu uznání dluhu. Toto tvrzení brojící proti skutkovým zjištěním však nemělo v dovolacím řízení relevanci.

Časová návaznost jednotlivých úkonů je tedy dle judikatury stěžejní, přičemž judikatura výslovně vylučuje uznání dluhu ze zápůjčky před předáním peněz. Jak si však právě při zápůjčce představit uznání dluhu při jeho vzniku, jak o tom hovoří NS ve výše uvedeném rozhodnutí sp. zn. 29 Cdo 3137/2008? U konsensuálních kontraktů, jež nevyžadují fyzické předání věci, lze uvažovat o tom, že již podpisem smlouvy může dlužníkovi vzniknout povinnost k plnění.⁷⁹¹ Pokud je do smlouvy včleněno i prohlášení dlužníka, že dluh ze smlouvy uznává, připojením jeho podpisu (jestliže by byl poslední podepisující smluvní stranou) by došlo současně ke vzniku dluhu i k jeho uznání. U uznání dluhu včleněného do smlouvy o zápůjčce by k současnému vzniku dluhu a jeho uznání mohlo dojít snad jen tehdy, jestliže by dlužník současně s podpisem předmět zápůjčky převzal. Vždy však bude jeden z těchto úkonů předcházet. Přílišný formalismus by velel posuzovat převzetí peněz bezprostředně po podpisu uznání jako uznání budoucího dluhu, zatímco opačný postup jako uznání dluhu již vzniklého. **Domnívám se, že pokud jsou tyto úkony prováděny v bezprostřední časové návaznosti (předání proti podpisu), lze vycházet z toho, že byl uznáván dluh při jeho vzniku.** Takové uznání se dle mého mínění právní úpravě v OZ

⁷⁸⁷ Takové vyjádření NS je v jeho judikatuře ojedinělé a je otázkou, jakou váhu mu přiřkládá, když v tomtéž rozhodnutí poukazuje na již citovanou literaturu akceptující uznání práva dle § 110 OZ 64 až po jeho vzniku.

⁷⁸⁸ Ta byla vyžádána na základě InfZ.

⁷⁸⁹ Usnesení NS ze dne 29. ledna 2019, sp. zn. 33 Cdo 2119/2018.

⁷⁹⁰ Rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 3. listopadu 2017, sp. zn. 11 Co 202/2017, který byl vyžádán na základě InfZ.

⁷⁹¹ Např. zhotoviteli ze smlouvy o dílo.

neprotiví a mělo by být přípustné. Bude však vždy nutné důsledně posuzovat, zda se opravdu jedná i o uznání dluhu, nebo o pouhé ujednání, v němž se dlužník zavazuje splnit samotnou smluvní povinnost.⁷⁹²

Pokud připustíme uznání dluhu při jeho vzniku, mělo by být možné uznat dluh např. v dohodě mezi věřitelem a novým dlužníkem o přistoupení k dluhu dle § 1892 OZ, případně v dohodě o převzetí dluhu dle § 1888 OZ, k níž dává věřitel souhlas. Promlčecí lhůta vůči přistoupivšímu či přejímajícímu dlužníkovi by se poté neodvívjela od promlčecí lhůty vůči dlužníku dosavadnímu, nýbrž by kvůli uznání započala současně s přistoupením či převzetím dluhu nově běžet. Rovněž v Rakousku se připouští, aby dlužníkovu prohlášení u privativní i kumulativní interese zahrnovalo i uznání.⁷⁹³

6.4 Uznání dluhů *non facere*

Dikce ustanovení týkajících se uznání dluhu by mohla napovídat tomu, že předmětem uznání může být toliko dluh, který záleží v aktivním jednání dlužníka, tj. v povinnosti něco dát (*dare*) nebo něco konat (*facere*). Nicméně dle § 1789 OZ může dluh spočívat též v povinnosti dlužníka se určitého jednání, k němuž by byl jinak oprávněn, zdržet (*omittere*), nebo v povinnosti určité jednání věřitele, které by jinak snášet nemusel, strpět (*pati*). Příkladem *omittere* je v obchodních vztazích běžně sjednávaná povinnost mlčenlivosti nebo povinnost obchodního zástupce dle § 2518 OZ zdržet se po zániku obchodního zastoupení činnosti, která by měla soutěžní povahu ve vztahu k podnikání zastoupeného (konkurenční doložka). Jako příklad *pati* uveďme dluh ze smlouvy o zřízení obligačního práva, který obsahově odpovídá povinnosti ze služebnosti, poněvadž strany sjednaly práva a povinnosti běžně tvořící obsah služebnosti jen jako obligaci.⁷⁹⁴

U konkludentních způsobů uznání skutečně nepřichází v úvahu uznání dluhů *non facere*.⁷⁹⁵ Uznání dluhu placením úroků je omezeno na dluhy peněžité.⁷⁹⁶ Domnívám se, že aplikovatelné nebude ani ustanovení § 2054 odst. 2 OZ o uznání dluhu částečným plněním. U dluhů *non facere* se od dlužníka vyžaduje nečinnost trvající po sjednanou dobu. Plnění

⁷⁹² Srov. rozsudek NS ze dne 13. srpna 2009, sp. zn. 28 Cdo 40/2008, kde NS nevyloučil, aby dohoda o vypořádání restitučních náhrad obsahovala kromě jí založeného dluhu i jeho uznání.

⁷⁹³ FABER, Wolfgang. In SCHWIMANN, KODEK (ed): *ABGB: Praxiskommentar (...)* §§ 1293-1503..., s. 1181 (§ 1407 ABGB).

⁷⁹⁴ HAVLÍK, David. In PETROV, VÝTISK, BERAN a kol.: *Občanský zákoník. Komentář...*, s. 1336.

⁷⁹⁵ Tento pojem je někdy užíván jako nadřazený pojem zahrnující *omittere* i *pati* (viz JANOUŠEK, Michal. In PETROV, VÝTISK, BERAN a kol.: *Občanský zákoník. Komentář...*, s. 1861; bude užíván i v dalším textu.

⁷⁹⁶ ČERNÁ. In ŠVESTKA, DVOŘÁK, FIALA a kol.: *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V ...*, s. 607 (§ 2054 OZ).

takového dluhu vcelku (jednorázově), které je dle § 1930 OZ jinak pravidlem a povinností dlužníka, zde není možné.⁷⁹⁷ Plní-li dlužník svou povinnost *omittere* nebo *pati*, nelze hovořit o tom, že by na celkový dluh částečně plnil.

Naopak u explicitního uznání nelze uznání dluhů *non facere* vyloučit, i když se může na první pohled jevit jako velmi nepraktické. Např. zmíněná konkurenční doložka bude snad bezvýjimečně uzavírána v písemné formě (byť to zákon nepožaduje). Pokud by mělo uznání dluhu utvrdit povinnost z ústně sjednané konkurenční doložky, muselo by svým obsahem v zásadě vyhovovat všem zákonným náležitostem dohody o konkurenční doložce, aby z něj byl patrný její územní, osobní, věcný a časový rozsah. V takovém případě bychom mohli uvažovat o tom, že uznání „nahradí“ ústně sjednanou konkurenční doložku a žalobce bude těžit z vyvrátitelné domněnky existence dluhu, pokud bude žalovat na uložení povinnosti se sjednaného chování zdržet, na náhradu vzniklé škody, příp. sjednané smluvní pokuty.⁷⁹⁸ Nelze však očekávat, že by věřitel uznání dluhu z konkurenční doložky před porušením povinnosti dlužníka vůbec požadoval, ani že by jej dlužník sám od sebe činil. Věřitel by spíše žádal dodatečné sepsání samotné dohody o konkurenční doložce, která byla sice sjednána již dříve, ale pouze neformálně. Po již nastalém porušení povinnosti z konkurenční doložky pak lze uvažovat spíše o uznání povinnosti k zaplacení sjednané smluvní pokuty nebo k náhradě vzniklé škody, tedy povinnosti k aktivnímu jednání, nikoli o uznání pouhé povinnosti k nekonání. Uvedené platí obdobně i pro sjednanou povinnost mlčenlivosti.

Přestože bude uznání dluhů *non facere* spíše raritou a sám jsem se s ním v praxi dosud nesetkal, není žádný důvod tyto dluhy z možnosti jejich (explicitního) uznání vylučovat. Při aplikaci jednotlivých ustanovení týkajících se uznání dluhu bude ovšem nezbytné zohlednit povahu uznaného dluhu.

Předně zde bude velice důležitá řádná specifikace uznaného dluhu, aby bylo vyhověno požadavku na uznání co do důvodu a výše, který můžeme v případě dluhů *non facere* přeložit jako uznání co do důvodu, obsahu, příp. též rozsahu; tedy z jakého důvodu má dlužník povinnost k nekonání, o jakou konkrétní povinnost se jedná, příp. jak je tato povinnost časově, věcně, osobně či jinak vymezena.

Dále se zastavme u **hmotněprávních následků** uznání, tj. započetí běhu nové desetileté promlčecí lhůty ode dne, kdy k uznání došlo. OZ výslovně neupravuje počátek

⁷⁹⁷ ŠILHÁN, Josef. In HULMÁK a kol.: *Občanský zákoník V...*, s. 933 (§ 1930 OZ).

⁷⁹⁸ V případě dluhu z titulu náhrady škody či smluvní pokuty by věřiteli samotné uznání dluhu záležejícího v *omittere* (tedy nevztahujícího se na povinnost k aktivnímu jednání) nepostačovalo; mohlo by napomoci pouze k objasnění předběžné otázky, zda existovala povinnost, z jejíhož porušení věřitel např. nárok na zaplacení smluvní pokuty dovozuje.

promlčecí lhůty u dluhů *non facere*. Ztotožňuji se s Weinholdem, který jej váže na okamžik porušení povinnosti se zdržet nebo strpět.⁷⁹⁹ Ostatně takové řešení výslovně obsahoval ObchZ.⁸⁰⁰ V kapitole 5.3.1 jsem pro případ uznání dosud nedospělého dluhu argumentoval pro závěr o započetí celé desetileté promlčecí lhůty až od okamžiku dospělosti dluhu, resp. od okamžiku, kdy je právo *actio nata*. Totéž řešení by se mělo uplatnit i u dluhů *non facere*. **Dokud dlužník svou povinnost neporuší, žádná promlčecí lhůta neběží.** Je-li před porušením povinnosti dluh uznán, dle mého názoru se „spustí“ desetiletá promlčecí lhůta až porušením povinnosti. Pokud bychom promlčecí lhůtu založenou uznáním počítali již ode dne, kdy se uznání stalo perfektním, není vyloučeno, že by uplynula dříve, než dlužník svou povinnost poruší, případně dříve, než by uplynula promlčecí lhůta počítaná od porušení povinnosti. Jistě nebude sporu o tom, že v takovém případě nemůže dřívější uznání věřitele zbavit „skutečné“ promlčecí lhůty nebo tuto lhůtu zkrátit. Buď tedy navzdory předchozímu uznání upřednostníme obecnou či sjednanou promlčecí lhůtu počítanou od porušení povinnosti (to pro případ, že bychom počítali promlčecí lhůtu založenou uznáním už od perfekce uznání a tato nepřesáhla promlčecí lhůtu, která by se uplatnila při absenci uznání) a uznání tak bude mít pro věřitele pouze procesní význam, nebo přijmeme mnou preferovaný závěr o započetí desetileté promlčecí lhůty založené uznáním až od porušení povinnosti dlužníkem.⁸⁰¹

Některá ustanovení o uznání dluhu by se na uznání dluhů *non facere* vůbec neuplatnila. Kromě již zmíněného § 2054 OZ týkajícího se konkludentního uznání jde o ustanovení § 641 a § 642 OZ.

Dovolenost písemného uznání dluhů *non facere* je jedním z východisek pro úvahy o uznání věcných práv v následující kapitole.

6.5 Uznání věcných práv

Uznání dluhu je systematicky řazeno do části čtvrté OZ upravující relativní majetková práva, čemuž odpovídá i použitá terminologie (dluh, pohledávka, dlužník, věřitel atd.). Věcná práva náleží společně s právem dědickým mezi absolutní majetková práva. Do množiny věcných práv spadá právo vlastnické, věcná práva k věci cizí (limitovaná věcná práva) a další práva, jež za věcná zákon označí (*numerus clausus*).⁸⁰² Jejich absolutní povaha je tradičně definována tím, že zakládají bezprostřední právní panství nad věcí a právu jednoho subjektu

⁷⁹⁹ WEINHOLD: *Promlčení a prekluze...*, s. 77.

⁸⁰⁰ § 392 odst. 1 ObchZ.

⁸⁰¹ K bližšímu odůvodnění tohoto stanoviska viz kapitolu 5.3.1.

⁸⁰² PETROV. In PETROV, VÝTISK, BERAN a kol.: *Občanský zákoník. Komentář...*, s. 1015 (§ 979 OZ).

odpovídá povinnost všech ostatních jeho právo nerušit; věcná práva tak působí vůči všem (*erga omnes*), zatímco relativní (závazková) práva toliko mezi subjekty určitého právního vztahu (*inter partes*).⁸⁰³ Toto základní zjednodušující vymezení se značně stírá, pokud bychom jej doplnili úvahami o absolutní stránce relativních práv a relativní stránce věcných práv, zejména věcných práv k věci cizí,⁸⁰⁴ což ovšem překračuje rámec této práce. V dalším textu bude o relativní stránce věcných práv ještě řeč. Z množiny věcných práv se v této kapitole budu věnovat zástavnímu právu, věcným břemenům a vlastnickému právu.

Úvahy o možnosti uznání věcných práv lze započít u § 11 OZ, který připouští přiměřenou aplikaci ustanovení o vzniku, změně a zániku práv a povinností ze závazků v části čtvrté OZ též na vznik, změnu a zánik jiných soukromých práv a povinností. Panuje shoda na tom, že výčet přiměřeně použitelných ustanovení v § 11 OZ není uzavřený.⁸⁰⁵ Ostatně i důvodová zpráva k OZ zmiňuje v příkladném výčtu (terminologicky nepřesně) též zajištění závazku,⁸⁰⁶ čímž zřejmě míní **zajištění a utvrzení dluhu**. I bez existence § 11 OZ bychom však aplikaci obecných ustanovení o závazcích, včetně ustanovení o utvrzení dluhu, dovodili, a to na základě *analogie legis* za použití § 10 odst. 1 OZ.⁸⁰⁷ Můžeme tedy vyjít z toho, že též ustanovení o uznání dluhu mohou být aplikovatelná i mimo oblast relativních majetkových práv. Není ovšem zřejmé, v jakém rozsahu. Ustanovení § 11 OZ sice předepisuje použití toliko přiměřené,⁸⁰⁸ nicméně Lavický správně poukazuje na to, že některá obecná ustanovení o závazcích mohou v konkrétním případě i přes dikci § 11 OZ vyžadovat i aplikaci obdobnou.⁸⁰⁹

Z taxativního výčtu věcných práv má k závazkovým právům i z hlediska terminologie nejbližší zástavní právo, proto se zaměříme nejdříve na něj. **Uznání zástavního práva** judikatura dlouhodobě připouští,⁸¹⁰ přičemž již ve svém stanovisku z roku 1960, v němž se NS zabýval mj. tím, zda je uznáním dluhu uznáno i zástavní právo dluh zajišťující, popsal NS

⁸⁰³ KINDL, Tomáš. In ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III (§ 976 až 1474)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 2 (§ 976 OZ).

⁸⁰⁴ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 6-7 (§ 979 OZ).

⁸⁰⁵ Např. MELZER, Filip, TĚGL, Petr. In MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek I, § 1-117*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 201-202 (§ 11 OZ); LAVICKÝ, Petr. In LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 až 654)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 108 (§ 11 OZ).

⁸⁰⁶ ELIÁŠ. In ELIÁŠ a kol. *Nový občanský zákoník...*, s. 71 (§ 11 OZ).

⁸⁰⁷ PELIKÁNOVÁ, Irena, PELIKÁN, Robert. In ŠVESTKA, DVOŘÁK, FIALA a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I...*, s. 52 (§ 11 OZ).

⁸⁰⁸ Čl. 41 Legislativních pravidel vlády, schválených usnesením vlády ČR č. 188 ze dne 19. března 1998, ve znění pozdějších usnesení vlády ČR. Dostupné na <https://www.vlada.cz/assets/jednani-vlady/legislativni-pravidla/LEGISLATIVNI-PRAVIDLA-VLADY_platne-od-1-2-2018.pdf>.

⁸⁰⁹ LAVICKÝ. In LAVICKÝ a kol. *Občanský zákoník I...*, s. 108 (§ 11 OZ).

⁸¹⁰ Např. rozsudek NS ze dne 15. února 2008, sp. zn. 21 Cdo 888/2007, usnesení NS ze dne 20. prosince 2016, sp. zn. 21 Cdo 4409/2016, rozsudek NS ze dne 12. března 2019, sp. zn. 21 Cdo 292/2018.

blízkost zástavního práva k právům závazkovým následovně: „(...)Leč zástavní právo tvoří v rámci věcných práv zvláštní skupinu, lišící se od všech ostatních věcných práv zejména svým obsahem, který je značně přibližuje právu závazkovému. Zástavní právo je akcesorním právem, jež bez pohledávky nemůže existovat a má důsledkem této své povahy hospodářsky doplňující obsah. Také u zástavního práva, stejně jako u pohledávky jím zajištěné jde nakonec o zaplacení určité částky peněz; jediný podstatný rozdíl je jen v tom, že osoba povinného se určuje u pohledávky podle práva závazkového, u práva zástavního podle práva věcného, totiž podle toho, kdo je vlastníkem zástavy. Z tohoto důvodu hospodářský život pohlíží na poměr mezi věřitelem a vlastníkem zástavy stejně jako na poměr mezi věřitelem a osobním dlužníkem, s nímž často spadá v jedno, totiž jako na pohledávku, nazývá právem i tento právní poměr hypotékární pohledávkou a povinného věcným hypotékárním dlužníkem.“⁸¹¹ Tyto úvahy následně NS zohlednil při posuzování možnosti uznání zástavního práva, když mj. uvedl: „Nelze totiž předpokládat, že zákon chtěl vyloučit účinnost uznání tam, kde se jím oddaluje jen právo k vymáhání obsahu z určitého předmětu, když připouští uznání pohledávky téhož obsahu, kterou lze vydobýt bez tohoto omezení z celého majetku osoby zavázané.“⁸¹²

Tégl s Weinholdem považují uznání zástavního práva za problematické a poukazují na to, že na rozdíl od obligačních práv nelze u práv věcných oddělit nárok.⁸¹³ Za přijatelné odůvodnění přípustnosti uznání zástavního práva by pokládali snad jen skutečnost, že i zástavní právo má svou relativní stránku (vnitřní poměr), tj. vztah mezi zástavním dlužníkem a zástavním věřitelem.⁸¹⁴ V jiné části komentáře věnující se promlčení práv zapsaných ve veřejném seznamu či rejstříku zástav stejní autoři uvádějí, že i po promlčení takové věcné právo existuje a může být (mj.) „povinnou osobou uznáno“.⁸¹⁵

Základní povinnost zástavního dlužníka, tj. osoby, která aktuálně vlastní zástavu, spočívá dle § 1367 odst. 1 OZ v nutnosti strpět (*pati*) případný výkon zástavního práva k uspokojení pohledávky zástavního věřitele za obligačním dlužníkem. Jedná se tedy o povinnost záležející v nekonání. Pokud připustíme uznání dluhů *non facere*⁸¹⁶ a současně vycházíme z toho, že zástavní právo má i svou relativní stránku, **není důvod jeho uznání**

⁸¹¹ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 7. září 1960, sp. zn. Cp 119/60.

⁸¹² „Tamtéž“.

⁸¹³ TÉGL, WEINHOLD. In MELZER, TÉGL a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III...*, s. 927 (§ 615 OZ).

⁸¹⁴ „Tamtéž“.

⁸¹⁵ TÉGL, WEINHOLD. In MELZER, TÉGL a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III...*, s. 945 (§ 618 OZ).

⁸¹⁶ K tomu blíže předchozí kapitola.

bránit. Uznání zástavního práva s dopadem na běh promlčecí lhůty (přerušeni) se připouští i v Rakousku.⁸¹⁷

Jinou otázkou je **hmotněprávní význam takového uznání pro zástavního věřitele** z hlediska. Promlčecí lhůta zástavního práva je tříletá, ledaže jde o zástavní právo zapsané ve veřejném seznamu, které se dle § 631 OZ promlčí za deset let ode dne, kdy mohlo být vykonáno poprvé. Zároveň dle § 615 odst. 1 OZ platí, že se zástavní právo nepromlčí dříve než zajištěná pohledávka. Uzná-li zástavní dlužník zástavní právo, poběží nová desetiletá promlčecí lhůta ode dne uznání. Lze říci, že **uznání zástavního práva může mít z hlediska dopadu na běh promlčecí lhůty pro zástavního věřitele význam jen tehdy, pokud budou kumulativně splněny tři podmínky:** 1) uznáním založená promlčecí lhůta zástavního práva poběží i v době po promlčení zajištěné pohledávky,⁸¹⁸ 2) promlčecí lhůta zástavního práva založená uznáním neuplyne dříve, než by se zástavní právo promlčelo bez takového uznání,⁸¹⁹ a 3) zástavní věřitel se bude domáhat uspokojení ze zástavy až v době, kdy by jinak (nebýt uznání) bylo zástavní právo již promlčeno. Námitce promlčení zástavního práva může zástavní věřitel čelit např. v řízení o výkon rozhodnutí prodejem zástavy zahájeném v návaznosti na vyhovění návrhu na nařízení prodeje zástavy.⁸²⁰ Zástavní dlužník se zde bude domáhat zastavení výkonu rozhodnutí či exekuce s odůvodněním, že zástavní právo je promlčeno. Zástavní věřitel prokáže uznání zástavního práva a návrh dlužníka na zastavení výkonu rozhodnutí či exekuce bude zamítnut.⁸²¹ Zástavní dlužník může podat též žalobu na určení, že je zástavní právo promlčeno. Pokud by byl v řízení úspěšný, bude vyhovující rozsudek předpokladem pro výmaz zástavního práva z veřejného seznamu či rejstříku zástav dle § 618 OZ.⁸²² I v řízení o určení, že je zástavní právo promlčeno, může zástavní věřitel těžit z hmotněprávních následků uznání zástavního práva.

⁸¹⁷ Rozhodnutí OGH ze dne 8. června 2015, sp. zn. 2 Ob 89/15 z.

⁸¹⁸ V opačném případě je uznání irelevantní s ohledem na § 615 odst. 1 OZ.

⁸¹⁹ Přijmeme-li převládající a dle mého názoru nesprávný názor, že promlčecí lhůta založená uznáním dluhu běží ode dne uznání i tehdy, není-li uznaný dluh dosud dospělý, tj. v daném případě dříve, než může být zástavní právo vykonáno, pak jedná-li se o zástavní právo zapsané ve veřejném seznamu, promlčecí lhůta založená uznáním zástavního práva, které dosud nemůže být vykonáno, by uplynula dříve než promlčecí lhůta dle § 631 OZ. V takovém případě (počítáme-li promlčecí lhůtu již ode dne uznání) bychom neměli k promlčecí lhůtě založené uznáním přihlížet, jelikož by došlo ke zhoršení postavení zástavního věřitele. Srov. kapitulu 5.3.1.

⁸²⁰ § 358 odst. 3 ZŘS.

⁸²¹ Vzhledem k tomu, že promlčením zástavní právo nezaniká, je možné, že by byl zamítnut, i kdyby bylo zřejmé, že se zástavní právo promlčelo. Někteří autoři však dovozují, že promlčení zástavního práva může být důvodem pro zastavení výkonu rozhodnutí či exekuce prodejem zástavy dle § 268 odst. 3 OSŘ ve spojení s § 268 odst. 1 písm. h) OSŘ (Např. VYMAZAL, Lukáš. Několik úvah k promlčení zástavního práva. *Právní rozhledy*, 2009, roč. 17, č. 3, s. 96 a násl.).

⁸²² TÉGL, Petr, MELZER, Filip. K judikatuře NS ve věci výmazu promlčených limitovaných věcných práv z katastru nemovitostí. *Bulletin advokacie*, 2020, roč. 27, č. 6, s. 70.

Akceptujeme-li, že předmětem uznání může být zástavní právo, musíme se zabývat též možnostmi uznání dalších věcných práv, zejména pak věcných břemen, která dělíme na služebnosti a reálná břemena.

Služebnost záleží v povinnosti vlastníka zatížené věci ve prospěch jiného něco trpět (*pati*) nebo se něčeho zdržet (*omittere*).⁸²³ Vztah mezi povinným ze služebnosti a oprávněným ze služebnosti, ať již se jedná o konkrétní osobu v případě služebností *in personam*, nebo o osobu odvozenou od vlastnictví věci v případě služebností *in rem*, lze připodobnit ke vztahu mezi dlužníkem a věřitelem ze závazku, z něhož plyne dlužníkovi povinnost se něčeho zdržet či něco strpět. Je ostatně pouze na smluvních stranách, zda si práva a povinnosti, které mohou být obsahem služebnosti, nesjednají pouze jako obligaci.⁸²⁴ Bylo-li v předchozí kapitole dovozeno, že pro vyloučení dluhů záležejících v *non facere* z možnosti jejich písemného uznání není racionální důvod, je třeba stejně argumentovat i v případě služebností. Opět je třeba se blíže zabývat tím, jaký konkrétní význam by uznání služebnosti mělo.

Služebnosti umožňují nepřetržitý nebo opakovaný výkon. Pokud oprávněný ze služebnosti právo služebnosti odpovídající, které je zapsáno ve veřejném seznamu, po dobu deseti let nevykonává, **dojde dle § 632 OZ k promlčení tohoto práva. Domnívám se, že uznání služebnosti může tomuto následku zabránit, resp. jej oddálit.** V případě, že povinný ze služebnosti během doby, kdy oprávněný služebnost nevykonává, tuto služebnost uzná, započne nová desetiletá promlčecí lhůta a k dosud uplynuté, počítané v souladu s § 632 OZ od posledního výkonu práva, se nebude přihlížet. Právo ze služebnosti by se tak nepromlčelo uplynutím deseti let od posledního výkonu práva, ale až uplynutím deseti let od uznání. To platí pouze tehdy, pokud oprávněný ze služebnosti během desetileté promlčecí lhůty založené uznáním zůstane nečinný a právo ani jednou nevykoná. V opačném případě totiž započne opět nová promlčecí lhůta dle § 632 OZ počítaná ode dne, kdy bylo právo odpovídající služebnosti naposledy vykonáno, poněvadž výkon práva způsobí přerušení do té doby běžící promlčecí lhůty.⁸²⁵ Uznání tak bude mít v souvislosti s během promlčecí lhůty dle § 632 OZ význam pouze v případě, že uznáním založená promlčecí lhůta přesáhne promlčecí lhůtu, kterou bychom počítali od posledního výkonu práva, k němuž došlo před uznáním. Oprávněný, který se obává promlčení svého práva a zároveň nemá možnost jej ani jednou vykonat, může požádat povinného o uznání tohoto práva a hrozící promlčení oddálit.

⁸²³ § 1257 odst. 1 OZ.

⁸²⁴ HAVLÍK, David. In PETROV, VÝTISK, BERAN a kol.: *Občanský zákoník. Komentář...*, s. 1336 (§ 1257 OZ).

⁸²⁵ LAZÍKOVÁ, ŠTEVČEK. In LAVICKÝ a kol. *Občanský zákoník I...*, s. 2228 (§ 632 OZ).

Uznání dluhu by mělo mít význam i v situaci předvídané ustanovením § 633 odst. 1 OZ, které je inspirováno § 1488 ABGB.⁸²⁶ Jestliže povinný z věcného břemene (tedy i ze služebnosti) oprávněnému ve výkonu práva brání a oprávněný své právo neuplatní u soudu do tří let, dojde za normálních okolností k promlčení práva odpovídajícího věcnému břemeni. Pakliže povinný během této promlčecí lhůty (např. v návaznosti na předžalobní výzvu) právo uzná, ale přesto ve výkonu práva oprávněnému i nadále brání, nemělo by dojít k promlčení práva uplynutím tří let ode dne, kdy se oprávněný dozvěděl nebo mohl dozvědět o tom, že mu povinný ve výkonu práva brání,⁸²⁷ ale až uplynutím deseti let počítaných od uznání.

Ustanovení § 632 OZ zákonodárce zakotvil zejména proto, aby stanovil počátek promlčecí lhůty u práv zapsaných ve veřejném seznamu, která mohou být vykonávána nepřetržitě nebo opakovaně, odlišně od počátku promlčecí lhůty u práv zapsaných ve veřejném seznamu, která se vykonávají jednorázově (např. zástavní právo) a na která se vztahuje § 631 OZ.⁸²⁸ Účelem ustanovení § 633 odst. 1 OZ je přimět oprávněného z věcného břemene, jemuž povinný ve výkonu práva brání, k uplatnění práva v „klasické“ (tedy oproti § 631 a 632 OZ zkrácené) promlčecí lhůtě.⁸²⁹ Zákonodárce tedy netoleruje tak dlouhou pasivitu na straně oprávněného jako v případech, kdy povinný výkonu jeho práva nebrání. Hmotněprávní následek uznání učiněného poté, co nastaly skutečnosti, s nimiž zákon spojuje v rozebíraných ustanoveních započetí promlčecí lhůty (tj. poslední výkon práva, započetí bránění ve výkonu práva) není v rozporu se zmíněným účelem rozebíraných ustanovení. Uznání dluhu je dobrovolným jednáním dlužníka (povinného). Přitom **nelze dovodit, že by promlčecí lhůty dle § 632 a § 633 odst. 1 OZ nemohly být uznáním přerušeny.** Ostatně i jejich stavení dle § 647 OZ z důvodu mimosoudního vyjednávání by mělo být přípustné.⁸³⁰

Spornější je, zda může **uznání učiněné dříve, než povinný začne oprávněnému ve výkonu práva bránit**, tříletou lhůtu dle § 633 odst. 1 OZ „nahradit“ desetiletou lhůtou, která by se počítala od okamžiku, kdy povinný s bráněním započal, tedy od okamžiku *actio nata*. Dle mého názoru ano. Vycházím ze závěrů vztahujících se k uznání dluhů *non facere*, u nichž je třeba při absenci zvláštní zákonné úpravy dovodit, že promlčecí lhůta počíná od porušení povinnosti dlužníka (což je řešení srovnatelné s § 633 odst. 1 OZ) a u nichž by měla uznáním

⁸²⁶ WEINHOLD: *Promlčení a prekluze...*, s. 110.

⁸²⁷ SVOBODA. In ŠVESTKA, DVOŘÁK, FIALA a kol.: *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I...*, s. 1593 (§ 633 OZ).

⁸²⁸ LAZÍKOVÁ, ŠTEVČEK. In LAVICKÝ a kol.: *Občanský zákoník I...*, s. 2228 (§ 632 OZ).

⁸²⁹ Srov. TÉGL, WEINHOLD. In MELZER, TÉGL a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III...*, s. 996 (§ 633 OZ). K účelu § 1488 ABGB, který v zásadě odpovídá § 633 odst. 1 OZ, srov. též rozhodnutí OGH ze dne 24. ledna 2020, sp. zn. 8 Ob 124/19x. (rychlé vyřešení sporné situace).

⁸³⁰ Srov. závěry o stavení promlčecí lhůty dle § 1488 ABGB z důvodu mimosoudního vyjednávání v rozhodnutí OGH ze dne 22. května 2007, sp. zn. 4 Ob 74/07x.

založená promlčecí lhůta právě od porušení povinnosti započít.⁸³¹ V opačném případě by platilo, že v situaci předvídané § 633 odst. 1 OZ nebude mít předchozí uznání dluhu nikdy hmotněprávní význam, poněvadž od následného započítání bránění ve výkonu práva vždy pobeží tříletá promlčecí lhůta, zatímco pokud by byla práva a povinnosti odpovídající věcnému břemenu sjednána jako obligace, uznání dluhu by hmotněprávní dopady mělo. Obě situace by měly být řešeny stejně.⁸³²

Rozebíraná ustanovení se dle důvodové zprávy k OZ vztahují též na **reálná břemena**, jejichž obsahem je povinnost vlastníka věci zapsané do veřejného seznamu, která je reálným břemenem zatížena, oprávněné osobě něco dávat (*dare*) nebo něco konat (*facere*),⁸³³ byť je aplikace § 633 odst. 1 OZ na reálná břemena diskutabilní.⁸³⁴ V souvislosti s reálnými břemeny nelze opomenout **§ 633 odst. 2 OZ**, který normuje, že právo na jednotlivé plnění z reálného břemene se promlčuje jako pohledávka. Z pohledu plnění, jímž je služebná věc zatížena, je vlastník této věci v pozici dlužníka a oprávněný z reálného břemene v postavení věřitele.⁸³⁵ Uznání této „pohledávky“ je nepochybně možné a vyvolá standardní následky uznání v hmotněprávní i procesní rovině. Uznání samotného reálného břemene jako takového, jehož promlčení se řídí ustanoveními §§ 631, 632, příp. 633 odst. 1 OZ,⁸³⁶ by mělo mít srovnatelné hmotněprávní následky jako uznání práv ze služebností.

Procesněprávní následek uznání, tj. vyvratitelná domněnka existence práva v uznaném rozsahu, **vyvolává více otázek**, a to zejména jedná-li se o věcná práva zapsaná ve veřejném seznamu. Dejme tomu, že vlastník pozemku vůči svému sousedovi písemně uzná právo odpovídající služebnosti cesty, a to z důvodu mimořádného vydržení dle § 1095 OZ. Nedojde však k sepisu souhlasného prohlášení dle § 66 katastrální vyhlášky,⁸³⁷ případně k němu sice dojde, ale prohlášení nebude splňovat veškeré požadované náležitosti, aby katastrální úřad služebnost na základě takové vkladové listiny zapsal. Domnělý oprávněný ze služebnosti přistoupí k podání určovací žaloby a předloží písemné uznání práva ze služebnosti. Naopak vlastník se bude dovolávat pozitivní domněnky dle § 980 odst. 2 OZ o tom, že jeho vlastnické právo je zapsáno komplexně, tj. že není omezeno žádnými věcnými

⁸³¹ Viz předchozí kapitolu.

⁸³² Zmíněným stejným řešením může být i analogická aplikace § 633 odst. 1 OZ na promlčení dluhů obsahově odpovídajících povinnostem z věcného břemene se závěrem o vyloučení hmotněprávních následků předchozího uznání dluhu, preferuji však závěr uvedený v hlavním textu.

⁸³³ ELIÁŠ. In ELIÁŠ a kol.: *Nový občanský zákoník...*, s. 277-278 (§ 633 OZ).

⁸³⁴ WEINHOLD: *Promlčení a prekluze...*, s. 110.

⁸³⁵ HRABÁNEK, Dušan, LASÁK, Jan. In SPÁČIL a kol.: *Občanský zákoník III...*, s. 1049 (§ 1303 OZ).

⁸³⁶ DOBROVOLNÁ, Eva. In PETROV, VÝTISK, BERAN a kol.: *Občanský zákoník. Komentář...*, s. 1367 (§ 1303 OZ).

⁸³⁷ Vyhláška č. 357/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální vyhlášky), ve znění pozdějších předpisů.

právy, která nejsou v katastru nemovitostí zapsaná.⁸³⁸ Má tedy vlastník vyvracet existenci služebnosti na základě § 2053 OZ, nebo má domnělý oprávněný ze služebnosti vyvracet domněnku souladu zápisu v katastru se skutečným právním stavem, tj. prokazovat naplnění předpokladů pro mimoknihovní nabytí práva služebnosti mimořádným vydržením?

Mám za to, že domněnka dle 980 odst. 2 OZ bude vyvrácena již tím, že bude prokázána existence písemného uznání služebnosti. Otázkou je, zda je tím současně založena domněnka existence služebnosti. V takovém případě by žalobce v popsaném příkladu zejména nemusel prokazovat, že jeho nepřerušená držba práva odpovídajícího služebnosti (případně se započtením držby jeho poctivého předchůdce) trvala nejméně dvacet let. Tato otázka by kvůli domněnce založené § 2053 OZ vůbec nebyla předmětem procesního dokazování.

Usuzuji, že se tato domněnka neuplatní. Lze si jistě představit mnohem komplikovanější příklady než výše popsaný, případně i s dotčením třetích osob. Obdobná aplikace ustanovení o zvláštním pravidlu důkazního břemene stanovená pro oblast relativních majetkových práv na oblast práv věcných působí „násilně“ a mohla by představovat **cizorodý prvek v úpravě věcných práv**. To samozřejmě neznamená, že by bylo uznání věcného práva z procesního hlediska bezvýznamné. I když nezaloží vyvratitelnou domněnku o jeho existenci, může soudu (případně ve spojení s dalšími důkazy) postačovat k tomu, aby měl vznik věcného práva za prokázaný, bude-li dosaženo potřebné míry důkazu. Nastane-li však stav *non liquet*, rozhodl by soud v neprospěch osoby, jež se domáhá určení existence věcného práva s odkazem na písemné uznání.

V souvislosti s úvahou o uznání věcných práv zmiňuji, že v katastrálních předpisech se setkáváme se spojením **uznání existence nebo neexistence práv**, která se do katastru nemovitostí zapisují vkladem (jde zejména, nikoli však výlučně, o věcná práva).⁸³⁹ V předešlém katastrálním zákoně zákonodárce pracoval s **uznáním vlastnického práva**.⁸⁴⁰ Účastníci občanskoprávních vztahů, kteří chtějí napravit stav zápisu v katastru nemovitostí, který buď vůbec neodpovídá stavu skutečnému (např. došlo k vydržení vlastnického práva či k odstoupení od převodní smlouvy), nebo jde o zápis duplicitní, často sepisují souhlasné

⁸³⁸ K dopadu pozitivní domněnky v § 980 odst. 2 OZ i na neexistenci nezapsaných práv omezujících právo zapsané viz TĚGL, Petr. Domněnky upravené v § 980 odst. 2 o. z. *Bulletin advokacie*, 2018, roč. 48, č. 6, s. 16. K tomu, že se domněnky dle § 980 odst. 2 OZ může dovolat i vlastník sám, tamtéž, s. 17.

⁸³⁹ § 11 odst. 1 zákona č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrálního zákona), ve znění pozdějších předpisů, a § 66 odst. 1 vyhlášky č. 357/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální vyhlášky), ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁴⁰ § 5 odst. 4 zákona č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí České republiky (katastrálního zákona), ve znění zákona č. 103/2000 Sb., účinného do 31. srpna 2000.

prohlášení,⁸⁴¹ v němž jeden z účastníků uznává vlastnické či jiné věcné právo druhého účastníka.⁸⁴² Řeší tak jak situace, kdy mezi nimi nepanuje o skutečném právním stavu spor či pochybnost a jde tedy pouze o napravení zapsaného stavu, který obě strany považují za nesprávný, tak situace, kdy mezi nimi spor či pochybnost existuje, přesto byly strany schopny se mimosoudně dohodnout. V naposled uvedeném případě je současně s podpisem souhlasného prohlášení uzavírána též dohoda o narovnání, v níž strany jednou provždy vyřeší sporná či pochybná práva, většinou za finanční kompenzaci.

Uznání existence či neexistence věcného práva je samostatně upraveno, a to bez jakékoli zjevné souvislosti s uznáním dluhu dle OZ. Pokud vyhoví náležitostem kladeným na písemné uznání dluhu, mělo by vyvolat též následky s ním spojené. Jestliže nedovodíme aplikovatelnost vyvratitelné domněnky dle § 2053 OZ, zpravidla nebude mít souběžné posouzení listiny i jako uznání dluhu větší praktický význam (viz výše popsaná situace s mimořádným vydržením). Stejně jako není uznání dluhu právním důvodem vzniku dluhu, není ani uznání existence věcného práva dle katastrálního zákona samo o sobě právním důvodem jeho nabytí; tím může být např. dohoda o narovnání, do níž bývá prohlášení o uznání věcného práva včleňováno.⁸⁴³

6.6 Uznání práv z vadného plnění

V české odborné literatuře absentuje (dle mých znalostí) posouzení vlivu uznání na práva z vadného plnění. NS se touto otázkou v několika rozhodnutích zabýval,⁸⁴⁴ nešel však do větších podrobností, jelikož to nebylo v daných věcech třeba. Z rozhodnutí se nicméně podává, že **předmětem uznání dluhu mohou být i práva z vadného plnění**. S výjimkou práva na odstoupení od smlouvy, které je kreačním oprávněním, nikoli pohledávkou,⁸⁴⁵ si lze uznání ostatních práv z vadného plnění⁸⁴⁶ poměrně snadno představit. OZ neobsahuje žádnou zvláštní úpravu, jež by tyto povinnosti dlužníka⁸⁴⁷ vyjímala z dosahu právní úpravy uznání dluhu. Naopak tehdejší **§ 313 odst. 4 ZMO** takové vynětí (ve vztahu k hmotněprávnímu následku uznání) zakotvil: „*Uznání závazku z odpovědnosti za vady zboží nemá vliv na běh*

⁸⁴¹ § 66 odst. 1 písm. a) vyhlášky č. 357/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální vyhlášky), ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁴² Listina většinou nese název „Souhlasné prohlášení o uznání vlastnického práva“.

⁸⁴³ Srov. např. rozsudek NS ze dne 3. prosince 2020, sp. zn. 24 Cdo 1810/2020.

⁸⁴⁴ Rozsudek NS ze dne 26. září 2007, sp. zn. 32 Odo 1616/2005, rozsudek NS ze dne 22. září 2009, sp. zn. 23 Cdo 3362/2007, usnesení NS ze dne 19. prosince 2013, sp. zn. 23 Cdo 1084/2013, usnesení NS ze dne 10. března 2020, sp. zn. 32 Cdo 3884/2019.

⁸⁴⁵ BEZOUŠKA, Petr. *Postavení a ochrana věřitele v novém soukromém právu - aktuální otázky. Srovnávací komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 6.

⁸⁴⁶ Viz zejména § 1923, § 2106 a § 2107 OZ.

⁸⁴⁷ I v dalším textu budu používat převážně obecné pojmy dlužník – věřitel.

lhůt stanovených v odstavcích 1 až 3. Jinak platí přiměřeně ustanovení o promlčení.“ Dle důvodové zprávy k ZMO mělo citované ustanovení znemožnit vymáhání práv z vadného plnění dlouhou dobu po dodání zboží.⁸⁴⁸ Souviselo i s tehdejší bezformálností uznání.⁸⁴⁹

V Rakousku se s pojmy uznání vady (*Anerkenntnis des Mangels*), resp. uznání povinnosti z vadného plnění (*Anerkenntnis der Gewährleistungspflicht*), setkáme nesrovnatelně častěji, přičemž může jít jak o DA, tak o KA. **DA bude pravidlem, poněvadž vůle dlužníka založit uznáním zcela nový nezávislý závazek, která je jedním z předpokladů KA, většinou absentuje.**⁸⁵⁰ Byla shledána např. v příslibu dodání nové věci s dovětkem, že dlužník nebude vůči věřiteli uplatňovat žádné nároky ani tehdy, pokud by se následně ukázalo, že uplatněná vada měla příčinu v nesprávném užívání věci věřitelem a dlužník za ni neodpovídal.⁸⁵¹

Práva z vadného plnění (tzv. *Gewährleistungsbehelfe*)⁸⁵² upravená v § 932 ABGB podléhají dle § 933 ABGB promlčení,⁸⁵³ a to ve lhůtě tří let u věcí nemovitých, ve lhůtě dvou let u věcí movitých a ve lhůtě šesti týdnů u dobytka. Promlčecí lhůta počíná dnem dodání věci, jedná-li se o věcnou vadu, resp. dnem, kdy nabyvatel vadu zjistil, jde-li o právní vadu.⁸⁵⁴ I na tyto lhůty jsou aplikovatelná ustanovení o stavení a přerušení promlčecích lhůt, tedy i ustanovení § 1497 ABGB o uznání dluhu.⁸⁵⁵

Uznání práv z vad je spojováno zejména s **příslibem nápravy** (*Verbesserungszusage*) nebo s **pokusem o nápravu** (*Verbesserungsversuch*).⁸⁵⁶ Uznání způsobí přerušení běhu původní promlčecí lhůty pro uplatnění práv z vadného plnění (*Gewährleistungsfrist*), která

⁸⁴⁸ Důvodová zpráva k § 278-338 ZMO. Dostupné na < https://www.psp.cz/eknih/1960ns/tisky/t0149_15.htm>.

⁸⁴⁹ Viz § 94 odst. 1 ZMO.

⁸⁵⁰ REISCHAUER, Rudolf. In RUMMEL, Peter, LUKAS, Meinhard (ed). *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch: mit wichtigen Nebengesetzen und EU-Verordnungen : Teilband §§ 917-937 ABGB (Leistungsstörungenrecht)*. 4. Auflage. Wien: Manz'sche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2018, s. 547 (§ 933 ABGB).

⁸⁵¹ Srov. rozhodnutí OGH ze dne 24. dubna 1991, sp. zn. 1 Ob 561/91, kde se dlužník vůči věřiteli zavázal dodat do zahraničí nový stroj v době, kdy nebyla zřejmá skutečná příčina uplatněných vad, a to bez ohledu na tuto příčinu.

⁸⁵² OLISCHAR, Johannes. *Gewährleistungsfristen im ABGB - Beginn, Lauf und Besonderheiten*. In BERLAKOVITS, Clemens M., HUSSIAN, Wolfgang, KLETEČKA, Andreas (ed). *Festschrift Georg Karasek*. Wien: Manz'sche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2018, s. 691. Dostupné též na <<http://www.olischar.at/wp-content/uploads/2020/03/FS-Georg-Karasek-2018.pdf>>.

⁸⁵³ Již nepaduje spor o to, zda jde o promlčení či prekluzi. REISCHAUER. In RUMMEL, LUKAS (ed). *Kommentar (...) Teilband §§ 917-937 ABGB...*, s. 530 (§ 933 ABGB).

⁸⁵⁴ § 933 odst. 1 ABGB.

⁸⁵⁵ OFNER, Helmut. In SCHWIMANN, Michael, KODEK, Georg E. (ed). *ABGB: Praxiskommentar. Band 4, §§ 859-1089 ABGB: WuchG, UN-Kaufrecht*. 4. Auflage. Wien: LexisNexis, 2014, s. 1078 (§ 933 ABGB). Z judikatury viz např. rozhodnutí OGH ze dne 28. března 2017, sp. zn. 8 Ob 124/16t.

⁸⁵⁶ Rozhodnutí OGH ze dne 14. března 2002, sp. zn. 6 Ob 126/01z, rozhodnutí OGH ze dne 6. července 2011, sp. zn. 3 Ob 110/11i, nebo rozhodnutí OGH ze dne 8. června 1977, sp. zn. 1 Ob 531/77. V naposled uvedené věci učinil prodávající nespočet neúspěšných pokusů o opravu počítače, aniž by byla zjištěna skutečná příčina poruch.

začíná znovu běžet.⁸⁵⁷ V důsledku uznání se současně vrací právní stav do stadia před dodáním věci, což znamená, že věřiteli opět náleží všechna práva z vadného plnění.⁸⁵⁸ Uvedené platí pouze ve vztahu k uznaným vadám, nikoli ve vztahu k jiným vadám, jichž se uznání netýkalo.⁸⁵⁹

Pokud jde o **okamžik započetí běhu nové promlčecí lhůty**, Olischar rozlišuje s odkazem na příslušnou judikaturu více situací. Provede-li dlužník zdánlivě úspěšný pokus o odstranění vad, aby se následně ukázalo, že k jejich odstranění nedošlo, běží nová promlčecí lhůta již od dokončení opravných prací. Je-li pokus zjevně neúspěšný, promlčecí lhůta počíná od ukončení neúspěšného pokusu. Přislíbí-li dlužník opravu, kterou v přiměřené lhůtě neprovede, promlčecí lhůta běží od uplynutí této přiměřené lhůty. Dojde-li k uznání vady bez současného přislíbu opravy a bez pokusu o opravu, běží promlčecí lhůta již od uznání.⁸⁶⁰

Reischauer se naopak domnívá, že promlčecí lhůta běží už od uznání, tedy např. od přislíbu odstranění vad, nikoli např. až od uplynutí přiměřené lhůty počítané od tohoto přislíbu, jak bylo zmíněno výše. Současně je přesvědčen o tom, že od uznání běží obecné promlčecí lhůty (*allgemeine Verjährungsfristen*), nikoli (krátké) lhůty pro uplatnění práv z vadného plnění dle § 933 ABGB (*Gewährleistungsfristen*). Má za to, že po uznání vady je již aplikace lhůt dle § 933 ABGB nepotřebná, poněvadž účel tohoto ustanovení je uznáním vady odklizen. Konstatuje, že při vadném plnění není splněno, věřiteli tak stále náleží původní nárok na splnění, který je uznáním vady posílen. Dle Reischauera nemá být postavení takového věřitele co do délky promlčecí lhůty horší než postavení věřitele, který vadu při předání rozeznal a převzetí odmítl a který může své právo uplatnit v delší promlčecí lhůtě (nikoli v promlčecí lhůtě pro uplatnění práv z vadného plnění).⁸⁶¹ **V Rakousku tedy není zcela zřejmé, zda vede uznání (DA) k založení běhu nové lhůty pro uplatnění práv z vadného plnění, nebo obecné promlčecí lhůty, nicméně z již citované judikatury plyne první varianta.**

⁸⁵⁷ Dle některých názorů mohou *Verbesserungsversuch* nebo *Verbesserungszusage* přivodit nejen uznání práv z vadného plnění, ale i uznání práva na náhradu škody dle § 933a ABGB, které věřiteli náleží v případě vad zaviněných dlužníkem. Viz OFNER. In SCHWIMANN, KODEK (ed): *ABGB: Praxiskommentar (...)* §§ 859-1089..., s. 1093 (§ 933a ABGB). Dle ABGB (na rozdíl od naší úpravy – srov. § 1925 OZ) má věřitel do jisté míry na výběr, zda bude uplatňovat práva z vadného plnění, či nárok na náhradu škody.

⁸⁵⁸ OLISCHAR: *Gewährleistungsfristen im ABGB...*, s. 691.

⁸⁵⁹ Srov. např. rozhodnutí OGH ze dne 9. dubna 2015, sp. zn. 7 Ob 103/14v, kde jednání dlužníka, z něhož by bylo možné dovozovat uznání vad v suterénu domu, nemělo žádný vliv na běh lhůty dle § 933 ABGB pro vady v podkroví domu.

⁸⁶⁰ Nejde o vyčerpávající výčet možných situací. Viz OLISCHAR: *Gewährleistungsfristen im ABGB...*, s. 691-692.

⁸⁶¹ REISCHAUER. In RUMMEL, LUKAS (ed). *Kommentar (...)* Teilband §§ 917-937 ABGB..., s. 548 (§ 933 ABGB).

Přesuneme-li se k úvahám o uznání práv z vadného plnění v poměrech OZ, hned úvodem je třeba poukázat na to, že OZ vyžaduje vytknutí vady ve stanovené lhůtě,⁸⁶² což je první odlišnost od ABGB, který obdobný obecný požadavek nezakotvuje.⁸⁶³ OZ má tak v tomto ohledu blíže k úpravě v UGB, jenž je ve vztahu speciality k ABGB a jenž v § 377 pro případ, že obě strany jednaly v souvislosti s podnikáním, podmiňuje (mj.) zachování práv z vadného plnění vytknutím vady (*Mängelrüge*) v přiměřené lhůtě poté, co kupující vadu po dodání věci zjistil nebo musel zjistit.⁸⁶⁴ Opomenutí tohoto úkonu vede ke ztrátě (*Verlust*) práv z vadného plnění,⁸⁶⁵ nicméně soud k opomenutí nepřihlíží z úřední povinnosti.⁸⁶⁶ V poměrech OZ je vytknutí vady také tzv. zachovávacím úkonem⁸⁶⁷ pro následné úspěšné uplatnění práva u soudu a i zde je ponecháno na dlužníkovi, zda se absence včasného vytknutí vady dovolá. Vytknutí vady je dále dle § 628 OZ skutečností, která teprve spouští běh promlčecí lhůty pro uplatnění práv z vadného plnění.⁸⁶⁸ Naopak dle ABGB, jak bylo vyloženo výše, běží promlčecí lhůta již od dodání věci.⁸⁶⁹

V souvislosti s uznáním práva z vadného plnění dle OZ může dojít k tomu, že **dlužník právo věřitele sice uzná, avšak v následném soudním řízení bude** (a mějme za to, že oprávněně) **namítat, že věřitel nevytkl vadu včas, tudíž mu nelze právo z vadného plnění přiznat.** Bude argumentovat tím, že lhůta pro vytknutí vady dle § 2112 OZ je lhůtou odlišnou od promlčecí lhůty pro uplatnění práv z vadného plnění,⁸⁷⁰ přičemž hmotněprávní důsledky uznání se mohou vztahovat jen na druhou z uvedených lhůt. Při ryze formálním posouzení věci bychom mu mohli dát za pravdu, poněvadž přerušení notifikační lhůty zřejmě nepřichází v úvahu^{871, 872} a z žádného ustanovení OZ přímo neplyne, že by dlužník uznáním práva z vadného plnění o námitku nevčasného vytknutí vady přicházel.

Přesto se domnívám, že je **nutno upřednostnit výklad, který je více slučitelný se smyslem uznání jakožto utvrzovacího institutu.** Uznáním nově založená promlčecí lhůta k uplatnění uznaného práva z vadného plnění by do značné míry postrádala význam, jestliže

⁸⁶² § 2112 OZ, obecný § 1921 OZ.

⁸⁶³ Srov. však § 933 odst. 3 ABGB.

⁸⁶⁴ REISCHAUER. In RUMMEL, LUKAS (ed). *Kommentar (...) Teilband §§ 917-937 ABGB...*, s. 546 (§ 933 ABGB).

⁸⁶⁵ „Tamtéž“, s. 305.

⁸⁶⁶ „Tamtéž“, s. 304 a 554.

⁸⁶⁷ ŠILHÁN, Josef. In HULMÁK a kol.: *Občanský zákoník V...*, s. 904 (§ 1921 OZ).

⁸⁶⁸ SVOBODA. In ŠVESTKA, DVOŘÁK, FIALA a kol.: *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I...*, s. 1583 (§ 628 OZ).

⁸⁶⁹ Viz též rozhodnutí OGH ze dne 9. dubna 2015, sp. zn. 7 Ob 103/14v.

⁸⁷⁰ K charakteru lhůty dle § 2112 OZ viz WEINHOLD: *Promlčení a prekluze...*, s. 104-106.

⁸⁷¹ Shodně TICHÝ, Luboš. In ŠVESTKA, DVOŘÁK, FIALA a kol.: *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V...*, s. 841 (§ 2112 OZ).

⁸⁷² Dlužník bude těžko uznávat právo z vadného plnění, nebyla-li mu vada dosud oznámena.

by byl nárok věřitele, který opravdu neučinil zachovávací úkon včas, i po uznání podmíněný, tj. závislý na tom, zda dlužník nenamítne opožděné vytknutí vady. **Dle mého soudu by mělo uznání vést nejen k (dočasné) nemožnosti úspěšně uplatnit námitku promlčení pro opožděné uplatnění práva z vad u soudu, ale též k (dočasné) nemožnosti úspěšně uplatnit námitku opožděného vytknutí vady u dlužníka.** Uznání by v takovém případě zhojilo absenci včasné notifikace, případně by mohlo být vyloženo i jako vzdání se námitky nevčasného vytknutí vady. Obdobný výklad by nebyl přípustný za předchozí občanskoprávní úpravy, jelikož zmeškání lhůty pro včasné vytknutí vady znamenalo prekluzi práv z vadného plnění;⁸⁷³ následné deklarativní uznání na již nastalém zániku práva nemohlo nic změnit. I tak by ale založilo vyvratitelnou domněnku o existenci práva v době uznání, a pokud by prekluze nevyšla v řízení najevo, věřitel by mohl být úspěšný.

Písemné uznání práva z vadného plnění by – jako každé písemné uznání - vyžadovalo náležitou specifikaci důvodu a výše (resp. rozsahu) uznaného práva. Práv z vadného plnění je však více. Jaké právo věřiteli v konkrétním případě náleží, závisí na tom, zda je vadné plnění podstatným či nepodstatným porušením smlouvy, i na tom, zda věřitel provedl či neprovedl volbu určitého práva.⁸⁷⁴ Lze mít za to, že **uznání by se mělo vztahovat ke konkrétnímu právu z vadného plnění**, nikoli paušálně na všechna možná práva z vad. Pokud tedy věřitel uplatní spolu s oznámením vady právo na opravu věci a dlužník toto právo uzná, nebude možné dovést uznání práva na slevu z kupní ceny, a to ani tehdy, není-li vada odstraněna v přiměřené lhůtě, oznámí-li dlužník, že navzdory uznání vadu neodstraní, anebo ukáže-li se vada jako neopravitelná.⁸⁷⁵ Právo na slevu je totiž jiným právem z vadného plnění. K témuž závěru dospěl NS, který odmítl názor dovolatelky, dle níž zhotovitel odstraňováním vad díla, tedy částečným plněním, uznal i nárok na slevu z ceny díla, kterou dovolatelka po uplynutí stanovené lhůty pro odstranění vad v souladu s § 436 odst. 2 ObchZ nově žádala.⁸⁷⁶ Zde spatřuji **rozdíl oproti rakouské doktríně a judikatuře, které vážou uznání k samotným vadám, resp. všeobecně k právům z vadného plnění**, příp. dokonce i k právu na náhradu škody dle § 933a ABGB (viz výše); po uznání vad tak věřiteli náleží opět všechna práva z vadného plnění.⁸⁷⁷

Výše uvedené rozhodnutí NS se zmínilo o uznání práva na odstranění vad díla částečným plněním, tj. odstraňováním uplatněných vad. O tom, že částečná oprava (*partial*

⁸⁷³ § 504 OZ 64.

⁸⁷⁴ §§ 2106 a 2107 OZ.

⁸⁷⁵ § 2106 odst. 2 OZ.

⁸⁷⁶ Rozsudek NS ze dne 22. září 2009, sp. zn. 23 Cdo 3362/2007.

⁸⁷⁷ OLISCHAR: *Gewährleistungsfristen im ABGB...*, s. 691.

repair) může jakožto částečný výkon (*partial performance*) implikovat uznání dluhu, hovoří též komentář k čl. 20 Úmluvy o promlčení.⁸⁷⁸ Pokud dlužník opravdu přistoupí k **odstraňování vad** a není zcela úspěšný, můžeme takové jednání dle mého názoru vyložit i dle OZ jako **uznání zbytku dluhu**, jímž rozumíme povinnost k odstranění vad, které se odstranit nepodařilo, příp. povinnost k odstranění zbytku jedné vady, jež byla odstraněna jen částečně. Z jednání dlužníka však musí být zřejmé, že opravdu zamýšlel odstranit všechny uplatněné vady, případně jednu vadu v celém uplatněném rozsahu. Jestliže z okolností plyne, že vady uznával jen v rozsahu, v jakém je skutečně odstranil, k uznání zbytku dluhu by dojít nemělo. Současně je třeba se zabývat tím, zda se ze strany dlužníka nejednalo pouze o projevenou ochotu vadu tvrzenou věřitelem odstranit, aniž by dlužník právo na její odstranění uznával.⁸⁷⁹

Otázkou je, **zda lze za splnění dalších předpokladů považovat za konkludentní uznání shodně s rakouskou teorií a judikaturou⁸⁸⁰ též pokus o odstranění vady, který se ani částečně nezdařil.** Může se věřitel, který i přes neúspěšný pokus dlužníka o odstranění vady setrval na tomto právu z vadného plnění, dovolávat uznání dle § 2054 odst. 2 OZ? Fakticky totiž k žádnému částečnému plnění nedošlo a „zbytkem dluhu“ by zůstávala povinnost k odstranění celé uplatněné vady či všech uplatněných vad. Předně se domnívám, že zcela neúspěšný pokus o odstranění vady může často naznačovat, že se dlužníkovi vůbec nepodařilo objasnit příčinu vady, není tedy ani zřejmé, zda za vadu odpovídá. Úkony směřující k samotnému zjištění příčiny vady, které jsou nezbytné k posouzení oprávněnosti uplatněného práva na odstranění vady, by za uznání neměly být považovány, a to ani tehdy, jsou-li s nimi pravidelně spojeny pokusy o odstranění této vady. Přesto považuji za možné, aby bylo zcela neúspěšné odstraňování vady v určitých případech za rozšiřujícího výkladu § 2054 odst. 2 OZ posouzeno jako uznání dluhu, a to tehdy, je-li z okolností seznatelné, že dlužník uznává svou povinnost k odstranění vady a nejedná se o primárně o úkony vyvolané potřebou zjistit příčinu vady. Za podstatné pokládám, že dlužník svým faktickým konáním na vadný předmět působil a vadu odstraňoval, byť nebyl (např. z důvodu nedostatečné odbornosti) ani částečně úspěšný (jeho činnost nepřinesla žádné zlepšení).

Samotný příslib odstranění uplatněných vad opravou nebude v kontextu naší právní úpravy na rozdíl od rakouské praxe za uznání považován, ledaže vyhoví požadavkům

⁸⁷⁸ Commentary on the Convention on the Limitation Period in the International Sale of Goods. In Yearbook of the United Nations Commission on International Trade Law, 1979, Volume X, s. 164. Dostupné na <<https://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/sono1.html>>.

⁸⁷⁹ V Rakousku se hovoří o *Behandlung im Kulanzwege*. REISCHAUER. In RUMMEL, LUKAS (ed). *Kommentar (...) Teilband §§ 917-937 ABGB...*, s. 547 (§ 933 ABGB).

⁸⁸⁰ Viz již výše uvedené rozhodnutí OGH ze dne 8. června 1977, sp. zn. 1 Ob 531/77.

na explicitní uznání dluhu. Klíčová bude především náležitá specifikace vady (případně alespoň jejích projevů), k níž se uznané právo z vadného plnění váže. Naopak bližší popis způsobu opravy by neměl být vyžadován; je primárně na dlužníkovi, aby vadu odstranil takovým způsobem, aby věc měla sjednané či obvyklé vlastnosti.⁸⁸¹

Pokud strany přistoupí k uzavření **dohody o odstranění vad**, pak v případě, že je jejich cílem odstranění spornosti či pochybnosti o příčině vad, jejich existenci či rozsahu, může jít o **narovnání** (při oboustranných ústupcích) či o **konstitutivní uznání dluhu** (při jednostranném ústupku dlužníka).⁸⁸² Jestliže spor či pochybnost neexistuje a cílem stran bylo sjednat např. lhůtu pro odstranění vad či způsob jejich odstranění, mohli bychom dovozovat deklarativní uznání práva na odstranění vady.⁸⁸³ Sjednají-li strany, dokdy dlužník vady odstraní (příp. určí-li tak dlužník sám v písemném uznání), měla by uznáním založená promlčecí lhůta běžet až od posledního dne takto určené doby v souladu s § 639 OZ.

Vyvratitelná domněnka existence uznaného práva z vadného plnění v uznaném rozsahu by měla zapříčinit, že **břemeno tvrzení a břemeno důkazní stran neexistence konkrétního práva z vadného plnění tíží dlužníka**. Ten by měl prokazovat zejména to, že věc při přechodu nebezpečí škody na věřitele vadná nebyla, a to nehledě k tomu, zda se na daný případ vztahuje též vyvratitelná domněnka vadnosti při převzetí dle § 2161 odst. 2 OZ. Jinými slovy – jestliže právo z vadného plnění zakládá dle § 2100 odst. 1 OZ toliko vada, již má věc při přechodu nebezpečí na nabyvatele, **musí uznáním práva z vadného plnění založená vyvratitelná domněnka nutně postihnout i skutečnost, že se jedná o vadu zakládající práva z vadného plnění**. Tvrdí-li dlužník, že se jedná o vadu vzniklou po přechodu nebezpečí na věřitele, musí to prokázat. V Rakousku uznání vyvratitelnou domněnkou nezakládá, tudíž i po uznání vady prokazuje existenci vady při převzetí věřitel, ledaže se vada projeví v průběhu šesti měsíců od převzetí; tehdy je dle druhé věty § 924 ABGB založena vyvratitelná domněnka, že vada existovala již při převzetí.

Závěrem k této kapitole shrnuji, že uznání práv z vadného plnění dle OZ možné je, musí se však jednat o konkrétní právo z vad. Pouhé uznání vady či příslib jejího odstranění (nevyhovuje-li náležitostem písemného uznání) v našich poměrech nepostačí. Kromě písemného uznání připadá v úvahu i uznání částečným plněním, pravidelně odstraňováním uplatněných vad.

⁸⁸¹ Srov. závěry NS v rozsudku ze dne 29. března 2007, sp. zn. 32 Odo 1644/2005: „*Za oprávněný nelze považovat požadavek, aby zhotoviteli byl ukládán způsob odstranění vady díla.*“

⁸⁸² K tomu viz kapitolu 8.2.

⁸⁸³ Srov. rozsudek NS ze dne 26. září 2007, sp. zn. 32 Odo 1616/2005: „*Za uznání závazku s důsledky podle citovaného ustanovení je v dané věci třeba považovat dohodu o odstranění vad.*“

Dodávám, že **v úvahu připadá i uznání práv ze záruky**. Takové uznání samozřejmě nijak neprodlužuje záruční dobu, ale pouze promlčecí lhůtu pro uplatnění konkrétního práva ze záruky u orgánu veřejné moci. Domnívám se, že aplikovatelnost ustanovení o uznání dluhu na práva z vad či ze záruky je dalším argumentem pro nepřiměřenost desetileté promlčecí lhůty spojené s uznáním dluhu.⁸⁸⁴

⁸⁸⁴ K tomu blíže v kapitole 5.3.1.

7. Smluvní modifikace ustanovení o uznání dluhu

Jednou z nosných zásad občanského práva a soukromého práva vůbec je zásada autonomie vůle. Má být především na účastnících soukromoprávních vztahů, aby si upravili vzájemná práva a povinnosti dle svých potřeb. Teprve v případě, že vlastní úpravu nesjednají, nastupuje podpůrně zákonná úprava. Uvedené platí pouze tehdy, jedná-li se o dispozitivní normy, tj. takové, od nichž je možno se odchýlit. Naopak normy kogentní, jejichž zakotvením zákonodárce sleduje ochranu veřejného pořádku, dobrých mravů, slabší strany či jiných hodnot, odchylnou úpravu buď vůbec nepřipouštějí (absolutně kogentní normy), anebo ji připouštějí pouze v jistém směru (relativně kogentní normy), např. ujednání se smí odchýlit od zákona pouze ve prospěch slabší strany.⁸⁸⁵

ObchZ obsahoval výčet kogentních ustanovení v § 263 odst. 1 a řadil mezi ně též ustanovení § 323 a § 407 ObchZ, která se týkala uznání závazku. Nemožnost odchýlné úpravy potvrdil i NS.⁸⁸⁶ OZ 64 upravoval generální klauzuli, která vycházela z dispozitivnosti, ledaže zákon odchylku výslovně zakazuje nebo nemožnost odchylky z povahy posuzovaného ustanovení vyplývá (§ 2 odst. 3 SOZ). OZ se v § 1 odst. 2 také přiklonil ke generální klauzuli prosazující dispozitivnost, pokud zákon odchylku výslovně nezakazuje. Dále zmiňuje (zřejmě pouze příkladný)⁸⁸⁷ výčet zakázaných ujednání.

Pro oblast závazkového práva, kam systematicky spadá i uznání dluhu, je dispozitivita právní úpravy obzvláště typická. V souvislosti s uznáním připadá v úvahu celá řada ujednání odchylujících se od zákonné úpravy. Hovořím-li o ujednání, nijak tím nezpochybnuji povahu uznání dluhu jakožto jednostranného právního jednání. Mám na mysli taková **ujednání, která samotnému uznání buď předcházejí** a jsou obsažena např. ve všeobecných obchodních podmínkách spoluvytvářejících obsah smlouvy, **anebo s uznáním dluhu spadají časově v jedno**, jelikož jsou obsahem dvoustranného právního jednání, jehož součástí je též jednostranné uznání dluhu. Smluvní strany si např. sjednají další (zákonem výslovně neupravený) způsob uznání dluhu, upraví odlišně délku promlčecí lhůty, která je uznáním založena, připustí konkludentní uznání promlčeného dluhu, vyloučí aplikaci všech nebo některých ustanovení o uznání dluhu, příp. postaví najisto některé otázky, na které není

⁸⁸⁵ LAVICKÝ, Petr. In LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 18 (§ 1 OZ).

⁸⁸⁶ Rozsudek NS ze dne 9. října 2008, sp. zn. 32 Cdo 1362/2007.

⁸⁸⁷ MELZER, Filip, TÉGL, Petr. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek I, § 1-117*. Praha: Leges, 2013, s. 55 (§ 1 OZ).

jednoznačná odpověď (zda se uznání jistiny vztahuje též na příslušenství, zda bude jako uznání chápáno i započtení atd.).⁸⁸⁸

Zaměříme se nejprve na **modifikaci hmotněprávního následku uznání**. Sjednání kratší či delší promlčecí lhůty připouští § 630 OZ, i když s určitými omezeními co do minimální a maximální délky promlčecí lhůty (časové omezení), s úplným vyloučením této možnosti v neprospěch slabší strany (osobní omezení) a s vyloučením sjednání kratší promlčecí lhůty u některých konkrétních práv (věcné omezení).⁸⁸⁹ Jedná se o podstatnou změnu oproti úpravě promlčení v OZ 64, která obdobné ustanovení nezahrnovala a která byla považována za kogentní,⁸⁹⁰ i oproti úpravě v ObchZ, v němž byla do výčtu kogentních ustanovení v § 263 pojata i ustanovení o promlčení.⁸⁹¹

Ustanovení § 630 OZ zjevně cílí na modifikaci původní zákonné subjektivní⁸⁹² promlčecí lhůty, nikoli na modifikaci lhůty uznáním dluhu nově založené. Přesto může být jeho existence významným podpůrným argumentem pro akceptaci smluvní odchylky od první věty § 639 OZ,⁸⁹³ která stanoví, že se právo promlčí za deset let ode dne, kdy k uznání dluhu došlo. Zakotvením § 630 OZ dává jasně najevo, že stanovení délky promlčecí lhůty není pouze v moci zákonodárce, ale i v dispozici stran.⁸⁹⁴

Uvažujeme-li o ujednání stran stanovujícím **kratší než desetiletou promlčecí lhůtu** běžící od uznání dluhu, dle mého mínění nelze dovodit rozpor takové autonomní úpravy s žádnou z hodnot výslovně uvedených v § 1 odst. 2 OZ, případně s žádnou z jiných zde neuvedených hodnot, které by snad ospravedlňovaly závěr o nedovolenosti takové autonomní úpravy. V konkrétním případě sice nemusí být ujednání o pro věřitele méně příznivém hmotněprávním následku uznání platné, je-li např. učiněno v neprospěch slabší strany, to však není důsledkem kogentnosti rozebírané normy, ale důsledkem aplikace ustanovení na ochranu slabší strany. Nelze jistě tvrdit, že by samo ustanovení § 639 OZ představovalo ochranu věřitele jako slabší strany⁸⁹⁵ a již z tohoto důvodu vylučovalo sjednání odchylky v jeho

⁸⁸⁸ Vyjasnění některých sporných otázek samozřejmě nemusí být odchylkou od zákonné úpravy, pokud bude nakonec vyložena tak, že je s ujednáním stran v souladu.

⁸⁸⁹ Srov. LAZÍKOVÁ, ŠTEVČEK. In PETROV, VÝTISK, BERAN a kol.: *Občanský zákoník. Komentář...*, s. 2224-2225 (§ 630 OZ).

⁸⁹⁰ Srov. důvodovou zprávu k § 630 OZ. ELIÁŠ. In ELIÁŠ a kol. *Nový občanský zákoník...*, s. 276.

⁸⁹¹ Srov. však § 292 odst. 2 a § 401 ObchZ.

⁸⁹² ČECH: *Promlčení pohledávky...*, s. 49.

⁸⁹³ Respektive i od § 653 OZ v případě uznání promlčeného dluhu. V dalším textu však pro zjednodušení odkazují jen na § 639 OZ.

⁸⁹⁴ Srov. TÉGL, WEINHOLD. In MELZER, TÉGL a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III...*, s. 985-986 (§ 630 OZ).

⁸⁹⁵ Ke kogentnosti normy, je-li jejím účelem ochrana slabší strany, viz MELZER, Filip, TÉGL, Petr. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek I, § 1-117*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 63 (1 OZ).

neprospěch. Domnívám se tedy, že stranám v obecné rovině nic nebrání, aby se dohodly např. na tom, že délka uznáním nově založené lhůty bude odpovídat obecné tříleté promlčecí lhůtě nebo bude odvozena od (plné) délky původní promlčecí lhůty. Pokud by měla uznáním založená a smluvně modifikovaná promlčecí lhůta uplynout dříve než původní promlčecí lhůta, je třeba upřednostnit původní lhůtu, která je pro věřitele výhodnější.⁸⁹⁶

To nutně vede k další otázce - existuje nějaký „dolní limit“ takové dohody, anebo může být § 639 OZ smluvně dokonce zcela vyloučen? Smluvní vyloučení by znamenalo, že se uznání dluhu běhu a délky promlčecí lhůty nikterak nedotkne. Věřitel by se v takové dohodě „vzdal“ hmotněprávní výhody uznání, a to buď předem, nebo současně s uznáním obsaženým v dohodě. **Zastávám názor, že ani takovému ujednání OZ nebrání.** Opět samozřejmě platí, že v konkrétním případě můžeme na základě aplikace jiných ustanovení dospět k závěru o neplatnosti či zdánlivosti smluvního vyloučení § 639 OZ. Může se též stát, že i když posoudíme samotné ujednání jako platné, bude následné uplatnění námitky promlčení v soudním řízení shledáno v konkrétním případě rozporným s dobrými mravy či zásadou poctivosti, pokud např. dlužník dluh opakovaně uznával a věřitele ubezpečoval, že dluh splní, pročež věřiteli před podáním žaloby marně uplynula zákonná promlčecí lhůta. **Úplnému vyloučení § 639 OZ pak dle mého soudu nebrání ani spodní mez v délce jednoho roku, která je upravena v § 630 OZ. Ta se totiž týká původní promlčecí lhůty.** Smluvní odklizení § 639 OZ věřitele nijak neomezuje v možnosti úspěšně uplatnit právo u orgánu veřejné moci po celou zákonnou promlčecí lhůtu. Uvedené by platilo i tehdy, dojde-li k uznání zatím nedospělého dluhu. Uznání by nezaložilo běh žádné nové promlčecí lhůty a od dospělosti dluhu by běžela promlčecí lhůta zákonná či sjednaná.

Dále se musíme věnovat přípustnosti ujednání, jež spojuje s uznáním **delší než desetiletou promlčecí lhůtu.** Panuje všeobecná shoda na tom, že k uznání dluhu může docházet i opakovaně, aniž by OZ obsahoval obdobné omezení celkové délky promlčecí lhůty jako § 408 ObchZ. Nyní ovšem rozebíráme hmotněprávní následek jednorázového uznání, proto nelze pouhým poukazem na přípustnost opakovaného uznání, které může promlčení oddalovat donekonečna, na položenou otázku odpovědět.

Dle § 630 OZ si mohou strany sjednat maximálně patnáctiletou promlčecí lhůtu. Tato horní mez odpovídá nejdelším zákonným promlčecím lhůtám, které v OZ nalezneme.⁸⁹⁷ Zákonodárce si evidentně nepřeje nepřiměřeně dlouhé promlčecí lhůty a ani smluvní ujednání

⁸⁹⁶ Viz řešení v kapitole 5.3.1.

⁸⁹⁷ ELIÁŠ. In ELIÁŠ a kol. *Nový občanský zákoník...*, s. 276 (§ 630 OZ). Srov. § 636 odst. 2 OZ, § 638 odst. 2 OZ.

nemá vybočit z celkového rámce, který zákonodárce nejkratšími a nejdelšími zákonnými promlčecími lhůtami vytyčil. Nicméně přenositelnost maximální patnáctileté promlčecí lhůty z ustanovení § 630 OZ na uznání dluhu je diskutabilní. Uznání dluhu je totiž dalším právním jednáním, které přistupuje k původnímu, současnému, příp. až následnému ujednání stran o delší promlčecí lhůtě uznáním založené. K uznání dluhu může dojít kdykoli. Zatímco u sjednání delší původní promlčecí lhůty víme, že běh této lhůty započne dnem, kdy mohlo být právo uplatněno poprvé, u sjednání delší promlčecí lhůty pro případ uznání předem nevíme, kdy k uznání dojde (není-li činěno současně s tímto ujednáním), kdy tedy bude delší než desetiletá promlčecí lhůta spuštěna, příp. kolikrát bude uznání opakováno. Nová promlčecí lhůta založená uznáním je od původní (ať už zákonné, či smluvně modifikované) zcela odtržena, jelikož má vlastní počátek i vlastní, na původní lhůtě nezávislou délku.

Můžeme přijmout buď ten výklad, který i přes výše uvedenou problematickou přenositelnost maximální promlčecí lhůty dle § 630 OZ připustí i u uznání dluhu smluvní prodloužení lhůty založené uznáním až na patnáct let, nikoli více,⁸⁹⁸ anebo v případě § 639 OZ možnost smluvního prodloužení zcela odmítnout. Přikláním se spíše k druhé variantě, tedy k závěru, že smluvní prodloužení promlčecí lhůty dle § 639 OZ přípustné není, poněvadž zákonodárce pamatuje v § 630 OZ, který je nepochybně kogentní,⁸⁹⁹ toliko na prodloužení původní promlčecí lhůty. Nepočítá s modifikací následků, které vyvolají právní skutečnosti původní lhůtu přetrhující.⁹⁰⁰ Zatímco při úvahách o smluvním zkrácení lhůty dle § 639 OZ můžeme § 630 OZ využít jako podpůrný argument pro takovou modifikaci, při posuzování přípustnosti prodloužení lhůty dle § 639 OZ se již můžeme dostat do určitého rozporu s koncepcí promlčení v rámci OZ. Vnímám jako problematické, aby uznání dluhu zakládalo delší promlčecí lhůtu než rozhodnutí orgánu veřejné moci dle § 640 OZ. Ustanovení § 640 OZ je přitom třeba považovat za kogentní. **Desetiletou promlčecí lhůtu v § 639 OZ proto pokládám za maximální délku promlčecí lhůty, kterou může (jednotlivé) uznání dluhu přivodit.**

V **ABGB** je prodloužení promlčecí lhůty výslovně zapovězeno v § 1502. Dohoda o jejím zkrácení je v rámci obecných korektivů⁹⁰¹ přípustná.⁹⁰² Již v kapitole 5.3.1 bylo konstatováno, že délka uznáním založené promlčecí lhůty se dle judikatury a literatury řídí při

⁸⁹⁸ Tento názor zastává Kolajíková. Kolajíková: *Uznání dluhu...*, s. 40.

⁸⁹⁹ BEJČEK: *O proměnlivosti a zastupitelnosti...*, s. 522.

⁹⁰⁰ Touto právní skutečností je kromě uznání dluhu též přiznání práva rozhodnutím orgánu veřejné moci (§ 640 OZ).

⁹⁰¹ Zejména § 879 ABGB.

⁹⁰² MADER, JANISCH. In SCHWIMANN, KODEK (ed). *ABGB: Praxiskommentar (...)* §§ 1293-1503..., s. 1591 (§ 1502 ABGB).

absenci výslovné zákonné úpravy délkou původní (přerušené) lhůty. Pokud tedy strany přistoupili ke zkrácení původní promlčecí lhůty, uznáním by měla být uvedena v běh opět tato zkrácená lhůta. Posuzujeme-li přípustnost dohody o zkrácení samotné lhůty založené uznáním, ani zde by tomu nemělo být v obecné rovině nic na překážku.

Nyní se přesuňme k posouzení dovolenosti **ujednání, která mění samotné předpoklady pro nastoupení následků uznání dluhu**. Jde zejména o sjednání jiného způsobu uznání dluhu. Vzhledem k již rozebíranému procesnímu následku uznání by taková ujednání současně vedla ke stanovení odlišných předpokladů pro naplnění skutkové báze vyvratitelné domněnky o existenci dluhu v uznané výši.

NS přitom dovodil, že „(...) **konstrukce domněnek, jejich charakteru i následků, které jsou s nimi spojeny, přísluší toliko právu.** (...) Z hlediska procesního nelze tvrdit, že se v procesním právu uplatňuje zásada "vše je dovoleno, co není zakázáno" (...) Ujednání stran modifikující důkazní břemeno, tj. institut veřejnoprávního civilního práva procesního, by bylo možné pouze tehdy, pokud by takovou možnost občanský soudní řád připouštěl. S ohledem na to, že žádná zákonná úprava předpokládající dohody o důkazním břemenu neexistuje, lze usuzovat, že strany ani nemohou takovou dohodu uzavřít.“^{903, 904} V této věci si smluvní strany smlouvy o dílo sjednaly, že pokud zhotovitel nepředloží konečnou fakturu se všemi náležitostmi ve sjednané lhůtě, má se za to, že dílo bylo zapláceno a zhotovitel nemá žádné pohledávky. Odvolací soud, aniž by se blíže zabýval přípustností sjednávání domněnek, toto ujednání považoval za platné a posoudil jej jako nevyvratitelnou právní domněnku o neexistenci pohledávky zhotovitele.⁹⁰⁵ NS k tomu uvedl: „(...) nelze sjednat nevyvratitelnou právní domněnku a na jejím základě odepřít jedné ze smluvních stran výkon jejího zákonem zaručeného práva bez možnosti prokázání pravosti jejího práva.“⁹⁰⁶ Právě tato pasáž, týkající se pouze nevyvratitelných domněnek, je uvedena jako právní věta v informačním systému CODEXIS. Naopak právní věta vytvořená samotným NS je pojata šířeji: „Právní domněnky a fikce nemohou být založeny ujednáním stran.“⁹⁰⁷

Nahlédneme-li do následné judikatury NS, zjistíme, že NS takto paušální závěr nepotvrzoval a podstatu rozebíraného rozhodnutí spatřoval pouze v nemožnosti sjednat

⁹⁰³ Rozsudek NS ze dne 18. března 2010, sp. zn. 23 Cdo 5508/2007.

⁹⁰⁴ Závěr, že právní domněnku nelze založit dohodou stran, přijal NS již v dřívějším rozsudku ze dne 3. prosince 2008, sp. zn. 32 Cdo 2536/2007.

⁹⁰⁵ Ačkoli přílehavějším by bylo posouzení ujednání jako dohody o prekluzi práva. Srov. PAULDURA, Lukáš. K otázce sjednávání právních domněnek a fikcí v soukromém právu. *Právní fórum*, 2010, roč. 7, č. 11, s. 558.

⁹⁰⁶ Rozsudek NS ze dne 18. března 2010, sp. zn. 23 Cdo 5508/2007.

⁹⁰⁷ Viz CIBULKOVÁ, Kristýna. Smluvní sjednání právních domněnek a fikcí [online]. epravo.cz, 7. května 2020 [cit. 30. listopadu 2020]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/smluvni-sjednani-pravnich-domnenek-a-fikci-111111.html>>.

nevyvratitelnou domněnku, která by mohla odepřít jedné ze stran výkon jejího zákonem zaručeného práva bez možnosti toto právo v soudním řízení prokázat.⁹⁰⁸ **Ovšem v nedávném rozhodnutí NS v souvislosti s posuzováním ujednání o fikci předání díla zopakoval již dříve judikované závěry a dodal, že tyto se vztahují „též na možnost sjednat vyvratitelnou právní domněnku“.**⁹⁰⁹ Lze předpokládat, že se stejným odůvodněním by NS odmítl i sjednání jiného způsobu uznání dluhu.

Hovoří-li NS o absenci právní úpravy dohod o důkazním břemenu, lze doplnit, že § 133 OSŘ ukládá soudu povinnost pokládat za prokázanou skutečnost, pro kterou je domněnka stanovena v zákoně. Poukazem na toto ustanovení bývá argumentováno pro závěr, že ke smluvním domněnkám soud přihlížet nemůže, tj. nemůže mít za prokázanou skutečnost, pro kterou je stanovena smluvní domněnka, pouze na základě prokázání sjednaných (nikoli zákonem stanovených) předpokladů skutkové báze domněnky.⁹¹⁰

Ve výše rozebíraných či pouze citovaných rozhodnutích NS byla aplikována předchozí právní úprava. V odborné literatuře se **objevil názor, že přípustnost sjednávání domněnek vyplývá z § 600 OZ.**⁹¹¹ Z tohoto ustanovení se podává, že ujednání stran může stanovit, že práva a povinnosti vznikají, mění se nebo zanikají z právních skutečností nezávislých na vůli osoby.⁹¹² Ustanovení primárně sděluje, že nejen zákon, ale i smluvní strany mohou spojit právní následky s plynutím času, narozením či úmrtím člověka, snížením kupní síly peněz (inflační doložka), příp. s jinou objektivní právní skutečností.⁹¹³ Shodně s Lavickým⁹¹⁴ jsem přesvědčen o tom, že **přípustnost sjednání domněnek z tohoto (velmi obecného) ustanovení, které pouze konstatuje to, co bychom dovodili i při jeho absenci,**⁹¹⁵ **neplyne.** Navíc předpokladem pro nastoupení domněnkou presumovaného následku nemusí být objektivní právní skutečnosti,⁹¹⁶ což dokládají např. zákonem upravené způsoby uznání dluhu. Ustanovení § 600 OZ nám tedy odpověď na otázku, zda lze sjednat právní domněnky, neposkytuje.

⁹⁰⁸ Usnesení NS ze dne 17. prosince 2014, sp. zn. 28 Cdo 4353/2014, usnesení NS ze dne 19. ledna 2016, sp. zn. 23 Cdo 3202/2015, nebo usnesení NS ze dne 6. dubna 2017, sp. zn. 23 Cdo 4923/2016.

⁹⁰⁹ Rozsudek NS ze dne 4. března 2020, sp. zn. 32 Cdo 1287/2018.

⁹¹⁰ KOLAJÍKOVÁ: *Uznání dluhu...*, s. 38.

⁹¹¹ BEZOUŠKA, PIECHOWICZOVÁ: *Občanský zákoník...*s. 98; SAMEK: *Uznání dluhu...*, s. 28.

⁹¹² Srov. TÉGL. In MELZER, TÉGL a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek I...*, s. 866 (§ 600 OZ).

⁹¹³ LAVICKÝ. In LAVICKÝ a kol. *Občanský zákoník I...*, s. 2155 (§ 600 OZ).

⁹¹⁴ „Tamtéž“.

⁹¹⁵ OZ 64 obdobné ustanovení neobsahoval.

⁹¹⁶ LAVICKÝ. In LAVICKÝ a kol. *Občanský zákoník I...*, s. 2155-2156 (§ 600 OZ).

Zdálo by se, že odpověď může dát ustanovení § 1814 písm. k) OZ,⁹¹⁷ jež zakazuje ujednání, která přenášejí na spotřebitele povinnost prokázat splnění povinnosti podnikatele, kterou mu ukládají ustanovení o smlouvě o finanční službě. Argumentem *a contrario* bychom mohli dovodit, že v jiných případech dohody o důkazním břemenu přípustné jsou. Nicméně zmíněné ustanovení nelze přeceňovat, jelikož jde o implementaci směrnice Rady č. 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993, o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách.⁹¹⁸

Není pochyb o tom, že §§ 2053 a 2054 OZ upravují zvláštní pravidlo dělení důkazního břemene. V naší doktríně **převažuje názor, že normy upravující důkazní břemeno mají povahu procesní**, nikoli hmotněprávní či smíšenou.⁹¹⁹ Lavický tento názor i s odkazem na dílo Macura opírá o kritérium předmětu právní regulace, přičemž důkazní břemeno jednoznačně spadá do oblasti práva procesního.⁹²⁰ Dohody modifikující důkazní břemeno by považoval za přípustné jen tehdy, pokud by takovou možnost OSŘ dovoloval.⁹²¹ Ten však, jak již bylo zmíněno, počítá v § 133 jen s domněnkami zákonnými.

Proti procesní povaze těchto norem je namítáno, že např. vyvratitelné domněnky mohou působit i mimo civilní řízení.⁹²² Např. domněnky dle 980 odst. 2 OZ musí při své činnosti respektovat všechny orgány veřejné moci, nejen civilní soudy.⁹²³ V souvislosti s uznáním dluhu lze zmínit, že vyvratitelná domněnka založená uznáním se zohledňuje i v řízení před finančním arbitrem,⁹²⁴ který nepostupuje dle civilních procesních norem (tedy ani dle § 133 OSŘ), ale dle samostatného zákona,⁹²⁵ subsidiárně pak dle zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, ve znění pozdějších předpisů.⁹²⁶ Dle civilních procesních norem nepostupuje ani Český telekomunikační úřad, který rozhoduje účastnické spory dle § 129 zákona č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích, při nichž by měl taktéž zohlednit vyvratitelnou domněnku založenou uznáním dluhu.

⁹¹⁷ Viz srovnatelná ustanovení v § 6 odst. 1 bod 11 rakouského Konsumentenschutzgesetz a § 309 bod 12 německého BGB.

⁹¹⁸ COUFALÍK, Petr. Důkazní smlouvy. In HURDÍK, Jan, LAVICKÝ, Petr, VALDHANS, Jiří (ed). *Dny práva 2014. Část I. Soukromé právo a civilní proces v dynamice vývoje*. Brno: Masarykova univerzita, 2015, s. 60.

⁹¹⁹ Např. LAVICKÝ: *Důkazní břemeno...*, s. 241-247; COUFALÍK: *Důkazní smlouvy...*, s. 63.

⁹²⁰ LAVICKÝ: *Důkazní břemeno...*, s. 244-247.

⁹²¹ LAVICKÝ, Petr. *Fikce procesních úkonů účastníků v civilním řízení soudním*. Rigorózní práce 2008/2009, s. 26.

⁹²² KOLAJÍKOVÁ: *Uznání dluhu...*, s. 36.

⁹²³ TĚGL, Petr. Domněnky upravené v § 980 odst. 2 o. z. *Bulletin advokacie*, 2018, roč. 25, č. 6, s. 17-18.

⁹²⁴ Srov. nálezn finančního arbitra ze dne 4. března 2019, sp. zn. FA/SR/SU/521/2017. Dostupné na <<https://finarbitr.cz/cs/reseni-sporu/sbirka-rozhodnuti.html>>.

⁹²⁵ Zákon č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů.

⁹²⁶ § 24 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů.

Kdybychom akceptovali výlučně procesní povahu norem upravujících důkazní břemeno (byť se nemusí vždy jednat o proces podléhající OSŘ, jak je z výše uvedeného zřejmé), znamenalo by to, že jde o veřejnoprávní normy. U veřejnoprávních norem zkoumáme primárně to, zda rozpor s nimi působí neplatnost.⁹²⁷ Vyžaduje smysl a účel zákona neplatnost jakékoli dohody, jíž se strany odchýlí od §§ 2053 a 2054 OZ? Dle mého názoru nikoli. OZ upravuje tři způsoby uznání dluhu. Pokud by strany předpoklady již existujících způsobů uznání modifikovaly či sjednaly způsoby jiné, pak **za předpokladu, že by tím nevykročily ze samotné podstaty institutu uznání dluhu, mělo by jít o jednání platné.** Rovněž Horák s Břízou při úvahách o dalších způsobech uznání uvádějí, že „*další způsob by musel respektovat obecné charakteristiky uznání dluhu vyplývající z § 2053 a 2054 (být učiněn dlužníkem, dostat se do dispozice věřitele atd.)*“.⁹²⁸

S tím se ztotožňuji. **Uvedenému by dle mého názoru nevyhovělo** např. ujednání, které by spojovalo uznání se skutečností nezávislou na vůli dlužníka, anebo sice s jednáním dlužníka, které se však vůbec nevztahuje k dluhu, jenž měl být dle ujednání (také) uznán (např. z plnění na určitý dluh je usuzováno na uznání dříve splatných dluhů). **Naopak ujednání** o tom, že uznáním bude bez dalšího i započtení, anebo že zákonné způsoby konkludentního uznání se vztahují i na promlčený dluh, by mělo být přípustné. Při posuzování platnosti ujednání o uznání v důsledku pouhé nečinnosti dlužníka (typicky nevznesení výhrad proti faktuře) bych byl spíše zdrženlivější, poněvadž veškeré zákonné způsoby uznání počítají s jednáním komisivním. Zde by již mohlo dojít k rozporu ujednání s obecnou charakteristikou institutu.

Dle mého mínění by mělo obstát i ujednání, jímž strany **vyloučí aplikovatelnost ustanovení o konkludentním uznání dluhu.** V případě částečného plnění dlužníkem by pak nebylo třeba zkoumat, zda lze z okolností usuzovat na uznání zbytku dluhu, poněvadž dle ujednání stran částečné plnění takové následky nevyvolá.

Pokud by přes výše uvedené převážil závěr o neplatnosti podobných ujednání pro nemožnost modifikace důkazního břemene, nelze pouštět ze zřetele, že uznání dluhu má též hmotněprávní následky. Domnívám se, že **alespoň hmotněprávní dopad** je třeba ve výše uvedených mezích sjednanému či modifikovanému způsobu uznání přiznat.

⁹²⁷ MELZER, Filip, TÉGL, Petr. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek I, § 1-117.* 1. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 53 (1 OZ).

⁹²⁸ HORÁK, BŘÍZA. In PETROV, VÝTISK, BERAN a kol.: *Občanský zákoník: komentář...*, s. 2230 (§ 2054 OZ);

8. Vztah mezi uznáním a jinými instituty

8.1 Uznání dluhu a uznání pohledávky za pravou

OZ v § 1884 odst. 1 chrání dlužníka tím, že mu umožňuje uplatnit **námítky proti pohledávce, které měl v době postoupení**,⁹²⁹ i vůči postupníkovi jako novému věřiteli. Může se jednat o námitku relativní neplatnosti smlouvy, již měla být pohledávka založena, o námitku nesplněné smlouvy, o námitku promlčení a o mnohé další.⁹³⁰ Dlužník je samozřejmě oprávněn uplatňovat vůči postupníkovi i námítky, které mu vzniknou až poté, co je vůči němu postoupení pohledávky účinné, tj. po notifikaci ze strany postupitele či prokázání postoupení postupníkem,⁹³¹ jakož i námítky, jež se týkají pouze jeho vztahu s postupníkem.⁹³² OZ dlužníkovi v § 1884 odst. 1 též dovoluje, aby proti postupníkovi namítal vzájemné pohledávky, které měl dlužník v době postoupení vůči postupiteli, pokud o jejich existenci zpravil postupníka bez zbytečného odkladu poté, co se o postoupení dozvěděl.

V § 1884 odst. 2 OZ je upraveno uznání pohledávky za pravou dlužníkem vůči poctivému postupníkovi,⁹³³ které **může dlužníka možnosti úspěšného uplatnění výše uvedených námitek či některých z nich zbavit**. Pomineme-li § 1237 Osnovy 1937,⁹³⁴ která nikdy nenabyla platnosti, tedy ani účinnosti, obdobné ustanovení bylo součástí našeho právního řádu naposledy v době, kdy byl na našem území účinný ABGB. Ten jej obsahuje v § 1396 větě druhé dodnes. Důvodová zpráva k OZ o tomto institutu zcela mlčí. Jakékoli hlubší interpretaci se vyhýbají i některé velké komentáře k OZ.⁹³⁵ Při snaze o výklad ustanovení § 1884 odst. 2 OZ je proto třeba vycházet především z rakouské odborné literatury a judikatury k druhé větě § 1396 ABGB, která byla evidentně inspiračním zdrojem pro českého zákonodárce.⁹³⁶

⁹²⁹ Dobou postoupení bychom měli rozumět okamžik, kdy byl dlužník o postoupení pohledávky dle § 1882 odst. 1 OZ vyzooměn postupitelem, nebo okamžik, kdy mu bylo postoupení pohledávky prokázáno postupníkem, a to v závislosti na tom, který z nich nastal dříve. DVOŘÁK, Bohumil. In HULMÁK a kol.: *Občanský zákoník V...*, s. 749 (§ 1884 OZ); ELIÁŠ, Karel. In ELIÁŠ a kol.: *Občanský zákoník: velký akademický komentář...*, s. 1507 (§ 529 OZ 64).

⁹³⁰ HANDLAR. In PRAŽÁK, FIALA, HANDLAR a kol.: *Závazky z právních jednání...*, s. 272 (§ 1884 OZ).

⁹³¹ FIALA, Josef, KINDL, Milan. *Občanský zákoník: komentář. II. díl, (§ 488 až 880)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 973 (§ 529 OZ 64).

⁹³² ŠKÁROVÁ, Marta. In ŠVESTKA, Jiří, SPÁČIL, Jiří, ŠKÁROVÁ, Marta, HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník: komentář. II, § 460-880*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1580 (§ 529 SOZ).

⁹³³ Dále též jen jako „uznání pohledávky za pravou“.

⁹³⁴ Národní shromáždění ČSR. Senát. Vládní návrh zákona, kterým se vydává občanský zákoník. Praha: 1937. Dostupné na <<https://digi.law.muni.cz/handle/digilaw/7035>>, s. 214 a 408.

⁹³⁵ KINDL, Tomáš. In ŠVESTKA, DVOŘÁK, FIALA a kol.: *Občanský zákoník: komentář. Svazek V ...*, s. 329 (§ 1884 OZ); MYŠÁKOVÁ, Petra. In PETROV, VÝTISK, BERAN a kol.: *Občanský zákoník. Komentář...*, s. 2013 (§ 1884 OZ).

⁹³⁶ HANDLAR. In PRAŽÁK, FIALA, HANDLAR a kol.: *Závazky z právních jednání...*, s. 274 (§ 1884 OZ).

Již samotné spojení „uznání pohledávky za pravou“ vyvolává nejasnosti. S pravostí pohledávky, resp. s jejím popřením, se setkáváme v insolvenčním právu, pokud je namítáno, že pohledávka nevznikla, již zcela zanikla nebo je zcela promlčena.⁹³⁷ Sedláček spojením rozumí „*prohlášení vůle ze strany dlužníka, že postoupená pohledávka po právu pozůstává*“.⁹³⁸ Dvořák hovoří o „*uznání existence povinnosti dlužníka poskytnout určité plnění věřiteli*“, příp. o „*uznání dluhu postoupeným dlužníkem vůči postupníkovi*“.⁹³⁹ V § 1438 ABGB je mezi předpoklady započtení řazena i pravost pohledávek, čímž se rozumí, že pohledávka **platně vznikla** (není tedy např. dosud vázána na odkládací podmínku), je **prosta námitek** (*frei von Einreden*), je **žalovatelná** (nejedná se o nevymahatelnou naturální obligaci), případně (zde názory nejsou jednotné) je likvidní ve smyslu snadné prokazatelnosti.⁹⁴⁰ Domnívám se, že naposled uvedené vymezení může být jistým vodítkem i pro výklad pravosti pohledávky dle § 1884 odst. 2 OZ. Uznání pohledávky za pravou chápu jako prohlášení dlužníka o tom, že pohledávka, která má být na postupníka postoupena, existuje, a dlužník vůči ní nemá ze vztahu s postupitelem žádné námítky, jimiž by se bránil své povinnosti plnit. Nicméně v dalším textu bude rozebráno, že se vždy nemusí jednat o prohlášení postihující všechny námítky dlužníka.

Účelem institutu uznání pohledávky za pravou je nepochybně ochrana poctivého postupníka, na něhož by pohledávka jinak přešla „*s veškerými chorobami*“.⁹⁴¹ Budoucí postupník je před rozhodnutím, zda vůbec uzavře smlouvu o postoupení pohledávky, zpravidla odkázán na informace, které mu o pohledávce poskytnou dosavadní věřitel a dlužník.⁹⁴² Informace od věřitele mohou být významně ovlivněny zájmem věřitele na realizaci obchodu s budoucím postupníkem, tj. na získání úplaty za postoupení.⁹⁴³ Navíc věřiteli ani nemusí být známy všechny námítky, které může dlužník uplatnit. Pro budoucího postupníka je jistější, když zná stanovisko samotného dlužníka. Dlužník sice není povinen žádosti o sdělení informací vyhovět,⁹⁴⁴ nicméně učiní-li tak, je záhodno **chránit poctivého**

⁹³⁷ § 193 IZ.

⁹³⁸ SEDLÁČEK. In ROUČEK, SEDLÁČEK (ed): *Komentář k československému...*, s. 169 (§ 1396 ABGB).

⁹³⁹ DVOŘÁK. In HULMÁK a kol.: *Občanský zákoník V...*, s. 751 (§ 1884 OZ).

⁹⁴⁰ HEIDINGER, Albert. In SCHWIMANN, KODEK (ed): *ABGB: Praxiskommentar (...)* §§ 1293-1503..., s. 1350-1352 (§ 1439 ABGB).

⁹⁴¹ Národní shromáždění ČSR. Senát. Vládní návrh zákona, kterým se vydává občanský zákoník. Praha: 1937. Dostupné na <<https://digi.law.muni.cz/handle/digilaw/7035>>, s. 408.

⁹⁴² ERTL, Gunter. In RUMMEL (ed): *Kommentar zum ABGB (...)* §§ 1175-1502..., s. 196, II/3 (§ 1396 ABGB).

⁹⁴³ HÜGEL, Hanns F. Drittschuldneranerkennung und Einwendungsausschluß im Zessionsrecht. In ENZINGER, Michael, HÜGEL, Hanns F., DILLENZ, Walter (ed). *Aktuelle Probleme des Unternehmensrechts: Festschrift Gerhard Frotz zum 65. Geburtstag*. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 1993, s. 69. Dostupné na <https://www.bpv-huegel.com/wp-content/uploads/2017/12/drittschuldneranerkennung_1993.pdf>

⁹⁴⁴ ERTL. In RUMMEL (ed): *Kommentar zum ABGB (...)* §§ 1175-1502..., s. 196, II/3 (§ 1396 ABGB).

postupníka, který na pravdivost takových informací spoléhal, a proto k uzavření smlouvy o postoupení pohledávky přistoupil.

Požadavek na **příčinnou souvislost mezi nabytím pohledávky postupníkem a prohlášením dlužníka je v Rakousku zdůrazňován.**⁹⁴⁵ OGH uvádí, že dispozice postupníka bude učiněna v důvěře v prohlášení dlužníka, pokud jí takové prohlášení časově předchází.⁹⁴⁶ Dojde-li k prohlášení dlužníka až po postoupení pohledávky, příčinná souvislost absentuje a postupník nezasluhuje ochranu poskytovanou rozebíraným ustanovením.⁹⁴⁷ OGH si je vědom toho, že § 1396 věta druhá ABGB o časové souvislosti mezi cesí a uznáním pohledávky za pravou výslovně nic nestanoví, své závěry však důsledně opírá o smysl a účel ustanovení. Postupník má být **chráněn jen tehdy, je-li jeho rozhodnutí o nabytí pohledávky na předchozím prohlášení dlužníka závislé.**⁹⁴⁸ OGH poukazuje též na to, že bez zmíněného omezení aplikačního dosahu ustanovení by nastal hodnotový rozpor s následky klasického DA, jež pouze přerušuje promlčecí lhůtu.⁹⁴⁹ Po realizovaném postoupení je totiž postupník ve stejném postavení jako každý jiný věřitel. I komentářová literatura k ABGB se přiklání k závěru, že ustanovení dopadá jen na prohlášení dlužníka **vůči budoucímu postupníkovi**, který se na něj při nabytí pohledávky v dobré víře spoléhal.⁹⁵⁰

Plně souhlasím s tím, že musí existovat časový mezník, po jehož překročení již nejde o uznání pohledávky za pravou, ale (za splnění dalších předpokladů) o uznání „klasické“. Těžko by se mohl postupník dovolávat ochrany dle druhé věty § 1396 ABGB či dle § 1884 odst. 2 OZ tehdy, je-li vůči němu dluh uznán např. dva roky po postoupení pohledávky, a to jen s odůvodněním, že pohledávku nabyl postoupením. Takový výklad by byl absurdní, nepřipustně by zvýhodňoval věřitele, kteří pohledávku nabyli tímto derivativním způsobem, a pouze z důvodu postoupení pohledávky by napříště vylučoval aplikaci ustanovení o „klasickém“ uznání dluhu.

Spornější je, **k jakému okamžiku časový předěl přimknout.** Co když se postupník dotáže dlužníka na existenci námitek až krátce poté, co uzavřel smlouvu o postoupení pohledávky, ale ještě před poskytnutím úplaty za postoupení postupiteli? Dlužník prohlásí, že

⁹⁴⁵ AVANCINI. *Anerkennung einer abgetretenen Forderung*. Österreichisches Bankarchiv, 1989, s. 454 a 469. HÜGEL: *Drittschuldneranerkennung und Einwendungsausschluss...*, s. 89-91.

⁹⁴⁶ Např. rozhodnutí OGH ze dne 5. listopadu 2002, sp. zn. 4 Ob 6/02i, rozhodnutí OGH ze dne 25. ledna 2006, sp. zn. 9 ObA 189/05t.

⁹⁴⁷ Rozhodnutí OGH ze dne 25. ledna 2006, sp. zn. 9 ObA 189/05t.

⁹⁴⁸ Rozhodnutí OGH ze dne 21. února 1985, sp. zn. 7 Ob 538/84.

⁹⁴⁹ Rozhodnutí OGH ze dne 21. února 1985, sp. zn. 7 Ob 538/84.

⁹⁵⁰ HEIDINGER. In SCHWIMANN, KODEK (ed): *ABGB: Praxiskommentar (...) §§ 1293-1503...*, s. 1136 (§ 1396 ABGB); ERTL. In RUMMEL (ed): *Kommentar zum ABGB (...) §§ 1175-1502...*, s. 198, II/3 (§ 1396 ABGB).

žádné námitky proti pohledávce nemá, a postupník teprve na základě této informace úplaty za postoupení provede. Následně postupník pohledávku vymáhá a dlužník vznáší námitky, které jsou v rozporu s jeho předchozím prohlášením. Bude postupník chráněn dle rozebíraného ustanovení?

Proti jeho ochraně hovoří skutečnost, že primárním důvodem pro poskytnutí úplaty za postoupení pohledávky muselo být ujednání mezi postupitelem a postupníkem ve smlouvě o postoupení pohledávky. Postupník by musel plnit i tehdy, pokud by dlužník na jeho výzvu nereagoval. Jestliže bychom si odmysleli jednání dlužníka (*conditio sine qua non*), k majetkové dispozici postupníka by stejně došlo, vycházíme-li z toho, že postupník respektuje svou smluvní povinnost k poskytnutí úplaty. To platí i tehdy, je-li nabytí pohledávky smluvně podmíněno úplným zaplacením, kdy postupník nenabývá pohledávku již účinností smlouvy o postoupení pohledávky, ale až úhradou ceny za postoupení.⁹⁵¹ Postupník by mohl namítat, že nebýt prohlášení dlužníka, jež po uzavření smlouvy o postoupení obdržel, úplatu by postupiteli neposkytl a pohledávku by tak vůbec nenabyl. Nicméně i v tomto případě platí, že postupníková smluvní povinnost k plnění existovala už v době, kdy prohlášení dlužníka získal, a postupitel může její splnění vymáhat. Ujednání, které spojuje nabytí pohledávky postupníkem až s úplným zaplacením sjednané úplaty, na tom nic nemění.⁹⁵² V souladu s výše uvedeným bychom mohli za rozhodující časový mezník pokládat již okamžik uzavření smlouvy o postoupení pohledávky.

Nabízí se i širší a pro postupníka příznivější výklad, který by rozhodující okamžik spojoval až s majetkovou dispozicí postupníka, konkrétně s úhradou ceny za postoupení.⁹⁵³ Až tímto okamžikem je majetková sféra postupníka reálně dotčena. Pokud by dlužník postupníkovi poskytl správné informace o existenci námitek proti postoupené pohledávce, postupník by plnění s největší pravděpodobností odložil a žádal by od postupitele vysvětlení, příp. by od smlouvy o postoupení pohledávky odstoupil, pokud by k tomu měl zákonný či smluvní důvod.

Přikláním se ovšem k závěru, že časovým předělem, po jehož překlenutí už nebude ustanovení o uznání pohledávky za pravou aplikovatelné, je **již okamžik uzavření smlouvy o postoupení pohledávky**, a to i v případě, kdy k nabytí pohledávky postupníkem dochází až zaplacením úplaty za postoupení a postupník před tímto zaplacením obdržel od dlužníka

⁹⁵¹ K takovému podmíněnému nabytí viz usnesení NS ze dne 25. srpna 2016, sp. zn. 23 Cdo 3173/2014.

⁹⁵² Dle judikatury přitom není možné vázat na zaplacení úplaty za postoupení pohledávky účinnost smlouvy o postoupení pohledávky jako celku. Usnesení NS ze dne 5. března 2018, sp. zn. 23 Cdo 4996/2017.

⁹⁵³ Srov. HÜGEL: *Drittschuldneranerkennnis und Einwendungsausschluß...*, s. 90.

uznání postoupené pohledávky. K tomuto závěru mě vede úvaha, dle níž může být postupník zcela závislý na prohlášení dlužníka pouze do okamžiku uzavření smlouvy o postoupení pohledávky. Pokud žádným prohlášením nedisponuje (bez ohledu na to, zda o něj dlužníka žádal, či nikoli), a přesto k uzavření smlouvy přistoupí, dobrovolně na sebe vzal riziko, že může čelit námitkám dlužníka. Dlužníkem poskytnuté uznání pohledávky v mezidobí od uzavření smlouvy o postoupení pohledávky do provedení úplaty za postoupení nelze pokládat za rozhodující skutečnost, která by postupníka pohnula k uzavření „obchodu“. Takové uznání jej může nanejvýš (dodatečně) utvrdit v již učiněném rozhodnutí. Povinnost k poskytnutí úplaty mu pak plyne již ze smlouvy, jak bylo výše uvedeno.

Dále není zcela zřejmé, zda se institut uznání pohledávky za pravou aplikuje **jen při úplatném postoupení, nebo i při postoupení bezúplatném** (což by potvrzovalo závěr učiněný v předchozím odstavci). Odpovědnost postupitele vůči postupníkovi za to, že pohledávka v době postoupení trvala, jakož i ručení za její dobytost, jsou v § 1885 OZ spojeny toliko s postoupením pohledávky za úplatu. Za pohledávku postoupenou bezúplatně postupitel neodpovídá ani dle § 1397 ABGB. Nicméně nyní posuzujeme vztah mezi dlužníkem a budoucím postupníkem, který je zcela jiného charakteru. Dlužník by měl **odpovídat za právní zdání (*Rechtsscheinhaftung*)**,⁹⁵⁴ které u budoucího postupníka svým prohlášením vyvolal, i kdyby postupník postupiteli za postoupení pohledávky neměl poskytnout žádné protiplnění. Podstatné je, že pohledávku nabýval v domnění, že prohlášení dlužníka odpovídá skutečnosti. Podpůrně lze argumentovat např. § 444 OZ, jímž je chráněna dobrá víra třetích osob jednajících s domnělým zástupcem zastoupeného. I zde lze hovořit o odpovědnosti domněle zastoupeného za vyvolání zdání, aniž by tato odpovědnost byla omezena jen na případy, kdy se i třetí osoba zavázala k nějakému plnění.

Problematické je také vyložení **právních následků, které uznání pohledávky za pravou přivodí**. OZ i ABGB shodně hovoří o tom, že dlužník je povinen postupníka „uspokojit jako svého věřitele“. Ze systematického zařazení ustanovení v obou právních předpisech lze dovodit, že následkem má být **vyločení námitek (*Einwendungsausschluss*)**,⁹⁵⁵ které by dlužník jinak (nebýt uznání) v souladu s § 1884 odst. 1 OZ, resp. v souladu s první větou § 1396 a s § 1442 ABGB,⁹⁵⁶ uplatnit mohl. Jde o námitky

⁹⁵⁴ HEIDINGER. In SCHWIMANN, KODEK (ed): *ABGB: Praxiskommentar (...)* §§ 1293-1503..., s. 1136 (§ 1396 ABGB).

⁹⁵⁵ HEIDINGER. In SCHWIMANN, KODEK (ed): *ABGB: Praxiskommentar (...)* §§ 1293-1503..., s. 1137 (§ 1396 ABGB).

⁹⁵⁶ § 1396 ABGB neobsahuje na rozdíl od § 1884 odst. 1 OZ speciálně zmínku o právu dlužníka namítat vůči postupiteli i vzájemné pohledávky vůči postupiteli. Toto právo však plyne již z obecného § 1394 ABGB a explicitně pak z § 1442 ABGB, který obsahově odpovídá § 1986 OZ (vícenásobné postoupení). Srov.

proti pohledávce, které mu do okamžiku, než se vůči němu stalo postoupení účinným, náležely vůči postupiteli.⁹⁵⁷ Hned zkraje musíme odmítnout, že by se toto vyloučení vztahovalo pouze na námitky započtení, jež měl dlužník vůči postupiteli,⁹⁵⁸ jelikož **druhý odstavec § 1884 OZ je zjevně protinormou ve vztahu k celému prvnímu odstavci**, nikoli pouze k části pojednávající o vzájemných pohledávkách vůči postupiteli.

V jakém rozsahu jsou námitky vyloučeny, by mělo záviset na **výkladu prohlášení dlužníka**. Pokud dlužník učinil prohlášení na výzvu budoucího postupníka, pak je třeba jej vyložit právě v souvislosti s obsahem takové výzvy.⁹⁵⁹ Táže-li se budoucí postupník např. pouze na to, zda dlužník od postupitele obdržel objednané zboží v požadovaném množství a kvalitě, a dlužník pouze tuto skutečnost potvrdí, nemohl by sice úspěšně uplatňovat námitku nesplnění smlouvy, obecně by však neměl přijít o jiné námitky, např. námitku neexistence jeho povinnosti plnit s poukazem na zaplacení ceny za odebrané zboží postupiteli ještě dříve, než postupník tuto již neexistující pohledávku „nabyl“. Souhlasím s Handlarem, že dlužník **přichází pouze o ty námitky, jejichž uplatnění by bylo v rozporu s jeho předchozím prohlášením.**⁹⁶⁰ Ve výše popsaném příkladu by námitka neexistence pohledávky obsahu dřívějšího prohlášení neodporovala. Dle Hügela nemůže budoucí postupník důvodně chápat mlčení dlužníka na nepoloženou otázku jako konkludentní sdělení informace o absenci dalších námitek.⁹⁶¹ Domnívám se, že význam mlčení pro ztrátu dalších námitek musíme posuzovat vždy individuálně, a to i ve světle zásady poctivosti. Obecně ovšem pokládám názor Hügela za správný. Jestliže je prohlášení dlužníka obecné ve smyslu absence konkrétního vyjádření k jednotlivým možným námitkám (např. „potvrzuji, že dlužím částku XY z titulu YZ a nic proti dluhu nenamítám“), nikoli ve smyslu neurčitosti, dlužník by měl přijít v zásadě o všechny námitky dle § 1884 odst. 1 OZ, které by jinak mohl uplatnit.

Vyvodíme-li z prohlášení dlužníka **ztrátu pouze některých námitek**, je důvodné se ptát, zda se i v takovém případě jedná o uznání pohledávky za pravou, které má mít za následek povinnost dlužníka uspokojit postupníka „jako svého věřitele“. O „úplné“ uznání pohledávky za pravou sice v pravém slova smyslu nejde, přesto není důvod tyto případy vyjímat z rámce rozebíraného ustanovení. I když nebudeme moci dlužníkovu prohlášení vyložit tak, že by se jím zříkal veškerých námitek proti pohledávce, stále může takové

DULLINGER, Silvia. In RUMMEL (ed): *Kommentar zum ABGB (...)* §§ 1175-1502..., s. 523, II/3 (§ 1442 ABGB).

⁹⁵⁷ K tomu viz výše.

⁹⁵⁸ Takto nesprávně může vyznít komentář Myšákové. MYŠÁKOVÁ, Petra. In PETROV, VÝTISK, BERAN a kol.: *Občanský zákoník. Komentář...*, s. 2013 (§ 1884 OZ).

⁹⁵⁹ HÜGEL: *Drittschuldneranerkennung und Einwendungsausschluß...*, s. 93-94.

⁹⁶⁰ HANDLAR. In PRAŽÁK, FIALA, HANDLAR a kol.: *Závazky z právních jednání ...*, s. 275 (§ 1884 OZ).

⁹⁶¹ HÜGEL: *Drittschuldneranerkennung und Einwendungsausschluß...*, s. 93.

prohlášení poctivému postupníkovi postačovat k rozhodnutí, že pohledávku nabude. Toto „omezené“ uznání pohledávky za pravou se pak projeví i v omezených následcích.⁹⁶² Dlužník bude zbaven jen některých námitek a postupník bude právě před těmito námitkami chráněn. Takové řešení zohledňuje zájmy obou stran, tj. dlužníka i postupníka.

Rakouský OGH zastává názor, že dlužník ztrácí jen námitky, jež mu byly v době, kdy prohlášení činil, známé.⁹⁶³ Avancini argumentuje i pro ztrátu námitek, které dlužník v době prohlášení musel znát. Připouští však, že ze samotného prohlášení dlužníka či z okolností případu může plynout vůle dlužníka vyjádřit se pouze v tom smyslu, že mu v současné době (*zur Zeit*), tj. v době učinění prohlášení, nejsou žádné námitky známy.⁹⁶⁴ Hügel se zabývá tím, do jaké míry lze po dlužníkovi žádat, aby po obdržení dotazu ze strany (budoucího) postupníka prováděl šetření a jeho odpověď tak byla v souladu se skutečností. Dospívá k závěru, že pokud se již dlužník rozhodne odpověď poskytnout, což není jeho povinností, nemůže následně namítat, že si potřebné informace nezjistil (např. informaci z účetního oddělení o částečné úhradě).⁹⁶⁵ Ertl považuje za ospravedlnitelné přiznat závazné účinky jen nepravdivému prohlášení, které bylo učiněno záměrně, nikoli z nedbalosti.⁹⁶⁶

Dle mého názoru **nelze dopady ustanovení omezit pouze na námitky, jejichž existence byla dlužníkovi v době, kdy prohlášení vůči budoucímu postupníkovi učinil, známa.** Mělo by být aplikovatelné i tehdy, pokud se dlužník mylí a postupník na mylnou informaci v dobré víře spoléhá. Je to dlužník, kdo disponuje potřebnými informacemi, o které jej budoucí postupník žádá. Mělo by tak jít k jeho tíži, pokud poskytne nepravdivé informace založené např. na neaktuálním stavu věci, a to bez ohledu na to, zda tak učiní úmyslně, nebo z nedbalosti. V opačném případě by nebyla ochrana poctivého postupníka dostatečná. Je třeba zopakovat, že se rozebírané ustanovení vztahuje pouze na námitky, které měl dlužník již vůči postupiteli. Prohlášení vůči budoucímu postupníkovi dlužníka nezabývá dalších námitek, které vznikly poté, co se vůči němu stalo postoupení účinným.

V naší odborné literatuře se **lze setkat s názorem, že uznání pohledávky za pravou zakládá nový samostatný důvod závazku.**⁹⁶⁷ Stejný názor nalezneme již v komentáři

⁹⁶² Dvořák používá spojení „částečné uznání dluhu“, resp. „uznání co do určitých námitek“. DVOŘÁK. In HULMÁK a kol.: *Občanský zákoník V...*, s. 751-752 (§ 1884 OZ).

⁹⁶³ Rozhodnutí OGH ze dne 5. listopadu 2002, sp. zn. 4 Ob 6/02i.

⁹⁶⁴ AVANCINI: *Anerkennung einer abgetretenen Forderung...*, s. 468.

⁹⁶⁵ HÜGEL: *Drittschuldneranerkennnis und Einwendungsausschluss...*, s. 98.

⁹⁶⁶ ERTL. In RUMMEL (ed): *Kommentar zum ABGB (...)* §§ 1175-1502..., s. 199, II/3 (§ 1396 ABGB).

⁹⁶⁷ DVOŘÁK. In HULMÁK a kol.: *Občanský zákoník V...*, s. 751 (§ 1884 OZ); PRIELOŽNÝ, Milan. *Dlužníci, pozor na uznání pohledávky za pravou!* [online]. epravo.cz, 6. listopadu 2014 [cit. 11. října 2020]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/dluznici-pozor-na-uznani-pohledavky-za-pravou-95961.html>>.

Roučka a Sedáčka,⁹⁶⁸ v judikatuře NS ČSR⁹⁶⁹ nebo ve starší judikatuře OGH.⁹⁷⁰ Ovšem novější rakouská literatura⁹⁷¹ i judikatura⁹⁷² se shodují v tom, že **účinky upravené v druhé větě § 1396 ABGB vyvolává již deklarativní uznání**, které je pouhým informačním úkonem (*Wissenserklärung*). KA jakožto zvláštní případ narovnání totiž předpokládá spor či pochybnost o právu, přičemž tento spor či pochybnost má být KA vyřešen. Heidinger trefně poznamenává, že pokud by bylo předpokladem aplikace rozebíraného ustanovení KA, ustanovení by bylo prakticky nepoužitelné.⁹⁷³ Důvodem je právě podmínka existence sporu či pochybnosti o právu. Lze přitakat i názoru, dle kterého **dlužníkovu sdělení o stavu pohledávky typicky odpovídá informačnímu úkonu, tedy uznání deklaratornímu.**⁹⁷⁴

Přesto má deklarativní uznání dlužníka vůči budoucímu postupníkovi v Rakousku **závažnější důsledky než „klasické“ deklarativní uznání**, které pouze přerušuje promlčecí lhůtu. V souvislosti s § 1396 ABGB se hovoří o deklarativním uznání s konstitutivním či zavazujícím účinkem (*verpflichtende (konstitutive) Wirkung*,⁹⁷⁵ *verbindliche Wirkung*,⁹⁷⁶ *bindende Kraft*).⁹⁷⁷ Zavazující účinek záleží ve ztrátě všech či některých dlužníkových námitek proti pohledávce, jak bylo pojednáno výše. Důvodem, pro který jsou pouhému informačnímu úkonu přiznávány tak závažné účinky, je již zmíněná **odpovědnost za právní zdání (*Rechtsscheinhaftung*)**,⁹⁷⁸ které dlužník svým prohlášením u poctivého postupníka vyvolal. Pokud jeho prohlášení neodpovídá skutečnosti, musí se dlužník **chovat tak, jako by skutečnosti odpovídalo** a uspokojit postupníka jako svého věřitele. Vzniká mu povinnost k uspokojení pohledávky, nikoli „pouhá“ povinnost k náhradě škody (*Vertrauensschadenersatz*).⁹⁷⁹

⁹⁶⁸ SEDLÁČEK. In ROUČEK, SEDLÁČEK (ed): *Komentář k československému...*, s. 169 (§ 1396 ABGB).

⁹⁶⁹ Rozhodnutí NS ČSR ze dne 3. září 1931, sp. zn. R I 663/31, sbírkové číslo 10941/1931 („*Uznání je samostatným důvodem zavazovacím bez ohledu na jsočnost oné pohledávky.*“).

⁹⁷⁰ Rozhodnutí OGH ze dne 21. května 1985, sp. zn. 2 Ob 652/84 („*Podle ustálené judikatury Nejvyššího soudu představuje uznání dlužníka ve smyslu § 1396 věty druhé ABGB samostatný zavazovací důvod.*“). Pracovní překlad autora.

⁹⁷¹ AVANCINI: *Anerkennung einer abgetretenen Forderung...*, s. 465; HÜGEL: *Drittschuldneranerkennnis und Einwendungsausschluß...*, s. 84.

⁹⁷² Rozhodnutí OGH ze dne 5. listopadu 2002, sp. zn. 4 Ob 6/02i.

⁹⁷³ HEIDINGER. In SCHWIMANN, KODEK (ed): *ABGB: Praxiskommentar (...)* §§ 1293-1503..., s. 1136 (§ 1396 ABGB).

⁹⁷⁴ BINDER, Martin, KOLMASCH, Wolfgang. In RUMMEL, Peter, LUKAS, Meinhard (ed). *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch: mit wichtigen Nebengesetzen und EU-Verordnungen: Teilband §§ 859-916 ABGB (Vertragsrecht)*. 4. Auflage. Wien: Manz'sche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2014, s. 793-794.

⁹⁷⁵ HÜGEL: *Drittschuldneranerkennnis und Einwendungsausschluß...*, s. 89.

⁹⁷⁶ Rozhodnutí OGH ze dne 5. listopadu 2002, sp. zn. 4 Ob 6/02i.

⁹⁷⁷ „Tamtéž“.

⁹⁷⁸ HEIDINGER. In SCHWIMANN, KODEK (ed). *ABGB: Praxiskommentar (...)* §§ 1293-1503..., s. 1136 (§ 1396 ABGB).

⁹⁷⁹ Rozhodnutí OGH ze dne 5. listopadu 2002, sp. zn. 4 Ob 6/02i.

Domnívám se však, že vyloučení námitek dlužníka **nelze ani v Rakousku ani u nás ztotožňovat se založením zcela samostatného důvodu závazku**, a to ani tehdy, přichází-li dlužník o všechny námitky, které by jinak uplatnit mohl. Pokud by v důsledku uznání pohledávky za pravou existoval zcela nový právní důvod, o který by postupník opíral svoji pohledávku vůči dlužníkovi, znamenalo by to, že nelze přihlídnout ani k vadám postoupené pohledávky, k nimž soud přihlíží z úřední povinnosti (např. prekluze práva na plnění či absolutní neplatnost smlouvy mezi dlužníkem a postupitelem, z níž postoupená pohledávka vyvěrá). Takový výklad je nepřípustný. **Uznání pohledávky za pravou není narovnáním či konstitutivním uznáním dluhu, které opravdu zakládají nový závazek a jejichž předpokladem je spor nebo pochybnost** o právech či povinnostech. Stěží můžeme dlužníkovi, který informuje postupníka o stavu pohledávky, připisovat vůli směřující ke konstituování nové nezávislé povinnosti k plnění. Souhlasím proto s Handlarem, že dlužník uznáním pohledávky za pravou nepřichází o námitky, jejichž relevance není závislá na jejich uplatnění dlužníkem.⁹⁸⁰

K hlubšímu zamyšlení je dále **vzájemný vztah uznání pohledávky za pravou a uznání dluhu dle § 2053 OZ**. U uznání pohledávky za pravou zákonodárce nestanoví žádné formální požadavky. Nehovoří ani o nutnosti uznání co do důvodu a výše. Nad rámec „běžného“ uznání dluhu podmiňuje předvídané právní následky poctivostí postupníka. Z právních následků pak zmiňuje „jen“ povinnost uspokojit postupníka jako svého věřitele.

Předně je vhodné podotknout, že uznání pohledávky za pravou má svůj samostatný (výše rozebíraný) smysl, který by „klasické“ uznání nenaplnilo. Uznání dluhu dlužníka žádných námitek nezbavuje, vyjma námítka promlčení po dobu, kdy pohledávka v důsledku uznání nemůže být promlčena.

Otázka formy uznání pohledávky za pravou výslovně řešena není. Dalo by se vycházet z principu bezformálnosti právních jednání dle § 559 OZ, pokud požadavek písemné formy nedovodíme výkladem. Nabízí se buď subsidiární aplikace § 2053 OZ s odůvodněním, že speciální úprava uznání pohledávky za pravou vyžaduje doplnění prostřednictvím obecné úpravy uznání dluhu, nebo použití argumentu *a fortiori* (konkrétně *a minori ad maius*) s odůvodněním, že pokud má uznání pohledávky za pravou za následek úplnou ztrátu námitek

⁹⁸⁰ HANDLAR. In PRAŽÁK, FIALA, HANDLAR a kol. *Závazky z právních jednání ...*, s. 275 (§ 1884 OZ).

dlužníka, jde o závažnější následek než u klasického uznání, tudíž je písemná forma plnění varující funkci ještě potřebnější.⁹⁸¹

Domnívám se, že ani jedna z uvedených argumentací pro písemnou formu neobstojí. Subsidiární aplikaci § 2053 OZ co do formy uznání dle mého názoru vylučuje svébytná povaha institutu uznání pohledávky za pravou, jehož cílem je ochrana poctivého postupníka. Jeho dobrou vírou o existenci postupované pohledávky a o absenci námitek dlužníka může důvodně založit i výslovné prohlášení dlužníka v ústní formě (např. pokud se dlužník přímo účastní jednání budoucího postupníka a budoucího postupitele o uzavření smlouvy o postoupení pohledávky). Argument závažnějšími právními následky, než jaké nastanou u klasického uznání dluhu, by byl velmi paušalizující. Výše bylo zdůvodněno, proč pod aplikační dosah ustanovení § 1884 odst. 2 OZ subsumovat i prohlášení dlužníka, které jej zbaví jen některých námitek vůči pohledávce, a to takových, na něž se jeho prohlášení vztahuje. Další námitky mu zůstanou zachovány. Současně platí, že prohlášením dlužníka v ústní formě by nemohly být vyvolány následky klasického uznání dluhu, jejichž nastoupení je písemnou formou uznání podmíněno. Jinými slovy – ústní prohlášení dlužníka bude mít za následek „jen“ ztrátu námitek, jejichž budoucí uplatnění by bylo s obsahem prohlášení v rozporu, nedojde však ani k založení vyvratitelné domněnky existence dluhu, ani k započetí běhu nové promlčecí lhůty. Je třeba připustit, že prohlášení, jež je natolik obecné ve smyslu absence konkrétního vyjádření k jednotlivým možným námitkám, a současně dostatečně určité, přivodí ztrátu veškerých námitek, jejichž uplatnění je v dispozici dlužníka. Takový následek bude opravdu závažnější než následek klasického uznání. Avšak stále platí, že primárním cílem uznání pohledávky za pravou je ochrana poctivého postupníka a odpovědnost dlužníka za právní zdání (*Rechtsscheinhaftung*) by neměla být omezena pouze na písemná prohlášení. **Přikláním se tedy k závěru, že uznání pohledávky za pravou písemnou formu nevyžaduje.** Stejný názor zastává i Weinhold, aniž by jej jakkoli odůvodňoval,⁹⁸² a zřejmě i Dvořák⁹⁸³ a Myšáková.⁹⁸⁴ Rakouská úprava neklade požadavek písemné formy ani na běžné uznání dluhu, a proto obdobný výkladový problém nevzniká.

Pokud dlužník uzná pohledávku za pravou prohlášením v písemné formě, musíme posoudit, **zda vedle ztráty námitek nastanou i následky běžného uznání dluhu.**

⁹⁸¹ Tento argument síly volí Růžičková. RŮŽIČKOVÁ, Lucie. *Princip bezformálnosti právních jednání v novém civilním právu a jeho nepsané meze*. Výjezdni seminář z obchodního práva. Právnická fakulta Univerzity Karlovy, 2016, s. 4. Dostupné na <https://www.prf.cuni.cz/sites/default/files/old_files/1404052787.pdf>.

⁹⁸² WEINHOLD: *Promlčení a prekluze* ..., s. 166.

⁹⁸³ DVOŘÁK. In HULMÁK a kol. *Občanský zákoník V...*, s. 751 (§ 1884 OZ).

⁹⁸⁴ MYŠÁKOVÁ. In PETROV, VÝTISK, BERAN a kol. *Občanský zákoník. Komentář...*, s. 2013 (§ 1884 OZ).

Domnívám se, že nastoupení vyvratitelné domněnky bude vyloučeno již ztrátou námitek. **Ztráta námitek totiž nepřipouští ani důkaz opaku**, tj. prokázání toho, že prohlášení dlužníka neodpovídalo skutečnosti. Jestliže lze výkladem prohlášení dlužníka dospět k závěru, že jde o „plné“ uznání pohledávky za pravou, není zde prostor pro uplatnění vyvratitelné domněnky o existenci pohledávky v uznané výši a soud k tíži postupníka zohlední jen okolnosti, k nimž musí přihlížet ex offio. „Částečné“ uznání pohledávky za pravou, které vede jen ke ztrátě některých námitek (např. námitky nesplněné smlouvy), také nemůže založit vyvratitelnou domněnku o existenci dluhu v uznané výši, poněvadž se existence a výše dluhu vůbec týkat nemusí, a pokud by se jich týkalo, vedlo by ke ztrátě námitek, nikoli k vyvratitelné domněnce. Pro neuplatnění vyvratitelné domněnky lze argumentovat i specialitou institutu uznání pohledávky za pravou, který by se měl vztahovat (jak již bylo výše uvedeno) k prohlášení dlužníka vůči budoucímu postupníkovi. Lze tak těžko konstruovat domněnku o existenci dluhu v době uznání, když v tomto okamžiku ještě adresát uznání pohledávky za pravou věřitelem není. Její nastoupení by muselo být vázáno na podmínku, že se budoucí postupník věřitelem stane; jednalo by se o uznání budoucího dluhu.⁹⁸⁵

Co se týče nastoupení **hmotněprávních následků uznání dluhu**, pak při akceptaci aplikace § 1884 odst. 2 OZ pouze na prohlášení vůči budoucímu postupníkovi stojíme před otázkou, zda dlužník může svým prohlášením ovlivnit běh promlčecí lhůty, když v době prohlášení není jeho adresát věřitelem. Prohlášení, jež povede ke ztrátě pouze některých námitek (např. námitky nesplněné smlouvy), nemusí mít na běh promlčecí lhůty vůbec žádný vliv. U „plného“ písemného uznání pohledávky za pravou, které by současně vyhovělo požadavkům na náležitosti „klasického“ uznání dluhu co do důvodu a výše, by bylo záhodno, aby běh promlčecí lhůty ovlivnilo. Při absenci speciální úpravy se nabízí aplikace § 639 OZ o nové desetileté promlčecí lhůtě, která obecně běží od uznání. V daném případě by ovšem mohla běžet nejdříve ode dne nabytí pohledávky postupníkem, pokud ji nabyl opravdu v (i časové) souvislosti s prohlášením dlužníka. Problém nastává, jestliže „plné“ uznání pohledávky za pravou nevyhovuje požadavkům na „klasické“ uznání dluhu (např. není v písemné formě). I tehdy ochrana postupníka vyžaduje, aby uznání mělo dopad i na běh promlčecí lhůty. Ustanovení § 639 OZ použít nelze, přimlouval bych se proto za běh nové obecné tříleté promlčecí lhůty, ledaže je délka zbývající promlčecí lhůty delší.

⁹⁸⁵ K tomu viz kapitolu 6.3.

Nyní se zastavme u **uznání dluhu** (nikoli uznání pohledávky za pravou) dlužníkem **vůči postupiteli v době, kdy je smlouva o postoupení pohledávky mezi postupitelem a postupníkem již účinná, ovšem nikoli vůči dlužníkovi**, kterému dosud nebylo postoupení oznámeno postupitelem, ani prokázáno postupníkem. Je nesporné, že za těchto okolností vede případné plnění dlužníka vůči postupiteli k zániku dluhu. Postupitel je v dané situaci jen platebním místem a je povinen vydat přijaté plnění postupníkovi, jinak se na jeho úkor bezdůvodně obohacuje.⁹⁸⁶ Jak však naložit s uznáním dluhu vůči postupiteli, jež může záležet i v částečném plnění?

Nabývá-li postupník pohledávku v téže kvalitě, v jaké náležela postupiteli, může se dovolávat též uznání dluhu vůči postupiteli před postoupením pohledávky. Mohli bychom proto tvrdit, že tím spíše by mělo být akceptovatelné, aby se dovolával uznání provedeného dlužníkem vůči postupiteli v době, kdy již postupník od postupitele pohledávku nabyl. Ovšem zásadní rozdíl obou situací záleží v tom, že ve druhém případě postupitel, vůči němuž bylo uznání učiněno, již věřitelem nebyl. Uznání má být přitom adresováno věřiteli, případně jeho zástupci. Pokud by dlužník věděl, kdo je skutečným věřitelem pohledávky, je možné, že by k žádnému uznání nepřistoupil. **Přikláním se tedy k závěru, že uznání dluhu učiněné dlužníkem vůči postupiteli v době po účinnosti smlouvy o postoupení pohledávky, avšak před její účinností vůči dlužníkovi, nepůsobí vůči postupníkovi.** Aby uznání dluhu „nepropadlo“, mohou postupitel a postupník řešit situaci tak, že dlužníka ani po uznání o cesi nenotifikují a pohledávku bude i s pomocí uznání dluhu vymáhat postupitel, který následně vymožené plnění postupníkovi vydá.⁹⁸⁷

V mezidobí od postoupení pohledávky do účinnosti tohoto postoupení vůči dlužníkovi může dojít i k opačné situaci, než jaká byla rozebrána výše, konkrétně k **uznání vůči postupníkovi**. NS ve vztahu k úpravě v OZ 64 seznal, že „*neoznámení či neprokázání postoupení pohledávky dlužníkovi neplatnost uznání závazku dlužníkem vůči postupníkovi nepůsobuje*“.⁹⁸⁸ Vzhledem k tomu, že ani neexistence uznaného dluhu neplatnost uznání nepůsobí, je namístež položit otázku spíše tak, zda uznání vůči postupníkovi v okamžiku, kdy s ním dlužník ještě není v žádném právním vztahu, vyvolá nějaké následky. Přikláním se ke kladné odpovědi. Jediným důsledkem absence notifikace je právo dlužníka plnit postupiteli s účinky zániku dluhu. Nejde ale o jeho povinnost; může plnit i postupníkovi, taktéž s účinky

⁹⁸⁶ Rozsudek NS ze dne 19. června 2018, sp. zn. 23 Cdo 4886/2016. K tomuto rozhodnutí viz glosu Téglu s Melzerem. TÉGL, Petr, MELZER, Filip. K rozsudku NS ve věci plnění dlužníka dřívějším věřiteli předtím, než mu bylo oznámeno nebo prokázáno postoupení pohledávky. *Bulletin advokacie*, 2018, roč. 25, č. 10, s. 57-58.

⁹⁸⁷ Srov. § 1886 odst. 1 OZ a rozsudek NS ze dne 24. května 2018, sp. zn. 26 Cdo 878/2018.

⁹⁸⁸ Usnesení NS ze dne 30. března 2010, sp. zn. 29 Cdo 2213/2008.

zániku dluhu. Pokud uzná dluh před notifikací přímo vůči postupníkovi, učinil tak vůči věřiteli pohledávky a není důvod tomuto jednání odpírat účinky uznání dluhu. Stejný závěr přijal i NS.⁹⁸⁹

Nelze opomenout též úvahu nad tím, **zda můžeme uznání pohledávky za pravou dovozovat i z úplného či částečného plnění dlužníka postupníkovi**. NS ČSR⁹⁹⁰ se zabýval aplikovatelností věty druhé § 1396 ABGB na situaci, kdy dlužník po notifikaci o postoupení pohledávky postupníkovi uhradil celý dluh, posléze se však domáhal s odkazem na § 1431 ABGB vrácení plnění s tím, že plnil nedluh. NS ČSR kondikci odmítl s odůvodněním, že zaplacení je třeba chápat jako uznání pravosti pohledávky. Konstatoval, že i když uznání pohledávky za pravou zpravidla předchází samotnému zaplacení, ustanovení se aplikuje i na zaplacení, protože je v něm uznání zahrnuto.

Vycházíme-li z toho, že institut uznání pohledávky za pravou se aplikuje jen na uznání dlužníka vůči budoucímu postupníkovi, musíme uvedené závěry NS ČSR v aktuálních poměrech odmítnout a považovat je za překonané. Proto by ani **částečné plnění či placení úroků dle § 2054 OZ dlužníkem vůči postupníkovi nemělo mít za následek uznání pohledávky za pravou**, ale – za splnění všech předpokladů – následky „klasického“ uznání dluhu.

8.2 Uznání dluhu a narovnání

Narovnání je upraveno společně s novací v rámci oddílu pojednávajícím o **změně v obsahu závazků**.⁹⁹¹ Naopak OZ 64 řadil narovnání mezi způsoby zániku závazků.⁹⁹² Někteří autoři ze změny systematického zařazení dovozují, že narovnání může být i pouhou dohodou o změně obsahu závazku, který nezaniká.⁹⁹³ Totéž připouští i důvodová zpráva k OZ⁹⁹⁴ a NS.⁹⁹⁵ Jiní autoři tento závěr odmítají s argumentací, že dosavadní závazek v důsledku narovnání vždy zaniká (ledaže by předtím vůbec neexistoval) a nemůže být tedy měněn.⁹⁹⁶

⁹⁸⁹ Usnesení NS ze dne 23. srpna 2016, sp. zn. 23 Cdo 1606/2016.

⁹⁹⁰ Rozhodnutí NS ČSR ze dne 3. září 1931, sp. zn. R I 663/31.

⁹⁹¹ §§ 1901 – 1907 OZ.

⁹⁹² §§ 585 – 587 OZ 64.

⁹⁹³ Např. HANDLAR. In PRAŽÁK, FIALA, HANDLAR a kol.: *Závazky z právních jednání...*, s. 373-376 (§ 1903 OZ). Bejček tento názor zastával i za účinnosti tehdejší právní úpravy. BEJČEK, Josef. Narovnání. *Bulletin advokacie*, 2004, roč. 34, č. 4, s. 17.

⁹⁹⁴ ELIÁŠ. In ELIÁŠ a kol.: *Nový občanský zákoník...*, s. 765 (§ 1903 OZ).

⁹⁹⁵ Usnesení NS ze dne 28. listopadu 2018, sp. zn. 33 Cdo 5793/2017.

⁹⁹⁶ DVORÁK, Bohumil. In HULMÁK a kol.: *Občanský zákoník V...*, s. 819 (§ 1903 OZ).

Vzhledem k účelu narovnání, jímž je odstranění nejistoty v právních vztazích, zastávám názor, že i když se bude narovnání týkat pouze některých práv a povinností,⁹⁹⁷ nikoli celého závazkového vztahu, tato sporná či pochybná práva a povinnosti v důsledku narovnání vždy zanikají (za předpokladu jejich předchozí existence), zatímco narovnáním nedotčená práva a povinnosti se nadále opírají o dosavadní právní důvod.⁹⁹⁸ Pokud by měla být změna původního závazku chápána právě tak, že v důsledku narovnání nemusí zanikat celý závazek (ve smyslu závazkového právního vztahu), poněvadž vedle nesporných práv a povinností z dosavadního závazku existují po uzavření dohody o narovnání nová práva a povinnosti namísto dosavadních sporných či pochybných (vyvěrajících – v případě jejich existence - z původního závazku), je třeba zdůraznit, že nově vzniklá práva a povinnosti se opírají výlučně o dohodu o narovnání jako nový právní důvod. Souhlasím s tím, že zařazení narovnání mezi způsoby změny v obsahu závazku, které představuje návrat k systematice v ABGB, není příliš šťastné.⁹⁹⁹ V Rakousku toto systematické zařazení přetrvává do dnešní doby,¹⁰⁰⁰ povaha narovnání je však sporná a jeho odlišení zejména od novace mnohdy obtížné.¹⁰⁰¹

Význam zkoumání vzájemného vztahu uznání dluhu a narovnání je dán četností jejich (převážně zdánlivě) souběžného využívání a odlišnými právními následky obou institutů, tj. utvrzení dluhu s pouhými deklaratorními účinky v případě uznání dluhu, které tak nepředstavuje nový zavazovací důvod, a naopak konstituování zcela nového závazku v případě dohody o narovnání. Správná kvalifikace právního jednání je rozhodující např. pro posouzení délky promlčecí lhůty dotčeného práva¹⁰⁰² či pro existenci práva na vydání bezdůvodného obohacení, vyjde-li následně najevo, že pohledávka neexistovala.¹⁰⁰³

Předpokladem narovnání je spornost či pochybnost práv a povinností mezi stranami dohody. Jde o ryze subjektivní postoj stran k otázce spojené s konkrétním právem či povinností, tudíž je nerozhodné i to, že názor některé ze stran je zjevně mylný.¹⁰⁰⁴ Strany chtějí tuto spornost či pochybnost prostřednictvím dohody o narovnání odstranit. Pravidelně

⁹⁹⁷ Což je samozřejmě možné, viz např. rozsudek NS ze dne 21. listopadu 2019, sp. zn. 33 Cdo 1720/2019.

⁹⁹⁸ Srov. DVORÁK, Bohumil. In HULMÁK a kol. *Občanský zákoník V...*, s. 819 (§ 1903 OZ).

⁹⁹⁹ GAŇO, Jiří, JIRSA, Jaromír, ZOUBEK, Hynek a kol. *Občanský zákoník - Komentář s judikaturou. Svazek XI - Závazky - obecná část (§ 1721 - 2054)*. Ostrava: CODEXIS publishing, 2018, komentář k § 1903 OZ, citováno z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®.

¹⁰⁰⁰ Narovnání (*Vergleich*) je upraveno v rámci druhé hlavy nazvané „O změně práva závazků“, tj. § 1375 a násl. ABGB.

¹⁰⁰¹ HEIDINGER. In SCHWIMANN, KODEK (ed). *ABGB: Praxiskommentar (...)* §§ 1293-1503..., s. 1058 (§ 1380 ABGB).

¹⁰⁰² K promlčení práva na plnění z dohody o narovnání srov. usnesení NS ze dne 14. prosince 2007, sp. zn. 33 Odo 1688/2005.

¹⁰⁰³ Srov. § 1904 OZ.

¹⁰⁰⁴ Rozsudek NS ze dne 22. listopadu 2012, sp. zn. 30 Cdo 21/2011.

se tak děje cestou vzájemných ústupků. V odborné literatuře nepanuje jednotný názor na to, **zda lze o narovnání hovořit i tehdy, když k oboustranným ústupkům nedojde.** Dvořák to odmítá a má za to, že právní jednání spočívající v ústupku pouze jedné ze stran by bylo buď uznáním dluhu, nebo jeho prominutím.¹⁰⁰⁵ Tvrdí, že pokud bychom i tato jednání kvalifikovali jako narovnání, znamenalo by to, že se „*zastírá skutečná povaha příslušných právních jednání*“.¹⁰⁰⁶ Naopak jiní autoři oboustranné ústupky za náležitost dohody o narovnání nepovažují. Bříza s Pavelkou zdůrazňují obtížnost, která by byla s posuzováním naplnění tohoto kritéria spjata.¹⁰⁰⁷ Též poukazují na judikaturu, která hovoří o tom, že „*sporné otázky jsou **zpravidla** (tedy nikoli vždy – pozn. autora) řešeny formou vzájemných ústupků*“.¹⁰⁰⁸ V online komentáři zpracovaném pod vedením JUDr. Jirsy taktéž není vylučována varianta, při níž narovnáním nově založený závazek odpovídá postoji jedné smluvní strany.¹⁰⁰⁹

Jednoznačně se přikláním ke druhému z uvedených názorů. Předně uvádím, že zákon hovoří pouze o úpravě sporných či pochybných práv a povinností, aniž by předepisoval, jak má být tato úprava uskutečněna. Autonomie vůle smluvních stran musí dostat prostor ke svému uplatnění **i tehdy, jestliže dohodou o narovnání založený závazek reflektuje postoj, s nímž do vyjednávání o smírném řešení vstoupila pouze jedna ze stran.** Bude-li mezi smluvními stranami sporné či pochybné, zda má např. strana A pohledávku z konkrétní smlouvy vůči straně B ve výši 10.000,- Kč, a strana B se zaváže těchto 10.000,- Kč uhradit, může se jednat o dohodu o narovnání. Pakliže měly smluvní strany vůli konstitovat bez ohledu na existenci sporné pohledávky pohledávku novou, **deklarativní uznání dluhu by jimi sledovaný cíl nemohlo naplnit.** Odmítám výše uvedený názor Dvořáka o zastření skutečné povahy právního jednání. Naopak jsem přesvědčen o tom, že posouzení ilustrativního právního jednání jako uznání dluhu by bylo nepřipustným vnucením neexistující vůle. Narovnání s jednostranným ústupkem dlužníka se uznání dluhu pouze obsahově blíží,¹⁰¹⁰ vědomí rozdílných právních následků nám však nedovoluje jej jako uznání dluhu kvalifikovat.

¹⁰⁰⁵ DVOŘÁK. In HULMÁK a kol.: *Občanský zákoník V...*, s. 820-821 (§ 1903 OZ).

¹⁰⁰⁶ „Tamtéž“, s. 821.

¹⁰⁰⁷ BŘÍZA, Petr, PAVELKA, Tomáš. In PETROV, VÝTISK, BERAN a kol.: *Občanský zákoník. Komentář...*, s. 2047 (§ 1903 OZ).

¹⁰⁰⁸ Rozsudek NS ze dne 31. ledna 2012, sp. zn. 28 Cdo 4103/2010.

¹⁰⁰⁹ GAŇO, JIRSA, ZOUBEK a kol.: *Občanský zákoník - Komentář s judikaturou. Svazek XI...*, komentář k § 1903 OZ, citováno z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®.

¹⁰¹⁰ GAŇO, JIRSA, ZOUBEK a kol.: *Občanský zákoník - Komentář s judikaturou. Svazek XI...*, komentář k § 1903 OZ, citováno z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®.

V Rakousku jsou u narovnání (*Vergleich*) oboustranné ústupky (*beiderseitigen Nachgebens*) vyžadovány.¹⁰¹¹ Rakouská právní věda i judikatura však pracují s tzv. **konstitutivním uznáním dluhu**, které pokládají za zvláštní druh dohody o narovnání, jak bylo rozebráno v druhé kapitole. KA nastává tehdy, pokud jedna ze stran sporné či pochybné právo, které je vůči ní druhou stranou vážně uplatňováno, v plném rozsahu uzná (tedy zcela ustoupí).¹⁰¹² S konstitutivním uznáním se v našem právním prostředí běžně npracuje. Výjimkou je zmínka v jednom z komentářů k OZ¹⁰¹³ v rámci rozboru jednoho ze zákonem upravených případů, kdy není dán nárok na vydání bezdůvodného obohacení – vědomého plnění nedluhu. Právě ve vědomém plnění nedluhu může být konstitutivní uznání dluhu spatřováno, protože strana nejdříve svou povinnost plnit odmítá, nastává tedy spor či pochybnost jakožto předpoklad pro uzavření dohody o narovnání, následně však zcela ustoupí a nárok druhou stranou uplatňovaný plně uspokojí. Ztotožňuji se s názorem, že i v našem právním prostředí by bylo možné posuzovat takovou situaci jako zvláštní případ narovnání.¹⁰¹⁴ Zda budeme hovořit při ústupku pouze jedné ze stran o narovnání, nebo zvolíme pojem konstitutivní uznání dluhu (jakožto zvláštní případ narovnání), je spíše otázkou terminologickou než praktickou. Podstatné je, že **dohoda o narovnání ve smyslu § 1903 OZ může záležet i v ústupku pouze jedné ze stran. V tomto ústupku není možné spatřovat deklaratorní uznání dluhu.**

Smluvní strany do dohody, kterou nazvou jako „narovnání“, nezřídka zakomponují i prohlášení, které bychom při jeho izolovaném posuzování chápali jako písemné uznání dluhu dle § 2053 OZ. Je-li právě uznání jediným právně relevantním projevem v „dohodě o narovnání“, pak při posuzování právního jednání dle jeho obsahu zpravidla nelze než dojít k závěru, že se opravdu jedná o **pouhé (deklaratorní) uznání dluhu**,¹⁰¹⁵ **protože není patrná vůle stran nahradit** dosavadní závazek závazkem novým a při výkladu právního jednání nemůžeme tuto vůli stran nahrazovat.¹⁰¹⁶

Obtížnější posouzení nastává, když právní jednání obsahuje též konstatování o tom, že se „výše uvedeným způsobem“ (tj. uznáním dluhu) zcela narovnávají vzájemné vztahy smluvních stran vyplývající z určitého právního důvodu. Samotným uznáním totiž k žádnému narovnání v pravém slova smyslu nedochází a lze tedy říci, že ustanovení dohody jsou

¹⁰¹¹ Narovnání je upraveno v §§ 1380 a násl. ABGB.

¹⁰¹² Rozhodnutí OGH ze dne 13. září 2018, sp. zn. 10 Ob 63/18i.

¹⁰¹³ MELZER, Filip, CSACH, Kristián. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IX, §2894-3081*. 1. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 1441-1442 (§ 2997 OZ).

¹⁰¹⁴ „Tamtéž“, s. 1441.

¹⁰¹⁵ Ani spolupodpis věřitele samozřejmě nemění nic na povaze uznání dluhu jako jednostranného právního jednání.

¹⁰¹⁶ Srov. BEJČEK: *O proměnlivosti a zastupitelnosti...*, s. 523.

v jistém rozporu. Bude třeba **zkoumat, zda mezi stranami existoval spor či pochybnost o právech a povinnostech, a jakým způsobem jej zamýšlely řešit.** Pokud by bylo prokázáno, že strany např. v rámci komunikace, která uzavření dohody předcházela, měly rozdílné názory na existenci či rozsah práv a povinností, které následně učinily předmětem dohody, lze spíše předpokládat, že jejich vůle směřovala k uzavření dohody o narovnání. Naopak o dohodu o narovnání nepůjde i přes konstatování o narovnání vzájemných vztahů např. tehdy, bude-li zřejmé, že smluvní strany sjednaly pouze splátkový kalendář ve vztahu k dluhu, který dlužník uznal,¹⁰¹⁷ nebo tehdy, pokud si smluvní strany v dohodě pouze vzájemně uznaly dluhy a dohodly se na způsobu jejich zániku splněním a započtením.¹⁰¹⁸

NS¹⁰¹⁹ posuzoval situaci, kdy smluvní strany smlouvy o úvěru v dohodě o narovnání konstatovaly, že úvěrovaný dluží úvěrujícímu celkovou částku 1.540.200,- Kč, přičemž specifikovaly, z jakých nároků tato částka sestává. V dalším článku sjednaly, že jejich vzájemné vztahy ze smlouvy o úvěru budou zcela narovnány zaplacením částky 1.300.000,- Kč úvěrovaným úvěrujícímu ve sjednané lhůtě. Soud prvního stupně posoudil první prohlášení jako uznání dluhu v částce 1.540.200,- Kč. Bez ohledu na rozsah tohoto uznání vnímal další ujednání jako narovnání, které založilo dlužníkovi povinnost k úhradě částky 1.300.000,- Kč. Odvolací soud¹⁰²⁰ posoudil narovnání jako neplatné od samého počátku, jelikož z textu listiny se nepodávalo, že by mezi stranami existoval jakýkoli spor či pochybnost, naopak bylo zřejmé, že úvěrovaný dluh v celém rozsahu uznal. NS potvrdil, že spornost či pochybnost jsou pojmovými znaky narovnání, dodal však, že „*deklarace spornosti či pochybnosti v dohodě o narovnání není nezbytná; absentuje-li, nejedná se – pokud strany projeví vůli, že jimi narovnaný právní vztah platí namísto právního vztahu dosavadního – o neurčitost s důsledky stanovenými v § 553 odst. 1 o. z., případně o neplatnost právního jednání podle § 580 odst. 1 o. z.*“¹⁰²¹

Absence deklarace spornosti či pochybnosti samozřejmě komplikuje výklad právního jednání a odlišení narovnání od uznání dluhu. Ani výše uvedené závěry NS nemění nic na tom, že spornost či pochybnost existovat musí, ani na tom, že z dohody o narovnání musí být patrné, v jakém rozsahu jsou práva a povinnosti z dosavadního závazku nahrazovány. Vráťím-li se k posouzení právního jednání v rozebírané věci, pak i když z rozhodnutí NS není zcela zřejmé, zda má být v dalším řízení po vrácení věci dále

¹⁰¹⁷ Rozsudek NS ze dne 29. května 2002, sp. zn. 29 Odo 288/2001.

¹⁰¹⁸ Rozsudek NS ze dne 21. června 2005, sp. zn. 32 Odo 1323/2004.

¹⁰¹⁹ Rozsudek NS ze dne 21. listopadu 2019, sp. zn. 33 Cdo 1720/2019.

¹⁰²⁰ Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 28. listopadu 2018, sp. zn. 28 Co 45/2018, který byl vyžádán dle InfZ.

¹⁰²¹ Rozsudek NS ze dne 21. listopadu 2019, sp. zn. 33 Cdo 1720/2019.

zjišťováno, jestli spornost či pochybnost při uzavírání dohody opravdu existovala, nebo má odvolacímu soudu ke kvalifikaci právního jednání jako narovnání postačovat ujednání o narovnání vzájemných vztahů stran,¹⁰²² domnívám se, že je správná první varianta. Z vůle nahradit dosavadní závazek ještě spornost či pochybnost neplyne. Absentuje-li, mohlo by jít např. o částečné prominutí dluhu. Zbývá posoudit, zda má nějakou relevanci prohlášení, které bylo v dohodě obsaženo v článku předcházejícím ujednání o narovnání vzájemných vztahů a které bylo soudy prvního a druhého stupně pokládáno za uznání dluhu. Dle mého názoru není možné, aby toutéž dohodou docházelo současně k deklaratornímu uznání dosavadního sporného či pochybného dluhu a kreování dluhu nového, který ten původní nahrazuje.¹⁰²³ V daném případě by tak při posouzení právního jednání jako narovnání nemělo uznání dluhu význam, poněvadž dosavadní dluh účinností dohody o narovnání zaniká.

V jiné věci, posuzované tentokrát finančním arbitrem,¹⁰²⁴ uzavřely strany dohodu o narovnání, v níž bylo uvedeno, na jakou částku vyčíslil ke dni jejího uzavření celkový dluh ze smlouvy o zápůjčce zapůjčitel (cca 128.000,- Kč). Dále dohoda obsahovala specifikaci sporných práv a povinností a vůli stran všechna vzájemná práva a povinnosti ze zápůjčky narovnat. Narovnání bylo dle dohody realizováno tak, že vydlužitel uznal svůj „stávající“ dluh ze smlouvy o zápůjčce v částce 100.000,- Kč, tj. v částce nižší, než na jakou byla celková výše zapůjčitelem vyčíslena, a zavázal se tento dluh zaplatit. Finanční arbitr odmítl, že by se mohlo jednat o dohodu o narovnání, poněvadž podle něj absentoval projev vůle směřující k zániku původního sporného závazkového vztahu při jeho současném nahrazení novým závazkovým vztahem. Finanční arbitr dále shledal, že byť dohoda obsahuje výčet sporných práv a povinností, není z jejího obsahu zřejmé, v čem konkrétně má spornost spočívat. Právní jednání tak posoudil pouze jako částečné uznání dosavadního dluhu, což mělo pro dlužníka neblahé důsledky.¹⁰²⁵ Dle mého názoru provedený výklad právního jednání nereflektoval vůli stran, která byla v dohodě výslovně vyjádřena – za účelem vyřešení všech sporných záležitostí ze smlouvy narovnat všechna vzájemná práva a povinnosti. Lze se důvodně domnívat, že obě smluvní strany počítaly s tím, že zaplacením částky, k jejíž úhradě se dlužník zavázal, mezi nimi bude vše jednou provždy vyřešeno. Kvalifikací daného jednání jako uznání dluhu by však došlo k výraznému ztížení pozice dlužníka, který by svou právní pozici uznáním pouze zhoršil, aniž by mohl po zaplacení částky, k jejíž úhradě se zavázal, považovat svůj závazek vůči věřiteli za vyřešený. Domnívám se, že i přes výslovné prohlášení

¹⁰²² Citovaná pasáž by mohla naznačovat druhou variantu.

¹⁰²³ K tomu blíže dále v této kapitole.

¹⁰²⁴ Nález finančního arbitra ze dne 4. března 2019, sp. zn. FA/SR/SU/521/2017.

¹⁰²⁵ Dle finančního arbitra tak bylo na dlužníkovi např. to, aby prokázal, že nebyly sjednány smluvní pokuty.

o uznání dluhu mělo být právní jednání jako celek podle svého obsahu a vůle stran posouzeno jako dohoda o narovnání.

V dohodě nazvané „narovnání“ se někdy setkáme též s kombinací pojmů částečného uznání dluhu a prominutí zbytku dluhu. Jestliže je prominutí zbytku dluhu sjednáno s odkládací podmínkou uhrazení části dluhu v uznaném rozsahu, může se dle okolností jednat buď o narovnání s odkládací podmínkou (byl-li dluh sporný či pochybný), nebo o podmíněné prominutí dluhu. Jako podmíněné prominutí byl kvalifikován případ, kdy se dlužník zavázal zaplatit na úplné vyrovnání dluhu ve výši 1.400.000,- Kč částku 400.000,- Kč, přičemž tímto zaplacením měla být vypořádána veškerá práva a povinnosti smluvních stran, včetně povinnosti dlužníka hradit úroky z prodlení či smluvní pokutu.¹⁰²⁶ Žádná spornost či pochybnost o právech a povinnostech prokázána nebyla. Právě existence spornosti či pochybnosti by měla umožnit rozlišení mezi dohodou o narovnání a podmíněným prominutím dluhu.¹⁰²⁷

K výkladu skutečné vůle stran při užití pojmů uznání dluhu a prominutí dluhu v rámci dohody o narovnání by mělo být přistupováno **zvláště obezřetně v případě, kdy mají být sporná práva a povinnosti nahrazeny dle výslovného znění dohody tak, že zatímco dlužník věřitelem uplatňovanou pohledávku částečně uznává, věřitel již ke dni uzavření dohody¹⁰²⁸ zbytek dluhu promíjí.** Posouzení dohody jako dvou samostatných právních jednání by znamenalo, že věřitel již ke dni uzavření dohody přichází o část pohledávky v důsledku prominutí, naopak dlužníkovi v důsledku pouhého uznání neprominuté části dluhu žádná nová povinnost nevzniká. Současné uznání a prominutí má tedy odlišné důsledky než posouzení celého právního jednání v jeho komplexnosti jako narovnání. Právě narovnání však bude pravidelně odpovídat vůli stran a obecně též oběma stranám zajistí stejnou pozici po uzavření dohody (ve smyslu dosažené právní jistoty).

Zcela klíčová je správná kvalifikace právního jednání pro účely **posouzení nároku na vydání bezdůvodného obohacení**, ukáže-li se následně, že věřitelem tvrzená pohledávka neexistovala. Kdybychom dospěli k závěru, že dlužník na věřitelem uplatňovaný nárok plnil poté, co jej pouze uznal, mohl by se domáhat vydání bezdůvodného obohacení vzniklého plněním bez právního důvodu.¹⁰²⁹ Šlo-li naproti tomu o v dobré víře učiněnou dohodu o narovnání, která představuje nový právní důvod pro plnění, které věřitel obdržel, je kondikce

¹⁰²⁶ Rozsudek NS ze dne 27. září 2011, sp. zn. 29 Cdo 2687/2010.

¹⁰²⁷ Srov. VRAJÍK: *Judikatura Nejvyššího soudu...*, s. 446.

¹⁰²⁸ Nikoli tedy s odkládací podmínkou úhrady uznané části dluhu.

¹⁰²⁹ § 2991 odst. 2 OZ.

vyloučena.¹⁰³⁰ Tak tomu bylo ve věci, v níž NS posoudil listinu nazvanou „Dohoda o způsobu vypořádání náhrady škody a uznání závazku“ jako dohodu o narovnání.¹⁰³¹ Přestože v dohodě bylo obsaženo i prohlášení dlužníka o uznání dluhu, NS vyšel zejména z toho, že v dohodě byla konstatována spornost a vyjádřena vůle tuto spornost odstranit.

Dle judikatury i odborné literatury¹⁰³² může být **uznání dluhu součástí dohody o narovnání**. V naposled rozebíraném rozhodnutí NS ke koexistenci těchto institutů konstatoval: „*Skutečnost, že součástí dohody bylo i utvrzení nároku, nemá na posouzení dohody o narovnání vliv, neboť součástí dohody o narovnání může být i uznání závazku jakožto zajišťovací institut (...)*.“¹⁰³³ Pokud v důsledku narovnání dochází ke vzniku nového závazku, kladu si otázku, jak je tento právní následek slučitelný s právními následky vyvolanými uznáním dosavadního dluhu, které bylo v dohodě o narovnání explicitně vyjádřeno. Buď je totiž uznán existující (popř. i neexistující) dluh s možností vyvrátit v případném soudním řízení domněnku existence dluhu, nebo vznikne zcela nový závazek založený dohodou o narovnání, jehož platnost není dotčena ani tím, že sporný nárok ve skutečnosti nebyl dán. **Má tedy uznání dluhu obsažené v dohodě o narovnání nějaký význam?**

Předně mám za to, že v případě, kdy právní jednání posoudíme jako narovnání, pak přesto, že smluvní strany v textu užily pojem uznání („původního“ či „stávajícího“) dluhu, nepůjde o uznání, ale o ne zcela šťastně provedenou formulaci směřující ke kreování nového závazku. Jestliže uznání dluhu v dohodě o narovnání předchází ustanovení o narovnání vzájemných práv a povinností,¹⁰³⁴ pak nahrazení původního dluhu, k němuž se uznání vztahuje, novým závazkem, taktéž vylučuje nastoupení účinků uznání. Samostatný význam by mohlo mít uznání původního dluhu **v dohodě o narovnání s odkládací podmínkou zaplacení dluhu v uznaném rozsahu**,¹⁰³⁵ případně s jinou odkládací podmínkou, přičemž k naplnění podmínky by následně nedošlo a dosavadní závazek, k němuž se uznání

¹⁰³⁰ § 1904 OZ.

¹⁰³¹ Rozsudek NS ze dne 25. listopadu 2014, sp. zn. 23 Cdo 3957/2013. Skutkově se jednalo o to, že žalobkyně prováděla pro žalovanou přepravu zboží. Některé zásilky nebyly dle žalované doručeny adresátům, proto požadovala po žalobkyni náhradu škody. Na základě dohody zmíněné v hlavním textu žalobkyně žalované zaplatila částku odpovídající výši škody tvrzené žalovanou. Následně se zjistilo, že zásilky řádně doručeny byly, nárok na náhradu škody nevznikl a žalobkyně se tak domáhala po žalované vydání bezdůvodného obohacení.

¹⁰³² Např. BEJČEK: *Narovnání...*, s. 26; TĚGL: *Uznání dluhu...*, s. 12.

¹⁰³³ Rozsudek NS ze dne 25. listopadu 2014, sp. zn. 23 Cdo 3957/2013.

¹⁰³⁴ Srov. již výše rozbor dohody posuzované v rozsudku NS ze dne 21. listopadu 2019, sp. zn. 33 Cdo 1720/2019.

¹⁰³⁵ K přípustnosti sjednání podmínky, která váže účinnost dohody o narovnání až na zaplacení části původního závazku, kladně např. rozsudek NS ze dne 25. října 2017, sp. zn. 23 Cdo 4837/2016.

vztahovalo, by nezanikl. V úvahu připadá též **uznání původního dluhu pro případ neplatnosti dohody o narovnání.**

Jinou otázkou je **uznání dluhu, který narovnáním teprve vzniká, a to přímo v dohodě o narovnání.** V kapitole 6.4 jsem přijal závěr, že uznání dluhu při jeho vzniku by mělo být přípustné. Jestliže však s ohledem na zjištěnou vůli stran kvalifikujeme jako dohodu o narovnání smlouvu, v níž namísto jasného konstatování o nahrazení sporných práv či povinností novými dlužník uznává sporný dluh, domnívám se, že nelze toto nepřesné vyjádření skutečné vůle (směřující k narovnání) následně vyložit k tíži dlužníka ještě jako uznání narovnáním nově založeného dluhu.

Dosud byl rozebírán vztah mezi písemným uznáním dluhu a písemnou dohodou o narovnání. **Jak uznání, tak narovnání však mohou být učiněny též konkludentně,** byť u narovnání půjde spíše o výjimečné případy.¹⁰³⁶ Můžeme si představit situaci, kdy strany vyjednávají o řešení sporu, jejich návrhy jsou odlišné, načež jedna ze stran poskytne druhé straně plnění v souladu s návrhem této druhé strany, aniž by jej předtím výslovně (písemně či ústně) akceptovala.¹⁰³⁷ V případném soudním sporu pak může strana, která plnění obdržela, tvrdit, že se jedná o částečné plnění představující uznání zbytku dluhu. Naopak dlužník bude namítat, že plnil v souladu s dohodou o narovnání. S ohledem na judikatorní praxi vztahující se k uznání dluhu částečným plněním, která po dlužníkovi požaduje, aby prokazoval, že dal věřiteli svým chováním před poskytnutím částečného plnění či současně s ním najevo nesouhlas s celkovou výší dluhu,¹⁰³⁸ může být pozice takového dlužníka při prokazování konkludentní dohody o narovnání velmi ztížena, zejména pokud komunikace stran předcházející plnění dlužníka není nikde zachycena.

V Rakousku se judikatura často zabývá otázkou konkludentního KA, a to zejména v souvislosti s uplatněním nároku osoby, která takto plnila, na vydání bezdůvodného obohacení z důvodu plnění nedluhu.¹⁰³⁹ **Posoudíme-li totiž plnění dlužníka jako KA, je kondikce vyloučena.**¹⁰⁴⁰ Předpokladem KA je předně existence sporu nebo pochybností, které mají být poskytnutím plnění odklizeny. Pokud žádný spor či pochybnost dosud nevznikly, nelze plnění považovat za KA.¹⁰⁴¹ Při hodnocení jednání dlužníka je podle teorie

¹⁰³⁶ Případy, v nichž je u narovnání vyžadována písemná forma, vypočítává § 1906 OZ.

¹⁰³⁷ NS se v rozsudku ze dne 26. února 2013, sp. zn. 32 Cdo 1027/2011, zabýval sporem advokáta a jeho klienta. Strany sporu se neshodly na výši odměny, která měla advokátovi za provedené služby náležet. Advokát poté vystavil fakturu na částku, kterou v rámci emailové komunikace navrhl klient. Klient na fakturu plně hradil. Advokát se následně neúspěšně domáhal zaplacení zbyvajících částky.

¹⁰³⁸ K tomu viz kapitola 4.1.

¹⁰³⁹ § 1431 ABGB.

¹⁰⁴⁰ Rozhodnutí OGH ze dne 24. června 1997, sp. zn. 1 Ob 2375/96p.

¹⁰⁴¹ Rozhodnutí OGH ze dne 21. prosince 2017, sp. zn. 5 Ob 214/17g.

důvěry (*Vertrauenstheorie*) rozhodující dojem, který toto jednání vyvolá u poctivého věřitele. O KA placením tak půjde, pokud **příjemce toto plnění oprávněně vnímá jako odstranění sporu mezi stranami.**¹⁰⁴² Dle judikatury je takové posouzení namíste zvláště v obchodním styku, kde převažuje zájem na jasných a definitivních vztazích.¹⁰⁴³ Tak byla jako konkludentní KA posouzena platba dlužníka, který se domáhal vrácení plnění po postupníkovi z důvodu omylu. Dlužník již totiž plnění jednou poskytl postupiteli. Bylo však prokázáno, že postupníkovi plnil poté, co od něj obdržel dopis s podrobným rozbořením situace,¹⁰⁴⁴ o žádný omyl se tedy jednat nemohlo.¹⁰⁴⁵

Při úvahách o **konkludentním narovnání i konkludentním (konstitutivním) uznání dluhu** (hovoříme-li o ústupku jen jedné ze stran) je třeba mít vždy na paměti skutečnost, že se jedná o **dvoustranné právní jednání**, proto nelze akceptovat, aby dlužník poskytnutím plnění v určité výši „vnutil“ věřiteli toto plnění namísto dosavadního závazku, aniž by k tomu směřovala též vůle věřitele.¹⁰⁴⁶ Souhlas věřitele bychom mohli dovozovat např. v situaci, kdy dlužník plní na dluh, jehož výše je mezi stranami sporná, nižší částku, než jakou věřitel při vzájemných jednáních uplatňoval, tuto platbu označí jako platbu úplnou (nikoli částečnou) a věřitel ji bez výhrad přijme.¹⁰⁴⁷

Závěrem doplňuji, že **pouhý návrh na uzavření dohody o narovnání nemůže** ani v našich právních poměrech, ani v Rakousku¹⁰⁴⁸ **představovat uznání dluhu.** Lze si ovšem představit přípis dlužníka, v němž nejenže činí návrh na odklizení sporu dohodou, ale současně prohlašuje, v jakém rozsahu považuje dluh za nesporný (uznává jej).¹⁰⁴⁹

Po výše uvedeném nástinu některých problémů, které může vzájemný vztah uznání dluhu a narovnání vyvolat, a návrhu jejich řešení, lze uzavřít, že je třeba **v každém konkrétním případě zkoumat vůli a zájmy stran¹⁰⁵⁰ a nepřikládat rozhodující váhu termínům, které strany – mnohdy právní laikové – použily.** Leckdy může být složité nalezení správné rovnováhy mezi dovozováním skutečné vůle stran na straně jedné a

¹⁰⁴² HEIDINGER. In SCHWIMANN, KODEK (ed). *ABGB: Praxiskommentar. Band 6, §§ 1293-1503...*, s. 1035 (§ 1375 ABGB).

¹⁰⁴³ Rozhodnutí OGH ze dne 10. června 1985, sp. zn. 1 Ob 585/85.

¹⁰⁴⁴ Šlo zejména o to, že dlužník měl v úmyslu již první plnění poskytnout postupníkovi v souladu s údajem na faktuře, nicméně v důsledku přehlédnutí alternativní doložky v převodním příkazu („nebo na jiný účet“) bylo plnění připsáno na účet postupitele.

¹⁰⁴⁵ Rozhodnutí OGH ze dne 10. června 1985, sp. zn. 1 Ob 585/85.

¹⁰⁴⁶ Např. v rámci mimosoudních jednání zatím neuplatnil pohledávku včetně příslušenství v plné výši, ale pouze částečně.

¹⁰⁴⁷ REISCHAUER, Rudolf. In RUMMEL, Peter (ed). *Kommentar zum ABGB (...)* §§ 1175-1503..., s. 263, II/3 (§ 1415 ABGB).

¹⁰⁴⁸ Rozhodnutí OGH ze dne 13. září 2018, sp. zn. 10 Ob 63/18i.

¹⁰⁴⁹ Např. věřitel požaduje 50.000,-Kč, dlužník uznává 30.000,-Kč, ale činí návrh na uzavření dohody o narovnání na částku 40.000,- Kč.

¹⁰⁵⁰ Srov. např. rozsudek NS ze dne 27. března 2019, sp. zn. 32 Cdo 395/2018.

nenahrazováním neexistující vůle na straně druhé. Významnou roli při výkladu právního jednání bude hrát i jemu předcházející komunikace stran, z níž bude možné dovodit, zda mezi stranami existovala spornost či pochybnost o vzájemných právech a povinnostech, kterou chtěly jednou provždy odklidit (tomu by odpovídalo posouzení právního jednání jako dohody o narovnání), nebo mělo uzavření „dohody o narovnání“ svou příčinu např. v aktuální neschopnosti dlužníka dluh, který nijak nerozporuje, uhradit (tomu by odpovídalo posouzení právního jednání jako uznání dluhu).

8.3 Uznání dluhu a započtení

Velmi zajímavým a navýsost praktickým problémem je vzájemný vztah započtení a uznání dluhu. Započtení představuje zejména v podnikatelské praxi velmi častý způsob zániku závazků.¹⁰⁵¹ Jedná se o efektivní prostředek umožňující úplný či částečný zánik proti sobě stojících stejnorodých pohledávek dvou subjektů, z nichž každý je zároveň dlužníkem i věřitelem ve vztahu k subjektu druhému. Přestože OZ nevyžaduje písemnou formu započtení, a to ani v případě dohody, ani u jednostranného prohlášení o započtení, bude písemná forma zejména z důvodu právní jistoty stran a z důvodu řádné evidence stavu dluhů a pohledávek pravidlem. Má-li započtení splňovat požadavek určitosti právního jednání, musí obsahovat nezaměnitelnou specifikaci aktivně i pasivně započítávaných pohledávek.¹⁰⁵² **Osoba, která započtení činí, tak v rámci tohoto právního jednání přinejmenším deklaruje vědomost o existenci pasivně započítávané pohledávky.** Lze z tohoto důvodu pokládat započtení současně za explicitní uznání pasivně započítávané pohledávky? Jakou roli sehraává případná neplatnost či zdánlivost započtení? Mohou být částečnému zániku pasivně započítávané pohledávky připisovány následky uznání dluhu částečným plněním? Nejen těmito otázkami se budu v této kapitole zabývat. Tato kapitola navazuje na kapitolu 3.3, v níž jsem se zabýval otázkou zaměření vůle dlužníka na uznání dluhu, ale i na kapitolu 4.1 o uznání dluhu částečným plněním.

¹⁰⁵¹ OZ pokládá započtení za jiný způsob zániku závazků. S ohledem na pojetí závazku jakožto celého závazkového vztahu (§ 1721 OZ) zanikne v důsledku započtení celý závazek jen tehdy, není-li již obsahem závazku žádná povinnost. ŠILHÁN, Josef. In HULMÁK a kol.: *Občanský zákoník V...*, s. 1125 (§ 1982 OZ).

¹⁰⁵² Aktivně započítávanou je pohledávka započítávajícího, kterou tento k započtení použije. Jde o dluh adresáta započtení. Pasivně započítávanou je pohledávka, proti níž je započítáváno. Jedná se o pohledávku adresáta započtení. K tomu viz ŠILHÁN, Josef. In HULMÁK a kol.: *Občanský zákoník V...*, s. 1117, 1121 a 1122 (§ 1982 OZ).

Toto rozlišování má význam především u jednostranného započtení. V případě dohody o započtení lze považovat všechny dotčené pohledávky současně za aktivně i pasivně započítávané.

Ke vztahu obou institutů existuje poměrně bohatá judikatura. NS v usnesení sp. zn. 32 Odo 1206/2004¹⁰⁵³ přitakal názoru odvolacího soudu, který při posuzování jednostranného zápočtu žalované v tomto právním jednání **neshledal projev vůle směřující k uznání závazků**, ale toliko projev vůle směřující k zániku vzájemných pohledávek. NS dodal, že předmětná listina „*maximálně osvědčuje, jaký názor měla žalovaná na existenci a splatnost pohledávky žalobkyně v době jejího sepsání; není a nemůže však být v žádném případě důkazem o právní skutečnosti, zakládající vznik žalobou uplatněného nároku žalobkyně na plnění proti žalované*“.¹⁰⁵⁴ NS tak evidentně dlužníkem v jednostranném zápočtu projevená vědomost o existenci pasivně započítávané pohledávky nepostačovala.

Naopak Vrchní soud v Praze zaujal v usnesení se sp. zn. 12 Cmo 455/2005 odlišný názor. Konstatoval, že „*písemný úkon, kterým žalovaný jednostranně započtl svou pohledávku vůči pohledávce uplatněné žalobcem v žalobě, v sobě implicitně zahrnuje uznání závazku žalovaného odpovídajícího pohledávce žalobce*“.¹⁰⁵⁵ Důkazní břemeno stran neexistence žalované pohledávky tak tížilo žalovaného. Nutno dodat, že na těchto závěrech, které nejsou souladné s judikaturou NS, setrval Vrchní soud v Praze i v roce 2014.¹⁰⁵⁶

V hojně citovaném usnesení sp. zn. 23 Cdo 3549/2007¹⁰⁵⁷ NS zdůraznil **odlišné směřování projevu vůle** v případě započtení na straně jedné a uznání závazku na straně druhé: „*Započtení a uznání závazku jsou dva odlišné právní úkony. Právní úkon započtení směřuje k zániku závazku. Právní úkon uznání závazku směřuje k potvrzení existence závazku v okamžiku jeho uznání (...) Vůle dlužníka v případě uznání závazku směřuje k tomu, aby započítávaná pohledávka nezanikla a trvala nadále s tím následkem, že se prodlouží možnost jejího úspěšného soudního vymáhání včetně důsledku přenesení důkazního břemene na dlužníka (...) Nelze tedy dovozovat, že právní úkon započtení v sobě implicitně obsahuje uznání závazku, aniž by toto bylo v právním úkonu započtení určitě vyjádřeno. Pokud by tomu tak mělo být, musel by být tento projev vůle směřující k uznání závazku v tomto neplatném právním úkonu započtení obsažen. K takovému závěru by bylo nutno dojít případně i výkladem právního úkonu podle § 35 odst. 2 obč. zák. a § 266 odst. 1 až 4 obch. zák.*“ Jak uvádí Bejček, určité vyjádření projevu vůle uznat závazek zde zřejmě NS ztotožňuje

¹⁰⁵³ Usnesení NS ze dne 4. května 2005, sp. zn. 32 Odo 1206/2004.

¹⁰⁵⁴ „Tamtéž“.

¹⁰⁵⁵ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. dubna 2006, sp. zn. 12 Cmo 455/2005.

¹⁰⁵⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. září 2014, sp. zn. 4 Cmo 296/2013.

¹⁰⁵⁷ Usnesení NS ze dne 24. července 2009, sp. zn. 23 Cdo 3549/2007.

s vyjádřením výslovným, což Bejček považuje za „*formalistický a ryze textualistický přístup*“.¹⁰⁵⁸

Právní názory zmíněné v naposled uvedeném rozhodnutí NS lze považovat za **ustálenou rozhodovací praxi NS**.¹⁰⁵⁹ Z recentní judikatury to dokládá usnesení ve věci se sp. zn. 23 Cdo 3243/2017,¹⁰⁶⁰ v němž NS nespatořoval v dohodě o započtení vzájemných pohledávek **žádný jiný projev vůle stran než ten, který směřuje k zápočtu**, či rozsudek sp. zn. 32 Cdo 3549/2019,¹⁰⁶¹ v němž NS zdůraznil, že z pouhé jednoznačné identifikace závazku nelze usuzovat na jeho uznání, poněvadž v takovém případě by každé platné započtení bylo současně uznáním. Pro komparaci lze zmínit odlišný názor slovenského NS, jenž jednostranný zápočet dlužníka kvalifikoval též jako uznání závazku dle § 407 slovenského ObchZ, přestože v něm nebyl výslovný projev vůle směřující k uznání.¹⁰⁶²

V judikatuře NS **ojedinělým rozhodnutím** je rozsudek se sp. zn. 32 Odo 901/2004.¹⁰⁶³ Zde byly dohodě o započtení přiznány účinky uznání závazku. Nejvyšší soud uvedl, že započtení nahrazuje splnění, a dovodil, že pod slovní spojení „plní-li“ obsažené v § 407 odst. 3 ObchZ je třeba subsumovat i situaci, kdy dochází k zániku části pohledávky v důsledku započtení. Došlo tedy k **uznání zbytku pasivně započítávané pohledávky konkludentním způsobem, konkrétně částečným plněním**. Nutno podotknout, že v daném případě byla dohoda o započtení shledána platnou a byla v ní obsažena výzva žalobce, který dohodu připravil, k úhradě zbytku dluhu, tudíž započtení vyvolalo stranami zamýšlené následky. Rozebírané rozhodnutí nebylo schváleno k publikaci ve Sbírce rozhodnutí NS pro „*příliš extenzivní výklad účinků započtení*“.¹⁰⁶⁴

Pokud bychom měli učinit konkluzi z výše rozebírané judikatury, která se však bezvýhradně vztahovala k předchozí právní úpravě, pak **dle NS není v započtení automaticky obsaženo uznání dluhu. Bude-li však započtení platné a dlužník jím projevuje vůli dluh (pasivně započítávanou pohledávku) částečně plnit, mohlo by se jednat o uznání dluhu částečným plněním**. Neplatné započtení nebude ani uznáním dluhu

¹⁰⁵⁸ BEJČEK, Josef. O proměnlivosti a zastupitelnosti započtení, uznání a narovnání. *Právní rozhledy*, 2017, roč. 25, č. 15-16, s. 520.

¹⁰⁵⁹ Viz rozsudek NS ze dne 24. června 2010, sp. zn. 23 Cdo 5296/2009, usnesení NS ze dne 2. července 2015, sp. zn. 23 Cdo 1037/2015, nebo usnesení NS ze dne 6. září 2016, sp. zn. 23 Cdo 1107/2016.

¹⁰⁶⁰ Usnesení NS ze dne 19. června 2018, sp. zn. 23 Cdo 3243/2017

¹⁰⁶¹ Rozsudek NS ze dne 15. ledna 2020, sp. zn. 32 Cdo 3549/2019.

¹⁰⁶² Rozsudek slovenského NS ze dne 27. července 2011, sp. zn. 4 Obdo 7/2011. Dostupné na <<https://www.nsud.sk/rozhodnutia/>>.

¹⁰⁶³ Rozsudek NS ze dne 16. listopadu 2005, sp. zn. 32 Odo 901/2004.

¹⁰⁶⁴ KAVAN, Petr. *Kompenzace pohledávek v českém právu*. Disertační práce. Univerzita Palackého. Právnická fakulta, 2016, s. 168.

učiněným prostřednictvím písemného prohlášení, ani uznání dluhu částečným plněním.¹⁰⁶⁵ To potvrdil i sám NS v rozhodnutí, v němž se k určitému „vybočení z řady“ ve věci 32 Odo 901/2004 vyjádřil.¹⁰⁶⁶

Zaměříme se nejprve na úvahy o písemném uznání dluhu dle § 2053 OZ prostřednictvím písemného prohlášení o započtení nebo dohody o započtení. V odborných kruzích se lze setkat jak s názorem, že započtení v sobě implicitně obsahuje i uznání dluhu, tak s názorem opačným, který se ztotožňuje s judikaturou NS.

Černá¹⁰⁶⁷ se přiklání k širšímu pojetí právního úkonu (dnes právního jednání). Toto pojetí vychází z názoru, že jednající osoba nemusí mít jasnou představu o veškerých právních následcích, jež její jednání vyvolá. Prohlášení dlužníka v zápočtu o tom, že má určitý dluh vůči věřiteli, a projev vůle tento dluh zapravit započtením, tak „aktivují objektivní právo“ bez ohledu na vědomost dlužníka o těchto následcích.¹⁰⁶⁸ Tento názor Černá prezentuje též v komentářové literatuře po účinnosti OZ, a to i s poukazem na § 545 OZ, dle něhož právní jednání vyvolává nikoli pouze následky v něm vyjádřené, ale též následky plynoucí ze zákona, dobrých mravů, zvyklostí a zavedené praxe stran.¹⁰⁶⁹

Bejček¹⁰⁷⁰ zdůrazňuje nutnost zkoumání projevu vůle dlužníka z hlediska poctivého adresáta. Ten podle něj kompenzační prohlášení „nemůže chápat jinak, než jako současné uznání dluhu, ledaže to kompenzační úkon vylučuje, nebo se dá spolehlivě dovodit pomocí výkladových pravidel opak. V opačném případě působí obrana strany, která započítala či chtěla započítat svoji pohledávku, kterou vlastně neuznávala, velmi nevěrohodně a jako chování v rozporu s obchodní poctivostí.“¹⁰⁷¹ Poukazuje rovněž na hodnotová východiska OZ, zejména pak §§ 6 až 8.¹⁰⁷²

Taktéž Horák s Břízou v prvním vydání jednosvazkového komentáře k OZ považují přístup dosavadní judikatury minimálně v prostředí nové právní úpravy za příliš přísný, přičemž zastávají názor, že započtení dlužníka proti pohledávce, kterou neuznává, nedává smysl. Proti stěžejnímu argumentu NS o směřování vůle dlužníka namítají, že ani dlužník, který částečně plní, primárně necílí na uznání zbytku dluhu, ale na jeho zánik v hrazené

¹⁰⁶⁵ Srov. ŠIMONÍKOVÁ, Pavla, LASÁK, Jan. Uznání závazku v judikatuře českých soudů. *Soudní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2011, roč. 17, č. 8, s. 281. (celé s. 277-283).

¹⁰⁶⁶ Usnesení NS ze dne 16. dubna 2019, sp. zn. 23 Cdo 738/2019.

¹⁰⁶⁷ ČERNÁ, Stanislava. Může být neplatné započtení alespoň uznáním závazku? *Obchodněprávní revue*, 2012, roč. 4, č. 2, s. 33-38.

¹⁰⁶⁸ Tamtéž, s. 38.

¹⁰⁶⁹ ČERNÁ. In ŠVESTKA, DVOŘÁK, FIALA a kol.: *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V ...*, s. 604 (§ 2053 OZ).

¹⁰⁷⁰ BEJČEK: *O proměnlivosti a zastupitelnosti...*, s. 521.

¹⁰⁷¹ „Tamtéž“, s. 521.

¹⁰⁷² „Tamtéž“, s. 521.

části.¹⁰⁷³ Ve druhém vydání jednosvazkového komentáře se stejní autoři přiklánějí k názoru, že započtení může být za určitých okolností, které blíže nekonkretizují, uznáním dluhu, avšak odmítají, abychom mezi zápočtem a uznáním „kladli rovnítko“.¹⁰⁷⁴

Účinky uznání dluhu by započtení spíše přiznal i Kavan, který považuje započtení za „výraz vědomí započítávajícího subjektu o existenci konkrétní povinnosti plnit“.¹⁰⁷⁵ Argumentuje i již zmiňovaným § 545 OZ, v případě neplatného započtení pak ustanovením § 575 OZ, jež upravuje konverzi neplatného právního jednání v právní jednání platné.¹⁰⁷⁶

Opačný názor prezentoval Jäger,¹⁰⁷⁷ dle kterého je vůlí dlužníka činícího zápočet přivodit současný zánik aktivně i pasivně započítávaných pohledávek v rozsahu, v jakém se kryjí, nikoli potvrdit existenci svého dluhu. Toto směřování projevu vůle se dle Jägera projevuje zejména v soudním řízení při uplatnění námitky započtení. Jäger dokonce tvrdí, že v započtení lze spatřovat uznání dluhu stejně málo jako v námitce promlčení.¹⁰⁷⁸ Uznání dluhu by v započtení s odkazem na judikaturu rakouského OGH shledával pouze tehdy, jestliže bude zřejmé, že dlužník svůj dluh uznává nezávisle na existenci vzájemné pohledávky, kterou použil k započtení. V jednání dlužníka směřujícím k započtení bez dalšího nespaturuje uznání dluhu ani Kindl,¹⁰⁷⁹ Hušek¹⁰⁸⁰ či Šilhán.¹⁰⁸¹

V kapitole 3.3 jsem konstatoval, že za explicitní uznání by měla být pokládána nejen taková prohlášení dlužníka, z nichž bude zřejmá vůle dlužníka dluh utvrdit, ale i taková, z nichž bude jednoznačně seznatelná vůle dluh uhradit, čímž jsem měl na mysli zejména bezpodmínečný příslib úhrady nebo předložení návrhu splátkového kalendáře. Započtení je již jednáním přímo směřujícím k zániku pasivně započítávané pohledávky či její části. Jde ovšem o specifický a samostatný institut. Z pouhé identifikace pasivně započítávané pohledávky (tedy z nezbytné náležitosti započtení) ještě nelze dovozovat její uznání.

¹⁰⁷³ HORÁK, BŘÍZA. In PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 2081-2082 (§ 2053 OZ).

¹⁰⁷⁴ HORÁK, Pavel, BŘÍZA, Petr. In PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2019, s. 2227.

¹⁰⁷⁵ KAVAN, Petr. *Kompenzace pohledávek v českém právu*. Disertační práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Právnická fakulta, 2016, s. 167.

¹⁰⁷⁶ KAVAN, Petr. *Kompenzace pohledávek v českém právu*. Disertační práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Právnická fakulta, 2016, s. 169.

¹⁰⁷⁷ JÄGER, Marek. *Započtení v obchodních závazkových vztazích*. Disertační práce. Univerzita Karlova v Praze. Právnická fakulta, 2013, s. 25.

¹⁰⁷⁸ JÄGER: *Započtení v obchodních...*, s. 26.

¹⁰⁷⁹ KINDL: *Zajištění a utvrzení...*, s. 488.

¹⁰⁸⁰ HUŠEK, Jan. Uznání dluhu v novém občanském zákoníku. *Obchodní právo*, 2014, roč. 23, č. 4, s. 131-132.

HUŠEK, Jan. Vztah započtení pohledávky a uznání závazku. *Obchodní právo*, 2006, roč. 15, č. 12, s. 2-6.

HUŠEK, Jan. In FALDYNA, František, HUŠEK, Jan, POHL, Tomáš. *Zajištění a zánik obchodních závazků*. 2. vydání. Praha: ASPI, 2007, s. 115-116.

¹⁰⁸¹ ŠILHÁN, Josef. In HULMÁK a kol.: *Občanský zákoník V...*, s. 1129 (§ 1982 OZ).

Uvažovat o započtení jako o současném uznání dluhu má význam jen tehdy, pokud v důsledku započtení nedojde k úplnému zániku pasivně započítávané pohledávky, ať již proto, že aktivně započítávaná pohledávka (nebo její část použitá k započtení) je nižší než pasivně započítávaná, nebo proto, že je zápočet neplatným či zdánlivým právním jednáním.

Pokud v prvním případě zanikla pasivně započítávaná pohledávka jen zčásti, nabízí se spíše aplikace ustanovení o uznání zbytku dluhu částečným plněním (k tomu viz dále). Naopak v druhém případě se stává relevantním **posouzení vlivu neplatnosti či zdánlivosti uznávacího prohlášení na uznání dluhu**. Příkladem (relativně) neplatného započtení je např. započtení pohledávky nejisté nebo neurčité dle § 1987 odst. 2 OZ¹⁰⁸² nebo pohledávky neexistující,¹⁰⁸³ zdánlivým např. započtení pod podmínkou, s doložením času dle § 1983 OZ, započtení v rozporu s § 1988 odst. 1 OZ¹⁰⁸⁴ nebo započtení více pohledávek, jejichž součet přesahuje výši pasivně započítávané pohledávky, aniž by bylo zřejmé, které aktivně započítávané pohledávky (či jejich části) mají zaniknout.¹⁰⁸⁵ Dovolává-li se poté věřitel pasivně započítávané pohledávky jejího uznání, jež vyvozuje ze započtení, dlužník může namítat, že je-li započtení neplatné či zdánlivé,¹⁰⁸⁶ nelze od takového započtení oddělit uznání dluhu ve smyslu § 576 OZ,¹⁰⁸⁷ poněvadž dlužník by právní jednání bez neplatné části nikdy neučinil.

Zohledněním § 576 OZ se např. Černá, která pro případ neplatnosti započtení prosazuje alespoň jeho kvalifikaci jako uznání dluhu, nezabývá. Pokud bychom přistoupili na to, že je uznání v zásadě imanentní součástí započtení, pak pro případ neplatnosti či zdánlivosti započtení zastávám názor, že **není možné z tohoto neplatného či zdánlivého právního jednání vyjmout deklaraci o existenci pasivně započítávané pohledávky a zachovat ji jako platné uznání dluhu**. Předpoklad, že by k právnímu jednání dlužník přistoupil i bez neplatné části, rozpoznal-li by neplatnost včas, dle mého názoru pravidelně naplněn nebude. Navíc lze argumentovat i tím, že vůbec nelze uvažovat o použití ustanovení § 576 OZ, poněvadž uznání dluhu, které by jinak bylo ze započtení dovozováno, bylo jeho

¹⁰⁸² Rozsudek NS ze dne 9. září 2020, sp. zn. 31 Cdo 684/2020.

¹⁰⁸³ VÝTISK, Michal. In PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 2135.

¹⁰⁸⁴ ŠILHÁN. In HULMÁK a kol. *Občanský zákoník V...*, s. 1148.

¹⁰⁸⁵ Usnesení NS ze dne 29. dubna 2020, sp. zn. 32 Cdo 536/2020.

¹⁰⁸⁶ Vycházím z toho, že § 576 OZ může být aplikován i u částečné zdánlivosti právního jednání. HANDLAR. In LAVICKÝ a kol. *Občanský zákoník I...*, s. 2063.

¹⁰⁸⁷ Domnívám se, že § 576 OZ lze aplikovat i na jednostranná právní jednání. Viz MELZER. In MELZER, TÉGL a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III...*, s. 706 (§ 576 OZ).

nedílnou součástí, nikoli částí samostatně stojící (oddělitelnou). **V Rakousku ovšem volí opačné řešení, jak bude uvedeno dále.**

Nelze se též nezmínit o možné konverzi neplatného započtení v uznání dluhu dle § 575 OZ. Toto ustanovení by aplikoval Kavan. Souhlasím však s Jägerem, že **účelu, který dlužník započtením sledoval, nemůže být dosaženo tím, že jeho jednání posoudíme jako uznání dluhu.** Konverze má sloužit k naplnění autonomie vůle jednajícího, což v posuzované situaci zpravidla nastat nemůže.

Úvahy o uznání zbytku dluhu částečným plněním ve formě částečného započtení musí započít u vzájemného vztahu mezi započtením a splněním. Započtení je jiným způsobem zániku závazku (správněji dluhu) než splnění, což platilo i za účinnosti OZ 64 a ObchZ. V judikatuře NS nalezneme starší rozhodnutí, jež chápou pojem splnění širěji a podřazují pod něj též započtení.¹⁰⁸⁸ Nyní však již ustálená judikatura vychází z toho, že započtení není jiným způsobem či formou splnění dluhu, nýbrž „*způsobem zániku nesplněného dluhu, při němž naopak dvojí plnění odpadá (povinnost plnit zaniká)*“.¹⁰⁸⁹ Nicméně i započtením pohledávky (nebo její části), jež je nižší než pasivně započítávaná pohledávka, dochází (může dojít) k zániku části pasivně započítávané pohledávky s uspokojením jejího věřitele, tj. jako při částečném splnění. **Je-li smyslem § 2054 odst. 2 OZ napomoci věřiteli k vymožení zbytku dluhu, který již dlužník částečně splnil,¹⁰⁹⁰ lze z pohledu věřitele argumentovat tím, že obdobné zvýhodnění mu má náležet i tehdy, když dlužník jeho pohledávku částečně uspokojil jinak než jejím splněním.**

U částečného plnění nastupují účinky uznání ke dni dojití samotného plnění věřiteli, např. jeho předáním či připsáním peněz na účet.¹⁰⁹¹ U započtení jakékoli reálné plnění odpadá, tudíž bychom museli **vázat nastoupení účinků konkludentního uznání na den, kdy projev vůle dlužníka o započtení došel do sféry věřitele,**¹⁰⁹² tj. obdobně jako u explicitního uznání. Nepřipadá v úvahu, aby účinky uznání působily již od okamžiku, kdy se vzájemné pohledávky staly způsobilými k započtení,¹⁰⁹³ tj. zpětně.

¹⁰⁸⁸ Kromě již zmíněného rozsudku se sp. zn. sp. zn. 32 Odo 901/2004 též např. rozsudek ze dne 23. března 2005, sp. zn. 29 Odo 114/2003 (ve vztahu k § 526 odst. 1 OZ 64), rozsudek NS ze dne 3. května 2006, sp. zn. 21 Cdo 1891/2005 (ve vztahu k § 151i SOZ ve znění zákona č. 227/2000 Sb.). K jejich rozboru viz ČECH, Petr. Započtení – rovnocenná alternativa splnění? *Právní rádce*, 2008, roč. 16, č. 7, s. 4-10.

¹⁰⁸⁹ Rozsudek NS ze dne 31. ledna 2006, sp. zn. 32 Odo 1143/2004, rozsudek NS ze dne 28. listopadu 2018, sp. zn. 29 ICdo 85/2017, rozsudek NS ze dne 30. června 2020, sp. zn. 29 Cdo 3577/2018, rozsudek NS ze dne 17. srpna 2020, sp. zn. 32 Cdo 565/2019.

¹⁰⁹⁰ Usnesení NS ze dne 3. března 2016, sp. zn. 23 Cdo 3930/2015.

¹⁰⁹¹ Viz kapitulu 5.1.

¹⁰⁹² Srov. rozsudek NS ze dne 16. listopadu 2005, sp. zn. 32 Odo 901/2004.

¹⁰⁹³ § 1982 odst. 2 OZ.

Částečné plnění nemusí mít za následek částečné splnění (zánik části dluhu), poněvadž mohlo být plněno na dluh neexistující. Přesto účinky uznání (lze-li na něj z částečného plnění usuzovat) nastanou, jestliže by jednání dlužníka při existenci dluhu jeho částečný zánik přivedilo.¹⁰⁹⁴ Použije-li dlužník k započtení neexistující pohledávky, tato by neměla být ani způsobilá zánik části pasivně započítávané pohledávky přivodit. Akceptujeme-li závěry komentářové literatury o tom, že započtení neexistující pohledávky způsobí relativní neplatnost právního jednání,¹⁰⁹⁵ znamená to, že pokud věřitel pasivně započítávané pohledávky započtení akceptuje, mohl by se s odkazem na její částečný zánik v důsledku platného započtení dovolávat uznání jejího zbytku. Pokud by jej neakceptoval a vznesl námitku relativní neplatnosti, pasivně započítávaná pohledávka ani dle jeho tvrzení nevedla k částečnému zániku jeho pohledávky a v takovém případě by zřejmě nebyly dány předpoklady pro aplikaci ustanovení o částečném plnění.

Ani v **Rakousku** není otázka, za jakých podmínek dochází započtením protipohledávky (*Gegenforderung*) či její části k uznání hlavní pohledávky (*Hauptforderung*),¹⁰⁹⁶ uspokojivě vyřešena. Ve starších rozhodnutích OGH bylo konstatováno, že dlužníkově doznání, že dluh vznikl, za současného tvrzení o jeho zániku v důsledku započtení nepředstavuje uznání a nepůsobí tedy přerušení promlčecí lhůty.¹⁰⁹⁷ Huber při rozboru těchto rozhodnutí správně poukazuje na to, že je nutno odlišovat tvrzení dlužníka o zániku dluhu (ať již v důsledku zaplacení, či započtení) již v minulosti, kterým dlužník dává na vědomí, že v době, kdy toto prohlášení činí, už dluh dle jeho názoru neexistuje,¹⁰⁹⁸ a prohlášení o uznání dluhu za současného prohlášení o započtení protipohledávky, které je srovnatelné s placením.¹⁰⁹⁹ Ve druhém případě k uznání dle Hubera dochází, a to i tehdy, je-li započtení neúspěšné,¹¹⁰⁰ pak zůstává pouze uznání.¹¹⁰¹ Všimněme

¹⁰⁹⁴ BRIM: *K procesněprávním účinkům...*, s. 134.

¹⁰⁹⁵ VÝTISK. In PETROV, VÝTISK, BERAN a kol.: *Občanský zákoník. Komentář...*, s. 2135 (§ 1982 OZ); zřejmě i ŠILHÁN, Josef. In HULMÁK a kol.: *Občanský zákoník V...*, s. 1118 (§ 1982 OZ).

¹⁰⁹⁶ Protipohledávka je pohledávkou aktivně započítávanou, hlavní pohledávka pasivně započítávanou, tj. tou, vůči níž započtení směřuje. Viz DULLINGER, Silvia. In RUMMEL, Peter (ed). *Kommentar zum ABGB. 2. Band. 1. Teilband: §§ 1175-1503*. 3. Auflage. Wien: Manz, 2002, s. 483, II/3 (§ 1438 ABGB).

¹⁰⁹⁷ Rozhodnutí OGH ze dne 27. ledna 1960, sp. zn. 5 Ob 17/60 (SZ 33/11), rozhodnutí OGH ze dne 18. prosince 1962, sp. zn. 4 Ob 141/62 (SZ 35/133).

¹⁰⁹⁸ K tomu srov. v našich poměrech usnesení NS ze dne 24. července 2009, sp. zn. 23 Cdo 3549/2007: „Námitka žalobce, že žalovaný uznal závazek tím, že v řízení ve svých podáních (konkrétně v podáních ze dne 10. 2. 2005 a ze dne 3. 7. 2006) tvrdil, že závazek existoval, ale byl splněn zápočty (...) nesprávná, neboť pokud žalovaný ve svém podání nesouhlasí s uplatněným nárokem žalobce, neboť tento jeho nárok podle jeho názoru již zanikl, neuznává tím pohledávku žalobce.”

¹⁰⁹⁹ HUBER, Christian. *Verjährungsunterbrechung durch Anerkenntnis bei Einwendung einer Gegenforderung?* *Juristische Blätter*, Verlag Österreich, 1987, roč. 109, s. 29.

¹¹⁰⁰ Zřejmě myšleno tak, že započtení nevyvolá očekávané následky.

¹¹⁰¹ HUBER: *Verjährungsunterbrechung durch Anerkenntnis...*, s. 30.

si ovšem, že Huber hovoří o současném uznání a prohlášení o započtení. Zabývá se tak spíše tím, zda může uplatnění protipohledávky odejmout účinky současnému uznání.

V pozdější judikatuře OGH, jež se pravidelně zabývá **rozdílem mezi mimosoudním započtením a procesní námitkou započtení**, je zastáván názor, že **mimosoudní započtení** je na rozdíl od zmíněné námitky prohlašováno bezpodmínečně a bez ohledu na existenci hlavní pohledávky, proto **předpokládá uznání hlavní pohledávky**.¹¹⁰² Pokud k takovému mimosoudnímu započtení došlo, je třeba v soudním řízení vycházet z toho, že žalovaná (hlavní) pohledávka není sporná a zkoumat pouze oprávněnost protipohledávky.¹¹⁰³ V rozhodnutí, v němž byly shrnuty dosavadní názory judikatury i odborné literatury, OGH uvedl: „*Otázka, zda existuje konkrétní – na existenci vlastní protipohledávky nezávislé – uznání, nemůže být posouzena podle toho, jak správně by mělo platné prohlášení o započtení vypadat, nýbrž podle toho, zda příjemce prohlášení mohl dle konkrétního obsahu prohlášení vycházet z toho, že jím má být jeho pohledávka uznána nezávisle na vlastní protipohledávce dlužníka.*“¹¹⁰⁴ OGH zde tedy zdůraznil, že je třeba rozlišovat mezi tím, zda jsou splněny předpoklady pro platné započtení, a tím, zda došlo k uznání dluhu, přičemž **neplatnost započtení nebrání tomu, aby došlo k uznání dluhu**. I dle Dullingerové lze pravidelně spatřovat uznání dluhu i v „pokusu“ o započtení.¹¹⁰⁵

Můžeme se tázat, jak má být splněna v citovaném rozhodnutí zmíněná podmínka, že dlužník uznává hlavní pohledávku nezávisle na existenci vlastní protipohledávky. Nelze totiž příliš očekávat, že by dlužník v započtení výslovně uváděl, že hlavní pohledávku uznává i tehdy, bude-li započtení neplatné. Příléhavým se jeví názor Heidingera, dle kterého můžeme dovozovat uznání hlavní pohledávky, jestliže **započtení neobsahuje žádné výhrady proti hlavní pohledávce a adresát prohlášení takový projev může za daných okolností chápat jako uznání své pohledávky**.¹¹⁰⁶

Co se týče rozsahu uznání, OGH v již citovaném rozhodnutí dovodil, že v případě pochybností bychom měli vycházet z toho, že došlo k uznání v rozsahu pohledávky uplatněné k započtení., tj. z výše k započtení použité protipohledávky.¹¹⁰⁷

¹¹⁰² Např. rozhodnutí OGH ze dne 9. března 2000, sp. zn. 8 ObA 293/99t, rozhodnutí OGH ze dne 14. ledna 2002, sp. zn. 7 Ob 301/01t či rozhodnutí OGH ze dne 25. ledna 2005, sp. zn. 10 Ob 84/04g, rozhodnutí ze dne 15. prosince 2014, sp. zn. 6 Ob 208/14b, rozhodnutí OGH ze dne 16. prosince 2015, sp. zn. 7 Ob 139/15i, rozhodnutí OGH ze dne 14. dubna 2020, sp. zn. 9 Ob 1/20t.

¹¹⁰³ Rozhodnutí OGH ze dne 14. ledna 2002, sp. zn. 7 Ob 301/01t.

¹¹⁰⁴ Rozhodnutí OGH ze dne 7. listopadu 2002, sp. zn. 8 Ob 216/02a. Jde o pracovní překlad autora.

¹¹⁰⁵ DULLINGER, Silvia. In RUMMEL, Peter (ed). *Kommentar zum ABGB. 2. Band. 1. Teilband: §§ 1175-1503*. 3. Auflage. Wien: Manz, 2002, s. 490, II/3 (§ 1438 ABGB).

¹¹⁰⁶ HEIDINGER, Albert. In SCHWIMANN, Michael, KODEK, Georg E. (ed). *ABGB: Praxiskommentar. Band 6, §§ 1293-1503*. 4. Auflage. Wien: LexisNexis, 2016, s. 1343 (§ 1438 ABGB).

¹¹⁰⁷ Rozhodnutí OGH ze dne 7. listopadu 2002, sp. zn. 8 Ob 216/02a. Srov. též JÄGER, Marek, s. 42.

8.4 Uznání dluhu a vzdání se námitky promlčení

Kromě uznání dluhu připouští OZ i další jednostranné právní jednání dlužníka mající dopad na vynutitelnost promlčené pohledávky, a to vzdání se námitky promlčení (dále též jen jako „vzdání se“). Je tedy záhodno vypořádat se se vzájemným vztahem těchto institutů.

První odlišnost záleží v tom, že na rozdíl od uznání dluhu umožňuje OZ **vzdání se pouze po uplynutí promlčecí lhůty**, jak plyne za použití argumentu *a contrario* z druhé věty § 610 odst. 1 OZ, která prohlašuje vzdání se předem (tj. před uplynutím promlčecí lhůty) za zdánlivé.¹¹⁰⁸ OZ 64 obdobné ustanovení neobsahoval, jelikož v § 574 odst. 2 upravil (nyní již neexistující) generální zákaz vzdání se všech práv, která mohou v budoucnu teprve vzniknout. Naopak ve starších úpravách se pravidelně vyskytovalo.¹¹⁰⁹

Zejména v důsledku právního jednání dlužníka učiněného až po uplynutí promlčecí lhůty¹¹¹⁰ tak může nastat **konkurence mezi rozebíranými instituty**. Lazíková se Števcem uvádějí jako jeden z příkladů výslovného vzdání se též uznání dluhu,¹¹¹¹ což není přesné. Je ovšem pravda, že uznání dluhu rovněž brání dlužníkovi v úspěšném vznesení námitky promlčení, a to za předpokladu, že věřitel podá žalobu před uplynutím promlčecí lhůty založené uznáním. „Vzdání se“ je tak v případě uznání dluhu časově omezené. U skutečného vzdání se zákonodárce nestanoví, zda jde o ztrátu námitky jednou provždy (tedy o hmotněprávní následek závažnější než u uznání), anebo zda může dlužník po uplynutí určité lhůty námitku promlčení opět úspěšně vznést.

Zvára tvrdí, že vzdání se nemůže mít za následek rozšíření taxativního výčtu nepromlčitelných majetkových práv v § 614 OZ, tudíž po uplynutí obecné nebo v mezích zákona sjednané promlčecí lhůty může být námitka promlčení opět úspěšně uplatněna.¹¹¹² Argumentuje i závěry německého Spolkového soudního dvora, který časově neomezený účinek vzdání se odmítl a dovodil aplikovatelnost § 202 odst. 2 BGB, jenž umožňuje prodloužit promlčecí lhůtu právním jednáním na maximálně třicet let od jejího zákonného počátku.¹¹¹³ Časové omezení účinků vzdání se pokládá za rozumné i Čech.¹¹¹⁴ Ve Švýcarsku,

¹¹⁰⁸ BODEČKOVÁ. In PETROV, VÝTISK, BERAN a kol.: *Občanský zákoník. Komentář...*, s. 679 (§ 610 OZ).

¹¹⁰⁹ § 1502 ABGB, § 1368 Osnovy 1937, § 99 OZ 50, § 88 ZMO.

¹¹¹⁰ Vzdá-li se dlužník námitky promlčení v rozporu se zákonem předem, nelze vyloučit, že v jeho písemném prohlášení bude obsaženo též platné uznání dluhu.

¹¹¹¹ LAZÍKOVÁ, ŠTEVČEK. In LAVICKÝ a kol.: *Občanský zákoník I...*, s. 2175 (§ 610 OZ).

¹¹¹² ZVÁRA, Michael. Vzdání se námitky promlčení v novém občanském zákoníku s přihlédnutím k zahraničním právním úpravám. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 23-24, s. 805.

¹¹¹³ Rozsudek německého Spolkového soudního dvora ze dne 18. září 2007, sp. zn. XI ZR 447/06. Dostupné na <<http://juris.bundesgerichtshof.de/cgi-bin/rechtsprechung/document.py?Gericht=bgh&Art=en&nr=41741&pos=0&anz=1>>.

jehož čl. 141 OR obsahoval¹¹¹⁵ obdobnou úpravu a byl jedním z inspiračních zdrojů pro zakotvení druhé věty § 610 odst. 1 OZ,¹¹¹⁶ byly neomezené účinky vzdání se převážně odmítány,¹¹¹⁷ což potvrdil i švýcarský Spolkový nejvyšší soud.¹¹¹⁸ V rakouské doktríně ani judikatuře tato otázka dle mých znalostí výslovně řešena není.¹¹¹⁹ Později v této kapitole bude rozebráno, že v Rakousku je uznání možné jen po dobu běžící promlčecí lhůty, poté je nezřídka chápáno jako vzdání se námitky promlčení. Pokud uznání, k němuž došlo ještě před promlčením, způsobí započetí nové promlčecí lhůty v délce odpovídající původní promlčecí lhůtě, nelze předpokládat, že by totožné uznání, byť učiněné až po nastalém promlčení, vedlo k neomezenému vyloučení námitky promlčení. Z komparativního hlediska je zajímavé též konstatování v důvodové zprávě k § 88 ZMO, jež nemělo výslovnou oporu v zákonném textu a jež také napovídá časově omezeným účinkům vzdání se: „(...)Při takovém vzdání pak nastávají tytéž účinky, jako při uznání dluhu, tj. běží nová promlčecí lhůta.“¹¹²⁰

Argumentem pro nikoli trvalou povahu vzdání se by mohla být (kromě těch zmiňovaných Zvárou) též absence jakýchkoli formálních požadavků na takové právní jednání kladených v komparaci s požadavky na uznání promlčeného dluhu. S odkazem na zásadu bezformálnosti právních jednání dle § 559 OZ lze mít za to, že pro vzdání se námitky promlčení postačí i prohlášení v ústní formě nebo konkludentní jednání, z něhož bude možno vzdání se dovodit.^{1121, 1122} Naopak uznání promlčeného dluhu je možné jen v písemné formě.^{1123, 1124} Závažnost právního následku by při akceptaci trvalé povahy vzdání se nekorespondovala s jeho bezformálností. Další podpůrný argument pro časově omezené účinky vzdání se spatřuji v zákonném omezení smluvního prodloužení promlčecí lhůty v §

¹¹¹⁴ ČECH: *Promlčení pohledávky...*, s. 37.

¹¹¹⁵ Aktuální znění čl. 141 OR již omezuje vzdání se na maximálně deset let. Srov. KRAUSKOPF, Frédéric, MÄRKI, Raphael. Wir haben ein neues Verjährungsrecht! Darstellung der neuen Gesetzesnormen mit Anmerkungen. In *Jusletter* (2. Juli 2018), s. 16. Dostupné na <https://jusletter.weblaw.ch/juslissues/2018/942/wir-haben-ein-neues-_6e7ddcf83c.html__ONCE&login=false>.

¹¹¹⁶ ELIÁŠ. In ELIÁŠ a kol.: *Nový občanský zákoník...*, s. 267 (§ 610 OZ).

¹¹¹⁷ WILDHABER, Isabelle, DEDE, Seveda. Verzicht auf die Verjährungseinrede. In *Das neue Verjährungsrecht* - Tagung vom 29. Oktober 2019 in Luzern. Bern: Stämpfli, 2019, s. 148. Dostupné na <<https://www.alexandria.unisg.ch/259549/>>.

¹¹¹⁸ Rozhodnutí švýcarského Spolkového nejvyššího soudu sp. zn. BGE 132 III 226. Citováno dle KRAUSKOPF, MÄRKI: *Wir haben...*, s. 16.

¹¹¹⁹ Pouze v některých rozhodnutích lze nalézt zmínku o tom, že vzdání se bylo v konkrétním případě časově neomezené (*unbefristet*), aniž by byla tato otázka dále řešena. Např. rozhodnutí OGH ze dne 10. září 1998, sp. zn. 6 Ob 143/98t.

¹¹²⁰ Důvodová zpráva k § 76-94 ZMO. Dostupné na <https://www.psp.cz/eknih/1960ns/tisky/t0149_13.htm>. Délka uznáním založené promlčecí lhůty odpovídala délce původní promlčecí lhůty, s výjimkou uznání dle § 94 odst. 3 ZMO.

¹¹²¹ Shodně LAŽÍKOVÁ, ŠTEVČEK. In LAVICKÝ a kol.: *Občanský zákoník I...*, s. 2175 (§ 610 OZ).

¹¹²² Pro komparaci viz § 1916 odst. 2 věta druhá OZ.

¹¹²³ § 2054 odst. 3 OZ. Srov. však výklad ke konkludentnímu uznání promlčeného dluhu v kapitole 6.1.

630 odst. 1 OZ na maximálně patnáct let počítaných ode dne, kdy mohlo být právo uplatněno poprvé, čímž zákonodárce zapovídá smluvní sjednání nepromlčitelných práv.¹¹²⁵ Vzdání se námitky promlčení „navěky“ (byť nejde o smluvní ujednání a je platné až po nastalém promlčení) by v zásadě založení nepromlčitelného práva odpovídalo. I přesto, že jazykový výklad pojmu „vzdání se“ jakoukoli časovou limitaci příliš nenaznačuje, se tak (i při zohlednění německého a švýcarského pohledu a důvodové zprávy k ZMO) přikláním k závěru o nikoli trvalém účinku vzdání se.

Při akceptaci tohoto závěru ovšem vyvstává další problém. Běží od vzdání se námitky promlčení **nová promlčecí lhůta dosud promlčeného práva jako od uznání promlčeného dluhu dle § 653 OZ**, jak uváděla bez bližšího odůvodnění výše zmiňovaná důvodová zpráva k ZMO, **nebo se promlčuje samotné právo věřitele uplatnit dlužníkovu vzdání se námitky promlčení**, jak tvrdí Zvára?¹¹²⁶ Započetí běhu nové promlčecí lhůty, v rámci níž může věřitel bez rizika vznesení námitky promlčení své právo uplatnit, spojuje OZ toliko s uznáním dluhu a rozhodnutím orgánu veřejné moci. Usuzuji, že vzdání se (na rozdíl od uznání dluhu) v poměrech OZ nic nemění na tom, že je daná pohledávka promlčena, „pouze“ zbavuje dlužníka práva vznést námitku promlčení. I když by byla varianta s „obnovením“ nároku jako u uznání dluhu uchopitelnější než poněkud komplikovaná konstrukce s promlčením práva uplatnit dlužníkovu vzdání se námitky promlčení, pak vycházíme-li z časově omezeného vzdání se, je se současným zněním OZ druhá varianta souladnější. Nejsrozumitelnější by byl prostý závěr, že dlužník nemůže úspěšně uplatnit námitku promlčecí v řízení, které věřitel zahájí před uplynutím (omezené) doby vzdání se.

Při úvahách o **délce promlčecí lhůty** dospívá Zvára k závěru, že se uplatní toliko obecná tříletá lhůta, ledaže si strany sjednaly odlišnou promlčecí lhůtu; v takovém případě by po vzdání se platila tato odlišná.¹¹²⁷ Jeví se býti sporným, zda lze akceptovat, aby mělo uznání dluhu tak výrazně větší dopad na promlčení než vzdání se.

Učiní-li dlužník **vzdání se v písemné formě**, domnívám se, že na rozdíl od uznání nemusí vymezit výši či rozsah dluhu. Plně postačí, pokud bude zřejmé, ve vztahu k jakému promlčenému právu věřitele je dlužník zbaven námitky promlčení. Ani tehdy, je-li ve vzdání se dluh vymezen důvodem i výší, nemůže být prohlášení dlužníka bez dalšího považováno za uznání dluhu, podobně jako není uznáním např. dohoda o prodloužení promlčecí lhůty, která

¹¹²⁵ ZVÁRA: *Vzdání se...*, s. 805.

¹¹²⁶ ZVÁRA: *Vzdání se...*, s. 804.

¹¹²⁷ ZVÁRA: *Vzdání se...*, s. 805-806.

taktéž sama o sobě neznamena, že dlužník dluh uznává.¹¹²⁸ Nelze však vyloučit, že v konkrétním případě se o uznání jednat bude. Chce-li dlužník tomuto následku předejít, měl by výslovně uvést, že dluh uznat nemíní, protože se pouze vzdává námitky promlčení.

K zamyšlení je dále **konkurence mezi konkludentním uznáním a konkludentním vzdáním se**, neztotožníme-li konkludentní vzdání se s prostým neuplatněním námitky promlčení v soudním sporu.¹¹²⁹ Rakouská komentářová literatura řadí mezi příklady konkludentního vzdání se též částečné plnění, placení úroků či zřízení zástavy,¹¹³⁰ tedy totožné úkony, jež na jiném místě zmiňuje i v souvislosti s uznáním dluhu.¹¹³¹ Dle OZ mohou být uznáním dluhu pouze první dva zmíněné úkony dlužníka, není-li ovšem pohledávka již promlčena.¹¹³² Neuspěje-li věřitel z důvodu promlčení pohledávky v soudním řízení s tvrzením, že částečné plnění či placení úroků představuje uznání dluhu, může se snažit přesvědčit soud o tom, že jde alespoň o konkludentní vzdání se námitky promlčení. Vzdání se by nebylo pro žalovaného dlužníka tak tíživé jako konkludentní uznání dluhu, poněvadž nepresumuje existenci (zbytku) dluhu, tudíž nelze mít za to, že by byl dovozením konkludentního vzdání se zcela popřen smysl a účel ustanovení § 2054 odst. 3 OZ. Přesto soudím, že např. na okolnosti, za nichž bylo částečné plnění poskytnuto, by měly být při úvahách o konkludentním vzdání se kladeny přísnější požadavky, než jaké klade současná judikatura na uznání dluhu částečným plněním, a to zejména proto, že bylo plněno na dluh promlčený, tj. na dluh, jehož plnění může dlužník odmítnout. Restriktivní výklad prosazuje i OGH. Konkludentní vzdání se má být dle něj akceptováno jen tehdy, když zvláštní okolnosti naznačují, že se dlužník námitky promlčení vážně vzdát chtěl; při výkladu dle § 863 ABGB musí okolnosti pro vzdání se jednoznačně hovořit.¹¹³³ Opatrný přístup k dovození konkludentního vzdání se z úkonů, jež by (nebyt promlčení) mohly být uznáním, je namístě. U částečného plnění by vzdání se mohlo naznačovat např. pravidelné plnění na promlčený dluh, z něhož je zřejmá vůle uhradit dluh celý.¹¹³⁴

Rakouská právní úprava v § 1502 ABGB shodně s naší úpravou neumožňuje vzdání se námitky promlčení předem (*im voraus*), po nastoupení promlčení (*nach Eintritt der*

¹¹²⁸ WEINHOLD: *Promlčení a prekluze...*, s. 127.

¹¹²⁹ Mezi příklady uvádí Lazíková a Števíček. LAZÍKOVÁ, ŠTEVČEK. In LAVICKÝ a kol.: *Občanský zákoník I...*, s. 2175 (§ 610 OZ).

¹¹³⁰ MADER, JANISCH. In SCHWIMANN, KODEK (ed): *ABGB: Praxiskommentar (...)* §§ 1293-1503..., s. 1590 (§ 1502 ABGB).

¹¹³¹ „Tamtéž“, s. 1554 (§ 1497 ABGB).

¹¹³² § 2054 odst. 3 OZ.

¹¹³³ Rozhodnutí OGH ze dne 27. února 1997, sp. zn. 2 Ob 11/97z, či rozhodnutí OGH ze dne 26. ledna 2017, sp. zn. 9 ObA 156/16f.

¹¹³⁴ Shodně ZVÁRA: *Vzdání se...*, s. 803.

Verjährung) je přípustné.¹¹³⁵ Nicméně v praxi se na doslovném výkladu § 1502 ABGB nelpí. OGH posuzoval případy, kdy se dlužník vzdal námitky promlčení v rozporu s § 1502 ABGB předem a po uplynutí promlčecí lhůty toto vzdání se vzal zpět. OGH takové zpětvzetí (právě s ohledem na dobu vzdání se námitky promlčení) akceptoval, byť obecně nemůže být vzdání se dlužníkem jednostranně odvoláno.¹¹³⁶ OGH však konstatoval, že věřiteli, který v přiměřené lhůtě po tomto zpětvzetí podal žalobu, přísluší tzv. replika lstivosti (*Replik der Arglist*), díky níž může uspět i přes námitku promlčení vznesenou dlužníkem.¹¹³⁷ OGH tak poskytuje věřiteli, který na vzdání se námitky promlčení spoléhal, ochranu i přesto, že takové vzdání se bylo učiněno v rozporu s dikcí § 1502 ABGB.¹¹³⁸

Vzájemný vztah DA¹¹³⁹ a vzdání se námitky promlčení je v Rakousku odlišný. I když komentářová literatura o uznání promlčeného dluhu pojednává, jedním dechem dodává, že takové uznání bude ekvivalentem vzdání se námitky promlčení,^{1140, 1141} případně že v sobě vzdání se zahrnuje.¹¹⁴² Uznání promlčeného dluhu bývá v Rakousku zpravidla posuzováno právě jako vzdání se námitky promlčení, jelikož přerušení promlčecí lhůty, které uznání působí, není dle judikatury po jejím uplynutí z pojmového hlediska myslitelné.¹¹⁴³ Z judikatury OGH lze dovodit, že uznání promlčeného dluhu chápe spíše jako jeden ze způsobů vzdání se námitky promlčení. OGH např. konstatoval, že vzdání se námitky promlčení „*může být provedeno nejen výslovným uznáním, ale také konkludentně.*“¹¹⁴⁴ V jiném rozhodnutí uvedl, že „*jak pro přerušení promlčení, tak také pro akceptaci účinného vzdání se námitky promlčení by postačovalo již uznání co do důvodu.*“¹¹⁴⁵ Již NS ČSR v roce 1937 (tj. v době, kdy byl na našem území účinný ABGB) judikoval: „*Uznání dluhu a slib zaplacení lze podle okolností posuzovati i jako vzdání se námitky promlčení.*“¹¹⁴⁶

¹¹³⁵ Rozhodnutí OGH ze dne 26. ledna 2017, sp. zn. 9 ObA 156/16f.

¹¹³⁶ *Kerres Partners Rechtsanwälte. Gültigkeit eines Verjährungsverzichtes* [online]. kerres.at, 14. dubna 2016 [cit. 20. prosince 2020]. Dostupné na <<https://www.kerres.at/de/aktuelles/gueltigkeit-eines-verjaehrungsverzichtes>>.

¹¹³⁷ Např. rozhodnutí OGH ze dne 16. října 2015, sp. zn. 7 Ob 153/15y.

¹¹³⁸ ČECH: *Promlčení pohledávky...*, s. 36.

¹¹³⁹ KA povede ke vzniku nového závazku. BYDLINSKI, Michael. In RUMMEL (ed): *Kommentar zum ABGB (...)* §§ 1175-1502..., s. 634, II/3 (§ 1497 ABGB).

¹¹⁴⁰ MADER, JANISCH. In SCHWIMANN, KODEK (ed): *ABGB: Praxiskommentar (...)* §§ 1293-1503..., s. 1556 (§ 1497 ABGB); HEIDINGER, Albert. In SCHWIMANN, KODEK (ed): *ABGB: Praxiskommentar (...)* §§ 1293-1503..., s. 1390 (§ 1444 ABGB).

¹¹⁴¹ Srov. uznání práv z vad po uplynutí promlčecí lhůty, jež se posoudí jako vzdání se námitky promlčení. REISCHAUER. In RUMMEL, LUKAS (ed). *Kommentar (...)* Teilband §§ 917-937 ABGB..., s. 565 (§ 933 ABGB).

¹¹⁴² BYDLINSKI. In RUMMEL (ed): *Kommentar zum ABGB (...)* §§ 1175-1502..., s. 634, II/3 (§ 1497 ABGB).

¹¹⁴³ Např. rozhodnutí OGH ze dne 10. září 1998, sp. zn. 6 Ob 143/98t, či rozhodnutí OGH ze dne 13. prosince 2002, sp. zn. 1 Ob 8/02m.

¹¹⁴⁴ Pracovní překlad autora. Citováno z rozhodnutí OGH ze dne 31. srpna 1977, sp. zn. 1 Ob 642/77.

¹¹⁴⁵ Pracovní překlad autora. Citováno z rozhodnutí OGH ze dne 12. června 2007, sp. zn. 4 Ob 66/07w.

¹¹⁴⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 3. února 1937, sp. zn. Rv II 246/35.

Můžeme se oprávněně tázat, zda má uznání promlčeného dluhu v Rakousku nějaký samostatný význam, nebo bude vždy vyloženo nanejvýš jako vzdání se námitky promlčení. Vzhledem k tomu, že následkem DA je v Rakousku toliko přerušeni běžící promlčecí lhůty (pomímám-li důkazní funkci uznání), domnívám se, že uznání promlčeného dluhu samostatný význam nemá. Nelze totiž dovésti ani obnovení nároku jako v případě § 653 OZ.

Jednání dlužníka učiněné po uplynutí promlčecí lhůty, které by jinak (nebýt promlčení) vyhovovalo požadavkům na DA, tak bude v Rakousku zpravidla vzdáním se námitky promlčení. Neplatí to však obráceně. Jednání dlužníka, které vyhovuje požadavkům na vzdání se námitky promlčení, již nemusí (odhlédneme-li od okamžiku, kdy bylo učiněno) dostát náležitostem uznání. V jednom ze starších rozhodnutí posuzoval OGH ústní prohlášení dlužníka, které znělo následovně: „*Ještě jsem tento dluh nezaplatil? Pokud jsem jej dosud nezaplatil, zaplatím ho.*“¹¹⁴⁷ Příklad zaplacení je zde evidentně podmíněn tím, že dluh dosud zapraven nebyl. Proto OGH odmítl takové prohlášení kvalifikovat jako uznání¹¹⁴⁸ a posoudil jej jako vzdání se námitky promlčení.

¹¹⁴⁷ Pracovní překlad autora. Citováno z rozhodnutí OGH ze dne 31. srpna 1977, sp. zn. 1 Ob 642/77.

¹¹⁴⁸ I zde se jednalo o již promlčený dluh.

9. Úvahy de lege ferenda

V jednotlivých kapitolách jsem poukazoval na problematické otázky související s uznáním dluhu dle OZ a hledal jejich řešení. Mnohdy jsem navrhoval úpravy *de lege ferenda*, které nyní shrnuji a odůvodňuji. V podrobnostech pak odkazuji na příslušnou kapitolu, kde byla předmětná otázka řešena.

Navrhuji, aby ustanovení § 2054 odst. 1 OZ o uznání dluhu placením úroků obsahovalo stejnou podmínku jako ustanovení o uznání dluhu částečným plněním, tedy že presumovaný následek nastane jen tehdy, **lze-li z okolností dovodit, že dlužník placením úroků uznal částku, z níž se úroky platí**. Tato podmínka, která je obsažena i v čl. 20 odst. 2 Úmluvy o promlčení, odstraní pochybnosti o tom, zda může dlužník presumovanému následku předejít.¹¹⁴⁹

OZ v § 2054 odst. 3 zapovídá konkludentní uznání promlčeného dluhu. V návaznosti na rozbor v kapitole 6.1 k otázce, zda dlužník musí namítnout, že dluh byl v době konkludentního uznání promlčen, navrhuji doplnění § 2054 odst. 3 o druhou větu tohoto znění: **K promlčení soud přihlédně jen k námitce dlužníka**.

Pro vyjasnění sporné otázky, zda se uznání jistiny či její části vztahuje i na příslušenství,¹¹⁵⁰ které k ní ke dni nastoupení účinků uznání náleží, navrhuji, aby byl § 2053 OZ doplněn tak, že se **§ 510 odst. 2 OZ nepoužije**. Tím by mělo být dosaženo toho, že rozsah uznání bude korespondovat s výší dluhu specifikovanou v uznávacím prohlášení, resp. v jiné listině, na niž uznání odkazuje.

Ve vztahu k hmotněprávnímu následku uznání navrhuji, aby uznání založilo **běh nové promlčecí lhůty v délce odpovídající původní promlčecí lhůtě, a to i případně modifikované dle § 630 odst. 1 OZ**, která započne běžet **ode dne, kdy k uznání došlo**. Byli-li uznán dluh dosud **nedospělý, budoucí, podmíněný či dluh záležející v povinnosti nepřetržitě vykonávat určitou činnost, zdržet se určité činnosti nebo něco strpět**, měla by běžet pouze původní promlčecí lhůta, a to **ode dne, kdy právo mohlo být poprvé uplatněno**. Navrhovaná délka uznáním nově založené promlčecí lhůty je inspirována rakouským deklarativním uznáním, co do vlivu smluvní modifikace na její délku pak Zásadami UNIDROIT. Tato úprava by měla odstranit dnes běžnou disproporci mezi původní a uznáním nově založenou promlčecí lhůtou.

¹¹⁴⁹ Blíže kapitola 4.2.

¹¹⁵⁰ Blíže kapitola 5.2.

Při uznání dluhů dosud nedospělých, budoucích, podmíněných, dluhů záležejících v povinnosti vykonávat nepřetržitě určitou činnost a dluhů *non facere* by uznání nemělo hmotněprávní význam; od jejich dospělosti by běžela původní promlčecí lhůta. **Pokud by v zákoně zůstala zachována desetiletá promlčecí lhůta, případně promlčecí lhůta v jiné konkrétní délce**, která by se přímo neodvívěla od délky promlčecí lhůty původní, má smysl úprava, dle níž by **promlčecí lhůta založená uznáním uvedených dluhů započala až ode dne, kdy právo mohlo být poprvé uplatněno u orgánu veřejné moci**. Za současné právní úpravy totiž není zřejmé, odkdy běží promlčecí lhůta založená uznáním (zejména) nedospělého dluhu; v této práci zastávaný názor, že je to od okamžiku *actio nata*, musíme činit na základě teleologické redukce, která představuje zásah do právní jistoty. V současné úpravě zakotvené okamžiky počátku promlčecí lhůty založené uznáním pro případ, že dlužník určí, dokdy splní, anebo rozloží dluh na jednotlivá dílčí plnění, by měly význam jen tehdy, pokud by nastaly až po okamžicích uvedených výše (tj. po okamžiku *actio nata*).

Ve snaze zakotvit ochranu třetích osob, které dluh zajišťují, navrhuji doplnit § 2053 OZ tak, že uznání dluhu nevyvolává **žádné následky vůči třetím osobám, které dluh zajistily dříve, než k uznání došlo, ledaže s uznáním vysloví písemný souhlas**. Současně by mohlo dojít k **vypuštění § 2025 odst. 2 OZ**, který upravuje dopad uznání na postavení ručitele; nová obecná úprava by toto speciální ustanovení učinila nadbytečným. Cílem navrhované úpravy je především ochrana zástavního věřitele (a po vypuštění § 2025 odst. 2 OZ i ručitele) před účinky uznání dluhu, které učinil obligační dlužník. Navrhuje se výslovně stanovit, že se ustanovení vztahu pouze na uznání učiněná poté, co třetí osoba dluh zajistila. Písemná forma souhlasu by měla varující funkci.

Vzhledem k tomu, že byl zkoumán též vztah mezi uznáním dluhu a vzdáním se námitky promlčení, kde vyvolává otázky zejména trvalost či dočasnost vzdání se, navrhuji, aby byla po vzoru německé či švýcarské právní úpravy **omezena doba vzdání se**. Nabízí se např. doba deseti let.

Pokud by bylo setrváno na přísném formálním výkladu uznání, nabízí se zakotvení **neformálního deklarativního uznání**, které by mohlo mít (jako v Rakousku) povahu pouhého informačního úkonu a mělo by dopad toliko na běh promlčecí lhůty.

Závěr

Primárním cílem této rigorózní práce bylo předložení kritického a uceleného rozboru právní úpravy uznání dluhu v OZ, k ní dovozených závěrů doktrinálních a zejména pak judikatorních. V úvodu jsem si vytyčil celkem čtrnáct výzkumných otázek, na něž níže odpovídám. Byly však zkoumány i mnohé další otázky.

Při vymezení důvodu dluhu v uznávacím prohlášení je nanejvýš vhodné upřednostnit skutkový popis před právní kvalifikací. Nesprávná právní kvalifikace sice sama o sobě neškodí, ovšem absentuje-li popis toho, v čem dluh skutkově spočívá, může soud dle okolností uzavřít, že uznání založilo domněnku existence dluhu pouze ve vztahu k (nesprávnému) důvodu v uznání uvedenému, nikoli k jinému. Na specifikaci důvodu dluhu nejsou kladeny nepřiměřené požadavky; mělo by postačovat i obecné vymezení. Zásadní je, aby uznaný dluh nebyl zaměnitelný s jiným. Soud nemůže odmítnout uznání bez dalšího jen proto, že se mu jeví neurčité, aniž by byl učiněn pokus o jeho výklad. Podaří-li se výkladem zjistit, jaký dluh byl uznán, posoudí se následně, zda bylo vyhověno požadavku na obligatorní písemnou formu uznání. Ani teprve dokazováním zjištěná konkretizace dluhu, je-li tento vymezen v uznání alespoň obecně, by neměla být na překážku platnému uznání v písemné formě. Výši dluhu je nutno vymezit tak, aby byla již ke dni uznání objektivně zjištělná, nikoli například odkazem na dosud neexistující znalecký posudek.

Judikatura NS klade dosud velký důraz na to, aby projev vůle dlužníka dle samotného textu posuzované písemnosti směřoval přímo k uznání dluhu. ÚS zaujal nejméně ve dvou mnou zkoumaných věcech daleko vstřícnější postoj k věřiteli a takto striktní nebyl. V poměrech OZ by se judikatura NS dle mého mínění měla uchýlit k důkladnějšímu posuzování písemnosti z horizontu věřitele jakožto poctivého adresáta. Jako uznání dluhu doporučuji posuzovat nejen prohlášení, v nichž bude výslovně zmíněno, že dlužník dluh „uznává“, případně srovnatelné vyjádření, ale i ta, z nichž bude jednoznačně seznatelné, že dlužník kromě vědomosti o dluhu projevuje též vůli jej uhradit. I když tedy dlužník sledoval primárně jiný cíl, např. pouhé předložení návrhu dohody o splátkovém kalendáři, usuzuji, že tím není vyloučeno nastoupení účinků uznání dluhu. Je však třeba zdůraznit, že uznáním nemůže být každá písemnost, z níž se pouze podává existence dluhu.

V judikatuře i odborné literatuře jednoznačně převažuje závěr o tom, že i z pouhého mlčení dlužníka, tj. nevznesení výhrad proti zbytku dluhu, lze usuzovat na uznání zbytku dluhu. S tímto závěrem jsem se ztotožnil, byť je třeba vždy zkoumat celkový kontext a celkové chování dlužníka. Současně jsem s ohledem na perfekci uznání k okamžiku

poskytnutí částečného plnění uzavřel, že případné výhrady dlužníka vznesené až poté nastoupení účinků uznání zbytku dluhu nezabrání, resp. již nastalý presumovaný následek neodklidí. Zajímavým zjištěním byl přísnější přístup k posuzování uznání dluhu částečným plněním v Rakousku, kde je zdůrazňováno, že z jednání dlužníka musí být zřejmé, že je připraven k dalšímu plnění a poskytnutou úhradu nevnímá jako plnění, jimž by chtěl věřitele plně uspokojit.

Kritický postoj jsem zaujal k judikatorním i (převažujícím) doktrinárním závěrům o automatickém nastoupení účinků uznání v důsledku placení úroků, aniž by bylo cokoli dalšího (např. explicitní vyjádření vůle dlužníka dluh neuznat) posuzováno. Navrhl jsem zakotvení obdobné podmínky jako u částečného plnění. Ze studia judikatury vyplynulo, že na rozdíl od explicitního uznání dluhu a uznání dluhu částečným plněním se uznání dluhu placením úroků takřka nevyskytuje, tudíž zmínky o něm v rozhodnutích NS zůstávaly pouze v rovině teoretické.

Naposled uvedené by se mohlo změnit, pokud bychom nejen pro účely započítání plnění na konkrétní složku dluhu, ale i pro účely identifikace uznaného dluhu aplikovali § 1932 odst. 1 OZ. Tuto variantu jsem odmítl, poněvadž smysl ustanovení spatřuji výhradně v nahrazení vůle dlužníka pro účely posouzení, která část dluhu částečným plněním zanikne. Tím spíše pak nelze při úvahách o konkludentním uznání aplikovat § 1933 odst. 1 OZ, jenž napomůže ke zjištění konkrétního dluhu, na který se dlužníkově plnění započte. Neurčil-li dlužník, na který z více dluhů plní, nemůžeme mu přisuzovat vůli uznat zbytek dluhu, na který bylo plnění započteno dle pravidel uvedených v § 1933 odst. 1 OZ.

Při výkladu § 2054 odst. 3 OZ, který vylučuje aplikovatelnost ustanovení o konkludentním uznání, byl-li dluh v době uznání již promlčen, jsem přijal závěr o nutnosti vznesení námitky promlčení ze strany dlužníka, poněvadž rozebírané ustanovení vnímám jako protinormu zabraňující nastoupení účinků normy základní (§ 2054 odst. 1 a 2 OZ), resp. za negativní předpoklad pro nastoupení účinků uznání dluhu. V odborné literatuře i judikatuře zdůrazňované tvrzení, že konkludentně nelze uznat promlčený dluh, by mělo být doplněno o konstatování, že i k takovému konkludentnímu uznání by měl soud přihlédnout, pokud dlužník nevznese námitku promlčení. V dohledané judikatuře byla námitka promlčení vždy vznesena, tudíž v daných věcech nevznikla potřeba se otázkou hlouběji zabývat.

Předmětem další výzkumné otázky byla (ne)aplikovatelnost vyvratitelné domněnky o tom, že příslušenství sdílí osud věci hlavní (§ 510 odst. 2 OZ), i na uznání dluhu. Při jejím řešení jsem zdůraznil, že uznání je právem dlužníka, tudíž by mu neměla být připisována vůle uznat více, než kolik sám uvedl v uznávacím prohlášení. Dále jsem poukázal na s tím

související varující funkci písemné formy uznání, která by mohla být v důsledku aplikace § 510 odst. 2 OZ nabourána. Zmínil jsem též problematickou aplikovatelnost vyvratitelné domněnky o existenci příslušenství, pokud z uznání jeho výše neplyne, a v úvahu připadající situaci, kdy by dlužník kvůli použití rozebíraného ustanovení uznal i příslušenství, o němž neví. Přiklonil jsem se k závěru o neaplikovatelnosti § 510 odst. 2 OZ. Uznání pouhé jistiny by proto nemělo přivodit automatické uznání příslušenství.

Nesouhlasné stanovisko jsem zaujal též k převažujícímu názoru o započetí běhu uznáním nově založené promlčecí lhůty již ode dne uznání, přestože byl uznán dluh dosud nedospělý. Uvažovat o běhu promlčecí lhůty v době, kdy věřitel nemůže úspěšně uplatnit právo u orgánu veřejné moci, považuji za neobhajitelné. Ze dvou v práci rozebraných variant jiného než převládajícího výkladu jsem upřednostnil teleologickou redukci § 639 OZ, jíž bychom z dosahu tohoto ustanovení vyloučili dluhy v době uznání nedospělé, u nichž by uznáním založená promlčecí lhůta započala až ode dne dospělosti. Při vědomí toho, že se teleologická redukce užije pouze v pochybnostech, jsem tuto otázku začlenil i do úvah *de lege ferenda*.

Zákonem výslovně neřešenou otázku účinků uznání dluhu obligačním dlužníkem na dlužníka zástavního navrhuji řešit analogickou aplikací § 2025 odst. 2 OZ, který podmiňuje nastoupení účinků uznání dluhu dlužníkem vůči ručiteli souhlasem ručitele. Výjimkou je situace, kdy je obligačním i zástavním dlužníkem tatáž osoba. I přes nesporné odlišnosti v postavení ručitele a zástavního dlužníka není rozumný důvod jednoho z nich před účinky uznání chránit a druhého nikoli. Podpůrně argumentuji i § 1907 OZ upravujícím dopad novace a narovnání na třetí osoby, které poskytly zajištění. Toto ustanovení je obecné, vztahuje se tedy na ručitele i zástavního dlužníka. V úvahách *de lege ferenda* předkládám návrh obecného ustanovení o dopadech uznání na třetí osoby, jež poskytly zajištění.

Uznáním budoucího dluhu se odborná literatura blíže nezabývá; NS to opakovaně odmítl, pomineme-li jedno starší a velmi nejasně vyznívající rozhodnutí, které již v další judikatuře citováno nebylo. I když se může jevit uznání budoucího dluhu jako nonsens, neshledal jsem závažný důvod, který by tuto variantu zapovídal. Za překážku nepovažuji ani to, že by věřitel musel prokazovat splnění podmínky pro vznik uznaného dluhu, tudíž by se vyvratitelná domněnka o existenci dluhu uplatnila jen velmi omezeně.

Velmi zajímavou otázku představuje možnost uznání věcných práv. Doktrína a judikatura dosud pracují jen s uznáním práva zástavního. Vzhledem k přípustnosti uznání dluhů *non facere* jsem se zabýval též uznáním práv odpovídajících služebnostem, a to především hmotněprávními dopady takového uznání na běh promlčecích lhůt dle §§ 632 a

633 OZ. Dovedil jsem, že i tyto promlčecí lhůty mohou být uznáním přerušeny. Zkoumal jsem uplatnitelnost vyvratitelné domněnky založené uznáním např. v řízení o určení služebnosti. Přenositelnost vyvratitelné domněnky z oblasti relativních majetkových práv do oblasti práv věcných ovšem shledávám problematickou a usuzuji, že se neuplatní.

Pro praxi má zásadní význam (ne)možnost smluvního odchýlení od ustanovení o uznání dluhu. I s odkazem na § 630 OZ, jímž dává zákonodárce najevo, že stanovení délky promlčecí lhůty může být i v dispozici stran, jsem argumentoval pro dovolenost smluvního zkrácení či dokonce úplného vyloučení promlčecí lhůty dle § 639 OZ. V případě úplného vyloučení by věřitel nijak nepřišel o možnost uplatnit své právo během původní promlčecí lhůty; vyloučení § 639 OZ přitom nebrání ani spodní mez dle § 630 OZ, která se týká právě původní promlčecí lhůty. Dovolenost prodloužení promlčecí lhůty dle § 639 OZ jsem naopak odmítl s tím, že zákon v § 630 OZ umožňuje prodloužení pouze původní promlčecí lhůty; s prodloužením lhůt nastoupivších v důsledku skutečností původní lhůtu přetrhujících nepočítá.

Vyslovil jsem nesouhlas s názorem NS, který odmítá akceptovat smluvní vyvratitelné domněnky, což má přímý dopad na možnost sjednání vlastního způsobu uznání (včetně modifikace předpokladů pro nastoupení presumovaného následku u zákonem již předvídaných způsobů uznání). Přimlouvám se za dovolenost takových ujednání, jimiž strany nepopřou základní rysy institutu uznání dluhu. Za přípustné považuji např. i úplné vyloučení ustanovení o konkludentním uznání dluhu.

Velký prostor jsem věnoval institutu uznání pohledávky za pravou. Za pomoci převážně rakouské doktríny a judikatury rozebírám jeho pravý smysl, jenž není z dikce § 1884 odst. 2 OZ zcela zřejmý. Je jím ochrana budoucího postupníka, který se rozhoduje, zda nabude pohledávku od budoucího postupitele, a spoléhá přitom na informace o pohledávce, které mu dobrovolně poskytl dlužník. Dlužník tímto ztrácí námitky, které mu náležely vůči postupiteli do okamžiku, než se vůči němu stalo postoupení účinným; nepřichází však vždy o všechny námitky, ale jen o ty, jejichž uplatnění by bylo s jeho předchozím prohlášením vůči (tehdy ještě budoucímu) postupníkovi v rozporu. V téže kapitole vysvětluji, proč jsou nesprávné názory, které dovozují, že uznání pohledávky za pravou zakládá samostatný důvod závazku.

Prohlášení o započtení nebo dohoda o započtení mohou obsahovat uznání dluhu, ovšem v běžných případech nelze z pouhé identifikace pasivně započítávané pohledávky v prohlášení o započtení či v dohodě o započtení dovozovat její explicitní uznání. V úvahu připadá spíše konkludentní uznání částečným plněním, pakliže část pasivně započítávané

pohledávky v důsledku započtení skutečně zanikne. V kapitole o započtení jsem zkoumal vliv neplatnosti či zdánlivosti započtení na v něm obsažené uznání dluhu a přiklonil jsem se k závěru, že uznání nebude možné oddělit na základě ustanovení o částečné neplatnosti a obvykle nebudou splněny ani podmínky pro konverzi. V Rakousku je upřednostňováno řešení opačné – v případě neplatnosti započtení zůstává alespoň uznání.

Vedlejším cílem rigorózní práce bylo srovnání uznání dluhu dle OZ s pojetím uznání dluhu v Rakousku. Jak jsem předeslal v úvodu práce, rakouská řešení vybraných problémů byla předkládána jen u některých otázek, nejednalo se a nemělo se jednat o úplnou komparaci právních úprav. Lze zdůraznit několik zásadních odlišností. Rakouské deklarativní uznání (DA) je pouhým informačním úkonem (*Wissenserklärung*) a může být učiněno též mlčky. České deklarativní uznání by mělo mít povahu právního jednání a podléhá požadavku na obligatorní písemnou formu. Rakouské DA může být učiněno jen před uplynutím promlčecí lhůty; je-li učiněno až poté, zpravidla bývá posouzeno jako vzdání se námítky promlčení. V poměrech OZ lze uzнат i promlčený dluh, a to dokonce i poté, co došlo ke ztrátě nároku v důsledku účinně vznesené námítky promlčení v soudním řízení. V Rakousku se odvíjí DA založená promlčecí lhůta od lhůty původní, u nás není délka uznáním nově založené promlčecí lhůty od původní lhůty nijak odvislá. V Rakousku nepůsobí DA procesní následek v podobě vyvratitelné domněnky. V Rakousku lze uzнат dluh i jen co do důvodu, aniž by musela být současně uznána jeho výše. Vedle DA pracuje rakouská odborná literatura a judikatura s uznáním konstitutivním (KA), které představuje zvláštní druh dohody o narovnání. Poznatky o KA jsem zužitkoval v kapitole o vztahu mezi uznáním dluhu a narovnáním.

Domnívám se, že se mi podařilo naplnit v úvodu stanovený cíl. Provedl jsem komplexní rozbor právní úpravy uznání dluhu v OZ, závěrů právní vědy i rozsáhlé judikatury. Obrovské množství otázek spojených s uznáním dluhu bohužel nepřispívá k právní jistotě. Tématu se budu i nadále věnovat. Výzkum by se mohl zaměřit na hledání řešení obdobných problémů v dalších nám blízkých právních rádech. Přenositelnost těchto řešení do našeho právního prostředí může být ovšem značně problematická, poněvadž co do formálních požadavků i co do působených následků je uznání dluhu dle OZ ojedinělé, zejména kvůli zakotvení vyvratitelné právní domněnky existence dluhu v uznaném rozsahu.

Seznam použitých pramenů

Komentářová literatura (česká):

- 1) BÍLEK, Petr, JINDŘICH, Miloslav, RYŠÁNEK, Zdeněk, BERNARD, Pavel a kol. *Notářský řád: komentář*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. 922 s.
- 2) ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1. 4. 2008. 2. svazek, § 488 – 880*. 1. vydání. Praha: Linde, 2008, s. 1397-2639.
- 3) FIALA, Josef, KINDL, Milan. *Občanský zákoník: komentář. II. díl, (§ 488 až 880)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 867-1618.
- 4) GAŇO, Jiří, JIRSA, Jaromír, ZOUBEK, Hynek a kol. *Občanský zákoník - Komentář s judikaturou. Svazek XI - Závazky - obecná část (§ 1721 - 2054)*. Ostrava: CODEXIS publishing, 2018. ISBN 978-80-7624-005-6. Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®.
- 5) HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721-2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 1317 s.
- 6) KINDL, Milan a kol. *Občanský zákoník - Komentář s judikaturou. Svazek V - Právní skutečnosti (§ 545 - 654)*. Ostrava: CODEXIS publishing, 2018. Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®.
- 7) LASÁK, Jan a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář. I.díl, (§ 1 až 343)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 1578 s.
- 8) LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 2380 s.
- 9) MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek I, § 1-117 a související společná a přechodná ustanovení*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013. 720 s.
- 10) MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. § 419-654*. 1. vydání. Praha: Leges, 2014. 1234 s.
- 11) MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IX, § 2894-3081*. 1. vydání. Praha: Leges, 2018. 1696 s.
- 12) PELIKÁNOVÁ, Irena. *Komentář k obchodnímu zákoníku. Díl 3. A. Doplněk k prvnímu a druhému dílu, novelizace obchodního zákoníku zák. č. 142/1996 Sb. a zák. č. 94/1996 Sb., B. Obchodní závazkové vztahy § 261-408*. Praha: Linde, 1996, 959 s.

- 13) PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. 3053 s.
- 14) PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019. 3276 s.
- 15) PRAŽÁK, Zbyněk, FIALA, Josef, HANDLAR, Jiří a kol. *Závazky z právních jednání podle občanského zákoníku: komentář k § 1721 – 2893 OZ podle stavu k 1. 4. 2017 ve znění zákona č. 460/2016 Sb.* 1. vydání. Praha: Leges, 2017, 1696 s.
- 16) ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír (ed). *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl šestý, (§§ 1342 až 1502)*. Reprint původního vydání z roku 1937. Praha: Codex, 1998, 600 s.
- 17) SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 1260 s.
- 18) ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I (§ 1 až 654)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 1667 s.
- 19) ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III (§ 976 až 1474)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 1298 s.
- 20) ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V (§ 1721 až 2520)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 1667 s.
- 21) ŠVESTKA, Jiří, SPÁČIL, Jiří, ŠKÁROVÁ, Marta, HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník: komentář. I, § 1-459*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 1373 s.
- 22) ŠVESTKA, Jiří, SPÁČIL, Jiří, ŠKÁROVÁ, Marta, HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník: komentář. II, § 460-880*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1375-2471.
- 23) ŠTENGLOVÁ, Ivana. In ŠTENGLOVÁ, Ivana, PLÍVA, Stanislav, TOMSA, Miloš a kol. *Obchodní zákoník: komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 1375 s.

Komentářová literatura (zahraniční)

- 1) BAR, Christian von, CLIVE, Eric (ed). *Principles, definitions and model rules of European private law: draft common frame of reference (DCFR)*. Volume 2. Full ed. Munich: Sellier. European Law Publishers, 2009. 1011-2023 s.
- 2) Commentary on the Convention on the Limitation Period in the International Sale of Goods. In *Yearbook of the United Nations Commission on International Trade Law*, 1979, Volume X, s. 146-173. Dostupné na <https://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/sono1.html>.

- 3) RUMMEL, Peter (ed). *Kommentar zum ABGB. 2. Band. 1. Teilband: §§ 1175-1502.* 3. Auflage. Wien: Manz, 2002-2007. Různé stránkování.
- 4) RUMMEL, Peter, LUKAS, Meinhard (ed). *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch: mit wichtigen Nebengesetzen und EU-Verordnungen: Teilband §§ 859-916 ABGB (Vertragsrecht).* 4. Auflage. Wien: Manz'sche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2014. 631 s.
- 5) RUMMEL, Peter, LUKAS, Meinhard (ed). *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch: mit wichtigen Nebengesetzen und EU-Verordnungen : Teilband §§ 917-937 ABGB (Leistungsstörungenrecht).* 4. Auflage. Wien: Manz'sche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2018. 727 s.
- 6) SCHWIMANN, Michael, KODEK, Georg E. (ed). *ABGB: Praxiskommentar. Band 4, §§ 859-1089 ABGB: WuchG, UN-Kaufrecht.* 4. Auflage. Wien: LexisNexis, 2014, 2026 s.
- 7) SCHWIMANN, Michael, KODEK, Georg E. (ed). *ABGB: Praxiskommentar. Band 6. §§ 1293-1503.* 4. Auflage. Wien: LexisNexis, 2016. 1642 s.

Monografie, učebnice:

- 1) BEJČEK, Josef, ELIÁŠ, Karel, RABAN, Přemysl a kol. *Kurs obchodního práva: obchodní závazky.* 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. 542 s.
- 2) BEZOUŠKA, Petr. *Postavení a ochrana věřitele v novém soukromém právu - aktuální otázky. Srovnávací komentář.* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 100 s.
- 3) BEZOUŠKA, Petr, HULMÁK, Milan, PSUTKA, Jindřich, DOLEŽAL, Tomáš. *Soudní judikatura ve světle nového občanského zákoníku. Komentovaný rejstřík judikatury a její použití po rekodifikaci.* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 735 s.
- 4) BEZOUŠKA, Petr, PIECHOWICZOVÁ, Lucie. *Občanský zákoník: nejdůležitější změny.* 1. vydání. Olomouc: ANAG, 2013. 375 s.
- 5) ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem.* 1. vydání. Ostrava: Sagit, 2012. 1119 s.
- 6) ELIÁŠ, Karel. *Obchodní zákoník: praktické poznámkové vydání s výběrem judikatury od roku 1900.* 2. vydání. Praha: Linde, 1998. 1059 s.
- 7) ELIÁŠ, Karel, DVOŘÁK, Tomáš a kol. *Obchodní zákoník: praktické poznámkové vydání s výběrem literatury od roku 1900.* 5. vydání. Praha: Linde, 2006. 975 s.

- 8) FALDYNA, František, HUŠEK, Jan, POHL, Tomáš. *Zajištění a zánik obchodních závazků*. 2. vydání. Praha: ASPI, 2007. 223 s.
- 9) HANDLAR, Jiří. *Zánik závazků dohodou v občanském a obchodním právu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. 144 s.
- 10) KINDL, Milan. *Zajištění a utvrzení dluhů*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016. 510 s.
- 11) KINDL, Milan, ROZEHNAL, Aleš. *Nový občanský zákoník: problémy a úskalí*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. 303 s.
- 12) KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské. Díl 3, Právo obligační*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 413 s.
- 13) LAVICKÝ, Petr. *Důkazní břemeno v civilním soudním řízení*. 1. vydání. Praha: Leges, 2017. 272 s.
- 14) LAVICKÝ, Petr, POLIŠENSKÁ, Petra. *Judikatura k rekodifikaci. Zajištění a utvrzení dluhů*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 309 s.
- 15) MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. 276 s.
- 16) ONDREJOVÁ, Dana. *Porušení závazkového práva jako nekalá obchodní praktika nebo nekalá soutěž*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016. 247 s.
- 17) ONDREJOVÁ, Dana. *Průvodce uzavíráním smluv*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017. 456 s.
- 18) PELIKÁN, Martin. *Zajištění a utvrzení dluhu v praxi*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. 400 s.
- 19) PELIKÁNOVÁ, Irena. *Obchodní právo 4. Obligační právo – komparativní rozbor*. 1. vydání. Praha: ASPI, 2009. 395 s.
- 20) POLČÁK, Radim, PŮRY, František, HARAŠTA, Jakub a kol. *Elektronické důkazy v trestním řízení*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2015. 253 s. Dostupné na https://science.law.muni.cz/knihy/monografie/Polcak_Elektronicke_dukazy.pdf.
- 21) SALÁK, Pavel jr. a kol. *Historie osnovy občanského zákoníku z roku 1937: inspirace, problémy a výzvy*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2017. 122 s. Dostupné na https://science.law.muni.cz/knihy/monografie/Salak_Historie_osnovy_oz_1937.pdf.
- 22) ŠILHÁN, Josef. *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. 535 s.

- 23) TINTĚRA, Tomáš, PODRAZIL, Petr, PETR, Pavel. *Základy závazkového práva. 1. díl.* 1. vydání. Praha: Leges, 2016. 288 s.
- 24) VRAJÍK, Michal. *Judikatura Nejvyššího soudu z pohledu nového občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích.* 1. vydání. Olomouc: ANAG, 2014. 851 s.
- 25) WEINHOLD, Daniel. *Promlčení a prekluze v soukromém právu.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. 270 s.
- 26) WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací.* 8. vydání. Praha: Leges, 2015. 621 s.

Odborné články, příspěvky ve sbornících (české):

- 1) BEJČEK, Josef. Narovnání. *Bulletin advokacie*, 2004, roč. 34, č. 4, s. 17-27.
- 2) BEJČEK, Josef. O proměnlivosti a zastupitelnosti započtení, uznání a narovnání. *Právní rozhledy*, 2017, roč. 25, č. 15-16, s. 515-523.
- 3) BEZOUŠKA, Petr. Zajištění a utvrzení dluhu vzniklého při výkonu závislé práce. *Právní rozhledy*, 2009, roč. 17, č. 8, s. 272-276.
- 4) BRIM, Luboš. K procesněprávním účinkům konkludentního uznání dluhu částečným plněním. *Právní rozhledy*, 2017, roč. 25, č. 4, s. 133-136.
- 5) COUFALÍK, Petr. Důkazní smlouvy. In HURDÍK, Jan, LAVICKÝ, Petr, VALDHANS, Jiří (ed). *Dny práva 2014. Část I. Soukromé právo a civilní proces v dynamice vývoje.* Brno: Masarykova univerzita, 2015, s. 49-64.
- 6) ČECH, Petr. Započtení – rovnocenná alternativa splnění? *Právní rádce*, 2008, roč. 16, č. 7, s. 4-10.
- 7) ČECH, Petr. Promlčení pohledávky v novém občanském právu. *Bulletin Komory daňových poradců České republiky*, 2016, č. 3, s. 33-50.
- 8) ČERNÁ, Stanislava. Může být neplatné započtení alespoň uznáním závazku? *Obchodněprávní revue*, 2012, roč. 4, č. 2, s. 33-38.
- 9) ĎURANA, Marian. Ochrana spotřebitele a v kontexte posledních změn Občianskeho zákonníka. In HURDÍK, Jan, LAVICKÝ, Petr, VALDHANS, Jiří (ed). *Dny práva 2014 – Days of Law 2014, Část I. - Soukromé právo a civilní proces v dynamice vývoje.* Acta Universitatis Brunensis. Brno: Masarykova univerzita, 2015, s. 108-123. Dostupné na <https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2014/soukrome_pravo>.

- 10) ELIÁŠ, Karel. K pojetí dispozitivního práva v občanském zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2015, roč. 22, č. 9, s. 13-24.
- 11) HUŠEK, Jan. Vztah započtení pohledávky a uznání závazku. *Obchodní právo*, 2006, roč. 15, č. 12, s. 2-8.
- 12) HUŠEK, Jan. Uznání dluhu v novém občanském zákoníku. *Obchodní právo*, 2014, roč. 23, č. 4, s. 126-132.
- 13) CHÝLE, Josef. Několik poznámek k otázce uznání závazku (dluhu) dle obchodního a občanského zákoníku. *Obchodní právo: časopis pro obchodně právní praxi*, 2009, roč. 18, č. 6, s. 2-6.
- 14) KMENT, Vojtěch. Nahradí elektronický podpis prostý ten tradiční vlastnoruční? *Bulletin advokacie*, 2016, roč. 23, č. 12, s. 31-35. Rozšířená verze článku dostupná na <http://www.bulletin-advokacie.cz/nahradi-elektronicky-podpis-prosty-ten-tradicni-vlastnorucni>.
- 15) KORBEL, František, MELZER, Filip. Písemnost, elektronický a biometrický podpis v elektronickém právním jednání. *Bulletin advokacie*, 2014, roč. 21, č. 12, s. 31-36.
- 16) KOTÁSEK, Josef. Následné chování smluvních stran a jeho (ne)samozřejmé využití při jednoduchém výkladu smlouvy. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2015, roč. 23, č. 1, s. 27-32.
- 17) MATEJKA, Ján. Doručování písemností a elektronický právní styk v pracovněprávních vztazích. *Acta Universitatis Carolinae. Iuridica*, 2019, roč. 65, č. 1, s. 55-69. Dostupné na https://www.researchgate.net/publication/331964188_Dorucovani_pisemnosti_a_elektronicky_pravni_styk_v_pracovnepravnich_vztazich/link/5c95800992851cf0ae911244/download.
- 18) PAULDURA, Lukáš. K otázce sjednávání právních domněnek a fikcí v soukromém právu. *Právní fórum*, 2010, roč. 7, č. 11, s. 556-559.
- 19) PELIKÁNOVÁ, Radka. Běh promlčecí doby od uznání – komparatistické zamyšlení nad jedním rozhodnutím Nejvyššího soudu. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 24, s. 904-908.
- 20) ŠABATA, Karel. Uznání dluhu – vybrané problémy. *Soudce*, 2017, roč. 19, č. 2, s. 19-24.
- 21) ŠIMONÍKOVÁ, Pavla, LASÁK, Jan. Uznání závazku v judikatuře českých soudů. *Soudní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2011, roč. 17, č. 8, s. 277-283.

- 22) TÉGL, Petr. Překážka věci rozsouzené? Aneb o vlivu uznání promlčeného dluhu na totožnost skutku v občanském právu procesním. *Právní fórum*, 2006, roč. 3, č. 7, s. 231-237.
- 23) TÉGL, Petr. Uznání dluhu. *Ad Notam*, 2010, roč. 16, č. 3, s. 11-17.
- 24) TÉGL, Petr. Zajištění a utvrzení dluhu v novém občanském zákoníku. *Obchodní právo: časopis pro obchodně právní praxi*, 2012, roč. 21, č. 10, s. 346-355.
- 25) TÉGL, Petr. Domněnky upravené v § 980 odst. 2 o. z. *Bulletin advokacie*, 2018, roč. 25, č. 6, s. 13-20.
- 26) TÉGL, Petr, MELZER, Filip. K rozsudku NS ve věci plnění dlužníka dřívějším věřiteli předtím, než mu bylo oznámeno nebo prokázáno postoupení pohledávky. *Bulletin advokacie*, 2018, roč. 25, č. 10, s. 57-58.
- 27) TÉGL, Petr, MELZER, Filip. K judikatuře NS ve věci výmazu promlčených limitovaných věcných práv z katastru nemovitostí. *Bulletin advokacie*, 2020, roč. 27, č. 6, s. 67-70.
- 28) VYMAZAL, Lukáš. Několik úvah k promlčení zástavního práva. *Právní rozhledy*, 2009, roč. 17, č. 3, s. 94-98.
- 29) ZVÁRA, Michael. Vzdání se námítky promlčení v novém občanském zákoníku s přihlédnutím k zahraničním právním úpravám. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 23-24, s. 801-807.

Odborné články (zahraniční):

- 1) HUBER, Christian. Verjährungsunterbrechung durch Anerkenntnis bei Einwendung einer Gegenforderung? *Juristische Blätter*, Verlag Österreich, 1987, roč. 109, s. 29.
- 2) HÜGEL, Hanns F. Drittschuldneranerkennung und Einwendungsausschluß im Zessionsrecht. In ENZINGER, Michael, HÜGEL, Hanns F., DILLENZ, Walter (ed). *Aktuelle Probleme des Unternehmensrechts: Festschrift Gerhard Frotz zum 65. Geburtstag*. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 1993, s. 67-99. Dostupné na <https://www.bpv-huegel.com/wp-content/uploads/2017/12/drittschuldneranerkennung_1993.pdf>.
- 3) KRAUSKOPF, Frédéric, MÄRKI, Raphael. Wir haben ein neues Verjährungsrecht! Darstellung der neuen Gesetzesnormen mit Anmerkungen. In *Jusletter* (2. Juli 2018). 19 s. Dostupné na <https://jusletter.weblaw.ch/juslissues/2018/942/wir-haben-ein-neues-_6e7ddcf83c.html__ONCE&login=false>.

- 4) OLISCHAR, Johannes. Gewährleistungsfristen im ABGB - Beginn, Lauf und Besonderheiten. In BERLAKOVITS, Clemens M., HUSSIAN, Wolfgang, KLETEČKA, Andreas (ed). *Festschrift Georg Karasek*. Wien: Manz'sche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2018, s. 681-693. Dostupné též na <<http://www.olischar.at/wp-content/uploads/2020/03/FS-Georg-Karasek-2018.pdf>>.
- 5) WILDHABER, Isabelle, DEDE, Sevda. Verzicht auf die Verjährungseinrede. In *Das neue Verjährungsrecht* - Tagung vom 29. Oktober 2019 in Luzern. Bern: Stämpfli, 2019, s. 135-155. Dostupné na <<https://www.alexandria.unisg.ch/259549/>>.

Disertační, rigorózní a diplomové práce, příp. posudky k nim:

- 1) JÄGER, Marek. *Započtení v obchodních závazkových vztazích*. Disertační práce. Univerzita Karlova v Praze. Právnická fakulta, 2013. 452 s. Dostupné na <<https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/83306/>>.
- 2) KAVAN, Petr. *Kompenzace pohledávek v českém právu*. Disertační práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Právnická fakulta, 2016. 196 s. Dostupné na <<https://theses.cz/id/mg6qh4/>>.
- 3) KOLAJÍKOVÁ, Barbora. *Uznání dluhu v judikatuře a praxi*. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Právnická fakulta, 2019. 69 s. Dostupné na <<https://theses.cz/id/8eu3ti/>>.
- 4) LAVICKÝ, Petr. *Fikce procesních úkonů účastníků v civilním řízení soudním*. Rigorózní práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2008/2009. 160 s. Dostupné na <<https://theses.cz/id/bkko2w/?lang=en>>.
- 5) SAMEK, Michal. *Uznání dluhu*. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Právnická fakulta, 2013. 60 s. Dostupné na <<https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/129834/?lang=en>>.
- 6) ŠILHÁN, Josef. Oponentní posudek k diplomové práci: KOLAJÍKOVÁ Barbora. *Uznání dluhu v judikatuře a praxi*. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Právnická fakulta, 2019.
- 7) TINTĚRA, Tomáš. *Smluvní pokuta*. Disertační práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Právnická fakulta. 2013. 233 s.

Internetové zdroje:

- 1) BASTLOVÁ, Michaela. *Uznání dluhu částečným plněním* [online]. epravo.cz, 7. srpna 2019 [cit. 9. února 2020]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/uznani-dluhu-castecnym-plnenim-109791.html>>.
- 2) CIBULKOVÁ, Kristýna. *Smluvní sjednání právních domněnek a fikcí* [online]. epravo.cz, 7. května 2020 [cit. 30. listopadu 2020]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/smluvni-sjednani-pravnich-domnenek-a-fikci-111111.html>>.
- 3) DOLEŽALOVÁ, Vendula. *Uznání dluhu v příznivějším hávu, aneb jak jsme uspěli u Ústavního soudu* [online]. pravni prostor.cz, 5. června 2020 [cit. 14. července 2020]. Dostupné na <<https://www.pravni prostor.cz/clanky/obcanske-pravo/uznani-dluhu-v-priznivejsim-havu-aneb-jak-jsme-uspeli-u-ustavniho-soudu>>.
- 4) DZUROŠKA, Marian. *Novela Občianskeho zákonníka zavádza osobitnú úpravu uplatňovania nárokov zo spotrebiteľských zmlúv a ich zabezpečenia* [online]. danovky.sk, 25. září 2018 [cit. 16. ledna 2021]. Dostupné na <<https://www.danovky.sk/sk/novela-obcianskeho-zakonnika-zavadza-osobitnu-upravu-uplatnovania-narokov-zo-spotrebiteľských-zmluv-a-ich-zabezpečenia>>.
- 5) HRNČIŘÍK, Vít. *Výzva k zaplacení aneb čím vším je věřitel oprávněn hrozit* [online]. pravni radce.ihned.cz, 15. prosince 2010 [cit. 16. ledna 2021]. Dostupné na <<https://pravni radce.ihned.cz/c1-48644740-vyzva-k-zaplaceni-aneb-cim-vsím-je-veritel-opravněn-hrozit>>.
- 6) Kerres Partners Rechtsanwälte. *Gültigkeit eines Verjährungsverzichts* [online]. kerres.at, 14. dubna 2016 [cit. 20. prosince 2020]. Dostupné na <<https://www.kerres.at/de/aktuelles/gultigkeit-eines-verjaehrungsverzichts>>.
- 7) KORBEL, František, KOVÁŘ, Dalibor, AMLER, Pavel. *Interpretace elektronického podpisu a související identifikace v soukromém právu* [online]. pravni prostor.cz, 4. listopadu 2020 [cit. 17. ledna 2021]. Dostupné na <<https://www.pravni prostor.cz/clanky/obcanske-pravo/interpretace-elektronickeho-podpisu-souvisejici-identifikace-v-soukromem-pravu>>.
- 8) KRAMPERA, Jan, VACEK, Lukáš. *Dokazování negativních skutečností* [online]. epravo.cz, 15. července 2015 [cit. 14. června 2020]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/dokazovani-negativnich-skutecnosti-109753.html>>.

- 9) KROPÁČEK, Pavel. *K elektronickým podpisům v době koronavirové aneb chvála nařízení eIDAS* [online]. pravopropodnikatele.cz, 1. dubna 2020 [cit. 17. ledna 2021]. Dostupné na <<https://pravopropodnikatele.cz/k-elektronickym-podpisum-v-dobe-koronavirove-aneb-chvala-narizeni-eidas/>>.
- 10) MELZER, Filip. *Neplatnost právního jednání v návaznosti na nedodržení formy* [online]. pravniciradce.ihned.cz, 25. července 2013 [cit. 27. prosince 2020]. Dostupné na <<https://pravniciradce.ihned.cz/c1-60301840-neplatnost-pravniho-jednani-v-navaznosti-na-nedodrzeni-formy>>.
- 11) PODANÝ, Jan. *Podepisování soukromých listin včera, dnes a zítra* [online]. advokatnidenik.cz, 4. května 2020 [cit. 17. ledna 2021]. Dostupné na <<https://advokatnidenik.cz/2020/05/04/podepisovani-soukromych-listin-vcera-dnes-a-zitra/>>.
- 12) PRIELOŽNÝ, Milan. *Dlužníci, pozor na uznání pohledávky za pravou!* [online]. epravo.cz, 6. listopadu 2014 [cit. 11. října 2020]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/dluznici-pozor-na-uznani-pohledavky-za-pravou-95961.html>>.
- 13) Rozumné právo. *Je třeba zjednodušit elektronické právní jednání* [online]. rozumne-pravo.cz, 1. června 2020 [cit. 17. ledna 2021]. Dostupné na <<https://www.rozumne-pravo.cz/cz/stanoviska/je-treba-zjednodusit-elektronicke-pravni-jednani/>>.
- 14) RŮŽIČKOVÁ, Lucie. *Princip bezformálnosti právních jednání v novém civilním právu a jeho nepsané meze*. Výjezdní seminář z obchodního práva. Právnická fakulta Univerzity Karlovy, 2016, Dostupné na <https://www.prf.cuni.cz/sites/default/files/old_files/1404052787.pdf>.
- 15) SVOBODA, Karel. *Dodatečná právní skutečnost jako důvod pro nové projednání věci* [online]. pravniciradce.ihned.cz, 26. května 2010 [cit. 15. ledna 2021]. Dostupné na <<https://pravniciradce.ihned.cz/c1-43823680-dodatecna-pravni-skutecnost-jako-duvod-pro-nove-projednani-veci>>.
- 16) SVOBODA, Karel. *Negativní určovací žaloba* [online]. pravniciradce.ihned.cz, 22. ledna 2008 [cit. 12. července 2020]. Dostupné na <<https://pravniciradce.ihned.cz/c1-22809880-negativni-urcovaci-zaloba>>.
- 17) ŠPERKOVÁ, Kateřina. *Uznání dluhu v nové právní úpravě* [online]. epravo.cz, 28. dubna 2015 [cit. 18. ledna 2020]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/uznani-dluhu-v-nove-pravni-uprave-97115.html>>.

- 18) ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Zdanlivé právní jednání* [online]. pravni prostor.cz, 15. července 2015 [cit. 9. února 2020]. Dostupné na <<https://www.pravni prostor.cz/clanky/obcanske-pravo/zdanlive-pravni-jednani>>.
- 19) ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Právní jednání vůči nepřítomné osobě* [online]. pravni prostor.cz, 8. září 2015 [cit. 9. února 2020]. Dostupné na <<https://www.pravni prostor.cz/clanky/rekodifikace/komentar-k-noz-pravni-jednani-vuci-nepretimne-osobe>>.
- 20) (Autor neuveden). *Ustanovenie § 54a veta prvá Občianskeho zákonníka bolo napadnuté na Ústavnom súde* [online]. najpravo.sk, 1. srpna 2020 [cit. 15. ledna 2021]. Dostupné na <<https://www.najpravo.sk/clanky/ustanovenie-54a-veta-prva-obcianskeho-zakonnika-bolo-napadnute-na-ustavnom-sude-sr.html>>.

Právní předpisy, důvodové zprávy, akty mezinárodních společenství:

- 1) Vládní návrh zákona, kterým se vydává občanský zákoník, sněmovní tisk 844/1937, včetně důvodové zprávy. Dostupné na < <https://digi.law.muni.cz/handle/digilaw/7035> >.
- 2) Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném ke dni 1. ledna 1951
- 3) Důvodová zpráva k zákonu č. 141/1950 Sb., občanskému zákoníku. Dostupné na < https://www.psp.cz/eknih/1948ns/tisky/t0509_07.htm >.
- 4) Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
- 5) Zákon č. 101/1963 Sb., o právních vztazích v mezinárodním obchodním styku (zákoník mezinárodního obchodu), ve znění účinném ke dni 1. dubna 1964.
- 6) Důvodová zpráva k zákonu č. 101/1963 Sb., o právních vztazích v mezinárodním obchodním styku (zákoník mezinárodního obchodu). Dostupné na <https://www.psp.cz/eknih/1960ns/tisky/t0149_13.htm>.
- 7) Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 428/2011 Sb. účinném ke dni 1. ledna 2013.
- 8) Zákon č. 109/1964 Sb., hospodářský zákoník, ve znění zákona č. 539/1991 Sb. účinném ke dni 20. prosince 1991.
- 9) Důvodová zpráva k zákonu č. 509/1991 Sb., kterým se mění, doplňuje a upravuje občanský zákoník. Dostupné na <https://www.psp.cz/eknih/1990fs/tisky/t0685_07.htm>.
- 10) Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění zákona č. 179/2013 Sb. účinném ke dni 1. července 2013.

- 11) Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů.
- 12) Legislativní pravidla vlády, schválená usnesením vlády ČR č. 188 ze dne 19. března 1998, ve znění pozdějších usnesení vlády ČR. Dostupné na <https://www.vlada.cz/assets/jednani-vlady/legislativni-pravidla/LEGISLATIVNI-PRAVIDLA-VLADY_platne-od-1-2-2018.pdf>.
- 13) Zákon č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu a o změně některých dalších zákonů (zákon o elektronickém podpisu), ve znění zákona č. 64/2014 Sb., účinném ke dni 1. května 2014.
- 14) Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.
- 15) Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.
- 16) Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů .
- 17) Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- 18) Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích).
- 19) Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.
- 20) Nařízení vlády č. 351/2013 Sb., nařízení vlády, kterým se určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatněním pohledávky, určuje odměna likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnické osoby jmenovaného soudem a upravují některé otázky Obchodního věstníku, veřejných rejstříků právnických a fyzických osob a evidence svěřenských fondů a evidence údajů o skutečných majitelích.
- 21) Zákon č. 297/2016 Sb., o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce, ve znění pozdějších předpisů.
- 22) Důvodová zpráva k zákonu č. 297/2016 Sb., o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce. Dostupné na <<https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=7&ct=763&ct1=0>>.

Zahraníční právní předpisy, důvodové zprávy, akty mezinárodních společenství:

- 1) Patent císaře Františka I. Nr. 946/1811 JGS, obecný zákoník občanský ze dne 1. června 1811 (*Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch*), ve znění pozdějších předpisů platném v Rakouské republice.

- 2) (rakouský) zákon o soudním řízení v občanskoprávních sporech (Gesetz über das gerichtliche Verfahren in bürgerlichen Rechtsstreitigkeiten – Zivilprozessordnung, RGBL. Nr. 113/1895), ve znění pozdějších předpisů.
- 3) Občanský zákoník Spolkové republiky Německo Nr. 21 ze dne 18. srpna 1896, ve znění pozdějších předpisů platném ve Spolkové republice Německo.
- 4) Bundesgesetz über besondere zivilrechtliche Vorschriften für Unternehmen (Unternehmensgesetzbuch – UGB) StF: dRGBL. S 219/1897 (GBIÖ Nr. 86/1939).
- 5) Švýcarský obligační kodex (*Bundesgesetz betreffend die Ergänzung des Schweizerischen Zivilgesetzbuches, Fünfter Teil: Obligationenrecht*) ze dne 30. března 1911, ve znění pozdějších předpisů platném ve Švýcarské konfederaci.
- 6) Zákon č. 40/1964 Zb., občiansky zákonník, v znení neskorších predpisov.
- 7) Úmluva o promlčení při mezinárodní koupi zboží přijatá v rámci aktivit UNCITRAL dne 14. června 1974 v New Yorku, publikovaná ve Sbírce zákonů pod č. 123/1988 Sb. jako vyhláška ministra zahraničních věcí ze dne 16. června 1988 o Úmluvě o promlčení při mezinárodní koupi zboží.
- 8) Zákon č. 513/1991 Zb., obchodný zákonník, v znení neskorších predpisov.
- 9) Zákon č. 250/2007 Z. z., o ochrane spotrebiteľa, v znení neskorších predpisov.
- 10) Principy evropského smluvního práva (Principles of European Contract Law)
- 11) Návrh společného referenčního rámce (Draft Common Frame of Reference)
- 12) Vládní návrh zákona BGBl. I Nr. 120/2005, kterým se mění UGB, s důvodovou zprávou. Dostupné na https://www.parlament.gv.at/PAKT/VHG/XXII/I/I_01058/fname_045544.pdf.
- 13) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 910/2014 o elektronické identifikaci a službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce na vnitřním trhu a o zrušení směrnice 1999/93/ES.
- 14) UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts 2016. Rome: International Institute for the Unification of Private Law, 2016. 460 s. Dostupné na <https://www.unidroit.org/instruments/commercial-contracts/unidroit-principles-2016>.

Judikatura Ústavního soudu ČR

- 1) Nález ÚS ze dne 1. září 2000, sp. zn. IV. ÚS 218/99.
- 2) Usnesení ÚS ze dne 29. července 2008, sp. zn. I. ÚS 2483/07.
- 3) Nález ÚS ze dne 7. dubna 2011, sp. zn. I. ÚS 2061/08.

- 4) ÚS ze dne 3. dubna 2012, sp. zn. IV. ÚS 68/12.
- 5) Usnesením ÚS ze dne 8. září 2015, sp. zn. II. ÚS 2547/14.
- 6) Nález ÚS ze dne 5. září 2018, sp. zn. I. ÚS 3029/17.
- 7) Usnesení ÚS ze dne 26. února 2019, sp. zn. I. ÚS 176/19.
- 8) Usnesení ÚS ze dne 2. května 2019, sp. zn. III. ÚS 588/19.
- 9) Nález ÚS ze dne 10. března 2020, sp. zn. III. ÚS 392/20.

Judikatura Nejvyššího soudu ČR a Nejvyššího soudu ČSR

- 1) Rozhodnutí NS ČSR ze dne 8. července 1924, sp. zn. Rv I 705/24.
- 2) Rozhodnutí NS ČSR ze dne 15. prosince 1930, sp. zn. Rv II 868/29
- 3) Rozhodnutí NS ČSR ze dne 3. září 1931, sp. zn. R I 663/31.
- 4) Rozhodnutí NS ČSR ze dne 3. února 1937, sp. zn. Rv II 246/35.
- 5) Rozhodnutí NS ČSR ze dne 23. června 1937, sp. zn. Rv I 2425/35.
- 6) Stanovisko NS ČSR ze dne 22. října 1958, sp. zn. 3 Ec 129/58.
- 7) Stanovisko NS ČSR ze dne 7. září 1960, sp. zn. Cp 119/60.
- 8) Rozhodnutí NS ze dne 30. června 1998, sp. zn. 3 Cdon 327/96.
- 9) Rozsudek NS ze dne 25. září 2000, sp. zn. 29 Cdo 195/2000.
- 10) Rozsudek NS ze dne 17. října 2000, sp. zn. 30 Cdo 2507/99.
- 11) Rozsudek ze dne 12. února 2002, sp. zn. 33 Odo 507/2001.
- 12) Rozsudek NS ze dne 26. února 2002, sp. zn. 29 Cdo 1584/2000.
- 13) Rozsudek NS ze dne 25. dubna 2002, sp. zn. 29 Odo 522/2001.
- 14) Rozsudek NS ze dne 28. dubna 2002, sp. zn. 33 Cdo 1171/2000.
- 15) Rozsudek NS ze dne 29. května 2002, sp. zn. 29 Odo 288/2001.
- 16) Rozsudek NS ze dne 29. října 2002, sp. zn. 29 Odo 847/2001.
- 17) Rozsudek NS ze dne 23. ledna 2003, sp. zn. 33 Odo 779/2002.
- 18) Rozsudek NS ze dne 14. května 2004, sp. zn. 21 Cdo 2217/2003.
- 19) Rozsudek NS ze dne 22. června 2004, sp. zn. 32 Odo 964/2003.
- 20) Rozsudek NS ze dne 23. června 2004, sp. zn. 21 Cdo 233/2004.
- 21) Usnesení NS ze dne 23. srpna 2004, sp. zn. 32 Odo 228/2004.
- 22) Rozsudek NS ze dne 31. srpna 2004, sp. zn. 33 Odo 357/2003.
- 23) Usnesení NS ze dne 6. října 2004, sp. zn. 29 Odo 1022/2002.
- 24) Rozsudek NS ze dne 9. prosince 2004, sp. zn. 32 Odo 453/2004.
- 25) Usnesení NS ze dne 26. ledna 2005, sp. zn. 32 Odo 416/2004.

- 26) Rozsudek NS ze dne 24. února 2005, sp. zn. 29 Odo 910/2003.
- 27) Rozsudek ze dne 23. března 2005, sp. zn. 29 Odo 114/2003.
- 28) Usnesení NS ze dne 4. května 2005, sp. zn. 32 Odo 1206/2004.
- 29) Rozsudek NS ze dne 21. června 2005, sp. zn. 32 Odo 1323/2004.
- 30) Usnesení NS ze dne 29. června 2005, sp. zn. 33 Odo 882/2003.
- 31) Usnesení NS ze dne 30. srpna 2005, sp. zn. 32 Odo 811/2004.
- 32) Rozsudek NS ze dne 15. listopadu 2005, sp. zn. 32 Odo 204/2005.
- 33) Rozsudek NS ze dne 16. listopadu 2005, sp. zn. 32 Odo 901/2004.
- 34) Rozsudek NS ze dne 22. listopadu 2005, sp. zn. 33 Odo 501/2004.
- 35) Rozsudek NS ze dne 30. listopadu 2005, sp. zn. 33 Odo 631/2004.
- 36) Rozsudek NS ze dne 31. ledna 2006, sp. zn. 32 Odo 1143/2004.
- 37) Rozsudek NS ze dne 18. dubna 2006, sp. zn. 32 Odo 317/2006.
- 38) Rozsudek NS ze dne 3. května 2006, sp. zn. 21 Cdo 1891/2005.
- 39) Usnesení NS ze dne 1. listopadu 2006, sp. zn. 29 Odo 953/2004.
- 40) Rozsudek NS ze dne 31. ledna 2007, sp. zn. 29 Odo 1297/2004.
- 41) Rozsudek NS ze dne 15. února 2007, sp. zn. 21 Cdo 948/2006.
- 42) Rozsudek NS ze dne 27. února 2007, sp. zn. 29 Odo 1695/2005.
- 43) Rozsudek NS ze dne 28. února 2007, sp. zn. 33 Odo 493/2005.
- 44) Rozsudek NS ze dne 29. března 2007, sp. zn. 32 Odo 1644/2005.
- 45) Usnesení NS ze dne 29. května 2007, sp. zn. 32 Odo 929/2005.
- 46) Rozsudek NS ze dne 28. června 2007, sp. zn. 33 Odo 362/2005.
- 47) Rozsudek NS ze dne 31. července 2007, sp. zn. 32 Odo 1248/2005.
- 48) Usnesení NS ze dne 30. srpna 2007, sp. zn. 29 Odo 1236/2005.
- 49) Rozsudek NS ze dne 26. září 2007, sp. zn. 32 Odo 1616/2005.
- 50) Rozsudek NS ze dne 27. září 2007, sp. zn. 32 Odo 1251/2006.
- 51) Usnesení NS ze dne 14. prosince 2007, sp. zn. 33 Odo 1688/2005.
- 52) Rozsudek NS ze dne 30. ledna 2008, sp. zn. 28 Cdo 5118/2007.
- 53) Rozsudek NS ze dne 15. února 2008, sp. zn. 21 Cdo 888/2007.
- 54) Usnesení NS ze dne 27. května 2008, sp. zn. 32 Cdo 391/2007.
- 55) Rozsudek NS ze dne 9. října 2008, sp. zn. 32 Cdo 1362/2007.
- 56) Rozsudek NS ze dne 26. listopadu 2008, sp. zn. 32 Cdo 3275/2007.
- 57) rozsudek NS ze dne 26. listopadu 2008, sp. zn. 32 Odo 1712/2006.
- 58) Rozsudek NS ze dne 3. prosince 2008, sp. zn. 32 Cdo 2431/2007.
- 59) Rozsudek NS ze dne 3. prosince 2008, sp. zn. 32 Cdo 2536/2007.

- 60) Rozsudek NS ze dne 18. prosince 2008, sp. zn. 29 Odo 1663/2006.
- 61) Rozsudek NS ze dne 20. ledna 2009, sp. zn. 23 Odo 1722/2006.
- 62) rozsudek NS ze dne 21. ledna 2009, sp. zn. 32 Cdo 3851/2007.
- 63) Rozsudek NS ze dne 29. ledna 2009, sp. zn. 30 Cdo 1230/2007.
- 64) Rozsudek NS ze dne 19. února 2009, sp. zn. 25 Cdo 5331/2007.
- 65) Rozsudek NS ze dne 25. února 2009, sp. zn. 29 Cdo 749/2007.
- 66) Usnesení NS ze dne 13. května 2009, sp. zn. 3 Tdo 476/2009.
- 67) Rozsudek NS ze dne 18. května 2009, sp. zn. 23 Cdo 841/2009.
- 68) Usnesení NS ze dne 24. července 2009, sp. zn. 23 Cdo 3549/2007.
- 69) Rozsudek NS ze dne 13. srpna 2009, sp. zn. 28 Cdo 40/2008.
- 70) Usnesení NS ze dne 18. srpna 2009, sp. zn. 32 Cdo 2421/2009.
- 71) Usnesení NS ze dne 18. září 2009, sp. zn. 32 Cdo 2421/2009.
- 72) Rozsudek NS ze dne 22. září 2009, sp. zn. 23 Cdo 3362/2007.
- 73) Rozsudek NS ze dne 24. září 2009, sp. zn. 33 Cdo 948/2008.
- 74) Rozsudek NS ze dne 20. ledna 2010, sp. zn. 29 Cdo 2163/2008.
- 75) Rozsudek NS ze dne 18. března 2010, sp. zn. 23 Cdo 5508/2007.
- 76) Usnesení NS ze dne 30. března 2010, sp. zn. 29 Cdo 2213/2008.
- 77) Usnesení NS ze dne 19. dubna 2010, sp. zn. 33 Cdo 3050/2008.
- 78) Rozsudek NS ze dne 19. května 2010, sp. zn. 33 Cdo 4492/2008.
- 79) Usnesení NS ze dne 23. června 2010, sp. zn. 23 Cdo 4603/2009.
- 80) Rozsudek NS ze dne 24. června 2010, sp. zn. 23 Cdo 5296/2009.
- 81) Rozsudek NS ze dne 31. srpna 2010, sp. zn. 23 Cdo 472/2008.
- 82) Rozsudek NS ze dne 23. září 2010, sp. zn. 32 Cdo 170/2010.
- 83) Usnesení NS ze dne 27. října 2010, sp. zn. 33 Cdo 4683/2008.
- 84) Rozsudek NS ze dne 23. listopadu 2010, sp. zn. 32 Cdo 786/2009.
- 85) Usnesení NS ze dne 14. února 2011, sp. zn. 23 Cdo 157/2010.
- 86) Rozsudek NS ze dne 22. února 2011, sp. zn. 33 Cdo 5321/2008.
- 87) Usnesení NS ze dne 23. února 2011, sp. zn. 3 Tdo 119/2011.
- 88) Usnesení NS ze dne 27. dubna 2011, sp. zn. 33 Cdo 1126/2009.
- 89) Rozsudek NS ze dne 28. dubna 2011, sp. zn. 23 Cdo 1336/2010.
- 90) Rozsudek NS ze dne 31. května 2011, sp. zn. 29 Cdo 1053/2009.
- 91) Rozsudek NS ze dne 29. června 2011, sp. zn. 29 Cdo 3137/2008.
- 92) Usnesení NS ze dne 21. července 2011, sp. zn. 26 Cdo 407/2009.
- 93) Rozsudek NS ze dne 27. července 2011, sp. zn. 33 Cdo 2536/2009.

- 94) Rozsudek NS ze dne 30. srpna 2011, sp. zn. 23 Cdo 5227/2009.
- 95) Rozsudek NS ze dne 22. září 2011, sp. zn. 33 Cdo 3029/2011.
- 96) Rozsudek NS ze dne 27. září 2011, sp. zn. 29 Cdo 2687/2010.
- 97) Rozsudek NS ze dne 12. října 2011, sp. zn. 33 Cdo 1323/2010.
- 98) Rozsudek NS ze dne 31. ledna 2012, sp. zn. 28 Cdo 4103/2010.
- 99) Rozsudek NS ze dne 29. května 2012, sp. zn. 33 Cdo 2019/2010.
- 100) Rozsudek NS ze dne 24. července 2012, sp. zn. 32 Cdo 3337/2010.
- 101) Rozsudek NS ze dne 25. září 2012, sp. zn. 32 Cdo 2940/2010.
- 102) Rozsudek NS ze dne 22. listopadu 2012, sp. zn. 30 Cdo 21/2011.
- 103) Usnesení NS ze dne 28. listopadu 2012, sp. zn. 23 Cdo 1527/2012.
- 104) Usnesení NS ze dne 30. ledna 2013, sp. zn. 33 Cdo 3840/2012.
- 105) Rozsudek NS ze dne 31. ledna 2013, sp. zn. 33 Cdo 4182/2011.
- 106) Rozsudek NS ze dne 26. února 2013, sp. zn. 22 Cdo 3108/2010.
- 107) Rozsudek NS ze dne 26. února 2013, sp. zn. 32 Cdo 1027/2011.
- 108) Usnesení NS ze dne 19. března 2013, sp. zn. 21 Cdo 869/2012.
- 109) Rozsudek NS ze dne 19. března 2013, sp. zn. 32 Cdo 358/2012.
- 110) Usnesení NS ze dne 23. dubna 2013, sp. zn. 32 Cdo 2292/2011.
- 111) Rozsudek NS ze dne 3. května 2013, sp. zn. 28 Cdo 3634/2012.
- 112) Usnesení NS ze dne 29. května 2013, sp. zn. 23 Cdo 2441/2012.
- 113) Rozsudek NS ze dne 30. května 2013, sp. zn. 33 Cdo 475/2012.
- 114) Rozsudek NS ze dne 11. července 2013, sp. zn. 32 Cdo 1497/2013.
- 115) Rozsudek NS ze dne 24. července 2013, sp. zn. 33 Cdo 1869/2013.
- 116) Rozsudek NS ze dne 31. července 2013, sp. zn. 33 Cdo 153/2012.
- 117) Usnesení NS ze dne 28. srpna 2013, sp. zn. 26 Cdo 1494/2013.
- 118) Rozsudek NS ze dne 9. října 2013, sp. zn. 31 Cdo 3881/2009.
- 119) Usnesení NS ze dne 31. října 2013, sp. zn. 29 NSČR 67/2011.
- 120) Usnesení NS ze dne 11. prosince 2013, sp. zn. 33 Cdo 4052/2013.
- 121) Usnesení NS ze dne 19. prosince 2013, sp. zn. 23 Cdo 1084/2013.
- 122) Rozsudek NS ze dne 6. ledna 2014, sp. zn. 32 Cdo 3873/2012.
- 123) Usnesení NS ze dne 10. ledna 2014, sp. zn. 23 Cdo 2603/2013.
- 124) Rozsudek NS ze dne 21. února 2014, sp. zn. 23 Cdo 405/2013.
- 125) Rozsudek NS ze dne 10. dubna 2014, sp. zn. 23 Cdo 1593/2012.
- 126) Rozsudek NS ze dne 23. dubna 2014, sp. zn. 31 Cdo 3309/2011.
- 127) Rozsudek NS ze dne 28. dubna 2014, sp. zn. 33 Cdo 805/2014

- 128) Rozsudek NS ze dne 25. listopadu 2014, sp. zn. 23 Cdo 2239/2012.
- 129) Rozsudek NS ze dne 25. listopadu 2014, sp. zn. 23 Cdo 3957/2013.
- 130) Usnesení NS ze dne 17. prosince 2014, sp. zn. 28 Cdo 4353/2014.
- 131) Usnesení NS ze dne 11. února 2015, sp. zn. 31 Cdo 2184/2013.
- 132) Usnesení NS ze dne 30. dubna 2015, sp. zn. 29 Cdo 3902/2012.
- 133) Usnesení NS ze dne 7. května 2015, sp. zn. 23 Cdo 497/2015.
- 134) Usnesení NS ze dne 2. července 2015, sp. zn. 23 Cdo 1037/2015.
- 135) Rozsudek NS ze dne 12. října 2015, sp. zn. 32 Cdo 898/2014.
- 136) Rozsudek NS ze dne 27. října 2015, sp. zn. 33 Cdo 2537/2014.
- 137) Rozsudek NS ze dne 27. října 2015, sp. zn. 33 Cdo 2748/2015.
- 138) Usnesení NS ze dne 27. října 2015, sp. zn. 33 Cdo 4286/2015.
- 139) Usnesení NS ze dne 25. listopadu 2015, sp. zn. 32 Cdo 2673/2015.
- 140) Usnesení NS ze dne 6. ledna 2016, sp. zn. 32 Cdo 2128/2014.
- 141) Usnesení NS ze dne 19. ledna 2016, sp. zn. 23 Cdo 2914/2015.
- 142) Usnesení NS ze dne 19. ledna 2016, sp. zn. 23 Cdo 3202/2015.
- 143) Rozsudek NS ze dne 26. února 2016, sp. zn. 21 Cdo 5088/2015.
- 144) Usnesení NS ze dne 3. března 2016, sp. zn. 23 Cdo 3930/2015.
- 145) Rozsudek NS ze dne 28. června 2016, sp. zn. 32 Cdo 2981/2014.
- 146) Rozsudek ze dne 29. června 2016, sp. zn. 29 ICdo 20/2015.
- 147) Usnesení NS ze dne 23. srpna 2016, sp. zn. 23 Cdo 1606/2016.
- 148) Usnesení NS ze dne 25. srpna 2016, sp. zn. 23 Cdo 3173/2014.
- 149) Usnesení NS ze dne 30. srpna 2016, sp. zn. 32 Cdo 4930/2015.
- 150) Usnesení NS ze dne 6. září 2016, sp. zn. 23 Cdo 1107/2016.
- 151) Usnesení NS ze dne 15. listopadu 2016, sp. zn. 32 Cdo 1362/2016.
- 152) Usnesení NS ze dne 16. prosince 2016, sp. zn. 33 Cdo 2986/2016.
- 153) Usnesení NS ze dne 20. prosince 2016, sp. zn. 21 Cdo 4409/2016.
- 154) Usnesení NS ze dne 6. dubna 2017, sp. zn. 23 Cdo 4923/2016.
- 155) Usnesení NS ze dne 26. dubna 2017, sp. zn. 33 Cdo 1377/2017.
- 156) Rozsudek NS ze dne 24. května 2017, sp. zn. 5 Tdo 501/2017.
- 157) Usnesení NS ze dne 1. června 2017, sp. zn. 20 Cdo 1741/2017.
- 158) Usnesení NS ze dne 20. června 2017, sp. zn. 20 Cdo 2646/2017.
- 159) Rozsudek NS ze dne 25. října 2017, sp. zn. 23 Cdo 4837/2016.
- 160) Rozsudek NS ze dne 11. ledna 2018, sp. zn. 28 Cdo 5089/2017.
- 161) Rozsudek NS ze dne 6. února 2018, sp. zn. 21 Cdo 3195/2017.

- 162) Usnesení NS ze dne 5. března 2018, sp. zn. 23 Cdo 4996/2017.
- 163) Usnesení NS ze dne 27. března 2018, sp. zn. 32 ICdo 157/2017.
- 164) Rozsudek NS ze dne 25. dubna 2018, sp. zn. 30 Cdo 1944/2016.
- 165) Rozsudek NS ze dne 24. května 2018, sp. zn. 26 Cdo 878/2018.
- 166) Rozsudek ze dne 12. června 2018, sp. zn. 21 Cdo 343/2018.
- 167) Usnesení NS ze dne 19. června 2018, sp. zn. 23 Cdo 3243/2017.
- 168) Rozsudek NS ze dne 19. června 2018, sp. zn. 23 Cdo 4886/2016.
- 169) Usnesení NS ze dne 2. července 2018, sp. zn. 28 Cdo 792/2018.
- 170) Rozsudek NS ze dne 14. srpna 2018, sp. zn. 21 Cdo 1564/2018.
- 171) Rozsudek NS ze dne 16. října 2018, sp. zn. 28 Cdo 3382/2018.
- 172) Usnesení NS ze dne 23. října 2018, sp. zn. 20 Cdo 3609/2018.
- 173) Usnesení NS ze dne 26. října 2018, sp. zn. 23 Cdo 1137/2018.
- 174) Rozsudek ze dne 28. listopadu 2018, sp. zn. 29 ICdo 85/2017.
- 175) Usnesení NS ze dne 28. listopadu 2018, sp. zn. 33 Cdo 5793/2017.
- 176) Usnesení NS ze dne 6. prosince 2018, sp. zn. 23 Cdo 3740/2018.
- 177) Rozsudek NS ze dne 11. prosince 2018, sp. zn. 32 Cdo 720/2017.
- 178) Rozsudek NS ze dne 18. prosince 2018, sp. zn. 26 Cdo 4515/2017.
- 179) Usnesení NS ze dne 29. ledna 2019, sp. zn. 33 Cdo 2119/2018.
- 180) Rozsudek NS ze dne 12. března 2019, sp. zn. 21 Cdo 292/2018.
- 181) Rozsudek NS ze dne 19. března 2019, sp. zn. 21 Cdo 6073/2017.
- 182) Rozsudek NS ze dne 27. března 2019, sp. zn. 32 Cdo 395/2018.
- 183) Usnesení NS ze dne 16. dubna 2019, sp. zn. 23 Cdo 738/2019.
- 184) Usnesení NS ze dne 22. května 2019, sp. zn. 26 Cdo 1230/2019.
- 185) Usnesení NS ze dne 14. června 2019, sp. zn. 20 Cdo 1704/2019.
- 186) Usnesení NS ze dne 18. června 2019, sp. zn. 32 Cdo 505/2019.
- 187) Usnesení NS ze dne 28. srpna 2019, sp. zn. 33 Cdo 1803/2019.
- 188) Usnesení NS ze dne 23. října 2019, sp. zn. 33 Cdo 1446/2019.
- 189) Usnesení NS ze dne 30. září 2019, sp. zn. 29 Cdo 5308/2017.
- 190) Rozsudek NS ze dne 19. listopadu 2019, sp. zn. 21 Cdo 4616/2018.
- 191) Rozsudek NS ze dne 20. listopadu 2019, sp. zn. 21 Cdo 2226/2018.
- 192) Rozsudek NS ze dne 21. listopadu 2019, sp. zn. 33 Cdo 1720/2019.
- 193) Usnesení NS ze dne 26. listopadu 2019, sp. zn. 24 Cdo 1110/2019.
- 194) Rozsudek NS ze dne 28. listopadu 2019, sp. zn. 33 Cdo 3037/2019.
- 195) Rozsudek NS ze dne 15. ledna 2020, sp. zn. 32 Cdo 3549/2019.

- 196) Usnesení NS ze dne 26. února 2020, sp. zn. 24 Cdo 174/2020.
- 197) Rozsudek NS ze dne 4. března 2020, sp. zn. 32 Cdo 1287/2018.
- 198) Usnesení NS ze dne 10. března 2020, sp. zn. 32 Cdo 3884/2019.
- 199) Usnesení NS ze dne 8. dubna 2020, sp. zn. 28 Cdo 217/2020.
- 200) Rozsudek ze dne 30. června 2020, sp. zn. 29 Cdo 3577/2018.
- 201) Usnesení NS ze dne 22. července 2020, sp. zn. 28 Cdo 1991/2020.
- 202) Rozsudek NS ze dne 29. července 2020, sp. zn. 33 Cdo 272/2020.
- 203) Rozsudek NS ze dne 17. srpna 2020, sp. zn. 32 Cdo 565/2019.
- 204) Rozsudek NS ze dne 23. září 2020, sp. zn. 28 Cdo 1862/2020.
- 205) Rozsudek NS ze dne 3. prosince 2020, sp. zn. 24 Cdo 1810/2020.

Judikatura okresních, krajských či vrchních soudů

- 1) Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 7. září 1989, sp. zn. 6 Co 1008/89.
- 2) Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. dubna 2006, sp. zn. 12 Cmo 455/2005.
- 3) Rozsudek Okresního soudu v Kroměříži ze dne 27. září 2006, sp. zn. 9 C 122/2006.
- 4) Usnesení zvláštního senátu zřízeného podle zákona č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů, ze dne 28. listopadu 2012, sp. zn. Konf 50/2012.
- 5) Rozsudek Krajského soudu v Trenčíně ze dne 26. března 2014, sp. zn. 5Co/296/2013. Dostupné na <https://www.justice.gov.sk/Stranky/Ministerstvo/Komisia-na-posudzovanie-podmienok-v-spotrebitelskych-zmluvach/Rozhodnutia-slovenskych-sudov-vo-veciach-ochrany-spotrebitela.aspx>.
- 6) Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. září 2014, sp. zn. 4 Cmo 296/2013.
- 7) Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 31. března 2015, sp. zn. 104 VSPH 645/2014.
- 8) Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 24. října 2017, sp. zn. 11 Co 235/2017.
- 9) Rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 3. listopadu 2017, sp. zn. 11 Co 202/2017.
- 10) Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 28. listopadu 2018, sp. zn. 28 Co 45/2018.

Rozhodnutí finančního arbitra

- 1) Nález finančního arbitra ze dne 27. září 2016, sp. zn. FA/SU/45/2016, ev. č. FA/17965/2016.

- 2) Rozhodnutí o námitkách ze dne 2. prosince 2016, sp. zn. FA/SU/45/2016, ev. č. FA/21144/2016.
- 3) Nález finančního arbitra ze dne 4. března 2019, sp. zn. FA/SR/SU/521/2017.

Judikatura Nejvyššího soudního dvora Rakouska (OGH)

- 1) Rozhodnutí OGH ze dne 3. dubna 1963, sp. zn. 1 Ob 45/63.
- 2) Rozhodnutí ze dne 10. dubna 1975, sp. zn. 2 Ob 337/74.
- 3) Rozhodnutí OGH ze dne 8. června 1977, sp. zn. 1 Ob 531/77.
- 4) Rozhodnutí OGH ze dne 7. prosince 1978, sp. zn. 2 Ob 133/78.
- 5) Rozhodnutí OGH ze dne 20. května 1981, sp. zn. 1 Ob 599/81.
- 6) Rozhodnutí OGH ze dne 23. června 1983, sp. zn. 6 Ob 761/82.
- 7) Rozhodnutí OGH ze dne 21. února 1985, sp. zn. 7 Ob 538/84, SZ 58/29.
- 8) Rozhodnutí OGH ze dne 21. května 1985, sp. zn. 2 Ob 652/84
- 9) Rozhodnutí OGH ze dne 10. června 1985, sp. zn. 1 Ob 585/85.
- 10) Rozhodnutí OGH ze dne 6. prosince 1988, sp. zn. 2 Ob 88/88.
- 11) Rozhodnutí OGH ze dne 24. dubna 1991, sp. zn. 1 Ob 561/91.
- 12) Rozhodnutí OGH ze dne 28. dubna 1994, sp. zn. 2 Ob 20/94.
- 13) Rozhodnutí OGH ze dne 12. července 1995, sp. zn. 7 Ob 18/95.
- 14) Rozhodnutí OGH ze dne 27. února 1997, sp. zn. 2 Ob 11/97z.
- 15) Rozhodnutí OGH ze dne 24. června 1997, sp. zn. 1 Ob 2375/96p.
- 16) Rozhodnutí OGH ze dne 31. srpna 1977, sp. zn. 1 Ob 642/77.
- 17) Rozhodnutí OGH ze dne 10. září 1998, sp. zn. 6 Ob 143/98t.
- 18) Rozhodnutí OGH ze dne 24. září 1999, sp. zn. 2 Ob 362/97t.
- 19) Rozhodnutí OGH ze dne 11. ledna 2001, sp. zn. 2 Ob 344/00b.
- 20) Rozhodnutí OGH ze dne 27. dubna 2001, sp. zn. 1 Ob 27/01d.
- 21) Rozhodnutí OGH ze dne 14. března 2002, sp. zn. 6 Ob 126/01z.
- 22) Rozhodnutí OGH ze dne 11. června 2002, sp. zn. 5 Ob 79/02g.
- 23) Rozhodnutí OGH ze dne 5. listopadu 2002, sp. zn. 4 Ob 6/02i.
- 24) Rozhodnutí OGH ze dne 13. prosince 2002, sp. zn. 1 Ob 8/02m.
- 25) Rozhodnutí OGH ze dne 5. srpna 2003, sp. zn. 7 Ob 157/03v.
- 26) Rozhodnutí OGH ze dne 16. února 2005, sp. zn. 3 Ob 121/04x.
- 27) Rozhodnutí OGH ze dne 2. března 2005, sp. zn. 7 Ob 292/04y.
- 28) Rozhodnutí ze dne 21. listopadu 2005, sp. zn. 2 Ob 146/05t.

- 29) Rozhodnutí OGH ze dne 25. ledna 2006, sp. zn. 9 ObA 189/05t.
- 30) Rozhodnutí OGH ze dne 20. února 2006, sp. zn. 2Ob 62/04p.
- 31) Rozhodnutí OGH ze dne 23. března 2007, sp. zn. 2 Ob 149/05h.
- 32) Rozhodnutí OGH ze dne 22. května 2007, sp. zn. 4 Ob 74/07x.
- 33) Rozhodnutí OGH ze dne 12. června 2007, sp. zn. 4 Ob 66/07w.
- 34) Rozhodnutí OGH ze dne 18. října 2007, sp. zn. 2 Ob 286/06g.
- 35) Rozhodnutí OGH ze dne 27. ledna 2009, sp. zn. 8 Ob 129/08s.
- 36) Rozhodnutí OGH ze dne 31. března 2009, sp. zn. 1 Ob 4/09h.
- 37) Rozhodnutí OGH ze dne 30. září 2009, sp. zn. 9 Ob 56/09i.
- 38) Rozhodnutí OGH ze dne 15. října 2009, sp. zn. 2 Ob 132/09i.
- 39) Rozhodnutí OGH ze dne 22. dubna 2010, sp. zn. 2 Ob 51/10d.
- 40) Rozhodnutí OGH ze dne 6. července 2011, sp. zn. 3 Ob 110/11i.
- 41) Rozhodnutí OGH ze dne 25. listopadu 2011, sp. zn. 9 ObA 91/11i.
- 42) Rozhodnutí OGH ze dne 14. prosince 2011, sp. zn. 3 Ob 160/11t.
- 43) Rozhodnutí OGH ze dne 25. července 2012, sp. zn. 9 ObA 79/11z.
- 44) Rozhodnutí OGH ze dne 23. ledna 2014, sp. zn. 6 Ob 172/13g.
- 45) Rozhodnutí OGH ze dne 29. ledna 2014, sp. zn. 7 Ob 192/13f.
- 46) Rozhodnutí OGH ze dne 9. dubna 2015, sp. zn. 7 Ob 103/14v.
- 47) Rozhodnutí OGH ze dne 28. dubna 2015, sp. zn. 8 Ob 10/15a.
- 48) Rozhodnutí OGH ze dne 8. června 2015, sp. zn. 2 Ob 89/15z.
- 49) Rozhodnutí OGH ze dne 16. října 2015, sp. zn. 7 Ob 153/15y.
- 50) Rozhodnutí OGH ze dne 25. února 2016, sp. zn. 2 Ob 127/15p.
- 51) Rozhodnutí OGH ze dne 6. dubna 2016, sp. zn. 7 Ob 146/15v.
- 52) Rozhodnutí OGH ze dne 30. srpna 2016, sp. zn. 1 Ob 127/16g.
- 53) Rozhodnutí OGH ze dne 26. ledna 2017, sp. zn. 9 ObA 156/16f.
- 54) Rozhodnutí OGH ze dne 28. března 2017, sp. zn. 8 Ob 124/16t.
- 55) Rozhodnutí OGH ze dne 27. dubna 2017, sp. zn. 2 Ob 90/16y.
- 56) Rozhodnutí OGH ze dne 21. prosince 2017, sp. zn. 5 Ob 214/17g.
- 57) Rozhodnutí OGH ze dne 13. září 2018, sp. zn. 10 Ob 63/18i.
- 58) Rozhodnutí OGH ze dne 23. října 2018, sp. zn. 4 Ob 128/18d.
- 59) Rozhodnutí OGH ze dne 24. ledna 2020, sp. zn. 8 Ob 124/19x.
- 60) Rozhodnutí OGH ze dne 19. února 2020, sp. zn. 7 Ob 205/19a.
- 61) Rozhodnutí OGH ze dne 24. června 2020, sp. zn. 1 Ob 93/20p.

Judikatura Nejvyššího soudu Slovenskej republiky a německého Spolkového soudního dvora

- 1) Rozsudek Nejvyššího soudu Slovenskej republiky ze dne 27. července 2011, sp. zn. 4 Obdo 7/2011.
- 2) Usnesení Nejvyššího soudu Slovenskej republiky ze dne 12. května 2015, sp. zn. 1Obdo/16/2014.
- 3) Usnesení Nejvyššího soudu Slovenskej republiky ze dne 29. března 2019, sp. zn. 4Obdo/16/2017.
- 4) Rozsudek německého Spolkového soudního dvora ze dne 18. září 2007, sp. zn. XI ZR 447/06. Dostupné na <http://juris.bundesgerichtshof.de/cgi-bin/rechtsprechung/document.py?Gericht=bgh&Art=en&nr=41741&pos=0&anz=1>.

Abstrakt

Uznání dluhu je tradičním institutem posilujícím postavení věřitele v hmotněprávní i procesní oblasti. Cílem této práce je rozbor právní úpravy tohoto institutu v občanském zákoníku (zákoně č. 89/2012 Sb.), jeho interpretace v právní vědě a zejména v judikatorní praxi. První kapitola je věnována historickému vývoji právní úpravy uznání dluhu na našem území, obecné charakteristice uznání dluhu a jeho začlenění mezi nástroje utvrzení dluhu. Následující kapitola popisuje základní charakteristiku uznání dluhu v Rakousku (ABGB). Komparace vybraných problémů s rakouskou právní úpravou uznání dluhu byla vedlejším cílem této práce. Další kapitola podrobně zkoumá způsoby explicitního a konkludentního uznání dluhu. Právní následky uznání dluhu jsou řešeny v následující kapitole. Autor se zabývá problémy, které v České republice dosud nebyly dostatečně popsány a řešeny, jako např. uznání budoucího dluhu, uznání věcných práv nebo uznání práv z vadného plnění. Není opomenuta otázka, zda se strany mohou od ustanovení o uznání dluhu odchýlit nebo je vyloučit. Speciální pozornost je věnována vztahu mezi uznáním dluhu a jinými instituty, konkrétně započtením, narovnáním, vzdáním se námitky promlčení a uznáním pohledávky za pravou. Při zkoumání naposled uvedeného institutu, který je upraven v § 1884 odst. 2 občanského zákoníku, byla z velké části použita řešení přijatá k výkladu obdobného ustanovení v ABGB. Autor se snaží průběžně poukazovat na četné problematické aspekty právní úpravy a současně navrhopvat jejich možná řešení. Návrhy de lege ferenda jsou shrnuty v samostatné kapitole.

Abstract

Acknowledgement of a debt is a traditional institute strengthening the position of a creditor both in substantive and procedural legal spheres. This thesis aims to provide an analysis of legal regulation of this institute in the Czech Civil Code (Act. No 89/2012 Coll.), its interpretation in legal theory and, most importantly, in judicial practise. The first chapter is devoted to historical development of legal regulation of acknowledgement of a debt in our territory, to general characteristics of acknowledgement of a debt and to its inclusion among the instruments of corroboration of a debt. The following chapter describes the basic characteristics of acknowledgement of a debt in Austria (ABGB). The comparison of selected problems with the Austrian legal regulation of an acknowledgement of a debt was a secondary goal of this thesis. The next chapter examines in detail ways of explicit and implicit acknowledgement of a debt. The legal consequences of acknowledgement of a debt are discussed in the following chapter. The author deals with problems that have not yet been

sufficiently addressed, such as acknowledgement of a future debt, acknowledgement of rights in rem or acknowledgement of rights arising from a defective performance. The question of whether the parties may derogate from provisions governing the acknowledgement of a debt or exclude these provisions is not omitted. Special attention is paid to the relationship between acknowledgement of a debt and other institutes, namely set-off, settlement, waiver of a right to invoke statute of limitations and acknowledgement of a claim as genuine. In examining the latter institute, which is regulated in § 1884 sec. 2 of the Czech Civil Code, the solutions adopted for the interpretation of a similar provision in ABGB were largely used. The author tries to continuously point out numerous problematic aspects of the current legal regulation and to propose its possible solutions. De lege ferenda proposals are summarized in a separate chapter.

Klíčová slova

uznání dluhu, promlčecí lhůta, vyvratitelná domněnka, utvrzení dluhu, narovnání, částečné plnění

Key words

acknowledgement of a debt, refutable presumption, corroboration of a debt, settlement, partial performance